Rusoaica

Gib Mihăescu

Editura Bestseller

Imagine: Carlo Dapino

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

1933

Când mi s-a dat ordin să trec cu detașamentul de pază pe Nistru, am salutat cu multă bucurie această noutate și m'am bucurat cu atât mai mult, cu cât vedeam mutra plouată a camarazilor mei de batalion: adio vinul bun, fetele vesele și viața asta cu sindrofii, cu baluri, cu întâlnairi furișe, de orășel basarabean, care, la urma urmei, oricât de mic, oricât de strâmt și de noroios o fi, e totuși un orășel.

Pentru mine ordinul venea tocmai la timp. Într'o bună dimineață, zorile mă găsiră lângă o lungă masă, pe care cărțile o ocoliseră de mii de ori în goana celui mai accelerat chemin de fer pe care l-am văzut vreodată în proaspăta, dar mult încercata mea carieră de jucător de cărți. Aveam dinainte-mi exact suma de lei douăzeci, cu care începusem pontajul. În timpul nopței suma asta crescuse fantastic, scăzuse brusc ca un termometru sub năpraznicia crivățului siberian, se ridicase iarăși, îmi îmbrâncise inima

în aceleași subite și sufocante oscilații, pe care le făcea norocul zănatec venind spre mine și părăsindu-mă, atât de nenumărate ori, într'un atât de restrâns timp!

Hârtiuța albastră de dinainte-mi atât de lipsită de valoare în vremurile astea tot atât de bune și tot atât de rele, ca oricare altele, mă desgusta cu desăvârșire. Un semn pe care i-l făcusem cu creionul înainte de a o arunca în iureșul jocului, dintr'o curioasă obișnuință, îmi stârni un zâmbet de silă pe buzele uscate de fumul țigaretelor și de vinul vărsit cu astringente boieli sângerii; aveam în față chiar hârtia cu care pornisem cu douăsprezece ore înainte, în căutarea unui noroc factice.

Cu un gest teatral o aruncai dinaintea noului bancher și fără să mai aștept care-i este soarta, plecai cu un aer de inspirat, strângându-mi umerii înfiorați de plăcutul venin al vârfurilor de ace, pe care le înfig în sângele moleșit nopțile pierdute. Însă înainte de a mă duce la cazarmă, mă îndreptai spre poștă; și acolo, pe pupitrul scâlciat, în praful stârnit de măturoiul omului de serviciu, am compus o vastă comandă către una din cele mai mari librării din București. Am cerut numai cărți serioase, mai

mult de știință: Istorie, Filosofie, Chimie, Fizică, Matematică, Sfânta Scriptură, Koranul, Iliada și o grămadă de texte latinești și grecești, cu două enorme dicționare: atât cât să-mi ajungă pe doi ani de zile, ca să mă satur de cetit și de învățat. De altfel nu eram la prima mea hotărâre de a înlocui cărțile lui Grimaud cu cărți propriu zise: dar până acum nu făcusem decât mici încercări. Comandam câteva romane și câteva volume de versuri și cu asta credeam că am sfârșit-o cu nopțile pierdute. Chemam în ajutor litera-tura să mă scape de setea de viață! Acum însă, judecând după dimensiunile comandei și după gravitatea obiectului ei, nu-mi mai rămânea nicio îndoială, că aceeace întreprindeam, era din cale afară de serios.

Și ca o dovadă că însuși Destinul se asocia cu mine, ca să-mi arate că sunt menit unei căi cu totul alta decât celei pe care apucasem, făcu astfel încât, după câteva zile, cărțile să sosească în același ceas cu ordinul de plecare pe Nistru.

În primele momente mă gândeam nici să nu-mi iau rămas bun dela Marusea. Un om hotărât s'o rupă cu totul de ceilalți, deci și de prietena lui intimă, trebue să pornească în pas gimnastic și nici măcar să nu se mai uite înapoi. Dar

reversul gândului îmi spunea: un om hotărât trebuie să revadă până în momentul clipei finale tot, de ceia ce are să se despartă și dacă inima lui nu-i va da niciun brânci înapoi el va porni senin, mândru, conștient de tăria lui.

Am chemat deci pe Marusea - la ea nu mă mai duceam de loc după cele petrecute - și dânsa s'a grăbit să vină într'o stare de neliniște și de tristețe, care mi-a dat imediat conștiința superiorității mele. Mândria numai o împiedeca să izbucnească în plâns; dar dacă o clipă sprâncenele ei încordate de încăpățâ-narea-i rusească, și-ar fi destins arcurile strânse la maximum, vedeam bine că lăcrămile i-ar fi inundat fața potop. M'a înduioșat mult această slăbiciune omenească, ce se vedea tot mai clar pe măsura sforțării, pe care biata fată o făcea ca s'o ascundă. Ori cum, era pentru mine toată această zbuciumare!

Și pentru că ea nu răsfrângea asupră-mi decât bucuria de a mă ști atât de adânc înfipt în sufletul ei, fără ca sufletul meu din parte-i să poată fi reținut acolo de nicio cătușe, înduioșarea mea avea într'ânsa ceva părintesc, ceiace o îndârjea pe ea și mai mult și-i prefăcea inima în bucăți sângerânde, zvârenind la

picioarele mele.

O, sfântă fericire, de a putea fi tocmai prin seninătatea și conștiința libertății tale depline, chinuitorul unei pâlpâiri de viață, pe care ai îngenunchiat-o, ai subjugat-o și o oprimi! O compătimești pentru că o oprimi și o oprimi și mai cu tărie, pentru a simți până la maximum de intensitate dulceața milei.

O pipăiam sub vraja acestui sentiment divin și-i striveam sânii apăsând-o sub piepții bine vătuiți ai vestonului meu. Îi sărutam părul cu sclipiri portocalii, care, seara, sub lumina becurilor se aprindea îndată de acel straniu și minunat roșu aprins. Îi sărutam năsucul ei obraznic și-i simțeam pe genunchi căldura coapselor pline, îi mângâiam alene fluerele picioarelor subțiri, singurele de care aveam regretul că nu sunt ceva, ceva încă mai lungi... Ca să fie pentru mine rusoaica întreagă.

Să asemene, să se apropie de rusoaica întreagă din gândurile mele. Dar pentru asta, hm. Mi se pare că și iubirea care-o mistue ar fi putut să se arate altfel, nu știu cum.

După spița tatălui, și după spița mamei, Marusea era rusoaică sadea. Și totuși pentru mine ea nu era decât o basarabeancă.

Pe când, rusoaica pe care o așteptam, rusoaica din visurile mele. Doamne, ce distanță.

Sectorul meu fu hotărât, cu totul izolat, destul de departe și în dreapta și în stânga și în spate de sate ori locuințe omenești; nici măcar în față, dincolo, peste fluviul cu mers molcom, în vasta împărăție a misterului, nu se zărea, oricât puteai cuprinde cu ochii vreun acoperiș.

— Aci, mi-am spus cu toată încrederea, aci voi deveni alt om. Fii slăvită sfântă singuratate!

Și pentru a-mi stimula mulțumirea, amintirea îmi alerga necontenit și acuma la ofițerii, tovarășii de petreceri, de cari tocmai mă despărțisem. Ei căscau și se întindeau dinainte, antrenându-se pentru lungul repaos forțat la care fuseseră condamnați. La ultima masă, luată la popotă împreună, ei studiaseră harta statului major, cu atâta luare aminte și pricepere, de parcă a doua zi ar fi fost chemați la o mare întrecere strategică. De fapt, nu făceau decât socoteala distanțelor dela punctul fiecăruia de comandă, până în satul cel mai apropiat.

Nevoia de a se ști aproape de lume, de oameni, era frenetică pentru aceste ființe: oceanul singurătății, căruia eu așteptam să mă dau cu atâta poftă, pe ei îi îngrozia, îi ameția. Îi

ascultam cu aerul de superioritate al celui ce știe găsi tocmai în motivul temerei celorlalți, piedestalul tăriei sale.

— Fraților, eu sunt doar la doi chilometri de Tohatin...

— Ba eu chiar în Vadul-lui-Vodă. Voi ați văzut vreodată

Vadul-lui-Vodă?... Putem zice că e un târg curat.

Dintre noi toți, unul singur nu-și găsia niciun fel de împă- care în revelațiile mângâietoare ale hărței. Pe el depărtarea de acest orășel, pe care aveam să-l părăsim cu toții îl durea într'atâta, încât nici chiar apropierea de Chișinău, dacă ar fi fost cu putință, de București sau de Paris, nu l-ar fi putut tămădui. El se plimba îngândurat printre noi, cu mâinile în buzunarele pantalonilor. Părea că ascultă exclamațiile de surpriză ale cetitorilor hărței, zâmbea pentru fiecare în parte și zâmbea deasemeni când râsul era general, dar nu mai trebuia să ne spună nimeni atunci că gândul lui era cu totul absent de noi și de vorbele noastre.

— E gata, domnule căpitan! strigă din cadrul ușei, țeapăn ca o alcătuire mecanică, ordonanța, salutând cu mișcări caden- țate de articulații,

pocnindu-și călcâiele, învârtindu-se în loc, și pornind în pas elastic.

Căpitanul îl urmă fără mișcări cadențate, deși tot așa de mașinal. Ne îngrămădirăm cu toții la fereastră, ca să vedem pe căpitan apropiindu-se de strașnicul Volbur, calul cel negru, pe care încercase fără izbândă să-l cumpere și comandantul corpului. Volbur își primi stapânul cu un nechezat de prietenie și cu mișcări sprintene și nervoase, alungând ape negre pe gâtul și pe crupa plușată.

— Toată nădejdea lui Bădescu, a rămas iar în Volburul lui!

Exprimă cineva tare gândul care dăinuia în mintea tuturor.

— În patru ceasuri, pe vreme bună cred că-l aduce înapoi calul ăsta, de-acolo de unde i-a dat colonelul sector. își dădu cu părerea un altul.

— Ați văzut, întrebă al treilea, că sectorul lui a fost hotărât anume cel mai aproape de aici?

— Colonelul închide ochii și aprobă ca el să mai vie din când în când. i-a dat și locțiitor.

Cu toții spuneam câte-un cuvânt sau chiar ne dam o pă- rere întreagă despre căpitanul Bădescu și sectorul său, dar în închipuirea tuturor domnia atunci Ghenea Kersanova,

numele sub care camaradul nostru ne prezentase pe amica lui, fiica unui evreu bogat Kersanov Weiss, fabricant de lichioruri și ape gazoase. Ghenea Kersanova, pe numele semit Golda, n'avea nimic auriu în persoana ei. Înaltă și brună, de-un brun gălbui și asiatic, cu ochii largi, negru verzui, gura de minuscule proporții, cu părul negru-castaniu răsucit odată pentru totdeauna de sumbrul ei Dumnezeu, în inele, pe care niciun meșter coafor n'avea să le mai realizeze vreodată, Ghenea Kersanova nu era chiar o frumusețe. Micul ei nas puțin gâtuit spre vârful care căuta în sus și o dispoziție spre râs a pometilor stricau, sau poate, Doamne, agravau printr'un aer ștrengăresc foarte simpatic de altminteri, accentul tragic al sprâncenelor îmbinate pe ochii fără fund și priveliștea stranie a rotocoalelor de păr mătăsoase și schimbătoare sub incidențele luminei

— Ca fumul de țigare al unei divinități negre, - din împletiturile lenețe ale căruia apărea figura cea cu două măști. Chipul enigmaticului nepătruns și al veseliei cotidiane în acelaș timp.

Avea piciorul înalt, poate prea plin dar arcuit prelung și maestru și toată silueta ei dură și vibrantă se bucura - pe cât îngădu-ia să se

întrevadă decoltajul și brațele goale - de acea culoare, de acel brun tot așa de neobicinuit ca și figura aceia de Thalie contopindu-se cu trăsăturile sumbre ale Melpomnei.

Privind din acest unghi de vedere cu toții înțelegeam pasiunea mistuitoare a căpitanului Bădescu, dar se mai șoptea de-o anume viață pe care barișnia Ghenea o depănase la Iași, la Cluj și la București, încercând anual câte-o facultate și întorcându-se după trei ani de viață studențească intensă, fără nicio diplomă, fără niciun examen, fără măcar atestarea unei frecvențe. În toată această vreme fusese văzută în companii dubioase, în locuri și la timpuri bănuelnice; se pronunțau nume, dintre care unele venind firesc și foarte repetat în diverse evenimente mai mult ori mai puțin vagi, ce se desprindeau din această perioadă obscură a biografiei ei; ba chiar pentru un destul de lung răstimp i se da ca domiciliu, garsoniera unui ziarist cu renume mai restrâns, care, după aceea, se abătuse de mai multe ori încoace, pentru a-și domoli în cele din urmă, definitiv, zelul nostalgic, sub temperatura glacială a intransigenței bătrânului bogat și habotnic.

Aceiași atmosferă polară întâmpina și pe

căpitanul Bădescu din partea părinților fetei; dar acestuia, militar din cap până'n picioare, în loc să-i înghețe zelul, i-l ațâța la maximum. Căpitanul Bădescu era dispus la orice nebunie; domnișoara

Ghenea era majoră și ar fi putut în cele din urmă să accepte cu prilejul unuia din concediile ofițerului, o escapadă, care poate ar fi forțat punerea la punct a lucrurilor. Dar fata nu vrea să audă așa ceva; mai mult, ea dăduse să se înțeleagă că bătrânul Kersanov ar fi rămas intransigent chiar dacă Bădescu ar fi acceptat până și extrema nebunie, unica de sigur, de care, poate nici căpitanul n'ar fi vrut să audă: escapada la templu.

Mulți credeau că domnișoara Ghenea răspândise acest zvon tocmai pentru a arunca în cumpănă și gravitatatea unicului motiv, care ar fi constrâns pe oricare altul să bată învins în retragere, ceeace ar fi dovedit că dânsa nu răspundea iubirei profunde și încăpățânate a ofițerului, decât cu un savant joc de cochetărie, pe care știa perfect să-l conducă și care o amuza. Alții, dimpotrivă, știau precis, că domnișoara Ghenea refuzase mai multe partide, dintre care una din cele mai ispititoare, toate pe

placul tatălui ei; se mai aflase apoi de lacrămi, de scene violente, de blesteme, de intervenția rabinului, de întreaga, în sfârșit prea cunoscută, gamă a acestei străvechi și într'una noui drame de iubire.

Evenimentele acestea, cu multiplele lor variante, care trezeau din somnolența cotidiană, societatea târgului basarabean, se plimbau vii acum, văzute ca prin ocularii de perspective diverse, în gândul camarazilor strânși la fereastră, ca să admire, chipurile, exercițiile equestre ale strașnicului călăreț Bădescu, propriu zis ca să-i urmărească mai atent crispațiile feței prăbușite, adâncimea melancoliei ce i-o revărsau ochii, mișcările forțate și mecanice în care se întrevedea silnicia și desgustul. Se dusese căpitanul Bădescu! s'ar fi auzit răsunând din cugetul tuturor, dacă mințile le-ar fi devenit sonore. El, marele glumeț și curtezan, marele gimnast și ochitor fără pereche, marele chefliu și înfocat maestru al spadei! Silințele lui de a se ține în șea tot ca înainte, parcă ne făceau rău. Uitând pe nesimțite cum trebuia să se ție, capul greu se lăsa deodată ca o ghiulea de plumb spre coama lui Volbur, tragând după el trupul de brad

dinainte, acum deșirat ca o armonică. Și totuși omul ăsta domnia încă printre noi; multe din glumele lui răutăcioase, ba chiar sângeroase, nu mai răsunau sub tavanul popotei sau la întrunirile de joc. Dar acum nimeni n'ar fi îndrăznit să spună vreo istorisire cu evrei, în fața acestui până acum, inepuizabil sac de anecdote, al căror erou principal era fiul lui Israel. Cuvântul „jidan" dispăruse din pronunțarea noastră, și se vorbea de Kol-Nidre, de Iom-Kipur, de Purim ori de Sărbătoarea Cuștilor, cu aceeași cuviință cu care s'ar vorbi de Vinerea Mare, de Înviere, de Crăciun, ori de Înălțare; mai mult chiar, se întâmpla adesea ca vreunul din aceste cuvinte din urmă ori toate la un loc să fie amestecate printre obișnuitele înjurături ofițerești, dar a fi amestecat printre ocări cuvintele sacre dintâi era tot una cu o provocare directă la adresa lui Bădescu - victima bigotismului fervent, al cărui respect îl impunea.

Astfel de metamorfoze omenești pentru întâia oară vedeam în viața mea; dacă acesta e amorul, îmi spuneam, atunci e sinistru! Noțiunea lui pentru mine era legată neapărat de cântec și de amfora cu vin. Ceiace vedeam era

pur și simplu o deviare bolnăvicioasă, o particularitate cu totul izolată. Dar față de această prăpastie ascunsă, care întâmplator mi se deschisese dinainte-mi, eu simțeam cu atât mai puternic aerul de înălțimi al libertății, umplându-mi până în fund plămânii.

Eram cel mai liber dintre toți aceștia: nu numai că nu mă speria singurătatea, dar o doream acum cu aceiași pasiune cu care dorea căpitanul nostru pe Ghenea lui. Iar la dânsul, sărmanul, mă uitam cu o infinită milă.

Cum mă uit și acum, la imaginea lui, încă proaspătă și vie, ocupând ea singură cea mai mare parte, din noianul de amintiri, pe care-l rostogolesc fericit, ca un copil un nămete de zăpadă, în această sfântă și solemnă singurătate.

Detașamentul mi-era întins pe-o buna distanță; oamenii făceau cu schimbul. Când parte din ei plecau în patrulare, ceilalți rămâneau în jurul meu, formând rezerva, de care aș fi avut nevoe la vreo împrejurare neplăcută.

Ca și mine, - în afară de vreo doi, trei gradați, cari lăsaseră amintiri în orășelul deabia părăsit, - ceilalți, cei mărunți, soldații, păreau foarte mulțumiți de situația cea nouă. Mai întâi scăpau

de instrucție sau aproape scăpau. Al doilea, aci în pustietatea asta de văi ușoare și colnice presărate de cochete mănunchiuri de arbori, cu fluviul plin de răcoare și de sălcii la câteva sute de pași, cu cerul larg și nesfârșit deasupra, cu mirosul de iarbă și de câmp, ce năpădea de pretutindeni, nările lor avide se deschideau larg și ochii lor de țărani se aprindeau de beția naturei. Îi vedeam mai dârzi și mai sprinteni, mai veseli și mai firești, noua lor menire părea că-i intrigă și chiar îi asmute; vorbeau acum cu ton răspicat, ca acei cari au pe umerii lor o însemnată datorie și-și iau noul rost foarte în serios.

Când erau strigați să se așeze în linie, se repezeau agitând cu ușurință armele, pe care până aci le mânuiau cu greutate și cu piloasă resemnare, de parcă ar fi cântărit sute de kilograme.

Se aliniau acum grabnic și trânteau din călcâe, chiar mai mult decât ar fi trebuit, nerăbdatori parcă să fie puși la isprăvi mai mari. Din toate gesturile lor se vedea limpede un prisos de energie, pe care nu știau cum să-l cheltuiască mai cu spor, cu bună voe, cu nețărmurită plăcere. Atunci, pentru a-i înebuni

cu desăvârșire, i-am asemuit cu niște voinici de pe malul Oltului porniți proaspăt după haiducie, iar eu m'am întitulat căpitanul lor; glumă pe care ei au primit-o ca niște veritabili haiduci, cu zgomot mare, cu chiote de vitejie, cu capele aruncate în înălțime.

Dar impresia asta de haiducie, mă stapânea și pe mine cu adevărat, mai ales când gradatul de serviciu, se prezenta în odaia mea de scânduri, săpată într'un mușuroi de pământ, tapetată cu ziare ilustrate și împodobită cu rafturi de cărți, ca să mă anunțe, pocnind din tocuri, că la punctul cutare mai sus, sau mai jos, pe apa fluviului, a fost prins un grup de bolșevici, încercând să treacă pe furiș pe teritoriul nostru.

La început ordonam ca prinșii să fie aduși în fața mea. De obicei „bolșevicii" erau niște bieți zdrențăroși, cu fața suptă de mizerie, cu ochii aprinși de frigurile fricei și oboselei celei mai crunte; cine știe ce distanțe enorme străbătuseră acești nenorociți, pe furiș, cine știe câtă artă istovitoare de nervi ca orice artă, întrebuințaseră pentru a se strecura pe dinaintea poliției celei mai bănuitoare și mai iscoditoare din lume.

Ajungerea pe limanul românesc era pentru ei

suprema fericire, termenul tuturor suferințelor; pe țărmul celălalt, pe care abia îl părăsiseră, vedeau încă spectrul foamei și al mizeriei, privind în urma lor livid și neputincios, cu desperarea celui căruia i-a scăpat o bună pradă din ghiară.

Dinaintea-mi ei păreau acum mai liniștiți și mai siguri; translatorul îmi raporta calm și indiferent, omagiile și efuziunile lor de simpatie la adresa țării și mai cu seamă a mea.

După ce sfârșeau, le răspundeam și eu, adulmecând ca un veritabil căpitan de haiduci, aspectele fizionomice pe care le produceau pe fețele lor cuvintele mele. Le răspundeam clar și meșteșugit, cu aceleași fraze șlefuite, până la perfecțiune, de deasa lor întrebuințare.

Îi lămuream că legile românești interziceau și reprimau trecerea clandestină a frontierelor, le arătam apoi maximum de pedeapsă pe care o atrag contravențiunile la legea pașapoartelor, dacă nu e vorba de vreo complicație cu pedepsele altor legi mai drastice, pentru mosafirul trimis dinadins sau adus de gânduri necurate.

La auzul acestor cuvinte, chipul lor părăsea și cele mai neînsemnate urme de neliniște, se

colora cu pigmenții celei mai neașteptate fericiri și - dând din umeri pentru capitolul complicațiilor - întregul grup nu-și putea reține un murmur de satisfacție luând act de maximum de pedeapsă ce i-l rezervă legea pașapoartelor.

Venea atunci un moment de largă destindere și de mulțumire nereținută, care se materializa prin câte-o interjecție sau prin câte-o impresie fugară, pe care bieții oameni și le schimbau reciproc la ureche. Urma apoi așteptata și exagerat de severa corectare a ținutei, prin care ei voiau să-mi arate că n'au uitat că se găsesc în fața mea și se grăbesc să-mi acorde respectul dus chiar până la umilință, ce cu drept mi se cuvine.

Reluam atunci cuvântul, fixându-i de astădată cu și mai mare luare aminte, în vreme ce translatorul și subalternii mei din preajmă, tușeau grăbit și-și verificau distanța dintre picioare, pentru a-și asigura un echilibru cât mai stabil și mai comod în urmărirea partei a doua și celei mai amuzante, din spectacolul ce li se oferea zilnic și gratuit, într'una acelaș, dar totdeauna variat, prin felurimea personagiilor și tempera-mentelor care jucau acelaș rol dureros.

Reluam deci cuvântul și le aduceam la

cunoștință tot așa de calm și lipsit de afectare ca până acum, că ei nu erau cei dintâi refugiați din Rusia, cari făceau cinste solului românesc să-l considere ca azil și să-l onoreze cu efuziunile lor de dragoste și cu prezența lor prețioasă. Dimpotrivă, numărul celor care apucaseră să vină înainte era atât de mare, încât închisorile românești nu mai puteau face față aplicărilor legei pașapoartelor oricât de restrâns ar fi fost termenul pedepselor -pentru ca toți noii veniți să poata face comparație între cele două regimuri, comunist și burghez, începând cu partea cea mai grea a vieței; așa cum reîntorșii la viața de apoi, trebuie să facă în prealabil un mic stagiu în bine încălzitele purgatorii cerești.

Dar, nemai posedând mijloace de corecțiune și de sancționare a vinovaților și având adânc înrădăcinată în tradiția lui milostenia creștină, Statul nostru se găsește față de nouii veniți în imposibilitate de a-și încărca bugetul cu noi închisori, așa că-i iartă de vina lor gravă de a fi trecut frontiera clandestin și fără nicio formalitate (mare mișcare de entuziasm în auditor) și-i invită politicos să se întoarca pe unde au venit.

Aci urmau obișnuitele exclamații de surpriză,

de nedu- merire, obișnuitele rugăminți către translator de a repeta ultimele cuvinte, ori de a controla, consultându-mă din nou, dacă nu cumva a transmis greșit, neauzind bine poate.

Translatorul însă, la fel cu sentinelele se desfăta cu rânjet discret și cu falsă duioșie, le împărtășea că audiența a luat sfârșit și aratându-le grelele tomuri deschise pe masă, le da să înțeleagă că e timpul să fiu lăsat în pace. Dar tocmai acest lucru erau departe să-l înțeleagă bieții oameni, așa că soldații trebuiau să-i ia ușor în piept pentru a-i face să evacueze.

La început soarta refugiaților mă înduioșa. Mă întrebam dacă aceste reprezentații pe care le dădeam oștenilor mei nu frizau oarecum ridicolul și mai cu seamă cruzimea. Dar înainte ca să mă hotărăsc să le pun capăt, găsii la un întins de mână ideea care mi le scuza. Dacă i-aș fi trecut doar în revizie și fără să le dau nicio explicație i-aș fi somat apoi s'o ia îndărăt peste apă ar fi fost oare mai blând ori mai civilizat?

Pe când așa, după sarcasmul inevitabil al micilor spectacole aproape cotidiane, aveam grijă ca trecerea înapoi a Nistrului să fie făcută în cele mai bune condițiuni de siguranță pentru ei; astfel lucrul nu se întâmpla decât spre

dimineață, sau la ore, când după semnele și informațiile ce aveam, pe malul celălalt al râului, nu se găsea picior de grănicer rus, - așa că până'n faptul zilei să aibe toată vremea să se îndepărteze de frontieră într'atâta, cât să nu trezească vreo bănuială propriilor lor autorități.

Mai pe urma însă, nici nu mai vream să știu de ei, atâta mă indignau noutățile ce le aflam despre acești indivizi, cari cereau azil cu lacrămi în ochi și cu smerite jurăminte de credință pentru a începe să unelteasc̆ă și să se întrunească în pivnițele orașelor vecine în conjurații secrete. Vestea desco-peririi unor recente comploturi, la cari în cea mai mare măsu-ră, luaseră parte tocmai mosafiri de aceștia îndoelnici, intrați în țară prin sectoare de frontieră aflate sub autoritatea unor comandanți mai puțin severi decât ai mei, mă făcu să mă desinteresez aproape complect de dânșii și să-i las pe mâna soldaților. Mie mi se raporta doar numărul celor prinși și toată grija pe care o aveam deacum înainte, era ca la pornire, să văd dacă numărul îmbarcaților era tocmai acel ce mi se raportase. Iar singurele cuvinte, pe care le adresam refugia- ților înainte de plecare erau doar să-i întreb dacă în afară de

obiectele suspecte ce li se confiscase la percheziție, li se oprise cumva bani ori lucruri de valoare, ce le-ar fi avut asupra lor. Pe urmă plictisit și zorit mă refugiam în mijlocul cărților mele și ceasuri întregi nu mai vream să mai știu de nimeni și de nimic.

Aveam și eu un cal, cu care plecam în inspecție pe linia sectorului de pază. Când mă avântam în șea, mă gândeam la Volbur al căpitanului Bădescu și mă pufnea râsul. Pentru că Pafnute, calul meu, destul de dospit și el, nu făcea nicio mișcare, când îl apucam de gât și-mi înfigeam botul cismei în scara. Pafnute, pleca supus capul și cu siguranță, dacă ar fi fost cu putință, s'ar fi lăsat și pe vine ca să-mi înlesnească ascensiunea pe spinarea lui largă. Pafnute mă jignea cu atitudinea lui docilă. Parcă ar fi fost un bunic, care primea fără nicio împotrivire, să se joace cu nepoții de-a calul.

Pafnute era calul sectorului. El își cunoștea bine meseria și mă ducea domol pe sub colnice, ferit de vederile malului dimpotrivă, ca și când și-ar fi dat seama perfect că în slujba pe care o îndeplineam amândoi, discreția este una din cerințele de căpetenie. Cu Pafnute nici nu-ți trebuia călăuză, chiar la prima vizită făcută

posturilor. Dacă lăsai frâul în voia botului său înțelept și amical, Pafnute te ducea prin viroage atât de ascunse, își croia drum prin tufișuri cu cărărui întortochiate, atât de bine știute de copita lui, că rămâneai sedus, de priceperea acestui animal, a cărui bunăvoință de la început mă revoltase. Pafnute era croit pentru mica strategie; poate că avansat în misiunea lui cotidiană s'ar fi dovedit și în strategia de linii mari un bun conducător de generali. În orice caz, era un cal care nu-și greșise cariera.

Adesea ieșiam de sub dantelăria complicată a terenului și'n față mi se deschidea atunci larga perspectivă a împărăției tăcerei. Uneori pe malul vastului imperiu privirea îmi dădea de-o sentinelă cu capel țuguiat, ca un corn în creștet. Soldatul roșu sta și visa și el ca și întinderea fără margini din spate-i.

Țineam în loc pe Pafnute care se resemna să-și curețe crupele de muște plesnindu-le din plin cu pămătuful cozii, iar eu mă complăceam să fixez soldatul rezemat în armă, care nu mă vedea. Ca și când aș fi pândit să descifrez în atitudinea și în mișcările pe care le va face întâi, misterul adânc ce păzea; iar nemișcarea aceia, întinsă până dincolo de răbdarea-mi obișnuită și

ochii aceia pierduți în nicăeri, îmi măreau și mai mult nedumerirea.

Cravașam atunci cu putere un vlăstar tânăr de salcie și plesnetul scurt ca de explozie de armă, sărea deodată râul ca să scuture pe somnolent din visuri. Surprinsul schița atunci în zigzaguri de fulger gestul firesc al revenirei. Se trezea la realitate, ochii îi înviau, pumnii strângeau convulsiv arma în poziție de apărare. Să apere ce? Neantul propriilor gânduri sau golul nesfârșit din spate-i?

Era rândul meu acum să nu mai dau niciun semn de viață. În schimb grănicerul roșu devenea tot mai nervos cu cât se prelungea tăcerea. Ochii lui străpungeau zadarnic frunzișul înșelător al malului dincoace. Se agita pe marginea imensului gol ca umbra pusă de Dumnezeu la vămile văz-duhului. Izbucneam atunci fără să mă arăt, într'un hohot zgomotos și sarcastic, într'un hohot atât de voios și de posnaș, că umbra cu corn în frunte redevenea deodată, un biet om, un biet flăcău, parcă surprins într'o postură nepotrivită, rușinat și zăpăcit. În fața eternului și nestăpânitului râs, până și'n ochii lui, zâmbitori acum și parcă cerând îngăduință,

— Umflatul gol se prăbușea deodată la nivelul sterp al nimicniciei totale. Mă podidea atunci și mai năvalnică veselia, la amintirea propriei mele amăgiri, care o clipă mă făcuse să disting un gol umflat, de altul desumflat așa cum întrecutul cu băutura despica în două o nălucire unică.

Am ieșit la iveală și am fost salutat cu un râs și mai puternic decât al meu din partea cealaltă. Râsul amândorora creștea din sine însuși și a ținut multă vreme. N'a fost însoțit de niciun cuvânt tot timpul, de niciun alt gest afară de acela pe care-l face omul din cap și din gât când bagă de seamă că s'a speriat degeaba sau s'a străduit din greu pentru nimic.

Pafnute s'a asociat la veselia noastră, cu câteva nechezături prelungi, el, atât de măsurat în expansiunile lui sufletești.

Și câtăva vreme și-a permis chiar să mă ție pe creste, în văz liber, departe de frunzișul viroagelor. L'am bătut pe gât domol: calul e cal, chiar când e serios și strateg ca Pafnute. El se încrede în râs și'n prietenie. Și pulpele mele i'au îndreptat din nou, înțelepțește pe drumul cel ferit, pe care el știe să meargă așa de bine.

Grănicerii, cari s'au dat pe undeva la odihnă,

cum mă simt, încep să ciuleasca urechile și să scruteze cu privirea încruntată în toate părțile, arătându-și zelul. Se fac că nu-mi cunosc pasul calului și cu toate că țăcănitul potcoavelor le-a intrat de mult în auz, ei sar ca împinși de un resort, cu declanșare întârziată și strigă scrâșnit: „Cine-i? Stai!" Pe urmă, când mă văd, fața li se luminează cu stângace surpriză, liniște și prietenie. Nu era ceiace crezuse! Câteodată însă vreunul e într'atât de pierdut în gânduri, de bună seamă în amintirile lui de peste Olt, că abia când simte aburul cald al calului pe ceafă, tresare:

— Bine mă nefericitule, îi strig atunci, cum ai să-mi prinzi tu bolșevici, când dormi de-a'n picioare. O să te fure ei pe tine și abia peste Nistru, o să bagi de seamă.

Mârlanul se scarpină în cap, - pe față cu un râs care arăta ca n'are păsare.

— Care? răspunde el, pătruns de sine. Poate mort m'or duce acolo. Dar eu v'am auzit și știam că sunteți dumneavoastră. D'aia nu m'am întors.

— Da' de ce ai rămas aci și nu circuli? Unde ți-e însoți- torul?

— E și el pe-aci, pe-aproape. Am mirosit ceva și ne-am pus la pândă.

Cu toate răspunsurile lor prompte, pe „visatori" îi țineam deobicei prin preajma pichetului. Spre flancurile sectorului dam drumul doar la cei cu urechea fină și cu pas de copoi, ale căror raite prin posturile apropiate și printre patrule, nu mai conteniau. Noaptea mai ales tot locul era bătut, iar schimburile obișnuite plecau la ore și pentru intervale de timp, diferind cu totul dela o noapte la alta și chiar dela un schimb la altul. Astfel năvoadele mele prinseră la început cea mai bogată recoltă pe tot batalionul. Primii felicitări. Pe urmă încetul cu încetul vânatul se împuțină, deși, nici acum vămuitorii de oameni nu s'ar fi putut lăuda că mi-au dejucat sistemul de bază, surprinzând vreo regularitate ori perio-dicitate în mișcările patrulelor. Recolta se împuțina, pentru că sectorul devenise periculos.

Eu nu avusesem decât să imprim aceste mișcări plutoanelor mele: cei doi plutonieri le prinseră și acum ei manevrau de minune. Eu nu serveam decât ca un simplu regulator, o supapă de siguranță, care intra în acțiune numai când lucrurile amenințau să se încurce. Mă mulțumeam să supraveghez plecările și sosirile, încât îmi rămânea un timp incalculabil pentru

cărțile mele.

Mai ales plutonierul Gârneață îmi era de prețios ajutor.

Era socotit de toți aghiotantul meu și mâna mea dreaptă.

Dealtminteri, pe el îl lăsam să-mi țină locul, deși era mai tânăr, decât plutonierul celălalt, Cebuc, om vrednic și acela, dar care, când striga „trăiți!" sau asculta vreun ordin nu-și proptea ca Gârneață ochii drept în ochii mei.

Pe când Gârneață; era gândul și sufletul meu, desbrăcat de toate clasele de școală și de toate teancurile de cărți, din coliba de scânduri a „comandamentului" cum era denumită de refugiații de peste fluviu. (Soldații îi spuneau pur și simplu: bordeiul domnului locotenent). Mă vedeam în Gârneață, cum aș fi fost dacă aș fi rămas plugar și m'aș fi reangajat.

Amândoi eram bruni - negricioși, subțirateci și înalți.

El era și mai înalt decât mine, dar eu mai subțiratec și mai mlădios decât el. Amândoi aveam fețele lunguiețe, dar aveam satisfacția să constat că trăsăturile lui erau mai plate și ochii, la fel de negri, mai puțin mobili. El mai își lăsa uneori câte-o muscă de mustață sub fiecare

nară, apoi părul lui negru lucios era mai gros și lins. Pe când al meu, poate cu o nuanță mai castanie era fin și unduios.

Cebuc era mai scurt și mai legat. La figură era alb, dar părul i-era și mai negru decât al nostru. Își lăsa mustața ceva mai scurtă decât buza de sus și-i plăcea s'o înspice ușor în două cârlige drepte și ascuțite. Gârneață îi demonstra adesea că „nu se mai poartă așa", și că trebuie s'o taie mai din scurt, dar Cebuc nici nu vrea să audă. El ținea de bună seamă mult la cârligele lui care scoaseră din țâțâni o vădană din târgul pe care-l părăsisem. Femeia își pusese țoalele mai de preț într'un car și pornise după plutonier, hotărâtă să stea cu el, în bordei, pe graniță, fie ce-o fi. Cu greu a fost convinsă să se aciuieze în cătunul cel mai apropiat de sectorul nostru, - mi s'a spus Tohatinul - dar la destui chilometri și acela.

Nu știu cum se strecura Cebuc până acolo, pentrucă ori câte străduințI depuneam nu puteam să-l găsesc vreo dată în neregulă. Într'o noapte numai, mi s'a părut o amazonă în stil rural, bușnind dintr'o viroagă. Am strigat, am somat și am tras. Dar patrulele și echipa mobila atrasă îndată de semnalele mele și de sgomotul

detunăturei n'au găsit nimic pe-o rază destul de întinsă. Mi s'a părut totuși că soldații șopăcăesc ceva și privesc cu înțeles la Cebuc, care foarte îngrijat la început și foarte zelos la această cercetare nocturnă s'a întors să-mi dea raportul negativ într'o dispoziție și cu un exces de vorbe care n'au putut să-mi scape. Am avut atunci toate motivele să cred, că n'a fost vorba nici de o refugiată de pe Nistru încoace, nici de vreuna care vrea să treacă dincolo. Cebuc înclina să creadă într'o nălucire deși îl con-trariau unele urme proaspete de copită și sfărâmăturile de pământ, pe locul de unde se ivise arătarea. Iar Gherăscu țiganul, înalt, cu fața coajă de castană, ciugulită zdravăn de semnele vărsatului, își da cu părerea, primită cu severă căutătură de Cebuc, că trebuie să fie neaparat un „șpion" în vestmânt femeesc.

Înțelegeam și strâmbam ușor din buze. În definitiv dacă era vorba numai de vădana lui Cebuc, chiar dacă soldații știau și ascundeau, mare lucru nu putea fi. Rămânea numai ca eu să nu înțeleg nici odată acest lucru. De altfel ori de câte ori mai pornii noaptea din bordei pentru inspecții inopinate, fantomatica amazonă nu-mi mai ieși înainte.

Amintirea ei mă făcea însă să-mi scape din când în când câte-un surâs. Pentru un om de simplitatea plutonerului Cebuc, o astfel de împrejurare putea să-l pună în proprii lui ochi, într'o postură interesantă. Deasemeni în ochii subalternilor, cari de bună seamă îl admirau, nu atât pentru aventura în sine, cât pentru darul lui de a scoate până într'atâta o femee - probabil o gospodină de treabă - din minți. Aș fi fost curios să știu cam ce păreri avea Gârneață, în chestiune. Însă nu-mi dam osteneala să fac aluzie; faptul, că el, care-mi șoptea totul la ureche, întârzia să-mi mai dea și această noutate, mă lămurea deplin. Fiind cu neputință să nu fi aflat nimic și cunoscând bine la ce limită se oprește spiritul lui de camaraderie față de Cebuc, nu rămânea de cât să fiu încredințat că Gârneață nu-i tocmai încântat de marele succes al camaradului său. Cu atât mai mult, cu cât își amintea că mai înainte, mie-mi plăcea să subliniez vrednicia oștenilor mei și pe frontul sentimental. Chiar și acum, dacă am fi fost ceva, ceva, mai departe de acest râu și de misiunea pentru care fusesem aduși pe malul lui, n'aș fi întârziat să bat pe umăr pe Cebuc și să-l încredințez:

— Degeaba te mai ascunzi băete. Știu tot, ei bravo, îmi placi. ești un adevărat oștean.

I-aș fi vorbit, desigur, cu graiul celui care e conștient c'a avut la activ isprăvi de aceiași natură, în proporție directă cu gradul pe care-l poartă. Recunoști aptitudinile cuiva, întru atât, întrucât îți dai seama sau crezi ca la tine aceleași aptitudini se găsesc într'o măsură în cel mai rău caz egală.

Dar acum, întru cât mă privea, nu mai putea fi nici vorbă de așa ceva. Pasul meu trecuse hotărât pragul desgustului pentru astfel de nimicuri, cum din înălțimea mea sufletească aveam dreptul să le privesc, și tot excesul sufletesc pe care aș fi putut să-l întrebuințez în afară, se concentrase asupra cărților mele și în deosebi asupra matematicei.

Îmi plăcea s'o denumesc la singular, ca pe o persoană anume. Era Ghenea Kersanova a mea și eram măgulit peste fire, numai încercând să fac o comparație între aceste două înlănțuitoare de spirit. Iubirea mea era vastă ca infinitul, hotarul ei trecând nemăsurat chiar dincolo de nenumăratele jaloane de aur, pe care noaptea le înfigea în depărtările ei din trilioane în trilioane de chilometri și mai departe. Pe când iubirea

sărmanului căpitan Bădescu se izbea la fiecare întoarcere de păretele de granit al unei peșteri întunecoase, întortochiate și fără ieșire, mărginite din scurt de intoleranța religioasă a unui bătrân iudeu, fabricant de sifoane.

Rosteam ca ori ce amant cuvinte de delir ca: axa icșilor și axa igrecilor, integrală indefinită, somațiune, ecuație diferențială, iar pe măsură ce această amantă învăluită în atâtea simboluri indescifrabile și formule, mă lăsa să-i descopăr câte-un nou mister al frumuseței ei - așa cum o femee în carne și'n oase și-ar lăsa rând pe rând, cu zgârcenie la iveală, maestatea unui umăr de marmoră sau dulceața infinită, a unui vârf roz de sân, -pe aceiași măsură curiozitatea sfâșietoare mă făcea să bâlbâi numele tot altor farmece ascunse și să mă pierd cu totul în acest simțimânt amețitor. Mă trezeam pronunțând cu voce tare, chiar numai pentru cadența lor vorbe cu totul fără de înțeles pentru cineva care m'ar fi auzit, ca: „Philosophiae naturalis principia mathemati-ca", ori „Analiysis per aequationes numero terminorum infinitas" sau alte titluri newtoniene, kepleriene ori copernicane, găsite prin introducerile istorice ale tratatelor mele și care-mi plăceau îndeosebi pentru sonoritatea lor

latină.

Dar nimeni nu putea să mă audă pentru că nu le rosteam decât în strictă intimitate. Pentru ostași eram tot domnul locotenent, care vorbea limba tuturor locotenenților de pe lume. Astfel îi strigam soldatului care trebuia să-mi execute un ordin urgent:., Haid, te-ai topit?" sau „Aeroplan să te faci!" și așteptam ca orice locotenent din lume ca soldatul să plesnească călcâiele bocancilor și să răcnească convins:

„M'am topit, să trăiți!" sau „Aeroplan, să trăiți!"; iar dacă numi plăcea mișcarea, răcnetul, ori dacă dobitocul căsca ochii în sus să vadă despre ce aeroplan ar putea fi vorba atunci, ca și când nu m'ar fi așteptat în odaia mea de scânduri capitolul virgin al Integrației prin seri, îl chemam îndărăt și-l puneam să repete, sau îl dam pe mâna lui Gârneață să-i arate cum poate deveni un om aeroplan.

În odaia mea înotam însă în plin infinit și prin păienjenișul de curbe și emoții priveam înapoi în amintirile și relațiile mele cu lumea cu o superioritate grandomană, care mă umplea de mine. Pe Marusea abia o mai vedeam, iar chipul de tragică veselie al Ghenei Kersanov, mă făcea să zâmbesc cu milă.

Nici domnul general guvernator al Basarabiei, nu se afla, desigur, pe o poziție atât de înaltă, cu un orizont atât de vast ca acela pe care mi-l deschisese mie, modest locotenent, calculul infinitesimal, pe malul înecat în tăcere și uitare al Nistrului bătrân. Ascetismul matematic în care mă complăceam era mai pur decât ori care altul desigur. El se întâlnea poate numai cu necesitatea religioasă înaltă a solitarului credincios retras pentru a găsi în liniștea deplină a înțelepciunei pure, în afară de orice contigență lumească și mai cu seamă sufletească, pe Cel de dincolo de orice limita. Dar era cu totul deasupra ascetismului barbar, a celui ce vrea să definească figura începutului și Marelui Tot, din vechile cărți lumești și din precumpănirea unei stări de lâncezeală spirituală asupra tentațiilor înadins provocate ale carnei.

La început și eu credeam că frumusețea clasică și măsurată a poemelor homerice îmi vor pune balsamul păcei pe sufletul meu ars. Dar era o cruntă greșală, zeii greci începură să frecventeze visurile mele. Brațele albe ale Junonei nu odată se întinseră molatec în adâncul turburatelor mele vise, încrucișându-se

la ceafă și făcând să se ridice într'o voluptoasă răsuflare, un bust turburător din școala lui Fidias. Nu odată părul creț al blondei Venere, îi înfășura goliciunea ei divină punând capăt lăcomiei ochilor mei, asmuțiți în neființă. Dar cine nu mă vizita în nopțile acelea, de adâncă tăcere, pe malul singuratec al fluviului cu capricioase meandre și cu lascive convulsii! Frumoasa Elena și Penelope; zâna Calipso și demonica Circe, frumoasa andromaca și pasiunea mea deosebită, virginala zeiță Pallas, ale cărei trăsături de severă și gravă mândrie, al cărei profil ideal, sub coiful de războinică, îmi plăcea să le văd în vârtejul fantasmagoriilor stupide ce mă frământau ca pe un nevrednic solitar, contractate de spasmurile sur-prizei primului amor -sacrilegiu.

Dar și ziua, în namiaza mare de vară, avusei viziuni antice.

Nu-mi fu dat oare odată, în rătăcirile mele prin zăvoaiele și colnicele sectorului să întrezăresc prin tufărișuri picioarele goale ale sălbaticei Diana? Un fior mă străpunsese și mă țintuise în loc, pentru că nu mai era acum un vis, ci aevea, realitatea goala. Era Diana, linia perfectă a pulpelor ei celebre, genunchii ei ușor

aduși în afară, gata ori când să fugă și fusta ei sumeasă deasupra lor, ca în cunoscutele gravuri din textele clasice, mai apreciate de tinerii școlari decât textele înșiși.

M'am apropiat de neașteptata arătare cu pași nesimțiți de pisică sălbatecă ca să-i descopăr fața, interzisă sub grav blestem oricărui muritor de rând. Diana era o țigăncușe ru-mână din partea locului, care venise cu caprele la pășune.

Dela ea aflai că mă depărtasem mult de Nistru și nu-mi fu de mirare, de vreme ce se întâmpla pentru întâia oară să las acasă pe credinciosul meu topograf cavalin, Pafnute.

Diana cea oacheșe, mă împărtăși apoi rând pe rând, la umbra sălciilor, cu farmecele ei divine, care, după atâtea mii de ani, cu toată tinerețea ei crudă, erau departe de a mai fi feciorelnice.

Și când după scăpătat de soare pornii ușor și scăpat de viziuni antice, spre bordeiul meu, pe care-l găsii cu ajutorul stelelor, ca'n vremurile patriarhale, câinii lui Acteon nu mai mă ajunseră din urmă, nici nu-mi săriră în coaste din umbra desișurilor și nici în nopțile ce urmară, nu mai mă sfâșiară cu dinții lor, dătători de friguri lascive, ca pe nefericitul lor stăpân.

După un timp, pornii, de astă dată cu Pafnute, iarăși în căutarea Dianei. Dar, n'o mai găsii. Nu mai găsii nici locul, unde ea fusese atât de darnică cu mine. Asta mă năcăji mult. Pafnute părea că-mi spune: Vezi, dacă mă luai cu tine, acum știam unde să te duc! Hotărât lucru nu aveam niciun talent la topografia aplicată pe teren. Pafnute, cel fără grai, mi-era superior din acest punct de vedere și asta fără ca'n viața lui să fi văzut vreo planșă sau să fi desemnat vreun crochiu.

Mă dusei și'n zilele următoare după umbra trecutului.

Locul bucuriei trecătoare mi se păru că-l găsesc, dar descoperii altul și mai asemănător. Pafnute, care înțelegea după modul cum îl opream, gândurile și starea mea sufletească, izbucnea la fiecare luminiș, care mă intriga, în nechezături sarcastice.

Renunțai la țigancușă. Poate că făcea parte din vreo laie poposită în împrejurimi și lăsându-se după voia caprelor, se răzlețise de căruțe. Poate chiar mă așteptase și'n zilele următoare - până când laia va fi înhămat de drum spre alte orizonturi.

Într'altă zi, răzbind la luminiș mai larg, văzui

în zare profilul de cetate al unei mânăstiri. Poate mânăstire de maici, mă gândii și poate caprele pe care le păzea Diana erau ale mânăstirei. Câteva zile dădui și pe-aci târcoale, dar în zadar.

Cum să nu-ți vină să crezi că avusesem de-a face într'adevăr cu o zeiță preschimbată în păzitoare de capre și care nu se coboară de două ori pentru același muritor. N'aveam deci decât să povestesc celor ce-mi împărtășeau soarta, această stranie întâmplare și iată-mă așezând fundamentul unei noui mitologii: nu-ți trebue pentru asta decât un fluviu cu meandre bizare și cu bogăție de tufișuri și zăvoaie.

Dar poemele homerice au un sfârșit; am deschis atunci Biblia spre mântuirea sufletului meu. Seninătatea spiritului nu se afla în cărți - fie ele chiar clasice - pline de aventuri romantice și pline de toate pasiunile omenești, dela cele mai curate, până la cele mai meschine și mai scandaloase!

Pe când Biblia, mi-am spus.

Dar n'am apucat să trec din Cartea Facerii în Exod, că

— După câteva zile de rătăcire prin pustiu, în impozantă caravană, călcând, în aerul libertății

măriși ținuturi, - m'am încurcat de tot în acel mărăciniș de legiuiri, împărțiri și ierarhizări, care parcă e pus anume în acest loc al Vechiului Testament, ca să-ți dea cu adevărat impresia pustiului, a umblatului în deșert după miragii sociale și programe himerice și - evident a căscatului.

Ajuns în pământul făgăduinței am adus la rându-mi prinosul meu de recunoștință Tatălui Ceresc, că am trecut în sfârșit cu bine de Numeri și Deuteronom. Dar iată caravana, acum legiuită, împărțită, ierarhizată și încartiruită, s'a apucat să se dedea la o serie de măceluri, samavolnicii și sacrilegii atât de crude și de respingătoare asupra băștinașilor invadați, încât Sfânta Carte a lăsat cu mult în urmă grozăviile încununate cel puțin de poezie ale bătrânului orb din Elada. Iar mântuirea sufletului în această sinistră revărsare de sânge, de măruntae și de mațe, mi-am găsit-o desigur, dacă se poate spune, în acele grozăvii mai puțin grozave, tocmai pentru că intervenea acolo un trup fie chiar trădător și o mână, fie chiar ucigașă, de femee.

Erau pasagiile, către care fatal filele se întorceau dela sine, chiar dacă ochii se

odihneau acum în răcoarea sufletească a Sfintelor Evanghelii, ascultau sfaturile și amenințările Sfântului Pavel sau se îngrozeau de sinistrele făgăduințI ale Apocalipsului. De altfel pasagiile Iudithei și ale Dalilei erau însemnate odată pentru totdeauna cu roșu, astfel că erau ușor de găsit; iar pasagiile alăturate câștigau printr'un fel de contagiune a curiozității, care deși mai fusese saturată odată în aceleași locuri, părea că ar mai avea ceva nou de înghițit, dacă ar reveni.

Captivat cu desăvârșire de această parte a Cărței Sfinte, sentimentele cele mai stranii îmi veniră. Era curios cum istorisiri atât de sacre, putură să mă schimbe atât de curând, dintr'un om liniștit și fără păcate prea mari, într'un monstru.

Cam pe vremea asta suggerai oamenilor mei că ei trebue să se considere ca niște haiduci, stăpâni al colnicelor și-ai aerului liber, iar pe mine să mă considere șeful lor și judecătorul celor ce le pică în mână. Fantezie desigur destul de periculoasă, ea putând degenera în cine știe ce urmări, la niște suflete atât de simple ca ale lor. Tot atunci începui să privesc mai cu luare aminte la prizonierele din grupurile de refugiați,

vânate de dânșii. Din fericire recolta feminină a voinicilor mei era foarte săracă, iar rarele exemplare te descurajau dela prima vedere.

Așa că Sfântul și Vechiul Testament nu reuși să mă ducă în ispită multă vreme, chiar după ce trecui prin mai multe încercări.

Îmi plăcea adesea să mă așez pe undeva pe malul fluviului și să urmăresc jocul leneș al valurilor minuscule. Din drepturile astea, arar se vedea dincolo albul incandescent în soare, al vreunei case la cine știe ce depărtări. Afară de patrulele rare, extrem de rare, cu chivăre țuguiate, părea că nimic nu mai însuflețește peisagiul adormit ca'n basme. Și tocmai din peisagiul acesta încremenit, la un semn magic al destinului, avea să se întrupeze ea, Rusoaica.

Tactica mea strânsă împuținase repede loturile de refugiați.

Chiar până într'atâta că uneori treceau zile întregi fără ca nimic să-mi mai tulbure lecturile. Și totuși așteptam. Ceteam sfânta carte și așteptam: ea va veni, îmi spuneam: „Ea va veni"

- mă întărea în credința mea și sfânta carte.

Când Gârneață venea să-mi raporteze că năvoadele au fost grele în noaptea abia trecută, inima îmi tresărea. Eșiam. Dar în locul ei, al

fetei gândurilor mele, găseam câteva figuri schimonosite de mizerie, pe care abia de le destingeai din ceata zdrențăroșilor masculini.

„Înapoi! La noapte, înapoi!" așa era ordinul.

Și mă refugiam în odaia mea, căutând pasagiile preferate, deși le știam pe dinafară. Iar timpul trecea iarăși. Ea totuși trebuia să vie. Gândiți-vă. Să stai pe malul unui fluviu care desparte două țări. Dincoace domnește pacea și ordinea.

Dincolo groaza și haosul. Țăranii ăștia, cari mi se perindaseră până acum pe dinainte sau negustorașii evrei, nu erau desigur cei mai loviți de tragica domnie. Pe când ea, rusoaica, aceea pe care o așteptam eu, ea nu va mai putea să reziste multă vreme. Ea avea să caute repede să dea de câmpul larg și potolit al păcii de dincoace, de care avea nevoe frumusețea și sufletul ei. Ea trebue să vie.

De ce mă adânceam mai mult în lecturile mele, de aceia mă încredințam tot mai mult că ea va veni. Sufletul ei bizar și sălbatec de cazacă, dornic de libertăți de stepă, de galopuri sălbatice în inimi omenești, de hârnojeli viclene cu vârful de migdală al ochilor oblici și străpungători ca un hamger tătăresc, n'avea să

mai suporte multă vreme spațiul strâns îngrădit și constrângerea mecanică la care era supusă.

Iarna trebuia să vină odată, mă gândeam. Atunci va sosi ea. Alunecând pe vadul de ghiață lucioasă, printre tufișurile de chiciură, în cadrul iernatic, în care poate să-i stea bine unei rusoaice. Acum trebuie luntre și lopată, trebuie înțelegere cu mijlocitor, lacom și trădător. Dar iarna ea va ghici drumul scăparei, îl va descoperi singură și va alege sectorul meu, pentru că încoace e cel mai ferit de locuințe omenești și - cum se vede - cel mai apreciat de fugari. Și pentru a o vedea mai bine împrumutam fetei mult așteptate, când trăsăturile Avdotiei Alexandrovna, sora lui Rascolnicoff, când ale Zinei, ori Dariei din Posedații, ale Natașei din Război și Pace, ale Annei Filipovna din Idiotul, ale Ecaterinei Ivanowna, ori Grușencăi din Frații Karamazov; sau ale Soniei, din Crimă și Pedeapsă, pe care împrejurările de acum din țara ei o scuzau mai mult decât orice pledorie dostoiewskiană. Apoi mă gândeam la copilele enigmatice din Andreew și din întreaga literatură rusă, fascinate de efectele sociale ale nitroglicerinei, ca fluturii de lumina lămpii. O subțirică

studentă anarchistă aș fi vrut să se izbească de ușa mea, cu toată puterea corpului plăpând, speriată de realitatea idealului ei social. Însă dacă ar fi fost ca întâmplarea să se împlinească întocmai, întocmai după gându-mi, eu visam o subțire cazacă palidă, cântând și acompaniindu-se din ghitară, așa ca într'una din micile povestiri vânătorești ale lui Turgheniеff.

La iarnă va veni. Soldații o vor aduce căpitanului de haiduci.

Și pentru a-mi întări acum și mai mult această impresie, simții nevoia literaturei de aventuri și miracol. Cum însă nu luasem cu mine romane și numai cărți serioase, găsii ce căutam cu nemiluita, în Sfânta Biblie în traducerea lui Tacit (teribil de frământătoare, această sinteză în stil sobru și majestos, de nelegiuiri și magării!) în Tit-Liviu și'n Herodot, în Lavisse, Michelet, Maspero, Charles Diehl, Iorga, Saint-Simon, Droysen, Suetoniu, Valerius Maximus, Diodor Sicului, Salustiu și Machiavelli, atâtea cărți de Istorie, pe care le comandasem din auzite și fără niciun sistem, preferând din fiecare anecdoticul în deosebi picant și aventurier și din toate, tot ce era în legătură cu Versailles, Roma antica și

medievală, cele două Grecii străvechi și cu deliciosul Bizanț.

Din toată această mare și adevărată poveste a omenirei, desprindeam, ca toată lumea care a cetit istoria, un singur învățământ: îndrăznește orice și vei putea, dacă nu te va ucide vreo clipă de ezitare. Și apoi orice mișelie izbutită, va fi un act de eroism.

Eșiam deci sub marele cer plumburiu al începutului de toamnă continentală și cu mâinile în buzunarele pantalonilor sfidam întregul răsărit. În fond toată grozăvia, pentru care mă alimentam cu un curaj atât de universal, nu consta decât în aceia, că dacă ar fi venit rusoaica lui Turghenieff, a lui Dostoiewschi, a lui Tolstoi, a lui Kuprin, ori Andreew, aș fi înfrânt pentru întâia oară consemnul și n'aș mai fi trimis-o înapoi, întunericului din care a sosit. Nu cred că pentru atâta lucru s'ar fi făcut gaură în cer sau că ar fi fost amenințare să se schimbe din nou harta Europei. De fapt consemnul nu era chiar așa categoric. În loc să trimiți înapoi pe cei ce-ți veniau pe nepusă masă, puteai foarte bine să-i dai pe mâna comandamentelor succesive pentru a le încheia actele de dare în judecată. Ordinele

nu arătau decât că „pe cât se poate" nepoftiții să fie întorși. Iară dacă vorbeau bine moldovenește, sau dacă ar fi dovedit că au rude sau proprietăți dincoace, atunci nu rămânea decât să fie judecați potrivit legei pașapoartelor. Dar dovezile nu se puteau aduce pe malul Nistrului.

Cuvântul „dovedit" era înlocuit deci fatal, cu cel de „susținut".

Autoritățile dinapoi n'aveau decât să-i expedieze iar din treaptă în treaptă, până la noi, după ce se convingeau cu cine au de a face.

Răstălmacind necontenit toate dispozițiile primite în privința mosafirilor de peste hotar, căutam de-acum argumentul cu care să salvez pe mult așteptata mea prietenă. „Vreau s'o iau de soție! era cam ieftin puțin. Și pe urmă dacă n'o luam? Hm!."

Dar să rămână pe argumente! Ochii ei să fie frumoși, că argumentele țâșnesc numaidecât dintr'ânșii cu nemiluita ca stropii dintr'o fântână artesiană.

Însă zilele treceau și Nistrul nu mai arunca nimic la mal.

Nici chiar plevușca bună de dat pe gârlă; însă, care să-mi aducă ploconul fără pereche al

continuei asigurări că marea întâmplare este ori când posibilă.

Dar nimic, nimic. Îmi venia să regret măsurile prea strânse pe care le luasem. Hm, puteam oare să dau înapoi? Puteam să-mi felicit soldații de strășnicia lor și să conced drept mulțumire că acum pot s'o lase mai ușor? Revedeam încurcat toate rezultatele acestei schimbări, până la cele mai îndoelnice, și mă refugiam zănatec și nehotărât dela unul la celălalt.

Toamna îmbufnată și rece dela început se preschimbase într'o fată tânără și zâmbitoare ca o primăvară. Zăpada și înghețul de bună seamă se înghemuiseră la sfârșitul secolului, soarele luase drumul înapoi spre eterna fericire a emisferului nostru și spre panica pinguinilor de la polul sud. Această întâmplare mi-a dat prima dorință de a-mi redeschide cărțile de matematici. Dar eram atât de pătruns și înlănțuit de istorie sacră și profană, că seara când eșiam să reconstitui constelațiile, prima stea apărută la orizont îmi amintea deodată de Patriarhi și de Profeți, de Templu și de Regi, de Biblie și de Asirologie, de lumea veche și de lumea medievală, de evenimente

cutremurătoare și de barbariile acum lucide, ale celui de-abia ieșit din caverne. Din infinit și din nepătruns, cădeam iarăși ca pisica pe propriile-i picioare, în omenesc.

Mă plimbam din ce în ce mai alert în noaptea cu sufluri de boare, care parcă alergau de departe să mă vadă, cum se adunau tot mai multe, stelele cerului să deschida ochii mirați la mine. Umblam în pas accelerat pe-o potecă, pe care o croise în dosul pichetului, piciorul meu prin iarbă și acela era sfântul loc respectat de toată lumea, locul unde se plimba domnul locotenent. În închipuirea aţâţată de marșul voluntar, mă vedeam luând parte la evenimente trecute sau răscolind împrejurări noi, în care mă trezeam sâmbure de nebuloasă.

Mă complăceam să mă văd în mijlocul întâmplărilor de demult, să naufragiez cu plutonul meu, uneori chiar singur, dar bine echipat, pe coasta unui continent necunoscut, în care istoria a ajuns doar la piramide, la calul troian, la Nerone, sau chiar foarte aproape la căderea Constantinopolului. Apăream în momentul cel mai tragic și hotărâtor, și puneam mitraliera în bătaie. Cu detașamentul meu și cu o mitralieră puneam în respect toate hoardele

Asiei și schimbam fața lumei. Dela sine înțeles, că urma apoi recunoștiința împăratului, iar brațele molatece ale împărătesei desfăceau rotunjimi amețitoare din finele țesături bizantine împreunându-se în chip de mulțumire către Domnul și ochii i se ridicau spre cer otrăvind de tumultul dorințelor toți ochii cari urmăreau plini de respect și cuviosie această pioasă mișcare.

Mă transportam cu plutonul și cu mitraliera mea imaginară, de cea mai recentă perfecțiune, în toate colțurile obscure ale Istoriei, rezolvând cele mai cumplite conflicte și nenorociri, cu spirit de dreptate și'n interesul civilizației. Pentru umilul meu suflet atât de modest, după săvârșirea unor atât de epocale fapte mă mulțumeam firește, ca tot omul singuratec cu recunoștința femeilor timpului. Ceiace pentru despoții ajunși la ananghie, pe care-i ajutam atât de pe neașteptate, însemna nespus de puțin lucru.

Când mă trezeam din aceste visuri duse pe două picioare, în nervoasa străbatere dela un cap la altul a unei biete potecuțe, dinaintea mea se desfăcea deodată în negura amurgului, împărăția cea vastă. În întunecimea crescândă

vedeam răsturnându-se toată istoria, plămădindu-se poate în noi tipare sau scrumindu-se toată într'o combustiune generală ascunsă și lentă, fără măcar splendoarea incendiului definitiv.

Un nou ev mediu, cu toate grozăviile și nedreptățile lui fatale, se ascundea până în depărtări uimitoare sub perdelele negre ale nopței care, asemeni luminei, venea tot dela răsărit. Și priveam într'acolo năuc, din mijlocul minusculului meu detașament imaginar, care era tot una cu cel real și de lângă mica mea mitralieră, care ar fi săvârșit atâtea minuni în celălalt ev mediu, de demult.

Iar stelele mijeau în înălțimile nebănuite, ca să marcheze și mai mult această biată neputință, această mărginire depășită imaginar, acest gol care se umfla până dincolo de orice limită, fără ca să umple nimic. Nu-mi rămânea atunci decât stăruința în aceiași nimicnicie fără rost și fără Dumnezeu, populată de-a surda de noi imagini, de noi sforțări ale închipuirei, în care sceneta lubrică avea rol precumpanitor.

Din acest mărăciniș sfâșietor în care mă vâra tot mai adânc gândul, nedomolit stăpânitor și împărat al nălucilor, ca pe un biet nărăvit

amator de singurătate și de lecturi suculente, mă scoase într'un rând, caporalul magazioner Marinescu.

Părăsind într'o seară potecuța plimbării mele obișnuite și luând-o rasna prin tufișuri, mă oprii lânga o dumbravă cu foșnet misterios. Mi s'a părut că aud o voce, un grai spunând ceva tare, apoi tăcând deodată, ca și când așI fi fost observat.

Am scos revolverul, am tras binișor piedica deoparte, și n'am mai făcut niciun pas. Din dumbrava de plopi sunetul veni iarăși. Era un râs de hururez. Am vrut să pornesc mai departe, când în spatele meu se auzi lămurit o călcătură de bocanc pe potecă. Pentru un om îmbibat de Biblie, de Mitologie și Istorie medievală ca mine, n'a fost greu să cred un moment că zgomotul pasului meu a pornit-o înaintea pasului însuși.

Mai ales că huhurezul râse a treia oară sinistru și scurt.

Pentru un ofițer însă, care comanda un detașament pe Nistru, cauza acestui zgomot regulat putea să fie și pasul altui individ, străin de detașament, pentru că până la această distanță de fluviu, vreun soldat de-al meu, nu

vedeam ce avea de căutat, cu pas atât de liniștit. Mă întorsei ușor și îndreptai țeava scurtă spre umbra care înainta.

— Stai.

— Cine ești tu mă? mi se răspunsese în cea mai perfectă oltenească și umbra își mișcă mâinile spre șale.

Dar amenințarea mea că trag, o făcu să încremenească așa cum se găsea cu torsul și cu mâinile răsucite într'o postură nefirească, de păpușe stricată.

— Să trăiți domnule locotenent.

— Tu ești Marinescule?

— Eu să trăiți.

— Da? și unde mi-ai plecat la ora asta, părăsind postul.

Răspunde băiete. În loc de răspuns caporalul Marinescu, după ce-și recăpătase o poziție convenabilă și se apropie, își strâmbă spre mine fața lui mică, spână și bălană într'un râs laș și tâmp, care caută îngăduință și prietenie.

— Unde te duceai? ridicai atunci tonul pentru ca să pui capăt acestui început de familiaritate. Răspunde imediat.

Caporalul Marinescu strângea în mână pulpana vestonului, înghițea în sec privind în

jos și ridică spre mine același râs stupid de astă dată diluat de spaima din ochii holbați și rotunzi, pe care la lumină îi știam albaștri și șterși

— Nu răspunzi? Bine, asta o s'o cercetăm noi la post.

Stânga împrejur și înapoi.

— Domnule locotenent, izbuti în cele din urma să articuleze Marinescu. Poftiți și dumneavoastră cu mine.

— Cum?! Îndrăsnești.

— Și n'o să vă paie rău domnule locotenent.

— Unde să merg? îl întrebai răgușit.

Marinescu rânji cu mai multă încredere. Dar nu-mi răspunse de-a dreptul. Ci întâi mă asigură că nu-i departe acolo, că pot să n'am nicio grijă, că înainte de a se face ziuă suntem înapoi, că el are înțelegere cu toate cele trei schimburi din noaptea asta să tragă, care s'o nimeri, trei focuri în aer dac'o veni cumva vreo inspecție și că înțelegerea o știe și Gârneață și Cebuc, care pleacă și ei, cu rândul, în fiecare noapte câte unul. Așa că dacă o uita plantonul să tragă cele trei focuri, or Gârneață, ori Cebuc, vor face ei să se tragă.

— Iar de-acolo se aude domn' locotenent și

ziua, da' noaptea: hăue toate văile. C'am încercat noi. Iar dacă se întâmplă cu adevărat ceva cu bolșevicii, atunci tot încep să tragă toți din toate părțile, așa că într'un ceas de pas alergător suntem aci.

— Bun. Va să zica asta-mi faceți, dumneavoastră. va să zică gradații mei. părăsesc postul noaptea cu rândul și au înțelegere secretă între ei. Tu știi ce însemnează asta, băete?. Tu știi că noi suntem în zonă de stare de asediu?

Tu ai fost vreodată pe la Consiliul de Război? Tu știi ce va să zică Codul justiției militare.

— Știu dom' locotenent c'am învățat la tiurie. Dar eu și cu dom' plutonier Gârneață și cu dom' plutonier Cebuc ne-am gândit de mult să vă spunem și dumneavoastră. Însă nici unuia nu-i venia curajul. Încă dom' plutonier Gârneață zicea: Bietu dom' locotenent, trebuie să-i spunem și dumnealui, că prea se prăjește cu cărțile alea. Eu zic să-i dăm pe Niculina lui Serghie Bălan, că e ca bradul și e și cucoană.

Că e de alt neam. Și când s'o nimeri să se întoarcă Serghe să-l ducem la Măriuca... asta e văduva. Că dumneavoastră dom' locotenent ați merge totdeauna cu unul din noi. care și când

vreți, că noi știm seama.

— Bine băeți. Acum am aflat ce vream să aflu. De mult bănuiam eu, d'aia tot dam târcoale pe-aici. E. Mâine să știți că vă fac formele.

— Mai bine hai cu mine dom' locotenent, că n'o să fie nimic nici noaptea asta. Și dacă vă temeți, dau eu o fugă acum într'un suflet și vă aduc calul. Când ați auzi focurile într'un sfert de oră sunteți înapoi.

— Mai bine uite ce zic eu: dă o fuga înapoi și rămâi acolo.

Și să nu te miști din post că pun plantoanele să tragă. Haid.

La post fuga marș!. Și o luai înainte hotărât, spre post fără să bag de seamă că Marinescu nici nu începuse să execute ordinul. Venea la câțiva pași în urma mea și-l simțeam înaintând în silă.

— Vas' zică d'aștia îmi fac scumpii mei gradați, în timpul nopței. când toată lumea trebue să încremenească la datorie.

— Păi care-i de serviciu rămâne dom' locotenent. Iar

Gârneață și Cebuc, când se duc, se duc călare. Numai eu, ca magazioner, m'am gândit că ce să mai iau gloaba cu mine.

— Bine, bine, las' că vorbim noi. La Niculina

lui Serghe Bălan. iar când vine bărbatu-său la Măriuca văduva. Va s' zică necinstiți femeile măritate, în lipsa bărbaților.

— Nu domnu locotenent, la nașa-Niculina v'am duce pe dumneavoastră. că e de neam de târgoveți. Eu mă întâlnesc cu o fată și domnu' plutonier Gârneață tot cu o fată. iar domn' plutonier Cebuc are pe-a dumnealui, s'a luat după dânsul din târg, cum știți. Întâi se mutase la

Tohatin și venea uneori ea călare până pe-aci prin împrejurimi. Dar de când am descoperit cătunul ăsta, am și făcut înțelegerea.

— Și va s' zică vreți, să mă potriviți pe mine cu femeea măritată, ca pe urmă să operați liniștiți. Să mă aveți la mână, cum s'ar zice. Bravo, deștepți băeți, lasă că. vă potrivesc și eu. Să vedeți, la ce mai Niculina o să vă trimet. Hm.

Nașa Niculina. zi e încuscreală în regulă?.

— Să trăiți dom' locotenent, îi zicem așa, că nu face să-i zicem pe nume. ca la orice țărancă. Dar dacă vreți dumneavoastră la Măriuca, vă ducem și la Măriuca, de, că e cumnată cu Niculina și e văduvă. Da' nu prea face de dumneavoastră.

Pe la Măriuca am trecut toți. Da. nașa-

Niculina nici n'a vrut să se uite la dom' plotonier Gârneață. A zis că ea nu stă de vorba cu niște soldățoi și niște. vagmiștri. așa-i zice ea lui dom' plotonier Gârneață. cum ar fi pe rusește.

Da' se chiamă că cu un ofițer i-ar place să stea de vorbă.

Da' e chipeșe dom' locotenent și e de neam bun. e cam de mirare cum a venit și cum se 'mpacă ea pe-aci. Zău, că face de dumneavoastră.

— Te rog. te rog. restul o să mi-l spui la post. după întrebările pe care ți le voi face.

Dar de ce simțea că mi se moaie pasul, și glasul nu mai mi-e tot așa de energic ca la început, lucru de care eu însumi abia îmi dam seama, de aceea Marinescu desvolta mai cu pasiune amănuntele pe care le înșira.

— ... e tot ca dumneavoastră de înaltă. Și așa negricioasă.

Și subțire la pântec și calcă la fel ca bărbații. umblă cu pantofi ca cucoanele. Se poartă ca la oraș. Pe barbatu-său nu l'am văzut niciodată. E plecat dinainte de a veni noi aci, ne-a spus dânsa. da' degeaba s'a tot înfipt domn' plotonier pe-acolo. nu prea pare să știe de frică. Acum dom' plotonier Gârneață s'a încurcat cu una tot

semeață și cu pantofi.

Și mai tânără ca nașa-Niculina. dar nu face prețul ei. Și e de neam de-aci. Las' dom' locotenent. Știm noi ce vă dăm.

Știm noi care-i datoria noastră. Încă dom' plotonier Gârneață i-a și spus: - Am să-ți aduc pe locotenentul nostru. Să vedem atunci ce-ai să zici?. De, a răspuns, da dacă nu e frumos să nu-l aduci.

— Ce tot spui la minciuni pe-aici! îi strigai cu prefăcută indignare, pentru că sângele mi se încropise cu totul și parcă se încleiase, paralizându-mi mișcările. Crezi că în felul ăsta ai să mă faci să dau îndărăt?. Mâine trimet raportul, cum s'o lumina de ziuă.

Caporalul Marinescu se opri însă în loc și-și încrucișă mâinile pe piept. A trebuit fireste să mă opresc și eu.

— Să n'am parte de ochii mei domnule locotenent, de ce mi-e mai scump! Să orbesc pe loc, dacă n'a răspuns așa.

Uite să mergem la post și să chemați pe dom' plotonier Gârneață și să-l descoaseți fără ca eu să zic o vorbă. Să-l întrebați numai atâta: Gârneață, ce-a zis nevasta lui Serghe Bălan, când i-ai spus că ai să mă duci pe mine la

dânsa?.

Păi, staţi să vă spun tot cum a urmat, dom' locotenent.

Şi pe urmă să 'ntrebaţi şi pe dom' plotonier Gârneaţă. Şi dacă eu am minţit o iotă, să trăiţi dom' locotenent - îşi desfăcu el mâinile în lături - puteţi să-mi faceţi ce credeţi. ce vreţi dumneavoastră. Eu uite, plec capul şi puteţi să-mi căraţi la palme până mâine dimineaţă.

Pornii, dar fără străşnicia dela început, şi nici nu izbutii să ordon din nou caporalului Marinescu ca să nu mai vorbească. În definitiv ce importanţă putea să aibe, dacă vorbea sau nu, când pasul meu o luase iarăşi, ceva mai încet, dar hotărât spre post.

— Apoi cum să fie? a răspuns Gârneaţă, că atunci s'a nimerit să fim amândoi pe-acolo. E 'nalt aşa şi negricios ca dumneata.

— Aşa 'mi place, a răspuns ea. Da mustaţă are?

— N'are mustaţă că e de neam boieresc. da' părul e numai inele negre.

— Să-l aduceţi, să-l aduceţi! a strigat ea atunci.

— Are ochi tot ca ai dumitale de iuţi şi e mlădiu ca o fată mare.

— Zi tu crezi cu tot dinadinsul, că mă încânți, hai mă dobitocule.? Vai de capul tău. Nefericită. neferi.

— Uit' dom' locotenent să chemați pe dom' plotonier.

Eu stau afară și dumneavoastră să vorbiți cu el. Nu sunt de față, ca să zici că-i fac vreun semn ori altceva. Da de atuncea dumneaei, când dă de vreunul, ne întreabă: Când aduceți pe domn' locotenent?.

— Haid. Marș.

— Să nu mă mișc din loc dom' locotenent. Să n'am parte de ochii mei. De-o săptămână și mai bine de când ne bate capul.

Întrebați pe dom' plotonier. Se face că vine pe la Măriuca, ori pe la Catinca lui dom' plotonier se duce chiar pe la a lui dom' plotonier Cebuc, ca să ne întrebe. chipurile în glumă.

— Când îl aduceți? De ce nu l'ați adus?. Să știți că dacă nu-l aduceți mâine, glumește câte odată, mă duc eu la el, într'o bună dimineață și vă spun că veniți încoacea. Să n'am parte de ce mi-o fi mai scump, domnule locotenent.

Apoi nu îndrăznim să-i spunem, îi răspundem. Nu avem destul curaj. Poate Gârneață, că el i-e mai în voe. poate dumnealui

de-o îndrăzni, da noi. Și dânsa de ce ne-aude așa, că nu îndrăznim să vă spunem, de-aia își strânge buzele de necaz: - I'așa de strașnic dumnealui?. I-auzi, i-auzi, ce strașnic ofițer.

Bag de seamă că pasul abia mi se mai desface, pe când acum Marinescu a luat-o mai repejor și eu trebue să mă țin după dânsul. Dar el e grăbit să ajungem îndată la Gârneață.

— Barim de când n'am avut de lucru și i-am spus că sprâncenele vi se îmbină ca din condei, a înebunit de-a binelea. nu e seară să nu dăm de dânsa.

— Marinescule, cum îți permiți să mergi înaintea mea.

Marinescu rămâne un pas în urmă, dar se vede bine că abia se mai ține pe loc de nerăbdare. Iar gura lui merge înainte.

— Iaca, alalteria ailaltă, să nu mai fac un pas, domnule locotenent, dacă nu m'a întrebat:

— Domnul locotenent al vostru, nu fuge cumva seara, pe undeva, pe la Tohatin?.

M'am oprit. Adică pasul mi s'a oprit. Nu mai poate înainta.

Iar inima mi-a luat-o cu adevărat în buestru. Din nepotrivirea asta, simt că respirația mi se înăbușe, ca la un apucat de astm. Toate scenele

scandaloase din Biblie și din Istorie îmi dănțuesc dinainte. Marinescu se zbate în loc ca un cal neastâmparat între stănoage.

— Să ne grăbim dom' locotenent, își permite el să opinieze.

Până ajungem la dom' plotonier Gârneață, până-l sculăm din somn, până una, până alta, trece bunătate de noapte.

Nu răspund. În ochii mei Niculina lui Serghe Bălan, s'a înălțat dreaptă și poruncitoare. N'am văzut-o niciodată, dar nu putea fi decât așa, cum sta dinainte-mi. Iar mai târziu, când am cunoscut-o, nu-mi amintesc să-mi fi părut altfel, decât așa cum o vedeam acuma.

— Sau să dau eu o goană și să vă aduc calul dom' locotenent, izbutește din nou să articuleze Marinescu, intimidat de tăcerea mea. Într'un suflet sunt înapoi.

— Fuga marș! răcnesc deodată, scos din sărite, și'n toată cariera mea de ofițer, nu știu dacă am mai văzut vreo dată, o execuție atât de promptă, de elegantă, mai plină de inimă și de energie.

Când am revenit din această expediție nocturnă domneau la o laltă în mine o mare senzație de ușurare și un profund simțimânt de

desgust. Cum nu se anulau reciproc aceste două stări sufletești și cum puteau să subsiste alături era pentru mine o mare minune. Ori cât aș fi vrut să-mi las firea în voia doar a uneia din cele două sentimente, celălalt se juxtapunea îndată. Și nu mai izbuteam să mă înțeleg pe mine însumi, pe care mă apuca o dreaptă și adâncă indignare.

Ce dracu' mai vream?

Veneam încă în cântatul cucoșilor de noapte, la pas; caporalul, și el călare, mergea alături și aștepta, lingușitor, cu ochii piezișă și cu gura lăsată într'un colț, efuziunile mele de satisfacție. Dar aștepta zadarnic. Și nu-i era prea greu să ghicească dece mă îndărătniceam în tăcere. De bună seamă că în gândul lui blestema oltenește pe Niculina Bălan.

Deși mie mi se părea că-i surprind în ochii un firicel nestatornic de amor propriu satisfăcut: nașa Niculina rezistase și domnului locotenent. El era acum ștafeta acestei noutăți, care avea să întindă buzele lui Gârneață până la urechi. Dar pe semne că Marinescu, ca orice subaltern, are darul de a descâlci gândurile celui de deasupra lui. Pentru că se grăbi să rupă singur tăcerea răcoroasă a dimineții.

— A naibilor muiere, să trăiți dom' locotenent. Dar eu zic că astea's farasfastâcuri d'ale ei. Și la urmă tot. Pentru că să vedeți dumneavoastră. pe Gârneață nici nu l'a primit vreo dată înăuntru, pe când dumneavoastră iaca, ați rămas cu ea peste trei ceasuri încheiate înăuntru. Pe semne c'ați luat-o mai pe boerește. că dac'o luați de-a dreptul pe țărănește, eu zic că era mai bine. Dacă e ea cucoană, cum de-a luat tocmai pe Serghe Bălan, și cum de se mulțumește să stea mai mult singură. Într'un cătunaș.

Într'adevăr, stătusem trei ceasuri încheiate în odae, singur cu Niculina, cea cu mișcări șerpuite și piezișe. Când am ajuns la poarta-i, casa toată era în întuneric, afară de fereastra încăperei în care m'a primit. Eu am așteptat în uliță și Marinescu a urcat scărița din curte ca să bată în ușă. A vorbit cu ea prin deschizătura ușei.

— Poftiți, domnule locotenent.

Am intrat la lumină și ea a închis îndată după mine ușa, în nasul lui Marinescu. Ne-am examinat reciproc, înaintea mea era cu adevărat o orășancă înaltă și brună cu trăsături ferme, cu ochii puternici și mari. Pieptănătura neagră, lucioasă și linsă se împletea într'un coc mare la

ceafă. Rochia cenușie închisă, îi ajungea până la pulpe, iar picioarele i-erau goale în pantofi cu toc săltat. Când sfârși de examinat, operație pe care știu s'o prelungească, păstrând tot timpul un zâmbet voios, mă invită cu o satisfacție pe care nu căuta s'o ascundă.

— Poftiți, ședeți!. Am auzit că sunteți strașnic ofițer.

Odaia era dichisită cu gust și dovedea stăpâni cuprinși.

Păretele dela răsărit era un adevărat paraclis, cu candelă și icoane de argint, păzit între perdelele de borangic, alb, curat, ca între două aripi de înger. Dulap cu oglindă, scaune de nuc sculptat, spălător de lemn cu scrin, divan larg încărcat de placate pufoase și perini, covoare pe pereți cu ploști și ulcioare încondeiate maestru ca în încăperea unui colecționar de lucruri românești. Un covor de rară frumusețe, acoperea întreg păretele din fund. În mijlocul lui, la loc de onoare, dedesuptul paraclisului, era portretul în negru al țarului Alexandru al II-lea, pe care locatarii îl mai păstrau de sigur din bătrâni, de dragul ramei puțin cam jupuite, dar cu multe înfloriturі. Un colț întreg era ocupat de un cuptor enorm, de lângă care o ferestruică

mai mică de două palme pătrate și mată, dând în încaperi alăturate, mă privea stăruitor și suspect.

De la început ferestruica aceasta îmi strică toată dispoziția, ca și colțul acela cu cuptorul primitiv, care contrasta atât de violent cu restul gătit și plăcut al odăii. Pe când ferestrele ce dau afară aveau perdele de pânză albă cu dungi roșcate, ca niște prosoape cochet încrețite și strânse mai jos de mijloc, transparente de trestie și chiar brise-bise-e, ferestruica de lânga sobă n'avea nicio perdeluță. Într'un rând mi se păru că clipește.

M'apropiai de ea și băgai de seamă că nu era mată cum lampa înaltă cu abat-joar de arnici colorat de pe masă din mijloc mă făcuse să cred. Dimpotrivă era neștearsă de mult, și avea perdelușe, dar de partea cealaltă.

Nu erau strânse la mijloc ca perdelele celelalte, ci căzute, lăsând să șerpuiască printre ele o dâră de întuneric profund.

Poate am mers prea repede dintr'un început; dar desigur nu putusem lua o cale mai ocolită, ea refuzând cu încăpățânare să-mi dea vreo deslușire asupra originei și rostului ei în această neștiută văgăună. Îmi răspundea în doi peri și

avea chief de șagă, un fel de șagă ironică și provocatoare, care mă asmuți. Încât lăsai tonul și pusei mâna în joc. Iar ea-mi primi gesturile cu chicotiri de surpriză și dibace fereli.

Când văzu că mi s'a tăiat avântul, luă ea inițiativa. Cu toate nebuniile Niculinei, fereastra aceea bizară îmi atrase de mai multe ori privirile ca un magnet. Avânturile se opreau exact la câteva clipe de momentul culminant. Fără să vrea ochii-i cădeau pe ferestruica cenușie-lăptoasă, ca un ochi acoperit de albeață și cu dâra neagră la mijloc. Atunci frenezia ei schimba brusc de sens, devenind de-odată o defensivă desperată. Se apăra ca o fecioară atacată pe neașteptate. Și pentru că era voinică știa să reziste. Pentru că pe urmă, când turbarea mea cădea înfrântă într'o adevărată prostație, Niculina să se preschimbe, ca prin farmec într'o cochetă șagalnică și întreprinzătoare.

Jocul acesta putu de bună seamă să dureze trei ceasuri întregi, și mai bine, dar în cuprinsul celui de al patrulea, pornii hotărât pe ușă, cu toată uimirea ei și cu toate că această uimire îmi păru cu totul neprevăzută. Zadarnice fură totuși protestările și făgăduințele glasului și

mișcărilor ei. Zadarnice, alunecările șerpuitoare și apăsate pe lângă pieptul și pe sub brațul meu întins ferm spre mânerul ușei. Apăsai și eșii în săliță și de aci în curte. Și noaptea mă primi cu clipirea miilor de ochi și cu suflul larg și răcoros, din infernul din care ieșeam la suprafață. Detunătura ușei, pe care Niculina o trânti în urmă-mi cu indignare, nu mă întoarse; nu mă făcu decât să zâmbesc. Dar zgomotul scârțâitor al porței, care-mi dădu drumul în uliță, mă opri să revăd - și să mă clatin amețit de viziune - toate minunile pe care văzu-mi și pipăitu-mi le furase într'un timp care mi se păru atât de scurt, acelui trup de hoțoaică.

Șovăii. Totuși îmi dădeam perfect seama că a bate din nou în ușă, care se închisese atât de zgomotos pe urma-mi, însemna înfrângere totală și sângeroasă umilință. Călcai hotărât prin praful și glodul uscat, cu urme adânci de roate, al hudiței. Patru case, - parcă pustii, cu largi ogrăzi, - mai la deal, găseam pe Marinescu.

El îmi prinse glasul, pe care-l păstram dinadins scoborât, printre trilurile de plăcere pe care un râs femenin le arunca la intervale repezi în întunericul dens.

— Ordonați domn' locotenent. Poftiți.

Învățându-mă cu întunericul îl descoperii într'o rână, rezemându-se într'un cot. Lângă el, pe prispa înăltuță a casei țărănești încă o formă omenească se desprinse din întunerec, înălțându-se asemenea într'o mână.

— Vin'o încoace.

Dar Marinescu nu se urni. Îl auzii numai:

— Să plecăm de acum domnule locotenent? E prea de vreme. Poftiți și pe-aici.

Apoi făcând o bruscă mișcare:

— Măriucă! Măriucă! Fă n'auzi. Trezește-te c'a venit dom' locotenent. Poftiți și-aci dom' locotenent.

Înaintai. Umbra de lângă Marinescu își lăsă capul în jos, apoi când fusei aproape îmi aruncă ferit doi ochi mari și vinovați. Dincolo de latul prispei, pe chiar pragul tindei, o cămașe desfăcută vag la gât, susținând un cap ciufulit și somnoros, se ridicase pe-un maldăr de așternuturi întinse pe jos.

— Deșteaptă-te fă, c'a venit dom' locotenent! răsună iar, energică, dar strânsă bine, ca să nu ajungă mai departe, vocea caporalului.

Două brațe albe și dolofane se întinseră lung într'o parte și într'alta, eșind din largile mâneci, pe care, în zarișteа noaptei calde, se desemnau

nelămurit alțitele. Apoi capul zburlit se răsfrânse spre spate, lărgind deschizătura cămașei și împingând în ea cele doua curbe simetrice, care porneau adâncindu-se să încunjure sânii. Brațele dolofane sprijiniră la ceafă capul, descoperindu-se până'n subțiorile păroase.

Apoi mâinile se desprinseră și pumnii strânși se învârtiră nervoși în găvanele ochilor.

— Unde e? răzbătu dulceag de sub fața acoperită, vocea molatecă.

Apoi ca și cum s'ar fi trezit deodată de-a binelea, înainte ca să răspundă Marinescu, glasul îi tresări bănuitor și hotărât:

— Unde a fost? Dacă a fost la Niculina să nu vie.

Era să-i răspund:

— „Ba la Niculina am fost. Dar poți să n'ai nicio grijă."

Însă Marinescu îmi luă înainte:

— Ce tot Niculina, trăncănești, fă. domnul locotenent, n'auzi, acum a sosit călare. Uite calu' la poartă.

Măriuca își liberă ochii de sub pumni și când mă văzu atât de aproape, smulse așternut de sub dânsa și se înveli în el cu pudoare, iar glasul ei

protestă din nou, tot la persoana a treia:

— Dacă a fost la Niculina, nu vreau. Mi-e cumnată. Ce dracu? Nu suntem câini.

— Ce, ești zmintită fă năroado. Ce tot îi trăncănești cu Niculina. Deșteaptă-te bine.

Pe urmă, caporalul Marinescu, care se ridicase și mă întâmpină ca un gospodar bucuros de oaspeți, îmi explică de ce Măriuca și-a așternut pe jos:

— Are și pat bun și odaie bună, domn' locotenent, dar o să vă fie prea cald. e o bunghineală noaptea asta.

Apoi zmulgând de jos cu o zmucitură sigură, făptura femeiască, de la care nu distingeam decât aceiași ochi privind pieziș și rușinat, dar atent, de lângă dânsul, îi strigă:

— Dă-te fă și tu, mai încolo. Ce tot zgâești ochii la dumnealor. Că ești fată mare, nu ți-e rușine.

Ei se dădură ceva mai departe, tot pe prispă, iar eu mă lăsai într'un genunchi, lângă Măriuca văduva, care-și tot ascundea fața, descoperind numai câte-un ochi, prin despi-cătura preșului ce și-l aruncase în cap.

— Nu-ți fie teamă Măriuca, grăii zugrumat, întinzând mâna tremurătoare, în cuptorul de

plăceri de sub așternuturile aspre.

— Jură că n'ai fost la Niculina. se apăra ea hotărâtă.

Și pentru întâia oară în viața mea, fusei nevoit să deviu sperjur.

Coborând spre Nistru agale, îmi dam seama că propriu zis nu era chiar o abatere dela datorie, aventura dela care mă reîntorceam cu Marinescu. Distanța era prea mică dela cătunul pe care-l descoperiseră oamenii mei și care nu figura pe harta statului major. De altfel, în Basarabia găsești uneori, unde nu te gândești, câteva ogrăzi strânse împreună, prea puține și prea izolate de alte așezăminte omenești, ca să poți da locului vreuna din denumirile consacrate.

Așa că nu tocmai acest lucru, era ceia ce mă nedumirea pe mine mai mult în aceste clipe, când ziua se îngâna încă cu noaptea. Dar mă minuna mult faptul, că vrând să-mi reconstitui timpul petrecut acolo nu izbuteam să alcătuesc în memorie chipul Măriucăi-văduva. Statura i-o vedeam, mișcările i le resimțeam, dar figura ei era neprecisă, ba chiar cu totul nebuloasă. Propriu zis nici nu ne văzuserăm.

Poate ea pe mine, dacă se bucura cumva de

ochi mai pătrunzători decât ai mei. Dar slavă Domnului! Știu că am o vedere.

Biata Măriuca, semi-întunericul care domnise asupră̆ne tot timpul mă împiedecase să văd pe cine iubisem în noaptea asta. În schimb boiul alb al Niculinei era înfipt ca un stâlp de jar în creerul meu. Ori cât balsamul ușurător pe care-l vărsase asupră-mi cu adevărată risipă Măriuca, ar fi putut să-mi ajungă multă vreme; mândria înfrântă era mai puternică de cât orice nebunie senzuală ca imaginea

Niculinei să nu-mi revină în minți, îndată ce desfăceam dintre brațele primitoare.

Mă gândeam numai dacă plecarea mea dârză nu trezise și'n ea tot aceiași stare de suflet. Și o vie curiozitate, îmi da imbold să doresc cât mai grabnică apropirea nopței.

Revenii în mai multe rânduri și lucrurile se petrecură întocmai. Ochiul de albeață al ferestrei celei mici mă privi necontenit, cu ostilitate și plecai din ce în ce mai îndârjit, ca să-mi potolesc bătăile inimei la pieptul primitor, moale ca două maldăre de cârpe și destul de desvoltat al Măriucăi-văduva, pe care în cele din urma putui s'o văd odată și înăuntru la lumina lămpii.

Mai târziu îmi rării escapadele, iar dela un timp încetai vizitele sterile la Niculina, or cât mă ardea amintirea lunecoaselor ei mlădieri. Neisbânda și necazul sufletesc le potolii iar în cărți și cum revolta sângelui aveam acum unde s'o astâmpăr, Sfânta Biblie, cărțile de Istorie și de Mitologie, nu-mi mai făcură nicio impresie, ba chiar mă plictisiră.

Toată vlaga lor, toată puterea lor de aprindere și de convingere se scurse ca ori ce vlagă omenească în spasmurile identice și mecanice, cărora mă lăsam cu regularitate bi ori chiar tri-săptămânală, în înlănțuirea de dulce toropeală și de delicioasă dobitocie a membrelor, ce abia se estompau în negură, ale unei analfabete rurale. Toate femeile celebre ale vastei drame omenești se reduseră la elascitatea de somiera lăsată a pântecului blond, pe care Măriuca mi-l punea cu atâta desinvoltură la dispoziție, la plăcuta albeață de puf, în noapte, a sânilor ei, care, apăsați fără îndoială de îndelungată vreme încetaseră să mai opue orice rezistență.

Binecuvântam pe Măriuca, pe biata văduvă săteană, care cu atât de puțin mă zmulsese din înceștarea de foc, a cărților, dătătoare de

insomnii haine, de ambiții nesăbuite și aţâţătoare la păcat.

Revenind într'o dimineață dela ea, în pasul agale al lui Pafnute, descoperii în calea mea floarea de lumină a stelei dimineței. Ea urca nesimțit spre boltă, parcă suflată din urmă de marea respirație a revărsatului de zori. În nopțile următoare, ea se ivi și mai din timpul nopții la întâlnire și obișnuii să plec din ce în ce mai de vreme din așternutul cald și muced, întins pe podea pentru a eși cât mai la timp în calea acestei fecioare, pe care în sfârșit mi-o da împărăția răsăritului.

Din mijlocul alaiului de constelații, care atunci mi-era indescifrabil, ea-mi stârni desigur curiozitatea fără nume a misterului fecioriei ei divine. Picătură cu picătură, curiozitatea asta îmi desmorți sufletul, ca un elixir miraculos, spre un amor cu totul nou și neașteptat. O sete de pur și ideal era acest amor, de necunoscut și de nemărginire. În ce carte nouă de semne, trebuia să-mi întrevăd pe noua aleasă?.

În dimineața aceia nu trasei niciun somn zdravăn, ca de obicei, ci deschisei prima carte de matematică, la care se întinse întâi mâna mea.

Făcusem încercările trebuincioase, pentru a-mi împăca conștiința de ofițer. Închipuii alarme subite și pornii cu Gârneață în galop zănatec ca să ajungem la post. În și mai puțin de zece minute eram acolo. El știa o cărăruie foarte dreaptă, în pământul ăsta bogat în vegetație și colnice și cu drumuri nestatornice. Alte ori, reîntorcându-ne din cătunul fără nume și fără loc pe hartă, o luarăm pieziș, în dreapta ori stânga și puturăm să ne dăm seama cum patrulele îndeplinesc consemnul la ore cu totul matinale, atât de grele de controlat.

Stimularăm astfel zelul soldaților. Iar când avuserăm norocul să strângem în pieptul cailor, un fel de cerșetor nocturn, cu răspunsuri suspecte, de sub zdrențele căruia scoaserăm revelații interesante pentru justiția militară și siguranța statului, micile mele abateri dela post și oarecum dela datorie, îmi apărură nu numai scuzabile, dar chiar necesare și obligatorii. Abia atunci îmi dădui seama că misteriosul cătun din spatele sectorului, intra deadreptul în oblăduirea și răspunderea mea, cu atât mai mult cu cât scăpase până și ochiului scormonitor al Serviciului Geografic. Astfel vizitele mele la Măriuca deveniră de interes militar, lărgindu-mi

dela sine consemnul. Ele, cu toată opinia contrarie și foarte stăruitoare a lui Gârneață și Cebuc, începură a fi menționate în rapoartele mele și felicitările comandanților nu întârziară să-mi măgulească spiritul investigator, de care dam dovadă.

Într'o noapte, dinaintea pasului agale al cailor noștri urcând colnicul spre cătun, o umbra înaltă se desprinse de sub pletele unei sălcii și doi ochi cu fosforescențe de pisică se mistuiră în întunerec. Auzirăm un râs ușurel și îmbietor, care se topi de-asemeni odată cu mișcarea unui vestmânt femeesc.

— Mă iau după dânsa? Eu cred ca e nașa Niculina, șopti Gârneață, îmboldindu-și calul.

Dar îi apucai repede hățurile și-l oprii scurt. Și eu bănuisem că era Niculina. Dar tocmai pentru aceea: înainte, la Măriuca!

Gârneață încuviință cu larg semn de surprindere și cu lumină de admirație în ochi. Tactica mea îl intriga. Când caii porniră, râsul ușor răsună iarăși, dar fu ca și când nici nu l-am fi auzit și cotirăm pe hudiță, spre Măriuca, la pas, nepăsători.

La raita următoare - și desigur că'n răstimp, Niculina ne ținuse calea în fiecare noapte - ea

nu se îndepărtă, până când caii nu fură lângă dânsa. Se ținea dreaptă, deși aveam aerul că vrem să trecem și ni se pare îndrăzneț că nu ne face loc. Ea râdea într'o doară și apucă voinicește dârlogul lui Pafnute.

— Ce dorești? îi strigai răgușit.

Dar ea izbucni în râs sonor și se mistui după un plop.

Îndrumai cu genunchii pe Pafnute într'acolo. Ea râse iar și se mai depărtă încă.

— Oprește-te! îi șuerai.

Iar ea râdea ușurel, sărea ca o căprițǎ fermecată, oprindu-se din loc în loc să vadă dac'o urmez, apoi pornea mai departe chicotind înăbușit și făgăduitor.

Când dădurăm în hudiță, în dreptul casei lui Serghe Bălan, fu rândul meu să râd, cu răutate; întorsei brusc calul și-i dădui pinteni de trap voios spre Măriuca. O clipă mă'ntorsei numai să văd silueta cenușie a păcălitei, dreaptă ca un stâlp în cadrul porței: lumina stranie a ochilor ei întunecați mă ajunse până aci și ea nu putea să fie atât de tare decât desigur aprinsă de ciudă, ori de ură și de răzbunare. Dar eu - cunoscător vechi - știam în ce pot să se prefacă toate acestea.

Îmi alcătuiam sufletul de flacără al Niculinei în zilele și nopțile când rămâneam la post. Exercițiile de algebră și somiera lăptoasă a corpului Măriucăi în noapte, îmi dau tot sângele rece să intru nepăsător și sigur de mine în lupta cu focul. Pe când Niculina nu avea de unde să afle puterea de balsam răcoritor a unei științe abstracte. Totuși, seara, înainte de a-mi cădea ploapele, întinzându-mă molatec în așternut, cei doi ochi de păcura ardeau ca două candele, ori unde-mi întorceam privirile și din întunericul cămăruței de scânduri șuera ușor un râs ademenitor.

Mă așteptam, revenind mai apoi în cătunul fără nume, ca silueta nocturnă a Niculinei să nu-mi mai tae calea, după întâmplarea din urmă. Plecam cu acest gând și mi se părea atât de firesc, încât stăpân pe seninatatea sufletului meu, credeam că plutesc deasupra lui Pafnute, strategul, care acum învățase bine și acest drum, și mă ducea cu mers sigur și liniștit. Cu un gât mai în urmă, calul însoțitorului înainta și el plecându-și capul voios, lasându-se dus de înțelepciunea patrupedului mai matur, ca un tovarăș mai tânăr, care acum pornește la prima aventură.

Cu cât ne apropiam de micul cătun, cu atât însă simțeam în sufletul meu scurmând straturile liniștei, degetul unui fior. Și cu toate că mă scuturam pentru a alunga această dispoziție nevoită, totuși ochii căutau pe furiș colnicul pe care aveam să urcăm și unde câțiva plopi drepți și câteva sălcii pletoase ascundeau intrarea acestei neștiute așezări omenești. Privind într'acolo îți dai mai bine seama de ce cătunelul fără nume nu figura pe nicio hartă: pentru că un val încovoiat lin, aproape nesimțit de pământ tapisat cu dumbrăvi îl ferea de orice rază lăturalnică. Când urcai pe colnicul ușor ți se părea că ai să dai de un platou, pentru că din partea de unde veneai puteai zări plopii păretelui din fund. Abia sus pe coama rotundă și agale îți dai seama că platoul e scobit și că'n fundul căldarei de lut înverzit, despărțite printr'o hudiță în formă de bumerang, abia se ridică dela pământ cele vreo douăzeci - poate și mai puține -căsuțe de humă văruită. Doar casa ceva mai răsărită a Niculinei, pe-o parte și alte două pe partea cealaltă ocupau latura cea scurtă a bumerangului. Aci scobitura era puțin mai ridicată și era de mirare cum acoperișul casei lui Bălan nu se putea vedea din afară de colnicul

rotund și ocrotitor.

Coliba Măriucăi, era cam la mijlocul laturei celei lungi, care se înfigea adânc sub pereții depresiunei, așa că intrarea și eșirea din cătun era cu putință doar la cotul bumerangului pe unde veneam noi și toată lumea, ori peste hotarele din afară ale ogrăzii lui Bălan, pe unde bătătura era lină și ușor aplecată.

Făcând aceste considerații topografice, credeam că am să potolesc unghia scormonitoare a curiozității neliniștite, care creștea în mine cu cât ne apropiam de cotul bumerangului: mă va mai aștepta și acuma acolo, sub pletele ultimei sălcii femeia neînvinsă și chinuitoare ca un drac?

Ochii mei împunseră cu nerăbdare întunericul, spre piciorul salciei cu ramurile vărsate: la început avusei o tresărire de desnădejde pentru că nu distingeam nimic mișcător acolo, dar îndată apoi o revărsare de mare satisfacție mă umplu.

Niculina era una cu trupul zgronțuros al copacului. Stătea lipită de salcie cu o ramură lungă în mână și când fusei aproape plecă ochii în jos, începând să zmulgă frunzele lungueț una după alta. Ochii nu se mai ridicară spre

mine ademenitor și nici râsul ușurel nu mai șuera. Am lăsat pe Marinescu să treacă înainte, iar eu am descălecat lângă ea.

Dar când am fost alături, s'a zmucit supărată și a pornit; am urmărit-o, cu calul de dârlog. Se ținea necontenit înainte, lăsând fără răspuns întrebările mele. Când am ajuns la casa lui Serghie Bălan, ea s'a dat în dosul portiței pe care a închis-o, spunându-mi ca unui necunoscut:

— Ce dorești dumneata?

Deși acele ambiției mă înțepau fără potol, totuși nu m'am aruncat pe cal și n'am dat trap îndârjit, cu toate că o toană de gând îmi da sfat să fac din nou astfel. Ci i-am răspuns posnaș:

— Mă rog, aici stă domnul Serghie Bălan?

— Da, aici stă, îmi răspunse ea, parcă plină de răutate.

Și e plecat de două săptamâni, adăugă de astădată, clătinând capul parcă în semn de mustrare.

— Lipsește de două săptămâni? mă minunai eu glumeț.

— De două săptămâni, întări ea, ținând cu o mână poarta și cu privirile pierdute prin ostrețe.

— Da' pe Niculina, soția lui o cunoașteți? o

întrebai râzând.

Una înaltă și cu părul ca noaptea. Și cu ochii negri ca păcura. de te ard tot ca păcura.

— O cunosc, îmi răspunse ea, e o proastă și o rea, că'n lipsa lui bărbatu-său stă pe la ostrețe și pe la pârleazuri de vorbă cu striinii.

— Păi dacă bărbatu-său stă cu ea numai câte trei zile, și pleacă pe câte-o lună. Nu se prea prăpădește nici el cu firea de dânsa.

— Ba asta nu s'a întâmplat niciodată să stea numai trei zile, șueră ea, scuturându-și capul cu mândrie. Că la întoarcere nu ar mai găsi-o.

Nu știu, mi s'a părut sau Niculina și-a mușcat buzele și ochii i s'au mișcat în chip ciudat. Dar nu pricepeam de ce. A râs apoi cu stângace cochetărie și a schimbat repede vorba:

— Ce doriți dumneavoastră?

— Să deschideți poarta.

— Dar dumneata n'ai mână? Și chicotind deodată se mistui în fundul curței.

Mi-am oprit calul lângă scărița, care da în pridvorul deschis.

Eram încurcat cu Pafnute. Înainte, când mă abăteam pe-aci, îl lăsam în seama însoțitorului, care se întâmpla. Acum priveam nehotărât spre numeroasele acareturi ale ogrăzei acesteia,

grajd, staul, magazie, cotețe, cotinețe, dintre care niciunul nu-mi da impresia să fie ocupat de titularii respectivi.

Eram gata să strig pe Niculina ca să-i cer părerea, când fusei ușor apucat de mână: Niculina era lânga mine, și mă privea zâmbitoare.

Mă lăsai dus de dânsa: străbăturăm ograda în fundul căreia ea deschise o portiță de scânduri. Intrarăm într'un fel de grădină pătrată, cu urme de răzoare invadate de ierburi mari, într'un colț cu un nuc enorm, răspândind prin frunzișul încă neconrupt de nicio pată galbenă, mirosul particular și dur al puternicei lui seve. Prin ulucile dispuse orizontal, care o îngrădeau, Niculina mai găsi o portiță.

Eșirăm pe un fel de dâmb ce se rotunjea atât de agale, că l'ai fi crezut câmp deschis. Câțiva nuci mai modești își ridicau ici, colo mogâldețele din fâneață. Dar mai departe dâmbul se lăsa repede și răpănos spre lunca Nistrului.

Lângă un coborâș mai potolit, bine ascuns de ochii celor din vale prin bălării și prăbușituri de argilă, o salcie enormă lăsa să-i atârne atât de jos împletitura deasă a crengilor, că în jurul

trunchiului ei scorburos se făcea ca un fel de tunel.

Acolo mă îndemna Niculina să-mi leg calul: avea destulă iarbă de păscut sub vastul coviltir al sălciei. Și pe cărăruia abruptă bine disimulată de tufe și mărăcinișuri, care făcea în jos, mă sfătui să cobor, ori de câte ori îmi va spune că trebuie să-mi aduc calul aicea. Dar mă puse să jur că niciodată nu voi urca pe acolo și de scoborât deasemeni nu voi scoborî până ce nu voi avea încuviințarea ei. De jos din vale, tăind câmpul, puteam da repede în urmele de drum - căci drumuri propriu zise în părțile acestea erau cu neputință de găsit - pe care veneam și plecam de obicei din cătunul fără nume. Într'adevăr, în fund de tot se distingea fașa sinuoasă și zugrumată din loc în loc a zăvoaielor Nistrului: în încolăcitura bizară dela mijloc era postul meu. Îi lămurii aceasta Niculinei și ea înclină din cap, cunoscătoare.

Îi propusei să-i ținem de urât lui Pafnute sub minunata boltă de verdeață. Dar ea refuză să stea atât de departe de casă.

— Poate vine Serghie, îmi explică. Cum aud eu și unde să-i spun c'am fost?.

Pornirăm amândoi umăr la umăr; eu-i

petrecui brațul pe după șale și ea făcu acelaș lucru cu mine. O apropiai și-o sărutai lung, până la înăbușire, strivindu-mi pieptul în piatra pieptului ei. Dar ea izbuti să se desprindă cu mișcări moi și prevenitoare, care contrastau atât cu tăria carnei ei, cu iuțeala caldă a sângelui ce-i bătea în gât, încât mi se părea că-l aud și mai cu seamă cu mlădierile ei furișe și dibace dinnainte, când îmi scăpa din cea mai strânsă îmbrățișare, cu ondulări de șarpe. Acest început de cedare mă îndârji, dar ea-mi șopti așezat să mă potolesc și mă trase după ea de mână, până'n îngrăditura grădinii pătrate. Ne oprirăm sub nucul cu miros pătrunzator.

— Să rămânem aci, îmi șopti ea. Dacă el vine, eu aud poarta și când a intrat în casă, pătrund și eu după dânsul, de parcă am venit din ogradă. Iar dumneata o iei binișor la vale cu calul.

— Dar dacă vine pe dincoace? o întrebai. Și dacă-i dă de veste cumva Pafnute, că sunt aci.

Ea-mi răspunde prompt, ca și când de mult ar fi cumpănit lucrurile acestea:

— Poți să n'ai nicio grijă. numai să nu calci cuvântul meu. C'apoi e mare. poznă. Înțelegi.

Mi se păru c'a vrut să spue altceva în loc de

poznă. Își încreți chiar fața parcă surprinsă de-un gând subit și neplăcut, pe care nu-l prevăzuse. Dar repede se scutură și se întinse ademenitor, cu brațele în sus, râzând ușurel cu râsul ei de ispită. Sânii i se ridicaseră și ei și păreau că se freacă unul de altul, în întinderea lenește și lascivă.

Dar aceste jurăminte și reticențe cu fereala ei de-acum de a mă duce în casă, cu grija de a-mi arăta ascunzătoare pentru Pafnute și drum de scoborât în grabă, se împreunară în minte-mi cu acel ciudat răspuns al ei de adineauri, că rămăsese de două săptămâni fără bărbat. Atunci când plecase el? Căci tot pe-aproape acum două săptamâni, ea mă primea la dânsa, pentru a mă înebuni și a-mi rezista cu atâta înverșunare la insistențele mele deslănțuite. Cât stă bărbatu-său la dânsa, când venea? Doar o noapte, două.

Și-atunci de ce n'ar veni tocmai pe ocolite, pe din dos, cum ar avea drept un om care-și lasă atâta vreme o astfel de nevastă singură?. Mi se pare că Niculina își făcea socoteala greșit, dar nici prin gând nu-mi trecea să-i stric cu astfel de controverse dispoziția ei cu totul deosebită din această minunată seară.

Căci acum Niculina cu mâinile împreunate

deasupra capului, cu brațele goale de căderea mânecilor largi ale capotului ei cenușiu, cu pieptul arcuit înainte se zbătea pe loc ca într'un fel de dans ciudat, un dans al nemișcărei, la care lua partea doar sticlișul ochilor și râsul ușurel. Un dans liniștit și tăcut, care-mi permitea să-i înșir încântarea mea cu glas scăzut și tremurat, cu brațele întinse și tremurătoare. Ea da însă îndărărăt pas cu pas în aceiași poziție și ochii, râsul ei șoptit vroiau să-mi arate cât de puțin se sinchisește de trecătoarele mele jurăminte. Dar ochii aceia mă fixau în noapte cu strălucirea lor neagră, și cum mă trăgeam în pas târât după dânșii, ca un adormit, simții pofta-mi năprasnică și de atâtea ori amăgită, zbătându-se zănatec ca o flacără suflată de vânturi, într'un vârtej de desnădejde și de rătăcire.

Deodată Niculina vroind să scape mișcărei mele celei mai desperate, se lăsă în genunchi, necontenit cu brațele întinse și împreunate deasupra capului, ca în executarea unei figuri noui din acelaș dans ritual. Când mă prăbușii asupra-i nu-mi făceam desigur nicio iluzie c'o s'o prind; cunoșteam doar bine dinainte cum căzutul în genunchi era unul din cele mai dibace figuri ale ei de apărare. Dar deși a avut

la îndemână frântura de clipita ce- i trebuia ca să scape, - am văzut bine, perfect de bine acest lucru - Niculina în loc să se ridice cu un vâslit de umăr în lături, cum i-era obiceiul, se întinse jos cât era de lungă și brațele se desfăcură, ca să i se împreune deasupra spinarei mele.

Atunci simții deodată aroma pătrunzătoare a nucului și'n rostogolirile care urmară văzui stelele aprinzându-se de svâcnirea lor firească, dar atât de puternic că parcă dănțuiau ca pe fundul unei imense tamburine, pe care o agita sălbatec deasupra infinitului un titan înebunit. Formele cu rezistențe și flexibilități de oțel fin ale Niculinei îmi dădură bucurii nemaicunoscute; în schimb, îmbrățișarea mea îndelungă o covârși de tot și o preschimbă dintr'o căprioară sălbatecă, într'o pisică nespus de calmă. Iar nucul era amețitor. M'așteptam ca până și Pafnute să sărbătorească izbânda mea printr'un nechezat triumfal, din peștera lui de ramuri plângătoare.

Dar Pafnute, care simțea desigur cu mirosul lui fin, bucuria mea nemărginită, era înainte de toate un cal discret, menit unei cauze, pe care el o credea superioară și ca un militar adevărat ce se simția, prefera să păstreze mutenia cea mai

desăvârșită.

Cum stam tolănit în iarba deasă, alături de Niculina, sub coviltirul cu foșnet mătăsos al coroanei nucului, mi se părea că suntem amândoi într'o lectică, care se leagănă în spații astrale. Și numai la această imagine, într'o clipă de răgaz a patimei răpuse, mi se întoarse gândul la prevenirile Niculinei, la jurămintele, pe care mă puse să le repet că n'am să scobor de cât cu îngăduință, pe cărarea din mărăcinișuri, la ferestruica clipitoare din odaia unde mă primise până acum, și care mi se păru că mă fixează de undeva din negură ca un ochi plin de albeață. Iubirea abia deslănțuită dură încă mult și niciun pumnal neașteptat nu mi se înfipse în șale, răsărând din iarbă, și ridicându-se răzbunător deasupra jocului de plăceri al convulsiunilor noastre. Și nici în seara următoare și nici în toate serile care urmară căci de-acum încolo, noapte cu noapte, venii să gust cu o lăcomie fără de seamăn, minunea de arome a nucului patriarhal. Iar Niculina își arăta de fiecare dată recunoștința pentru îmbrățișarea mea îndelungată și savantă prin chiote înăbușite de surpriză, prin avalanșe isterice de pasiune, prin tributuri tacite de supunere oarbă, prin durata

excesivă a despărțirilor matinale, prin timbrul tremurător și stins și înfricoșat, cu care se interesa de ceasul întâlnirei de a doua zi.

Încât devenisem nespus de curios să cunosc figura lui

Serghie Bălan, de care, prin curioase asociații de idei, putusem să mă tem în treacăt. Trei săptămâni dură această nebunie istovitoare și'n tot acest timp vremea fu frumoasă.

Primele frunze pălite de galbenul morței se lăsară pe spinările noastre încordate, iar din când în când câte-un fruct rămas, cădea pe-alături cu bufnet sec de amenințare. Dar nu ne păsa de nimic.

Locotenentul Iliad s'a abătut pe la mine, să-mi spună noutăți. El mi-este vecin la nord; a fost la oraș, chemat de Comandament, pentru felurite motive de serviciu. Îl primesc cu mare bucurie, cu pește proaspăt de Nistru și cu câteva sticle de vin înfundat. Privitor la pește, aflu dela el că domnul colonel e foarte supărat pe ofițerii și trupa de pe frontieră.

Unele sectoare, a declarat domnul colonel, nu se îndeletnicesc decât cu prinsul peștilor, în loc cu al spionilor și al contrabandiștilor care-și fac de cap. Dar va face o inspecție inopinată - ha,

ha, inspecția inopinată a domnului colonel, cu care ne amenință în van, de când suntem în Basarabia! - și cei cari vor fi prinși că au întrebuințat grenadele și munițiunile statului, pentru prinderea șalăilor și-a crapilor vor trage grele consecinte.

— E, ce zici de cega asta, Iliad. Așa, că e deasupra oricărei așteptări? Dacă domnul colonel mă calcă dimineața, până la prânz îi fac rost de-atâtea, ca la plecare să mai ia și cu el.

— Sunteți niște pescari! ne-a categorisit domnul colonel.

Atât, niște pescari. Dar am să vă refac eu militari.

Domnul colonel Tătăranu e un personagiu foarte milităros și ursuz. Nu-i place să fie contrazis și dacă se întâmplă să facem vreun haz de vorbele și de severitatea lui, nu mai încape îndoială că așa ceva nu poate să se petreacă decât după o repede privire spre ușă sau chiar o scrutare fugară a ferestrelor. Aici, deși ne simțim la zeci de verste de comandament, instinctiv, când gluma ni-i mai îndrăzneață, ochii ni se îndreaptă spre orificiile bine înfundate ale încăperei.

Dumnezeule, ce-ar fi dacă omul ăsta s'ar ține

de cuvânt de fiecare dată, când ne amenință cu inspecțiile.

Dar în afară de figura sumbră, a domnului colonel, cu colțul stâng al buzelor gata să se schimonosească într'o fluturare de sarcasm, Iliad îmi mai aduce și imagini care-mi trezesc în suflet deosebit interes.

Marusea se mărită! A ținut să întâlnească pe Iliad și să i-o spună expres. Nu i-a pomenit nimic de mine, dar când Iliad a întrebat-o involuntar. „Dar Ragaiac știe?", a dat din umeri animată de-un zâmbet pe care el nu se pricepea să mi-l descifreze. Numai la urmă și în altă ordine de idei, l-a întrebat foarte indiferentă, dacă reîntorcându-se în sectorul lui, trece fatal și printr'al meu.

— A, nu, - pot să mă duc direct. Însă dacă dumneavoastră doriți, fac cu plăcere un ocol.

— Vai de mine, n'am niciun motiv să doresc.

— Poate ca să-i fac. puțină durere camaradului meu. Aii, cruzimea asta mă va determina să trec neaparat pe la el.

— Crezi că i-ar trezi vreun sentiment o așa noutate?

Iliad mă îndemnă să cred că i-a ținut un întreg curs psihologic asupra felului meu de a fi.

Miezul pălăvrăgelei era evident acesta: că sub o aparență de mândră, de încăpățânată indiferență, se ascunde un suflet mlădios și grozav de susceptibil. Rezultatul a fost că la urmă fata i-a mărturisit că ea personal nu-i așa de grăbită: părinții precipită oarecum lucrurile. Dar ea va face să meargă astfel încât să putem juca și noi la nuntă. A auzit că la vară, o să fim readuși: tatăl ei, respectabilul domn Arcadie Nicolaevici Cuzmin e prieten bun cu colonelul.

— Și pe cine ia mă?

— Pe-un profesor. un profesor rus Vladimir Antimov.

Marusea. Simt vag prin epidermă, amintirea caldă și parfumată a apropierei ei; obsesia parfumului ei favorit, pe care nu știu cum îl chiamă, m'ar îmbăta poate și acum sub suflul acestei evocări, dacă mirosul cert care mă stăpânește până'n miezul creerului, al nucului cu sălbateca aromă nu l-ar preface în nimic. Biata Marusea, ea n'a putut fi rusoaica visurilor mele cu toate că familia ei a purces încoace din nu-mi mai amintesc ce ținut de cazaci. Îi mai lipsește ceva, nu știu unde, la suflet, la corp?. Cine dracu' poate să spună. Mă gândesc un moment să-i scriu c'am auzit veselul eveniment,

și-mi pare bine că se mărita. Dar știu bine că n'am s'o fac. Din indiferență?!. Sau ca să spun ca și dânsa. din teama să nu precipit lucrurile. Dacă ea vrea să aștepte. Să mă aștepte. evident, fără nicio nădejde și - cu siguranță - fără nicio schimbare a împrejurărilor.

De ce să nu mă aștepte?. Și dând din umeri, închid discuția și afectez totala nepăsare.

În afară de peștii din Nistru, femeile, de asemeni, nu mai lasă pe domnul colonel să doarmă. Adică femeile care trec Nistrul, printr'un sector sau altul, momind pe ofițeri.

— Nu mai admit nimic. Sunt informat. toată granița furnică de femei plătite de bolșevici. Domnișorii mi le țin două zile și mai cu seamă două nopți și pe urmă le fac scăpate încoace sau dincolo. dacă nu le conduc chiar ei singuri o bucată de drum. Încotro vreau ele, nu încotro trebue să le conducă ei. În rapoartele dumneavoastră eu n'am văzut că e vorba de nicio femee. iar siguranța prinde mereu. pe aici, pe la Chișinău, prin toate părțile. Pe unde intră femeile astea în țară? Și pe unde ies. căci s'au găsit scrisori dela ele. Ei bine, asta n'are să mai meargă. Orice femee perchiziționată până la piele.

— Să trăiți domne colonel, totdeauna se procedează astfel.

— Perchiziționată pentru găsit scrisori, dom'le. nu pentru ce căutați dumneavoastră. dacă nu prezintă nimic suspect expediate imediat înapoi. dacă da. aduse sub o puternică excortă.

— La Comandament.

— Evident că la Comandament întâi, locotenent Iliad.

Dumneavoastră lucrați cu Comandamentul. Noi, pe urmă deferim justiției militare. Ei bine, nicio femee. dar absolut nicio femee. Adică n'au încercat să treacă Nistrul, de trei luni, de când am ocupat frontiera, atâtea și atâtea comuniste care forfotesc pe aici?. Unde sunt?. Eu n'am văzut niciuna... Barbați cât poftești, femei niciuna.

— Eu singur v'am trimes, domnule colonel șapte. acum trei săptămâni.

— Nu vorbesc de țărance de-alea, domnule, care vin să-și vadă rudele, sau să facă nițică contrabandă. Comuniste, spioane. asta aștept eu. Când sunt murdare și babe, gata sunteți toți unu și unu la datorie. Dar când dama e bine.

Se face scăpată. Știu tot, locotenent Iliad, vai

de acela pe care-l voi prinde. Bagă de seamă, nu numai cariera lui va fi periclitată, dar chiar, îl voi deferi Consiliului de Război pentru complicitate și trădare. Sunt unii cari, amețiți, de-o vrăjitoare d'astea sunt în stare chiar să nimicească ori să ascundă probele suspecte. Știi dumneata ce'nsemnează asta locotenent Iliad?.

— Știu domnule colonel și tocmai de aceea sunt foarte surprins că dumneavoastră aveți astfel de bănueli asupra.

— Nu zic că dumneata. Și mulți alții. Sau că dinadins.

Dar. amețit. Înțelegi dumneata. femeia e lucru' dracului,

Iliade. din cele mai vechi timpuri istoria ne vorbește de astfel de cazuri. Ba chiar Biblia, cartea cea sfântă. Am să dau ordine severe. Și am să îndesesc inspecțiile inopinate.

Conchiserăm, că domnul colonel era sub impresiunea vreunei cărți cetite proaspăt, unui proces senzațional sau vreunui film de cinematograf de curând venit în orașul în care rămăsese cu cancelariile și trenul regimentar. Eu am râs cu multă poftă de această toană a domnului colonel

Tătăranu, a cărui strășnicie și posomorâtă

humoare o temem cu toții, după cum ne îngrozim de orice nouă idee îi cășuneaza câteodată. Înțelegeam de minune că dialogul ce-l avusese cu Iliad și care trebue să fi fost exact ca conținut, nu se desfășurase tocmai în ordinea pe care mi-o prezentase el și niciunul din cuvintele rostite între dânșii, nu avusese nici dintr'o parte, nici dintr'alta vreun sens dublu ori echivoc.

Dar camaradul meu de față avea o înrădăcinată înclinare de a trece un mucalit și un familiar în raporturile de patru ochi cu superiorii săi. În fond era și el un timid.

— Ar vrea să-i trimetem peșcheș ceva proaspăt, glumii,

îmbiind pe Iliad cu culoarea de foc ce curgea din sticla cea nouă. I-aș trimete cu plăcere dragul meu. Dar unde e, unde e? Arătă-mi-o. S'o mănânc.

Iliad căzu prada unor gânduri adânci.

— Cum au alții noroc, Ragaiac? grăi el după o matură gândire.

— Adică tu crezi în bazaconiile colonelului?

— Măi baiatule. el pornește dela premize destul de temeinice. Cum de dă Siguranța peste ele?. Pe unde apar aceste femei? Pe unde trec?.

— Prin țările vecine.

— Și asta se poate. dar s'ar putea.

— Să fie și cum zice colonelul. Oh, Doamne, împărtășește-ne și pe noi cu acest noroc! Dar ia spune, Iliade, cum ai proceda la un caz atare?.

— Cum să procedez?. Conform ordinului: perchiziție până la piele. timp, evident, de vreo două-trei zile, după caz. Și pe urmă sub escortă la colonel. că e băiat bun, ori ce ai zice. E el sever. Se cam întrece el uneori cu mânia, dar când îl iei mai deaproape monșer. Știi. Și mai pieptiș.

O mai slăbește și dumnealui. Ambiția lui e să nu-l iei în răspăr când sunt mai mulți de față, înțelegi dumneata, ca să nu i se știrbească autoritatea. Dar între patru ochi e o grădină de om, dacă știi să-l iei, mă'nțelegi.

— Ar fi o minunată surpriză.

— Ba bine că nu. zău că m'am și gândit, m'am gândit mult, de când colonelul mi-a băgat în cap, cum aș proceda eu dacă mi-ar cădea așa ceva în mână. Foarte simplu, înțelegi, m'aș face că nu bag de seama ăle trei. patru zile de. percheziție. ha, ha, ha. înțelegi, cu cine am de a face. pe urmă, după ultima noapte, înțelegi: „Madam' ți-ai închipuit cumva că-ți găsisei

omu'. ha, ha, ha. Îmi pare rău madam, dar cu toată drăgălășenia, înțelegeți. a dumneavoastră. am onoare să vă trimet Consiliului de

Război.

Și Iliad mă privi cu un fel de bravură vagă în ochi, pentru a nu mă lăsa să cred o cât de infimă parte de clipă, că el n'ar pune în cele din urmă, datoria înainte de toate.

— Dar ăle trei zile. vorba colonelului. percheziție, nu glumă, ho, ho, ho. Și pe urmă: - Ce să-i faci madam' așa e valsul vieții.

Răspunsei alene și indiferent, privind într'altă parte.

— Nu-ți face nicio iluzie, că nu va veni niciodată. nu va mai veni, și zâmbind gândurilor mele trecute complectai.

— ... rusoaica.

— Rusoaica?.

— Rusoaica gândurilor noastre. așa cum am închipuit-o fiecare, când am venit încoace.

— Spioana, vrei să zici?.

— Poate că nu va fi spioană. ah Doamne, atunci ar fi îngrozitor. Dar tot ar fi ceva...

Iliad mă privi pe furiș, pe urmă examină fugar și îngrijorat ușa și ferestruica.

— Ar fi mai greu așa. atenuai plictisit de

mișcările lui, pentru că într'adevăr peste trei zile va trebui s'o predau mai departe.

— La urma urmei și după patru. Sau o săptămână, rânji el lubric.

— ... pentru că dacă ea vine cu intențiile astea, niciodată nu vei izbuti să joci în gândul ei decât rolul unui vasilache.

Și tocmai pentru ca să nu rămâi în ochii ei un biet vasilache,

— Bătui cu pumnul în masă - înțelegi Iliade, va trebui neapărat s'o dai peșcheș, peste trei zile, sau peste patru, sau peste o săptămână, colonelului.

— Pentru asta. Și pentru. mi se pare, un jurământ.

Pe care.

— Jurământul de a nu te lăsa vreodată să fii vasilache.

Nici în ochii altora. nici în ai tăi. nici mai cu seamă în ai ei. Despovărat de-odată parcă de temerea de a auzi dela mine ceva subversiv, Iliad îmi turnă voios în pahar. Dar privirea mea vagă, fixată într'un colț de odaie, îl făcu să-și reție încă toastul porcotos pe care buzele lui erau gata să-l frământe.

— Dar nu trebue să mergem neapărat cu

gândul, la situații de-acestea tragice, Iliade. Gândește-te că rusoaica n'ar fi decât o biată refugiată, gonită de spaima zilelor pe care le-a îndurat. O rusoaică a vremii dinainte, din romane și din visuri. Tu nu te-ai gândit la o astfel de apariție așa cum stai aci, la hotarul unei mari frământări omenești?.

O femee înaltă sau cum îți va fi plăcând, cu un pas lung și maestos, desmițând vestmintele de contrabandă în care s'a deghizat.

Și tărăgănată, vocea mea povesti și descrise vreme îndelungată întâmplarea stranie, care ar putea să survină.

Alcătui și descrise figura și silueta necunoscutei, care va aduce cu ea, în vestmintele, în mișcările, în sufletul ei o mireasmă mai puternică decât toate parfumurile cunoscute, decât chiar tăria amară și sălbatecă a nucului secular, decât ori ce altă tărie știută și aspirată până la fund.

Seara veni repede. Convorbirea după ce dăinui astfel multă vreme în ipotetic, se reîntoarse la real, păstrându-și totuși obiectul, lipicios prin natura lui. Abia acum aflai de interdicția pe care colonelui o impusese căpitanului Bădescu, pentru că începuse să-și

facă de cap cu îngăduința dela început. În ultima vreme stătea mai mult la oraș decât la post. Pentru a-i arăta că nu se gândește de loc să revină, colonelul i-a luat chiar locțiitorul eventual, pe sublocotenentul Ilieș, pe care la trecerea noastră pe graniță i-l lăsase anume.

Această nouă împrejurare dăduse de vorbă târgului pe câteva bune săptamâni. Barișnia Ghenea trecea pe străzi foarte absorbită de gândurile care o copleșeau firesc, din cauza acestui sbucium pe loc al destinului ei - însă trecea foarte des pe străzi, plimbându-și figura, despre care n'ai fi putut spune niciodată dacă e cu totul tristă ori cu totul veselă. Iliad crede că barișnia Ghenea se simte încântată de drama mută, a cărei eroină s'a pomenit deodată. Acțiunile ei au crescut enorm de mult din această întâmplare, mai ales de când cu interdicția pe care un svon nespus de grăbit a purtat-o repede pe la urechile tuturor, din inima târgului și până la câteva verste împrejur. Cel care suferă cu adevărat de această nepotrivire a soartei în afară de căpitan e bătrânul Kersanov, om onorabil și măsurat, a cărui față mută de împietrita durere i-o contemplă în tăcere și respect coreligio-narii săi la întrunirile dela

sinagogă. Bătrânul se teme ca lucrurile să nu ia cine știe ce întorsătură, care ar putea periclita cumva sănătatea ori viața fetei sale pe care o iubește mai mult de orice pe lume; dar pentru orice ar putea să se întâmple, el e pregătit sufletește și nimic, nici cea mai tragică perspectivă nu l-ar putea determina să se abată o iotă măcar dela conduita pe care nu el personal și-a impus-o, ci pe care îngerul neînduplecatului său Domn i-o impune în fiecare seară, când mâna lui cerească aprinde prima stea în vastitatea împărăției celei fără de hotar.

Încăpățânarea lui feroce, dar cuviincioasă și demnă, a atras asupră-i admirația nu numai a evreilor vârstnici, dar chiar a multor creștini, printre care, în primul rând domnul colonel Tătăranu, care-l consideră ca pe un vrednic păstrător al tradiției și al datinelor sfinte, punându-le mai presus chiar de fericirea copiilor lui.

— Cu astfel, de oameni, un neam dovedește că nu e sortit pieirei, afirma domnul colonel, pentru care exemplele patriotice, religioase și morale sunt cea mai înaltă expresie a înțelepciunei omenești. Cel mai în drept să se

pătrundă de exemplul acestui bătrân ovrei, a mai spus domnul colonel, ar fi tocmai domnul căpitan Bădescu, a cărui lipsă de mândrie contrastează așa de vehement cu atitudinea de clasică pres-tanță a unui bătrân onest, simplu negustor de sifoane și siropuri.

Dar tineretul amândoror confesiunilor nu împărtășește acest chip de vedere. Cu ușurința vârstei el privește cu ochi luminoși desfășurarea conflictului, cu strania plăcere cu care le așezi în fotoliul de teatru ca să te delectezi de cruzimile vieții omenești. Iar căpitanul Bădescu din unghiul său de vedere, face o disociațiune, poate destul de justă, între datoria ce-o are de îndeplinit și pasiunea sa lumească. Singura concesie ce-o face celei din urmă, din dreptul cuvenit celei dintâi e - spun relele guri - că și după interdicția colonelului, el tot mai încearcă agilitatea picioarelor lui Volbur pe drumurile de noapte ale Basarabiei. Însă nici odată zorile nu l-au mai prins la târg, iar -mai ales în acest timp din urmă, - tocmai pe sectorul lui s'au făcut câteva capturi extrem de interesante. Totuși tineretul celor două confesiuni, zumzăne într'una că întâlnirile au loc cel puțin odată pe săptămână, în cel mai deplin mister la prietena

și confidenta Ghenei, barișnia Manea Balaban, ai cărei părinți au concepțiuni mai puțin intransigente asupra dreptului celor tineri la viață.

Lucrurile poposesc deocamdată la acest punct și toată lumea e în așteptarea unor noi și senzaționale evenimente: toată lumea binevoitoare ca în toate târgurile, vorbește numai în șoaptă, iar șoapta se întinde, se întinde. Într'o parte spre urechea surdă a habotnicului, într'alta spre auzul la pândă al domnului colonel.

Până noaptea târziu, suntem departe de tot de aceste neguroase și mocnite evenimente. Rubiniul nostru se ridică la răstimpuri dese să ia foc la lumina lămpii, în cinstea rusoaicei.

Rusoaica fiecăruia nu va fi nici spioană, nici evreică, sau dacă va fi evreică, va sosi singură din împărăția soarelui-răsare.

— Dar când, când?. Se impacientează între două înghițituri Iliad, pe care îl muncește tot mai sălbatec nostalgia neprevăzutului.

— Asta se va întâmpla la iarnă, Iliad, când Nistrul va îngheța și când totul încoace și într'acolo va fi o mare de zăpadă. atunci piciorul ei, va cârmi ușor pe puntea gheței, încoace.

piciorul ei, Iliad. ți l-ai închipuit tu cum poate fi piciorul acela, Iliad.

Iliad bea trei pahare unul după altul. Însă cu articolul ăsta sunt aprovizionat berechet. Iar termenul care l-am pus și care nu e prea îndepărtat, - al înghețului - pompează sânge aprins în vinele cele mai ascunse ale corpului său, parcă iluminat de-o năprasnică revelație.

— Tu nu poți să te plângi, mă măgulește el, cât n'ai cunoscut rusoaica adevărată. Marusea e visată de mulți alții. Mă mir cum.

— Mmm. Marusea. dac'ai fi văzut pe Niculina.

— Niculina? dar cine-i Niculina?.

— În sfârșit, n'are importanță. Pe Marusea ți-o cedez ție Iliad. Mie lasă-mi pe rusoaica cealaltă cu picior înalt și ochii oblici, care va veni înfășurată în șuba ei enormă din împărăția gerurilor.

Și vorbesc înainte ca în prada unei halucinații, cu glas voalat și ritmat de accentul vinului generos.

— Las'o să înainteze prin tufișurile de chiciură ca o prințesă a iernei. Să sosească cu spaima nopței în spate. Și să găsească lumina scăpării în bordeiul ăsta de scânduri.

S'o întâmpin sprinten ca un husar, Iliad, s'o ajut să-și scoată din buleandra siberiană, liniile lungi ale trupului ei și mlădierile de călăreață a stepei.

Ochii lui Iliad au rămas nemăsurat de căscăți, spre ușă.

Ca și ai mei. Întru târziu el pocnește cu pumn greu în masă:

— Sectorul meu e cel mai puțin căutat de soldații lor,

Ragaiac, mă împărtășește el. E drept că și de refugiați. Dar un astfel de loc retras își va căuta ea. Ai dreptate, ai mare dreptate băiatule. Nu e câtuși de puțin exclus ca la iarnă.

A. ce vorbești domnule. dar toată lumea asta. a vechiului regim. În fiecare an caută ieșire încoace. Se zice că la granița poloneză. iar la noi iarna. cel mai puțin expus ești iarna. Dragă, dar în fiecare iarnă, sunt cazuri întâmplate. am auzit camarazi din batalioane.

Și dogorâți de focul rubiniului, în bordeiul scăldat de căldura prieteniei, ascult surâzător, cum Iliad îmi explica, „.Nu așa cu visuri. dar cu date certe domnule." că fantezia mea e probabilă, ba e chiar posibilă. hotărât lucru, e mai mult ca sigură.

În seara care urmă, ducându-mă la Niculina, îmi tot potriveam gândul cum s'o împac mai bine pentru absența mea din ajun. Intrai puțin cam stânjenit în ograda cu numeroase și inutile acareturi, urcai tiptil pe prispa îngrădită și cercetai ferestrele luminate. Niculina era înauntru. Ciocănii ușurel în geam. Ea veni repede la fereastră, făcu semne de alarmare și de discreție și eși degrabă la mine în cerdac. Îmi primi scuzele, cu vădită măgulire, dar și cu vădită dorință de a termina mai iute. Nu despre așa ceva era acum vorba: bărbatu-său venise. Momentan era pe la vecini, dar putea să sosească în orice clipă. Trebuia deci să plec.

Peste trei zile în schimb, puteam să revin, dar cu condiție să ciocănesc tare în poartă, că dacă se întâmplă să-mi iese el înainte, să par că am venit în vizită ca lumea.

— Vizită, noaptea!?

— Seara. când mântuiți lucrul. Ce poate să fie? Am să-i spun că te-am cunoscut, când ai venit în cercetare să descoperi pe unde-ți fug noaptea vagmiștrii și soldații. Numai că în fața lui trebue să ne spunem dumneavoastră.

— Foarte bine, dacă e numai atât. Dar de ce n'am juca puțin comedia chiar în astă seară?.

— Nu. În astă seară hotărât nu. Și nici înainte de trei zile.

Hm. Noaptea asta era desigur destinată celui revenit. A, perfect. Peste o jumatate de ceas el trebue să se întoarcă, poate și mai curând. Refuzai deci categoric să plec dacă nu mă însoțește până sub nuc. Și mă arătai atâta de îndârjit, fusei chiar gata să pătrund în casă, că ea trebui să mă însoțească și în cele din urmă, văzând că sunt hotărât să mă țin după dânsa oriunde, trebui să se lase apucată și trântită în culcușul nostru de iarbă.

— Nu-i pentru cine se pregătește! îi râsei în ureche, dar ea se făcu că nu m'aude. Mă opri să mă îndrept spre salcia pletoasă și când ne despărțirăm la poartă, îmi șueră la rându-i în ureche, înainte de a se pune pe fugă în casă:

— Asta se plătește.

Hotarâi să mă întorc când s'or împlini cele trei zile fixate. Și mă dădui cu furie studiilor matematice. Acest bărbat, pe care-l uitasem, interveni atât de neașteptat și de stupid în rosturile mele, că mă simții extrem de saturat de escapadele nocturne în cătunul fără nume. Viziunea cea scumpă, țesută numai din fuiorul fără prihana al închipuirei și stârnită de iznoavă

de vizita lui Iliad se înstăpâni iarăși absolută și exclusivă în sufletul meu. Niculina nu-i putea fi cel mult decât o palidă întruchipare pur fizică.

Și a treia noapte izbutii să nu mă duc; dar în noaptea următoare, mă avântai în șea. Niculina era o perfectă întruchipare fizică.

Lăsai calul în grija lui Marinescu, care mă însoțea. Bătui în poartă la Niculina de mai multe ori, agasând zăvozii de prin vecini, care răspunseră cu mârâituri și pe urmă cu lătrături.

Eram gata să plec, pentru că întârzierea ei mă făcu s'o închipui cu membrele amestecate într'ale barbatului legitim, pe crivatul din odaia unde mă primise întâi și avusei mulțumirea să constat că resentimentul pe care-l încercai la această idee, nu era câtuși de puțin de gelozie, ci pur și simplu de scârbă.

Murdărită de acel țărănoiu sălbatec și călător, fratele Măriucăi-văduva. Dumnezeule Doamne, Niculina nu trebuia să-mi mai trezească nicio bucurie. Făcui trei pași înapoi și zăvodul ogrăzii din față dădu la mine, încercuindu-mă în reflectoarele mici și albăstrui ale ochilor lui turbați și mușcând ștacheții porței cu albul perfect al dinților nimicitori.

Nu știu cum îmi veni atunci în minte râsul

sănătos și dantura puternică a Niculinei că ideia mădularelor amestecate mă năpădi iarăși și mă toropi; năuc deschisei poarta și în curând eram dincolo de pălimar. Gândul că bărbatu-său ar fi iarăși la vecini și că ea ar fi putut ațipi, așteptându-l, mă îndemna la îndrăzneală. Abia acum se făcu lumină la fereastra din fund.

Sunt amândoi împreună? I-am deșteptat din somn?. Nu, este încă devreme. Și eri n'am putut să viu.

Niculina îmi ieși înainte. Era singură și-mi simțise pașii.

— Am bătut la poarta. îi șoptii.

— Bun, bun, bun, poftiți.

— Adormisei?.

Ochii ei râseră și înclină capul încuviințând, dar nu părea de loc somnoroasă.

— E la vecini?

Niculina aprobă; și de data asta. O apucai de mână și-i strecurai la ureche:

— La nuc!

Niculina își smulse brațul și-mi astupă îndată gura, dar tot așa de repede își retrase mâna privind îngrozită spre poartă și prin curte. Afară se lăsase destul întunerec. Energică și hotărâtă ea apăsă ivărul ușei și deschise:

— Da, poftiți vă rog.

Și-mi făcu semn imperativ că trebue să execut tot ce-mi spune ea.

Intrai după dânsa.

— Dacă nu dormeai, de ce n'ai ieșit când am bătut în poartă?

Ea-mi aruncă, drept răspuns o privire teribilă, care m'amuți.

Apoi examină cu grijă ferestruica suspectă și păru c'ascultă. Fără voie mă pipăii la buzunarul dela spate, unde-mi țineam browningul.

— Dacă nu începi să vorbești, cum ți-am spus, nu mai poți rămâne aici. Și după o pauză de încruntare, îmi explică repede și'n șoaptă:

— Am crezut că-i el afară, - și are să-ți deschidă.

— Va să zică, el știe de mine. i-ai spus că vin pe aci.

— I-am spus că te-am poftit într'una din serile astea.

Pentru că știam că el va fi aici.

Îndată veni până la noi zdupănitul greu al porței în ușori, apoi pași tropăiți și voinici în bătătură și pe treptele scăriței.

— Vine, mă asigură fără să mai fie nevoie și cu dulceață în glas Niculina, iar mâna mea

rătăci din nou spre buzunarul înarmat.

O statură zdravănă, înaltă și sfruntătoare umplu tot cadrul ușei. O figură, pe care o mai văzusem undeva. Unde?

Imposibil de amintit. El avu o surprindere calmă și calculată când ni se întâlniră ochii. Dar în pumn eu simțeam Walter-ul mic cât un mâner de cuțit și'n adâncul buzunarului degetul cel mare împinse ușor piedica deoparte.

Serghie se pregăti să spună o vorbă dar bărbia și fălcile lui se mișcară degeaba, de parcă ar fi isprăvit numai ceva de mestecat. Pe urmă se mai uită în dreapta și'n stânga, dar fără nimic agresiv în mișcări. În cele din urmă izbuti să articuleze.

— Dumneavoastră sunteți domnul locotenent?

N'avusei timp să răspund că Niculina îmi luă înainte:

— Faceți cunoștință! Soțul meu Serghe Mihailovici și

Gheorghe Ivanovici... domnul locotenent dela Nistru.

Gheorglie Ivanovici era denumirea pe care mi-o dăduse la

începutul întâlnirilor noastre, când se

interesase de numele meu și al tatei. Mai pe urmă, din seara petrecută sub nuc, mă numea scurt: Gheorghe.

— Bucuros de cunoștință, poftim ședeți, mă îndemnă

Serghe Bălan, întinzându-mi mâna.

Abia acum băgai de seamă că samovarul mare de alamă lucitoare scotea pe coș un abur ușor.

Serghe Bălan purta cămașă rusească de postav verde încheiată pe umăr și era încins peste mijloc cu nouă și scumpă curea. Pantalonii, de aceiași culoare intrau în cisme lungi și strâmte, care-i ajungeau până la genunchi.

Era roșcovan la față și închis la păr, cu mustăți galbene, subțiindu-se spre ascuțișurile ridicate.

Fusei servit cu prăjituri de nuci, de dovleac și cu plăcintă cu brânză, pregătite de Niculina, iar după ceai Serghe eși afară să aducă o sticlă mare de cinci chile, cu minunat vin roșu închis ca sângele de iepure.

Îi câștigai atât de repede prietenia, mai ales că mă purtai față de Niculina cu o cuviință din cale afară de protocolară și ingenuă, încât

femeea trebui să-mi recunoască meritul printr'un zâmbet elocvent, pe deasupra capului acestuia haiducesc.

Abia acum aflai spre marea mea stupoare și bucurie, că

Niculina era o cetitoare, ba chiar că începuse și învățătura gimnazială. Mă surprinse cu atât mai zdravăn această noutate, cu cât mai demult, când mă cercetase cu ce-mi petrec ziua și-i vorbisem de cărți, ea păruse că acorda un interes respectuos spuselor mele, dar nu se grăbise să-mi arate că nici ea nu e o ignorantă, cum ar fi făcut orice femeie din lume. Dinaintea bărbatu-său ea dovedi însă mult interes acestui subiect în convorbirea noastră. Cunoștea câteva romane de seamă rusești și foarte multe de autori fără însemnătate, sau de autori pe care eu îi ignoram. Cetise și traduceri desigur în rusește: Mizerabilii, Germinal, Contele de Monte-Cristo, Madame Bovary, Quo-Vadis, Bel-Ami, mult Dumas, Sienkiewicz și Zola, punea pe același plan Cei trei mușchetari cu Război și Pace și mărturisea foarte natural că Manon Lescaut a impresionat-o la fel ca Frații Karamazov ori Ana Karenina, ba se părea că poate și mai mult. Serghie cetise și el ceva și arăta nelimitata

admirație pentru Sufletele moarte, Taras Bulba și câteva povestiri de Pușkin și Lermontow, adică pentru întreaga lui lectură; acorda deasemeni o cuviincioasă atenție răsunetului atâtor nume ilustre mai ales streine și se simțea nespus de onorat că astfel de convorbire avea loc sub acoperișul lui. Îi făgăduii să-i fac rost de moș Creangă, și ceva Sadoveanu.

E dela sine înțeles că din clipa acestor revelații, ochii mei învăluiau pe Niculina în lumini irizate de culori cu totul noi.

Mă simții nevoit să aduc vorba despre Olt și despre locurile mele, despre origina, trecutul și viața mea de-acuma, să fac comparații între obiceiurile de-acolo și cele de pe-aicea, micșorând diferențele și mărind apropierele. Fusei ascultat cu luare aminte și cu discretă rezervă când fu vorba de apropiere.

Despre Serghe putui afla, ceia ce de altminteri știam, că e de fel chiar din acest cătun; cât despre obârșia Niculinei, în afară de afirmația vagă că e fată de răzeș cu stare, nu mi se mai spuse nimica, deși curiozitatea care mă devora cumplit mă împingea la întrebări hazardate.

Pentru a-i îndemna să-și deschidă mai mult

sufletul, mai dădui încă drum a lui meu. Dar nu primii nimic în schimb.

Mă ridicai să plec deci, oarecum contrariat, mai ales că se făcuse târziu, când spre complecta mea uluire, mă pomenii rugat de Serghe, nici de-acum înainte să nu uit casa lor. Ori când doresc, ea mi-e deschisă - mă asigură el - și cum mă știe singur-singurel prin părțile astea, s'ar bucura mult când ar ști că din când în când și anume ori de câteori mi-o pofti inima, voi veni ca să cinstesc și masa lui. Chiar și fără veste, când nu mi-o place fiertura dela cazan a bucătăriei trupei, pot să viu aicea și „se va pricepe, ea, Niculina, să pregătească îndată ceva, pe gustul dumitale".

Puțin îmi mai trebui să-l întreb: Chiar în lipsa dumitale?

Dar pentru că el nu făcea niciun fel de deosebire, mă crezui în drept să interpretez lucrurile oricum îmi conveneau mai bine.

Auzisem eu, nu-i vorbă și avusesem, slavă Domnului, destule prilejuri să mă conving de ospitalitatea basarabeană și de dulcea filosofie, de largă toleranță, de nemărginită încredere pe care soții și părinții de aci o acordă soțiilor și fiicelor lor. Nu odată condusesem câte-o barișnă

acasă, după miezul nopței și o predasem părintelui ce venise să-mi deschidă și să-mi mulțumească în persoană, că-i distrasem și mă ocupasem, atât de mult de odrasla lui. Dar ca să capăt carte albă dela un soț cu aspect așa de haiducesc, asta chiar că întrecea dea-dreptul orice închipuire. Grăbii luarea bunului rămas de teamă să nu urmeze îndată și oarecare mici restrângeri.

Dar alungând de pe față o vagă lumină de râs, Niculina se asocie repede dorinței bărbatului ei, care, cu o ultimă strângere de mână, mă asigură că „încă" dela început poartă o dragoste deosebită ofițerilor moldoveni, „cum se zice, românești."

Nici când m'am trezit singur pe uliță, nu-mi venia să cred că totul a putut ieși așa de frumos. Pășii voios înainte, prin praful umezit de noapte, fluerând un marș triumfal. Fugarele zâmbete ale Niculinei, pe care mi le aruncase pe deasupra capului și înțelegerei soțului său, îmi luminau calea ca niște licurici. Niculina, Niculina, comoara pe care n'am știut s'o prețuesc, cât de fericit sunt că am descoperit însfârșit sufletul tău! Eu așteptam rusoaica de peste Nistru și ea era doar la un întins de mână

departe de mine. Iliad, băiatule, rusoaica mult așteptată a venit, închipue-ți, și ea era o moldoveancă.

Iar sufletul ei s'a deschis acum pentru întâia oară: degetul meu l'a atins și el s'a deșteptat. Cu atât mai bine, el e încă fraged și nou, el încă ignorează cumpăna valorilor și ordinea ierarhiilor, dar lasă să se întrevadă bogate zăcăminte și posibilități surprinzătoare. Cu atât mai bine, cu atât mai bine, o humă proaspătă și fină, atât de minunată, pentru cel dintâi modelaj!

Am ajuns la cotul bumerangului, pradă acestor lirice efuziuni

și m'am ridicat pe dâmb ca să am în ochi linia întunecată a zăvoaielor. Înțelegi tu, Iliad, chiar și domnul colonel n'ar avea ce să zică în cazul de față. totul e în regulă. nu-i la mijloc o venetică de peste Nistru. Și precum vezi, sunt invitat formal chiar de domnul soț în persoană.

Mă mustrai repede însă, pentru ușurința cu care adusei în această divagație glumeață, imaginea alcătuită din putere și bună-voință a lui Serghe Balan. Simții pentru el o simpatie bruscă, pe care mă forțai s'o traduc în vreun fapt de recunoștință, care să se poată ridica la

înălțimea bunăvoinței lui.

De bună seamă acest om pe care l'am înșelat și pe care-l voi mai înșela, va merita totdeauna respectul meu cel mai neprecupețit; mă simțeam în stare să înfrunt pentru dânsul orice pericol, și aș fi dat mult să-i cunosc vreo nevoe care-l încearcă, pentru a-i dovedi cât poate să se bizue pe ajutorul meu.

Fratele Măricăi. hm. curios. ce poate fi cu omul ăsta!, unde a întâlnit el pe Niculina și cum a determinat-o să-l urmeze. Cum a izbutit s'o facă să-l aștepte în lungul deselor lui absențe, în acest cătun fără nume și cu mai puțin de douăzeci de locuințe. Al acestor sfinte absențe, pe durata cărora el mă face deplin și netăgăduit stăpân.

Doamne, Dumnezeule!. unde-l duc pe el aceste absențe.

În ce loc. În ce. unde. În care.

Eram așezat pe iarbă, rezemat de salcia unde mă așteptase Niculina, când îmi puneam aceste întrebari. Și priveam linia neagră a zăvoaielor și nelămuritul întunecat ce se întindea și mai departe.

Fatal acest răspuns trebui să-mi vină în minte; dar mă scuturai de el ca de o presimțire

rea. Haida de. e cu neputință. un om atât de binevoitor. Și care, totuși. dacă ar fi vrut. un om. care. cu atâta mărinimie. cu atâta bunăvoință. cu atâta dragoste. pentru ofițerii. pentru toți ofițerii moldoveni. cum se zice. românești.

Am sărit ca ars, de parcă salcia pletoasă din spate-mi s'ar fi încordat deodată ca o imensă caracatiță, gata să mă apuce cu chica ei enormă de nenumărate și flexibile picioare: ha, va să zica eu nu eram primul. va să zică. obiceiul casei cerea. ca în vreme ce soțul. am înțeles. am înțeles până 'n miezul miezurilor. Ha, ha. să vedem. Să vedem.

Și pornesc ca dus de-o sălbatecă vijelie. dar mă opresc și râd și pulpanele vijeliei mă înfășoară și trec pe delături.

Mă întorc, parcă să-i țin piept. nu; dinspre Nistru s'a stârnit o vie suflare.

Mogâldeața caracatiței agită și amestecă picioarele negre în fundul oceanului de întuneric. Cu cine am venit în astă seară! Cu Marinescu. el poate fi găsit la Măriuca.

Pornesc într'acolo și mintea mea nu e răscolită acum decât de picioare care se'nlănțue și se amestecă în întunerec; imaginea grațioasă

a picioarelor ei de hamadryadă încolăcindu-se și svârcolindu-se între membrele lui țărănești. imaginea scabroasă și răscolitoare, revelatoare și torturatoare.

De mult n'am mai venit însoțit de Marinescu și nu mai știu ce-o mai fi cu Măriuca. Ușa dela mijloc o văd acum închisă și o tăcere mare domnește în ogradă. Nopțile se făcuseră ceva mai răcoroase și de bună seamă de aceea Măriuca nu mai dormea pe prispă. Dar unde se vârâse Marinescu cu iubita lui?. Și unde-mi era calul? Câteva șoapte zugrumate îmi atraseră luarea aminte asupra unei clăi cu fân. Ascuții urechia. Cineva gemea. o femee. un geamăt de plăcere. Va să zică, nimerisem.

Starea de surescitate în care mă adusese tobloul nocturn al îmbrățișărilor Niculinei, renăscu deodată, drept în miezul creerului, amenințându-mă atât de puternic, că trebui să mă țin de gard. Simțurile mi-se ascuțiră toate ca lama de brici și mă tăiau la cea mai neînsemnată mișcare. Și totuși în loc să fug de geamătul stins și răscolitor, îl ascultam înainte, îl adulmecam, îl degustam. Ați cunoscut această curiozitate bolnavă, care, la chemarea câtorva sgomote suspecte vă face să puneți urechia,

într'o cameră de hotel, pe păretele vecin, sau în garderobul care maschează o ușă condamnată?

Efluvii de zgomote inconsistente îmi veneau la ureche, odată cu odoarea fânului uscat, pe care mirosul meu ridicat la puteri copoești, mi-o aducea în conștiință, rafinându-mi imaginația până la nesuferit. Pumnul inimei îmi bătea dinăuntru în coșul pieptului cu lovituri de ciclop. Mă strecurai prin deschizătura potrivită a porții și mă prelinsei de-alungul gardului până'n dosul clăii cu fân, care când ajunsei aproape îmi mai descoperi alături și foarte apropiat o claie mai scundă, parcă o mânzală lângă maică-sa. Între cele două clăi ca între sânii unei gigante divinități a amorului etern, Marinescu și cu iubita lui. Însă mizerabilii, dovedeau că nu știau să sfințească locul pe care-l ocupau cu nevrednicie. Capetele le erau unul la înălțimea celuilalt, dar așezate invers. Picioarele lui Marinescu se întindeau în partea opusă, iar picioarele fetei se lungeau spre mine. Se lungeau și se strângeau; fusta și cămașa urmau aceleași mișcări, dar uneori pierdeau ritmul, descoperind albul pielei până deasupra genunchilor și uneori mai mult. Corpul lui Marinescu se strângea și el și se desumfla ca o

armonică, dar contopite la ființele acestea nu erau decât capetele; obișnuindu-mă cu întunericul observai că gurile le erau împreunate ca două ventuze și făceau sforțări ca să cuprindă și mai mult, iar mâinile orbăcăiau în neștire, căutând sinuozitățile trupului advers. Mai târziu, una din mâinile lui Marinescu se implântă adânc în deschizătura dela piept a cămașei fetei și rămase mult acolo. Fata gemea, se zvârcolea răpusă dinainte de această încleștare fără sens.

Din când în când un cap se ridica deasupra celuilalt: din cauza mișcărilor brusce fusta se descoperea până la obscu-rități ametitoare. Totuși mâna fetei, se grăbea cu instinctivă pudoare să pună la locul lor poalele rebele, cu toate că nu prinsese câtuși de puțin de veste cămi da o atât de copleșitoare reprezentație.

Instinctul fetei nu se înșela; cu ochii debordați de orbite eu urmăream această svârcolire de șerpi, cari se întâlniseră între sânii zeiței împietrite, venind din părți opuse și se întredevorau. Totuși priveliștea mă nemulțumea profund; și cu cât se prelungea, cu cât întârzia ceia ce eu așteptam să se întâmple, cu atât mă scotea din sărite. Pieptul mai avea puțin până să

mi se spargă, eram sufocat: mă mir cum bătăile de berbec ale inimei nu se auzeau dela o distanță așa de mică. Iar mișcările poalelor erau singura parte a spectacolului care mă intriga cu adevărat. Dar mă exaspera Marinescu. Îl înjuram cu cele mai odioase ocări și-i comandam în gând să se mai răsucească și altfel. La câte-o svârcolire a lui, care strângea unghiul celor două trupuri, mă încordam ca'n așteptarea unei mântuiri, dar când unghiul creștea iarăși, întinzându-și laturile într'o linie dreaptă, mă prăbușeam ca'n deschizătura unei trape. Îmi venia să mă reped, să-l iau la palme, ca pentru un exercițiu necontenit greșit pe câmpul de instrucție. Iar timpul înainta greu ca un enorm camion încărcat peste măsura. Înebuneam. Și cei doi inconștienți continuau să nu bănuiască ce furie imensă planează asupra trupurilor lor nătânge.

Ah, în sfârșit capetele încleștate și-au desfăcut veriga.

Doamne, Doamne, ai mila de mine păcatosul! Ei răsuflă ca două perechi de foale, unul în sufletul altuia. Acuma.

Momentul hotărâtor.

Dar momentul hotărâtor se prelungește idiot

și nicio mișcare din nicio parte. Răsuflam la fel cu ei. Respirațiile lor se calmează. Dacă nici acum nu m'or auzi. Fata se ridică într'un cot, Marinescu și-a acoperit ochii cu palmele.

— Ah, nu mai pot, bâlbâe ea cu un glas turbure, ca o drojdie.

— Era să mor, șueră el.

Tăcere. Se ridică și el într'un cot. Se târăște spre ea se apropie. ea nu se îndepărtează. Doamne, Dumnezeule, miluește-ne pre noi. dacă s'ar îndepărta aș sări s'o opresc.

Marinescu se apropie ca un șarpe și ochii lui albicioși și șerpuitori, acum sunt altfel, au sens în noapte, sunt drăcești, sunt adorabili. Se apropie fixând-o ca un șarpe. A paralizat-o cu această privire. Așa. apropie-te Marinescule...

Apropie-te iubitule Marinescu. am să te propun sergent.

Fata s'a așezat pe șezut. Dar se întinde, se întinde lung și lasciv și nu se îndepărtează. Coatele lui înaintează, ducându-l ca picioarele de crocodil și ochii lui. Să-i fi văzut ochii.

Splendizii lui ochi albicioși. Ah, cine a spus că ochii negri sunt cei mai teribili în noapte. vai, acela n'a văzut ochii lui Marinescu. Capul lui a ajuns deasupra mijlocului fetei.

Se înalță, se întinde spre sâni necontenit, agale. ah, acest bandit știe să prelungească o fericire. Marinescule tată, asta-i direcția firească. dar ce-ți spun eu ție. Savantule. iubitule. banditule. Fata nu se mișcă. Marinescu face deodată un salt; acum nu mai e timp de lungit. Dar saltul lui Marinescu a fost scurt, n'a fost decât să se așeze cu pieptul spre cer. Și-a lăsat capul în poalele ei și-acum o îndeamnă:

— Caută-mi în cap.

De bună seamă fata îi va da una zdravănă în capul sec, în capul acela blond și spălăcit de neputincios. Dar mâinile ei se abat vrednic în părul auriu și vocea ei acum înviorată și plăcută, îl îndeamnă:

— Acum mai cântă-mi, p'așela cu: „Puse mâna mai în gios."

— Mama voastră de mămăligari. Mâine te voi tunde No. 1, Marinescule.

Mă îndepărtai ușor spre poartă și răcnii de-acolo cu indignare:

— Marinescu.

— Ordonați, răsună automat răspunsul.

În zorul lui, Marinescu ieși dintre clăi alergând în genunchi, apoi sări ca'n zbor în picioare și mă ocoli în traectorie, încheindu-și

vestonul și curățindu-se de paie. Apoi la distanța reglementară trânti bocancii unul în altul, scurt și sec, cum scrie la carte, în semn de salut.

— Erai cu fetița ta acolo?

— Da s'trăiți.

— Să-mi evacuați terenul și să vă mutați sus în cerdac. Și să-mi aduci pe Măriuca văduva în pae, trează ori adormită. Executarea.

Dar Marinescu nu se mai învârti pe călcâe cu promptitudinea dela început. El mă vesti că și astăzi a venit vorba cu Măriuca despre mine și ea nici nu mai vrea să audă. De mai multe ori l-a însărcinat să mă înștiințeze că n'am ce să mai caut pe la dânsa; și-l întreba de fiecare dată dacă m'a înștiințat. Iar el îi răspundea afirmativ, deși nu-mi spunea nimic.

— Pentru că vedeam, dom' locotenent că nu mai dați interes.

— Du-te și scoal-o. Adică stai. rămâi.

Și pornii eu în odaia Măriucăi. Întorsei butonul lampei electrice de buzunar și mirosul stătut și mucigăit, care domnea în casă, nu scoborî cu nimic surescitarea în care mă găseam.

Măriuca dormea greu și nu simți nimic, când

conul luminos, care tâșnea din pumnul meu o cuprinse în gălbuiul lui violent. Dormea cu capul căzut dincolo de perină, cu gura căscată, cu trăsăturile încordate, respirând nesimțit de profund, fără nicio mișcare, fără o tresărire, ca o asasinată.

Un colț de velință îi mai dăinuia pe pântec; restul se lăsase spre părete, descoperind movilița albă a unui sân și-un picior întreg gol până la încheetură. Oprii lumina, mă așezai într'un genunchi și în vreme ce-i mângâiam piciorul, îi sărutai îndelung sfârcul aspru al țâței. Femeia își revenea pe îndelete.

În cele din urmă mâna ei mi se înfipse în păr. Gemu moleșită.

— Oi dus pe Anuța?...

Anuța... adică.

— Anuța?. Anuța, da, da. Anuța era fata cu care se juca în pae Marinescu. Vas'zică, după. Vas'zică de-aceea.

— Da' ce te-o apucat?. își reveni ea brusc, retrăgându-și mâna. Hait' lasă-mă. Fă-i seama Anuței dacă ți s'o făcut de-așea.

Vroi să-și desprindă sânul din sărutarea mea, dar sforțările i-erau din ce în ce mai stinse. Se întinse lungă sub velințe și-mi apucă în

strânsoarea coapselor mâna, care-i mângâia piciorul.

— Se ține bine Anuța, reflectă ea. Da să știi, când oi fi gata cu dânsa, la mine n'ai se mai căuta. S'o sfârșit d'amu.

Mi-e și ea rudă și la mine nu merge cu păcat. Eu nu sunt Niculina.

Asta era în chip de concesie; păcatul avea să înceapă deci din momentul în care Anuța va ceda. Dar Măriuca își da seama că Anuța va ceda odată. Asta însă, n'o privea pe dânsa; privea pe Anuța, era păcatul Anuței.

— D'apoi zi șeva. Ce-ai rămas așa ca un pește!.

Pentru că găsisem că e mai prudent să joc rolul lui Marinescu până la capat, crezui de cuviință să-i răspund tot cu fapta. De-altminteri era și timpul. Dar fie că această muțenie încăpățânată îi dădu de bănuit, fie că ochii ei izbutiseră să se dumirească, se smuci odată și dădu un țipăt:

— Șine ești. Se vrei?.

Mă năpustii asupră-i spre a nu-i lăsa răgaz de rezistență.

— Spune șine ești, că țip.

Apoi băgă de seamă singură:

— Domnul locotenent. Aha, așa ți-i vorba.

Și Măriuca grăsuna se încordă pentru apărare. Nu mai spuse nicio vorbă. Nu se auzeau decât răsuflările noastre scurte și șuierătoare. Măriuca era departe de-a avea flexibilitățile și șiretlicurile alunecoase ale Niculinei; mișcările ei erau rotunde și scurte, rezistența ei înverșunată. Nu mă așteptam ca în brațele-i rotunjite să descopăr atâta putere.

Pentrucă lupta se prelungea inutil și strânsoarea corp la corp îmi ridicase la desperare starea mea sufletească, începui tratative de pace. Dar Măriuca nu vrea s'audă. Fusesem la

Niculina, la nevasta fratelui ei. Ăsta era mare păcat. Dacă Niculina n'a știut că înainte mă culcasem cu cumnată-sa păcatul ei era mic. Dar pentru Măriuca nu exista scăpare; ea știe bine că eu fusesem la Niculina în lipsa bărbatului ei, așa că vina ei, cedându-mi, ar fi fost considerabilă în fața lui Dumnezeu.

— Astea-s minciuni de-ale tale, îi strigai cu vocea sugrumată. Pe Marinescu, de ce-l primești în pat la tine, după ce se desparte de Anuța.

— Minte, nu l-am primit niciodată, protestă ea, fără înconjur, uitând ce bâlbâise înainte de a

băga în seamă cine sunt.

— Dacă el ți-o spus aiasta am să-i scot ochii!

Răgi scandalizată, simțind parcă o nevoie atât de furioasă de a mă desconvinge, că-mi umfla iar de nădejde sufletul clocotitor.

— Auzi șolticu' răului. Ș'apoi cu Anuța se poartă ca cu o fată. Iar Anuța nu mi-e cumnată, mi-e rudă de departe.

— Păcatul e mai mic, desigur, convenii eu. Dar v'as zică l-ai primit.

Ea încercă din nou să-mi alunge această bănuială cu atâta ardoare, că socotii partida ca și câștigată.

— Ei bine, te cred Mariuco, îi spusei, întinzând brațele ca s'o cuprind. Însă nici eu cu Niculina n'am avut nimic.

Dar ea, și sărise în picioare și mă întâmpina cu un strigăt teribil:

— Aiasta, nu. Nici moartă.

— Ce ești nebună?.

Lupta reîncepu, de astă dată în lungul și'n latul odăii, unde Măriuca dovedi adevărată sălbătecie. În lupta corp la corp eram desigur mai puternic; o cuprindeam, o ridicam în sus, o trânteam pe crivatul de scânduri. Dar aci orice sforțare era de prisos.

Mă simțeam covârșit, bătut, zdrobit. Mâinile îmi tremurau, nu mai eram stăpân pe ele. Cocoșat și șovăitor bâjbâii spre tindă, căci îmi trebuia aerul curat și mult deafară. Îl găsii, și prăbușit jos îl sorbii cu atâta nesaț și atât de mult, că parcă aș fi băut cu găleata, la fântâna unde se sfârșea pustiul. Binefăcătoarea lui tărie mă întremă. Era de tot rece, mai acum spre dimineață și era minunat. Era tot ce poate fi mai bun pe lumea asta. Mă mângâe matern pe la tâmple și-mi potoli bătăile necruțătoare ale inimei. Mă ridicai reînviat și dispus și gata să mă arunc tot mai adânc în sânul lui imens și reparator. Dintre clăi, abia acum mi se limpezi în ureche, falsetul înecat în bemoli al lui Marinescu:

Ce-ai aicea fata mare...

Ti-ri bum sam sam...

Și chicotirile fericite ale Anuței. Îmi fu scârbă profundă și-mi pregăteam mintal accentul imperativ, cu care să-l trezesc din această toropeala sensuală, în care idiotul se vâra fără niciun folos. Cu răutatea interzisului și-a nesatisfăcutului, hotărâi în minte edictul de revocare al oricărei escapade nocturne, ori diurne, în cătunul fără nume. Ba chiar plănuii și

un raport mai amănunțit asupra posibilităților suspecte pe care poziția acestei grămăjoare de locuințe, trebuia să le suggereze oricărui vizitator.

Cu această din urmă rezoluție, pornii. Dar din spate-mi glasul Măriucăi, mă șfichiui peste urechi:

— Aiasta ți-e toată voinișia.

Îi aruncai o căutătură dușmană, pe care însă, mai mult pentru mine, o prefăcui repede într'una de mândrie disprețuitoare. Și pasul mi se desfăcu elastic, drept și elegant.

— D'apoi stai odată, mă chemă ea din nou. Iaca ți-ai uitat aiasta. ornicu.

Mă pipăii la mână. Catarama slabă a curelei dela ceasornic se desfăcuse în zbenguială și căzuse în pat. Întinsei mâna, dar ea nu-mi dete ceasul, ci vru să mi-l pună dânsa. Întârzia.

— Mai repede, făcui nerăbdător.

— Da' stai să nimeresc, râse ea, cu înțeles obscen.

O ajutai. Degetele ni-se împreunară. Ea mi-le prinse pe ale mele și mi le strânse. Apoi mi-le alungă, ca să termine singură lucrul. Iar când termină mă sărută de-odată dintr'o săritură dibace, pe bărbie și se refugie în casă chicotind

ademenitor. Șovăii amețit și simții cum tot aerul curat de deasupra se desface ca o tencuială stricată și cade astupându-mă sub moloz. Intrai. Și aerul stătut și muced care mă întâmpină ca un suflu vrăjmaș de pivniță părăsită nici acum nu putu să mă repeadă înapoi. Măriuca se refugiase în crivatul ei de lemn, dar când fusei aproape, ea se ridicase pe el în picioare, lipită de perete. Mă avertiză:

— Dacă nu te astâmperi, chirăi.

O apucai de picior și-o doborâi în pat. Ea se prăbuși cu haz mare, dar rezistența îi fu tot așa de dârză ca la început.

— Își bate joc de mine, îmi spusei aproape tare, ca să mă conving în cele din urmă de acest adevăr. Și rămasei prostit pe marginea patului. Ea se ridică și se așeză lângă mine.

— Așa vezi, hii de treabă. iacă ce bine îți stă flăcău de treabă.

Stătea alături de mine în camașa aproape căzută, mângâindu-mă pe mână și asigurându-mă:

— Nu se mai poate acum. E păcat mare. Dar putem sta și așa. Dumneata nu știi decât cu rușine. Iaca ce bine e așa.

De-afară răzbătea acum cântecul lui

Marinescu, care se întărâtase în voce:

Dar aicea fată mare

Bum bu-rum sam sam...

Idiotul o ținea astfel de mai bine de un ceas. Anuța chicotea. Măriuca tragea cu urechea, amuzată. Aerul de afară da navală înăuntru, dar era neputincios în fața mirosului de mucigai, de sudoare veche, de secrețiuni trăsvite, care ieșeau din țoalele crivatului, ca dintr'un așternut de sugaci. Iar în această atmosferă viciată, eu continuam să rămân și mă miram singur, cum nu pot să mă scutur deodată, să mă ridic desperat, să scuip și să plec. Atingerea de apă călduță a brațului Măriucăi mă reținea ca și mirosul ei de sudoare. Și simțeam lămurit cât mi-e de imposibil să mă desfac din această încleiosare. Un smoc mărginaș de raze mi se desfăcu din gând și reflectă cu slaba lumină, ca dintr'un trecut îndepărtat, fericirea neașteptată, din care mă rostogoleam tot așa de neașteptat, cu două ceasuri înainte.

Măriuca râse lângă mine.

— Vezi, dumneata nu-mi cânți niciodată!, mă dojeni ea.

Dumneata nu știi decât una; să te-arunci deasupra femeii.

Iaca, zi și dumneata cântecul aista.

Nici acum nu mă scuturai să plec. Ba chiar putui să-mi arăt regretul că nu cunosc acest cântec, pentru a-i face plăcere. Începu atunci să-l șușotească ea, ținându-se după glasul lui Marinescu, dela care probabil prinsese mai dinainte cuvintele. Ea râdea cu poftă, la fiecare din necuviințele ariei și se uita la mine provocându-mă să râd la rându-mi. Iar eu râdeam la rându-mi, aspiram mirosul așternutului și-mi reconstituiam cu răutăcioasă voluptate în minte mecanismul întegrării prin serii sau recitam în gând versuri ca acestea:

Deasupra casei tale ies Și azi aceleaș stele...

Sau:

Cupidon un paj șăgalnic va ascunde cu-a lui mână Vioriul glob al lampei, mlădioasa mea stapână...

Sau:

Nu credeam să'nvăț a muri vreodată Pururi tânăr înfășurat în manta-mi Ochii mei căutau visători la steaua Singurătății.

Contrastul mă amuza. Și de-odată, dus de-o inspirație șireată, începui să fredonez la rându-mi spre marea satisfacție a Măriucăi, a acestei bucăți rotunde de carne și sau, care

fermentează:

Puse mâna mai la vale Bum bu-rum sam sam.

Și însoții cu gestul, gradația cântecului, ceia ce aduse bucuria Măriucăi până la paroxism:

Ce-ai aicea fata mare?

Bum bu-rum sam sam.

Iar în sufletul meu, cădeau ca într'o fântână adâncă, reminiscențele visurilor sublime din anii școlilor, stelele de aur ale ritmului antic:

Odi profanum vulgus et arceo Favete linguis sacerdos musarum Carmina non prius audita Virginibus puerisque canto Bum bu-rum sam sam.

E barba sfinției tale...

Și când mâna mi se înclești de fer la extremitatea cântecului, Măriuca scuturată de haz, încerca tardiv să se zbată.

— Eu nu vreau, se împotrivi ea. Să fie păcatul dumitale.

Eu nu te las. Dar ea se lăsă cu încetul, înverșunându-se încă, și șoptind rătăcită:

— E păcat mare, nu vreau. Nu te las. Să cadă asupră-ți. Nici dinspre clăi nu mai venea acuma murmur de cântec.

Numai în gândul meu, odată cu recrudescența acidă a fermentațiilor, picura

înainte ecoul eternelor frumuseți: Sic te diva potens Cypri...

În fapt de ziuă, înaintam doi călăreți tihniți, prin bruma care se depunea pe buruieni, pe părul și pe efectele noastre.

Victoria repurtată, al cărei miros încă îmi dăinuia prin nări, ca și pișcătura brumei îmi dau o dispoziție deosebită. În fond totul se redusese aci la această impresie olfactivă. Afară de asta, Niculina, în ultima analiză nu mi-a oferit mai mult.

Și avusesem tot ce putea să ofere și aceea. Aveam deci toate motivele să mă simt atât de fericit de oboseala dulce, pe care o duceam în spinare. Începui deci să tachinez pe Marinescu.

Îi mărturisii cum l-am surprins între clăi și el râse cu liniște.

— Bine mă leat, flăcău ce te găsești tu, caporal în armata română, bați tu drumul ăsta de-atâta amar de vreme și n'ai ajuns de cât aci; am să propui să te degradeze în fața întregului regiment. Necinstești armata.

— He, domne locotenent, dac'aș fi vrut.

— Hei. Dac'ai fi vrut. parcă merge după tine. Ești un papă-lapte.

— Ori când aș vrea domn' locotenent, poarta

mi-e deschisă.

— Zi, tu nu vrei, șmechere? Și de ce nu vrei mofturosule?

— He, dumneavoastră vă vine să luați cu gluma dom' locotenent; da de când poama e coaptă. Da iaca ba, nu vreau eu s'o culeg.

— Aștepti să se facă mălăiață și să pice singură în gurița dumitale.

— E he, nu sântem chiar așa de prost dom'locotenent.

Da'e mai bine așa cum fac.

— Mă, învață-mă și pe mine să mă mulțumesc numai cu atât și-ți dau leafa mea pe trei luni.

— E mai bine dom' locotenent. așa cum faceți dumneavoastră, face toată lumea. Și pe urmă ți se urăște. pe când așa. ca mine. par'că nu te-ai mai sătura.

— Mă, îți dau leafa mea pe un an. dacă mă faci tu să mi se urască.

Dar Marinescu o ține într'a lui: cu muierea trăești o viață întreagă, pe când o fată e cu totul altceva.

— Bine mă, tu vrei s'o iei. Asta-i altă socoteală atunci.

— Ba n'o iau. ce s'o iau. că nu m'oi însura

pân' aste locuri. da se chiamă, că dacă am găsit-o fată. Să mă bucur și eu de lucru ăsta. nu se mai găsesc acum fetele așa ușor, dom' locotenent.

— Vai de bucuria ta. tu oltean ești mă zăbăucule.

— Păi așa e și la noi, dom' locotenent. Întâi petreci cu fata, că dacă greșești încep copiii și pe urma ai altă grijă.

— Bravo, mă deșteptule. Dar dacă vine ordin de plecare.

— Ș'apoi dac'a veni? Mai rău o să-i paie ei de mine așa.

Ne apropiarăm de posturi. Pe alocuri bruma se întindea în plăgi mari, fosforescente la lumina ultimelor stele. Marinescu, rămase puțin mai în urmă, după ce mă întrebase îngrijat:

— Dar e vorba să ne mutăm dom' locotenent?.

Iar la răspunsul meu negativ și distrat, el insistă:

— Vă rog să-mi spuneți și mie dom' locotenent, barim din ajun.

— Par'că eu o să știu.

Pe urmă, repezindu-și scuipatul hăt departe cu un bobârnac sigur din vârful limbei, el

încheie și pentru mine, dar mai mult pentru el:

— Dă-o dracului de viață, dom' locotenent. Dacă nu-i mai pune omu' nițică frumușață, ce dracu să mai alegi dintr'ânsa?

Nu-i răspunsei; pe dispoziția mea de animal satisfăcut, începuse întâi să fulgue și apoi să ningă straturi dese de cenușe. Mă revăzui în odaia cu odor alterat a Măriucăi, mă revăzui zbatându-mă ca un turbat, dedându-mă la giumbușlucuri și vicleșuguri lubrice, cântând cântece obscene, ca să-i fac voile și să-i surprind farmecele-i flasce. O clipă, în seara ce trecuse, crezusem că am descoperit la rându-mi o frumușață, poate trecătoare, poate cine știe cum, propriei mele vieți. Dar totul se mistuise în neant, în acelaș straniu galop, în care venise. Singura mea izbândă din toată această noapte și din toată această aventură și din toate aventurile mele, rămânea prin urmare doar Măriuca văduva, cu căr-nurile moi, în care-și găsiseră potolul deavalma soldații și căprarii mei. Pe aceasta o cucerisem cu adevărat cu cântecul și cu sufletul.

Iar alături de mine mergea acest țăran cu ochii ca albușurile ouălor de rață și care cu drept cuvânt nu găsea decât o ușurare josnică în

îmbrățișerile Măriucăi; dar care, tocmai de aceea nu se grăbea să facă o Măriucă din fetișcana lui.

Chiar aicea, atât de departe de satul lui, în cătunul fără nume și fără loc pe hartă, pe unde el era trecător și unde nici nu visa să se aciuieze, el ținea totuși dinadins să prelungească acest început de iubire fragedă, cu prețul cumplitelor zbuciumări dintre clăile propice, el continua să idealizeze ceiace ar fi putut oricând să transforme într'o albie de porci.

Începând să refac domol bilanțul trecutului, constatai speriat că eu nu făcusem decât să mă complac într'o astfel de albie, la care el nu recurgea decât din extremă necesitate; alergai speriat de-alungul întregului trecut dela caz la caz, dar peste tot mă întâmpina porți zăvorâte, gol imens, smârc perfid și lacom. Cum? Fusesem într'adevăr atât de singur?.

Doamne, n'aș fi crezut-o. Poate numai Marusea. care vrea să mă pedepsească cu măritișul ei.

Aud de-aici vuetul râului. Nimeni, nimeni, nimeni!

Dar îmi mai rămânea rusoaica.

Și înviorat de această supremă nădejde,

zmucii hățurile și dădui pinteni lui Pafnute ca și când aș fi știut c'o găsesc la capătul galopului, care începu.

Mă duceam des la Niculina, dar între noi acum nu puteau fi decât ușoare strângeri furișe, săruturi focoase dar repezi; când o înlănțuiam, trupul ei trăsărea tot timpul și vibra ca o vargă, iar ochii fugeau necontenit spre aceiași blestemată ferestruică. Era de neînțeles! Dacă Serghe Bălan nu era cu adevărat acasă atunci cum ar fi putut intra în odaia de alături, decât trecând prin curte, batând poarta, troncănind pe scări și făcând zgomot pe sălița cu pălimar. Chiar dacă ar fi sosit în vârful picioarelor și tot l-ar fi trădat broasca ușei vecine, pe care o încercasem și eu de mai multe ori, ca din întâmplare, găsind-o totdeauna încuiată. Îmi lămurii, că obișnuința o făcea pe Niculina să îndrepte ochii repezi într'acolo; dar fără a fi convins deplin mă ferii să-i cer explicații, nici s'o întreb, dacă din șoprul foarte solid și bine fieruit care se sprijină pe păretele din dos, nu răzbate cumva vreo intrare într'una din celelalte încăperi ale casei.

Serghie Bălan ne găsea deobicei într'o conversație animată, ne privea încruntat și

preocupat și se grăbea să se intereseze de subiectul vorbirei noastre, schimbându-și dispoziția ca prin farmec. De câte ori mă hotăram în gând să bag de seamă, că trebue să-mi răresc vizitele, de atâtea ori, la despărțire, el se plângea că vin prea rar și mă asigura că s'ar simți prea fericit dacă aș lua masa obișnuit la dânșii. Dar privirea Niculinei avea atunci eclipse vagi, clătinări înșelătoare, o nesiguranță pe care se străduia în van s'o gonească prin râsul ei clar și hotărât, că rămâneam decis să fiu cu mare băgare de seamă.

Când eram singuri vream s'o fac să-mi împărtășească temerile pe care ar fi putut să le aibe, dar ea-mi primea cuvintele cu sclipișuri ironice în râsul ei nepăsător, ba chiar uneori se prăpădea de haz cu atâta zgomot, că nu știam dacă trebue să râd voios la fel cu dânsa sau să mă consider deadreptul jignit de puțina păsare ce arăta, când era vorba de mine.

Totuși în lipsa lui Serghe - se întâmplă odată să mâncăm fără el - putui potoli una din cele mai grele nedumeriri ale mele: aflai fără date precise, despre trecutul Niculinei.

Era cu adevărat fata unor răzeși bogați precum bănuisem; ei trăiau și-acuma în stare tot

așa de înfloritoare ca înainte, dar nu mai vreau să știe de dânsa. Aveau nu numai moșie, dar și case în târgul unde Niculina începuse gimnaziul. Ea tocmai terminase trei clase, dar la începutul celei de a patra întâlnise pe Serghie, pe atunci năcealnic1 de năloguri - un fel de funcționar al fiscului, probabil un simplu agent.

Îi plăcu flăcăul chipeș mai mare ca ea cu vreo șapte ani și-l aduse părinților, care alungară îndată pe pretendent, iar pe dânsa o pedepsiră zdravăn. Fata avu totuși curajul să se refugieze la dânsul, iar Serghie, destul de abil, singur o readuse la parinți. Cum jocul se repetă nu odată, lucrurile mergeau poate spre împăcare, când un eveniment năprasnic se ivi pe nepusă masă: năcealnicul de năloguri nu putu răspunde de oarecare fonduri cu prilejul unui control și ca atare fu îndepărtat din slujbă și pus o vreme la păstrare.

Părinții se făcuseră foc și-și turnau cenușe în cap; dar Niculina știa, fără a mai aștepta explicațiile lui, că numai pentru a ajunge la mâna ei, el confundase visteria țarului cu avutul propriu. Așa că, peste un an și mai bine, fu de-ajuns, un răvaș adus de un

1Șef al unui serviciu sau al unei instituții

(civile, militare sau religioase); conducător - Din rusă, nacealnik. milog, o șuerătură în noapte, ca ea să-și ia într'ascuns bocceaua și să purceadă pe drumurile nestatornice ale Basarabiei, spre cătunul fără nume.

Încetul cu încetul, cu stăruințI și dibuiri oarbe, ghicind dinainte fiecare nou amănunt, o făcui să ducă povestea până la capătul, unde fu cu neputință de ajuns, chiar din prima zi.

Totuși, când cunoașterea fu complectă, Niculina păru sincer amărâtă de limbuția ei; îmi arunca acum aceeași privire vrășmașă, cu care mă împărtășise sub nuc, unde trebuise să mă urmeze, în prima seară, după venirea soțului ei. Mai târziu ea căută să-mi schimbe părerile, dând drumul iar râsului ei limpede și sonor, bătând din palme și strigându-mi că mi-a înșirat o poveste de roman.

— N'ai văzut. tot ce-ți trăsnea întâi ție prin minte, eu spuneam că e așa.

Dar se gândise prea târziu la această stratagemă. Și chiar dacă s'ar fi gândit mai de vreme.

Iar seara pe care o așteptam cu atâta nerăbdare veni în sfârșit. Înțelesei că a venit chiar din chipul cum Niculina deschise ușa. Era

acuma iarăși întreagă și numai a mea. Dar timpul nu îngăduia nicio întârziere, ori cât luasem din vreme cele mai strașnice măsuri. Miera grozav de greu să mă desfac din această îmbrățișare fierbinte și setoasă, doborâtoare și necontenit avântată al cărui potol era cu greu de ajuns după atâtea zile de așteptare. Mă desprinsei totuși, încleștându-mi toate fibrele voinței într'o supremă sforțare, folosindu-mă de o clipa a ei de ațipire.

— Unde te duci, tresări ea speriată, ridicându-și bustul gol din așternuturi.

— Mă duc să arestez pe barbatu-tău.

Ea bulbucă niște ochi, cât nucile de vară, dar atitudinea mea rezolută și gravă o puse cu adevărat pe gânduri.

— De ce trebuie să-l arestezi?

— Pentru că e contrabandist.

— A.

Zâmbi cu răutate.

— Și de unde ai să-l iei?

— De la Nistru. Am să ți-l aduc legat, îndată!.

— Dumneata, când ai venit în casa lui, nu te-a legat nimeni.

Nu-i răspund și strâng hotărât ultimele catarame. Niculina coborâ din pat și-și petrecu

cămașa.

— Vezi grăbește-te, glumi batjocoritor.

— Fii sigură c'ajung la timp, îi întorsei tonul cu promptitudine.

Când fu să ies, mă opri cu mâna pe umăr.

— N'ai să faci asta.

— Ba încă cum.

Și luând-o de mijloc:

— Ca să văd pe cine iubești tu puicuță.

Și-mi lovii pintenii zornăitori ca un militar vesel și plin de foc, care pune datoria lui deasupra oricărei afaceri de inimă.

Ceia ce place și mai mult la femei. Cu toate că s'ar părea dimpotrivă dac'ai judeca după aparențe și după Niculina, care se grăbi să mă avertizeze:

— Dacă-i faci ceva, să nu mai vii aci, că-ți scot ochii.

Răspunsul meu fu un râs larg, franc, milităresc, care părea că spune: Ho, ho, fetițo, fii pe pace, vom vedea noi la urmă toate astea.

Ea mă înlănțui deodată și mă trase spre mijlocul odăii.

Vezi asta, spuneam eu!. O desprinsei cu eleganță și îndelungi sărutari.

— Ai răbdare, copilițo. peste un ceas, mult

două, sunt înapoi. dacă nu cumva îl găsesc legat gata pe scumpul vostru soțior. ah, o să fac un haz cu dânsul. Care pe care, nene Serghie? am să-i spun.

Și râsei cu poftă adevărată. Sărutai iar pe Niculina și ținând-o la piept îi șușotii în ureche, gâdilând-o cu răsufletul meu cald:

— Și după ce-l plasez cu pază bună în magherniță, îți garantez că-l voi asigura: Despre Niculina să n'ai grijă. Sunt eu aici. Ha, ha, ha. Și-acum, noapte bună, nene Serghe.

Aci luai mâna Niculinei și o scuturai.

— Noapte bună, eu mai mă duc așa puțin prin împrejurimi. Ha, ha, ha, ha.

Niculina mă privi tot timpul cu un zâmbet imprecis, oarecum zeflemitor. Nu puteam ști dacă-mi admira cinismul, dar nu găseam altă definiție acestui zâmbet, care aci îmi încuraja exuberanța, aci parcă mi-o înghețа sub joasa temperatură a sarcasmului.

— Ei Niculina, nu mai spui nimic?.

— Du-te, du-te. dă-i zor.

Și se îndepărtă singură spre pat dând drumul unui hohot atât de voios că mă ului de-a binelea.

Mă îndreptai totuși spre dânsa, o strânsei

zdravăn la piept, cu toată împotrivirea ei, strigându-i: „Binecuvântează-mă!" și pornii în pas cadențat care trebuia să-i amintească și de afară, că dela ea pleacă un militar la datorie. Ea deschise ușa repede, după mine și-mi strigă:

— Fii binecuvântat!.

Iar hohotul care însoți aceste vorbe mă urmări și mă împroșcă până departe în noapte. Eram doar eu singur cu el pe ulița satului, în drumul spre Gârneață și spre Pafnute.

Singur, grozav de singur în această noapte, care deborda ca o apă agitată de întunerec, se întindea până la începutul vieții mele.

Scârșnii. Totuși eram cel dintâi, cel dintâi sosit în fața femeii ăștia, pe care hohotele ei nu-l puteau orbi. Ea trebue să vadă lucrul ăsta, și să deschidă alți ochi dinaintea chipului meu. Alți ochi. pe care-i și vedeam mari și uimiți.

— Haiduceaso, credeai că ai de-aface cu. ori cum chema pe înaintașul meu aicea. pe locotenentul. pe.

Cum dracu îl chiamă Doamne.

Noaptea aceia fu un iureș peste tot malul Nistrului de sub paza mea. Găsii pe Cebuc, care era de serviciu dormind și pedeapsa lui fu să mai fie de serviciu încă trei nopți în șir; îi dădui

timp de odihnit ziua, cu recomandația expresă să nu părăsească pentru niciun motiv pichetul și sectorul în toată această vreme. Cebuc îmi răspunse cu un rânjet sarcastic, de șmecher care mă are la mână. Era tocmai ceia ce așteptam cu mare nerăbdare. Îi vârâi mutra mea contractată într'o expresie la fel, drept în mutra lui și dincolo de limitele vizibilității distincte, ceia ce, de sigur, dădu trăsăturilor mele aparențe schimonosite și exagerate.

— Dacă-ți închipui tu că am să permit cuiva să-și lase datoria în rândul al doilea, apăi te înțeli amarnic camarade.

Te leg și te trimet în lanțuri la consiliul de război, ai înțeles?.

Închid ochii la multe, complectai rezolut și suveran, dar serviciul înainte de toate. Iar pentru c'ai răspuns obraznic la darea ordinului, ai să faci patru nopți.

— N'am răspuns nimic, să trăiți.

— Atunci cinci.

Și mă îndepărtai calm așteptându-l să văd, dacă mai e curios să vada până unde i se poate întinde pedeapsa. Dar Cebuc rămăsese stei de piatră în poziție drepți.

— S'a înțeles?

— Înțeles, să trăiți!.

Acum găsii de cuviință că e cazul să-i explic că pentru mine și rânjetul sarcastic e răspuns obraznic. Disciplina era salvată. Pe urmă mă abătui ca o vijelie dealungul întregului sector. Nu mai găsii nicăeri prilej de dat pedepse, dar nici urmă sau știre de Bălan. Soldații erau cu toții în febrilă patrulare și mă întâmpinară cu toată rigoarea cuvenită.

Risipii în vânt totuși câteva înjurături zadarnice, la care soldații îmi răspunseră cu ridicări din umeri. Lucrul era posibil; Nistrul face atâtea cotituri că ți-ar trebui un regiment întreg să-i supravegheze fiecare meandru, în partea asta.

Toată noaptea băturăm ca să găsim locul pe unde trecerea ar fi fost mai cu putință și găsirăm numai pe-o întindere de doi chilometri, treizeci și opt de ferite întortocheri.

Interdicția căzută pe capul lui, fu pentru Cebuc, o mare lovitură. Dar o suportă încruntat, însă cu resemnare. Lucrurile mergeau acum strună și regularitatea lor, mă făcea adesea să-mi arăt mulțumirea. Cebuc tresărea atunci și mustăcioara lui neagră și lucioasă se zburlea sub nasul gras și ușor acvilin, parcă adulmecând

în aer o recompensă ceva mai pipăibilă ca bunăoară ridicarea interdictului. Firește așteptarea fu zadarnică.

Femeia care-l urmase din târg și pe care-o instalase în cătunul fără nume, veni să-l vadă într'ascuns. Totuși fu văzută și de astă dată mi se raportă. Dădui ordine severe, chiar în fața lui, de urmărire, arestare și chiar tragere, în caz când „oricine-o fi să fie" persoana urmărită, nu da ascultare somațiilor legale. Continuai totuși să primesc rapoarte asupra unei călărețe, care nu se supune somațiilor, ci o ia la galop, îndată ce întâlnește patrula, fără să se teamă de gloanțele ce se trag după ea. Pe de altă parte, Gârneață mă informă că Cebuc i-a trimes vorbă acestei nebune chiar printr'ânsul, că dacă mai cutează să vie, va trage chiar el, Cebuc. Notai în carnetul meu sufletesc cu satisfacție această strășnicie a plutonierului, care deocamdată nu era decât platonică, dar nu ridicai pedeapsa. O zării chiar eu pe nebună, dispărând și reapărând după tufișuri, și Pafnute trebui să facă în zadar dovadă de zburdălnicia picioarelor lui. Trăsei chiar în sus cu revolverul, dar femeia nu opri.

Și înțelesei cu acest prilej că și soldații mei, când o vedeau atât de aproape, ca unii ce'o

cunoșteau, greșeau cu o iotă linia cătării.

Când mă hotărâi, în sfârșit, să mă duc la Niculina, pierdui la intrarea cătunului curajul de a'i înfrunta sarcasmul și, drept pretext de amânare a întâlnirii care mă neliniștea, cautai s-o văd pe această amazoană furibundă. Era și ea de asemenea o moldoveancă răsărită și dospită din plin, cu zdravene picioare și mâini voinice. Era mai înaltă și mai dezvoltată decât Cebuc. O chema Matrona, pronume pe care abia și-l îngăimă. Tot timpul cât îi vorbii, amenințând-o cu oprirea definitivă a îngăduințelor de până acum, dacă mai îndrăznește să mai calce linia de pază, stătu cu capul în pământ, cu ochii aproape acoperiți de valurile încruntăturilor.

Maxilarele i se strângeau energic, parcă ar fi vrut să se răpună unul pe altul, dar nu scoase un cuvânt. Nu ridică ochii și nu făcu tot timpul altă mișcare decât să comprime și dezdoaie o băsmăluță colorată, pe care-o avea întâmplător în mână.

Cred că nici nu m-a văzut. Când plecai, amenințările mele deveniseră din cale-afară de teribile. Asta n-o opri să fie surprinsă în noi cavalcade desperate. fericitule Cebuc.

În sfârșit iată-mă-s dinaintea Niculinei. Stătea

pe jumătate tolănită în pat și cetea. Mai târziu văzui că cetea o carte de Amfiteatrov. (Ce nume; acum auzeam întâi de el). Știa că trebue să fiu eu cel care am bătut la ușă; ridicase ochii de pe carte și mă aștepta cu zâmbet liniștit.

— L-ai adus pe Serghe? fură cuvintele cu care mă întâmpină ridicându-se. E legat afară?. Și pe urmă se porni pe râs:

— Vai, ce strașnic e locotenentul meu. Vai. Va iii.

— Păstrează-ți laudele pentru când se va întoarce.

— Cum, ai să-l iei și de-aici?

— Nu, dacă a ajuns aici e scăpat. Dar să vedem dacă are să treaca de linia zăvoaelor.

— N'ai să faci una ca asta! mă amenință șăgalnic cu degetul. Haide, făgăduește aici că n'ai să-i faci nimic, dacă-l prinzi.

— Eu sigur că n'o să-i fac nimic. Dar nu știu ce i-or face acolo unde-l voi trimete.

— Leagă-te aici, că n'ai să-l trimeți! îmi întinse ea mâna molatec.

— Ba poți să nu-ți faci nicio nădejde, nevestică dragă.

Dacă sunt eu aicea, ce nevoie mai e de el. Și m'așezai lângă dânsa, cuprinzând-o de mijloc.

— Dar e casa lui aici.

— Ne vom muta în alta parte.

— Eu nu plec din casa asta niciodată. Îl aștept aci.

Pentru că va veni. cu toți vagmistrii și toți saldații tăi.

Pe urmă se puse iar pe râs, mă sărută și-mi trase capul pe sâni:

— Cât de copil ești. ți-a năzărit așa pe-un biet om.

Nu'nțelegi că el a plecat la oraș. la Bălți. el face afaceri acolo. noi din ce vrei să trăim?. Nu e frumos să bănuești așa și să urăști pe-un om care te-a primit cu atâta bunătate.

Hm. pentru asta ți-ar trebui o bună urecheală. Ai noroc că te-am lăsat să intri prea mult în sufletul meu. altfel ți-aș fi tras zăvorul pentru totdeauna.

Mă uitai adânc în ochii ei să văd până unde jocul apelor din funduri era al sincerității și de unde începeau cercurile minciunei și ale bătăii de joc, dar cine putea vedea în aceste negre fântâni fără sfârșit? Atât doar înțelegeam acuma: un mic cerc, unul singur cel puțin ondula și creștea acolo și pentru sufletul meu.

Și de aceea, pentru prinderea lui Bălan

aprinsei din nou, până la exces și sălbăticie, zelul plutoanelor mele. Oamenii erau acum ca zăvozii ciobănești în lanțuri; așteptau doar semnalul Niculinei ca să le dau drumul, turbați și înfometați de-alungul zăvoaelor. Prevenită în mod obișnuit de Serghe, sau de rarul ei instinct, Niculina trebuia să-mi înfrâneze iarăși în noaptea asta sau în noaptea următoare, dar totdeauna la timp, avânturile râvnei fără saț pentru frumusețile minunatului ei trup. Un bizar rest de pudoare, sau eterna perfidie femenină o făcea să lase neapărat la apropierea soțului ei o distanță între ea și amantul eventual, pe care interesele acestuia îi permiteau să-l aibe. Era poate și această naivă stratagemă, un imbold mai mult pentru dânsul, să pună în sufletul lui de soț, ce se resemnează a fi ultragiat, deasupra a orice, interesele comune și dorința izbândei finale.

Ceeace-mi asmuțea și mai mult nerăbdarea de a ști însfârșit ce întreprindere finanța dumnealui cu un capital atât de scump! Și teribila perspectivă ce mi se deschidea acum, mi-o punea înaintea ochilor întrebarea care-mi rămânea de făcut privitor la Niculina, în cazul când m'aș fi trezit pe nepusă masă în fața unui

bine organizat sistem de spionaj. Avea ea să-și însoțească bărbatul în plimbare pedestră și cu alai, la Chișinău?

Minunea se împlini repede; Niculina însăși băgă de samă la urmă că fără să vrea a fost nevoită să-și vândă astfel bărbatul, și primii povestea cu negoțul dela Bălți, amuzat nespus și o bătui pe umăr recunoscător:

— Îți mulțumesc, îți mulțumesc. Mă duc să-i ies înainte. Ea făcu uimită un gest de oprire, apoi își mușcă mâna, apoi întinse brațul spre mine în semn de conjurare, pentru a-l lăsa în cele din urmă în jos și a da drumul unui râs pirpiriu:

— Dacă îl cauți la Nistru, poți să-l aștepți mult și bine.

Zăvozii fură deslegați. Timp de trei nopți nimeni nu mai știu propriu zis ce-i somnul în detașamentul meu. Iar în a treia noapte, către zori Serghie Bălan fu prins. Mi-l aduse chiar Cebuc, care-și făcuse un punct de onoare din arestarea contrabandistului. Pentrucă, spre marea mea liniște sufletească după excesiva percheziție ce-i făcurăm, trebuirăm să conchidem că în niciun caz nu putea fi vorba de un spion. L'am desbrăcat la piele, i-am pipăit cu

luare aminte toate cusăturile, i-am examinat tabachera, cartoanele țigărilor, tutunul din ele, cutia cu chibrituri, cutele cismelor și crăpăturile tălpilor, negrul de sub unghie - dar n'am găsit nimic. Drept care, i-am comunicat cu o mare, cu o imensă satisfacție:

— Gaspadin Serghie, am marea plăcere să te previu, că dela munca grea de ocnă, te-ai învârtit la o bagatelă de câteva luni de închisoare corecțională.

Dar Serghie rânjea calm, cu aerul că asculta o șotie de-a mea. Un musafir al lui, un intim al casei, nu putea face decât o glumă cu astfel de amenințări, chiar făgăduind pedepse mai reduse. Celelalte două persoane, pe care mi le adusese plocon Serghe, ascultau vădit de acru prognosticurile mele penale, își apropiau capetele și începeau să turue pe limba lor. Erau probabil soțul cu nevasta. Nu-mi dădui osteneala să mă informez dela tălmaci sau dela Cebuc, care îi cercetase.

Nu mă interesau; principalul era Bălan. Bărbatul mai scund decât însoțitoarea-i, dar mai spătos era îmbrăcat cu dolman greu, cu căciulă de miel brumărie și cu cisme crețe, trecând de genunchi. N'aș fi putut spune dacă era neras de

trei săptămâni sau dacă așa avea obiceiul să-și poarte barba.

Femeia era neverosimil de albă și zdravănă - prin locurile astea era un făcut cu arătoșenia și voinicia femeilor! - purta palton bărbătesc cu guler de blană, mototolit și plin de noroi, pe cap avea căciulă tot de blană. Din când în când se oprea din conversație și mă privea cu ochi largi, coborând fruntea, de parcă ar fi vrut să mă vadă pe deasupra unor ochelari închipuiți.

— Noi cât o să luăm pedeapsă, domnu' ofițer?, mă întrebă ea pe rusește, limba pe care o cunosc foarte puțin.

Îi răspunsei românește și Serghe Bălan se grăbi să-mi servească de tălmaci:

— O să luați câteva zile de închisoare sau dacă aveți rude pe-aici o să vă alegeți numai cu amendă. Dar dacă n'aveți pe nimeni în Basarabia, după ce vă ispășiți pedeapsa, o să vă treacă înapoi peste Nistru. Ar trebui să vă trec de-acuma înapoi, dar deocamdată sunteți necesari la ancheta ce se va face lui gaspadin Serghe, prietenul meu.

Barbatul crezu că trebue să repete în idiș soției sale ceea ce Serghie îi transmisese pe rusește după dialectul meu; iar femeea cu toate

că știa rusește și înțelesese limpede dela cel dintâi, totuși îl asculta cu atenție și pe el și aprobă din cap în răstimpuri.

— Avem, avem rude destule mă asigură ea pe rusește și schimbând o privire cu soțul, începură deodată repezit să facă bilanțul neamurilor de dincoace de Nistru.

Serghe Bălan mă privi rânjind cu înțeles, clipi din ochi pe furiș spre mine și grăi:

— Dacă domnul locotenent ar vrea, ar putea să vă trimeată de unde-ați venit, cu toate rudele voastre. Dar domnul locotenent e bun.

Nu înțelesei rostul acestei lingușeli și-l privii nedumerit.

— E bun, îi răspunsei, cum putui, pe rusește, dar își face datoria.

Și-i lăsai pentru a-mi continua redactarea raportului. Cu percheziția, cu interogatoriile se pierduse ziua toată, așa că trebuiau expediați abia în dimineața următoare.

Amurgul cobora acum de vreme iar din seara asta aerul deveni apăsător. Cu toate că fusese senin până acum, stelele nu mai apărură, decât vag, sub o pojghiță lăptoasă ca ochii lui Marinescu. Pe urmă nu se mai văzură de loc. Suflări foșnitoare începură să curgă printre

sălcii dinspre fluviu.

O atmosfera grea și neliniștitoare plutea peste tot.

Când revenii la dânșii, Serghie Bălan continua să vorbească rusește cu femeia; îndată ce mă văzu el îi făcu semn din cap spre mine și continuă să-i turue înainte râzând.

Femeia mă privea din când în când pe sub sprâncene, apoi se uită spre bărbatu-său. Acesta era la oarecare depărtare și întors cu spatele. Părea preocupat de alte lucruri și privea șuerând printre buze, spre sălciile și spre tufișurile care-și trăgeau deasupra așternuturile nopței, estompându-și contururile; dar urechea lui se vedea bine cum caută, precum o floare amorțită lumina, spre convorbirea celor doi.

Ea-i spuse ceva în idiș și el îi răspunse deasemenea în idiș sumar și răstit, întorcându-se și mai mult cu spatele.

Pe urmă îi mai spuse ceva și tăcu iarăși brusc, pentru a reîncepe în mai multe rânduri, scăpând cuvintele în răpăneli scurte de mitraliera. Nu mai era în afară de noi pe bătătura îngustă a pichetului, decât paznicul lor și mai încolo cele două sentinele. Gârneață surveni un moment, pentru a-și căuta ceva în baracă și se îndepărtă

în grabă.

Atunci femeea se apropie de mine zâmbitoare, întrebându-mă de când am învațat rusește - limbă pe care ea mă încredință c'o înțeleg foarte bine - și dacă-mi place Basarabia. Conversația se prelungi mult, femeia râdea și-și da ochii peste cap. Prin negură observai privirea lui Bălan, licărind spre mine. Caporalul Marinescu se ivi și conduse pe cei doi prizonieri în baracă; paznicul luă loc la ușă. Apoi Marinescu se învârti pe-alocuri, căutând să-mi prindă vederea, de bună seamă privitor la femeea care mă ținea de vorbă. Dar pentru că nu-l întrebai ce dorește și cum partenera mea devenise foarte volubilă în cuvânt, el se îndepărtă. Streina se amuza de ruseasca mea, mă corijă, făcând haz mare și ținea mult să știe dela mine deosebirile de impresii pe care mi le făcuse femeia rusă, evreică și moldovancă - curiozitate pe care încercai zadarnic să i-o satisfac, vocabularul meu rusesc neajutându-mă să alcătuesc un răspuns atât de complex. Noaptea se lăsase compactă și pâcloasă. Când începui să dau semne că a sosit momentul încetărei unei atât de plăcute conversații ea se precipită spre mine, rugătoare:

— N'aveți să ne treceți înapoi domn' ofițer.

— Nu doamnă, v'am spus!. dacă aveți rude pe-aci nu veți primi decât o ușoară pedeapsă.

— Avem destule. Și la Chișinău, și la Călărași, și la

Bender. La Bender avem pe.

Îi amintii că mai mi le înșirase de trei ori până acum, așa că era inutil. Dealtminteri lucrurile astea rămâneau să fie spuse și dovedite autorităților prin fața cărora aveau să treacă.

— Putem dovedi tot, mă asigură femeea. Numai să aștepte până facem scrisorile. ca să vină toate rudele noastre și să ne cunoască. Numai dumneavoastră să nu ne treceți înapoi.

— Nu doamnă, vă promit. v'am promis. S'a terminat.

Și acum, pentru că e târziu. poate sunteți obosită.

— A nu, eu nu sunt obosită. o dacă e vorba de mine.

— După atâta drum, cât ați făcut.

— O, asta nu e nimic, față de ce am pătimit noi, până acuma. Și ca să ne întoarceți îndărăt peste noapte. Să ne deștepte și să ne treacă înapoi. Să suferim iarăși. Mă gândesc la el, la soțul meu. pe el are să-l împuște. numai să vă

spun domnule ofițer.

La gândul că iar are să-mi îndruge o poveste interminabilă și semi-inteligibilă făcui un semn ceva mai larg, spre a fi zărit prin întuneric de sentinelă. Femeea îl prinse și îngrozită, se precipită iarăși spre mine:

— Mi se pare că v'am obosit destul domnu' ofițer. Iertați-mă vă rog. dar să ne trimiteți la dumneavoastră în țară. facem și închisoare și tot. numai la el, numai la el, mă gândesc.

Sentinela s'a apropiat și așteapta în tăcere.

— Trebue să vă las să vă odihniți, nu-i așa? adaugă ea, apropiindu-se și mai mult și coborând privirea în pământ, ca și când ar fi așteptat ceva, mi se păru un răspuns al meu de protestare, de reținere.

Dar pentrucă îmi acoperii cu mâna semnificativ, un îndelung căscat, ea, după ce privi iarăși neliniștită la sentinelă, arătă spre baraca mea de scânduri:

— Aicea stați dumneavoastră, domn' ofițer. Aveți odăiță aici. Ah, tare aș fi curioasă să văd cum își poate aranja un bărbat tânăr o odăiță, fără ajutor femeesc. Îmi dați voe domn' ofițer.

Și înainte ca să articulez ceva, ea și dispăruse înăuntru.

— Aveți spișchi, domnule ofițer.

Dar înainte ca să-i răspund, degetele ei le și dibuiră pe masă. Aprinse lampa, privi în juru-i, râzând și frângându-se din șale. Își desbumbi mantaua fără s'o scoată încă și începu să-mi aranjeze cărțile, turuind necontenit câte ceva în legătură cu fiecare gest săvârșit. Apoi își ceru voe să-și scoată mantaua, pentru că-i era cald. Pe dedesupt avea o bluză roșie-deschis, care strângea din greu un bust zdravăn și debordant. Brațele erau voinice și rotunde, de sub tivul rochiei se iveau pulpe cărnoase, precis arcuite și dârdâitoare. Mă apropiai tremurând și ea mă primi în moliciunea pieptului, cu aceleași cuvinte fricoase:

— Nu-i așa că n'aveți să ne trimeteți înapoi, domn' ofițer?.

Răspunsei doar cu o mișcare plictisită din mâini, dar destul de elocventă și brațele ei mă închiseră îndată în zdravăna lor carapace.

Bucuria asta neprevăzută i-o datoram deci lui Serghe Balan.

Afară, darabana ploii bătu câteva tacturi răslețe pe acoperișurile de scânduri. Pe urmă toate darabanele cerului porniră, se amestecară, continuară să se repete, până nu se mai auzi

decât un singur huet, apăsat, înăbușit, monoton.

Disdedimineață prizonierii erau gata de plecare. Mă așteptau învăluiți în zdrențe de ceață joasă, decorând compacte ziduri de fum, de care linia ochiului se spărgea la câteva zeci de metri, fragmente de copaci și de acoperișuri, ca într'un teatru sfâșiat, pavoazat de molcome fâlfâiri cenușii. Soții conversau liniștit lângă o rădăcină. De câte ori traversam bătătura, ochii lor mă urmăreau neliniștiți, pe urmă ea spunea ceva și soțul înclina barba nervos și afirmativ. Serghie Bălan rânjea. El încă nu credea că-l voi trimete la comandament. La asigurările mele repetate, clătina din cap neîncrezător.

Îi explicai din nou: ocupația lui avea o rubrică specială și destul de ardeiată în lege. Dar Serghie râdea; mai ales când îi spusei că pentru el o să dau sentinelă deosebită, asta pentru dânsul însemna tocmai trăsătura de burete.

Dar atunci o discuție vie, aproape violentă, isbucni între cei doi soți, ca din senin. Ne uitarăm cu toții într'acolo, fără să înțelegem nimic. Soțul gesticula perorând cu o ardoare neobișnuită și cu cea mai sinceră indignare. Soția răspundea cu frânturi de vorbe, dacă mai

putea să-și facă loc și cuvântul ei în această avalanșă de mânie.

Brusc gaspadinul se îndreaptă spre mine cu pas ferm și începu să-mi declare ceva prea complicat și prea repede pentru putințele noastre de înțelegere reciprocă, încât dădui în mai multe rânduri din umeri. La drept vorbind ceva, ceva, mi se părea că înțeleg, dar tocmai ceia ce înțelegeam eu mă îndemnă să arat că habar n'am de ce-mi vorbește. Atunci doamna porni și ea încoace cu pas și mai ferm de cât bărbatul ei:

— Domnu' ofițir, mă întrebă ea mai rar, mai rezumat și mai precis. Nu v'am spus eu că sunt sora de la dumnealui?

— Și arăta pe domnul.

Cuvântul rusesc care corespunde noțiunei de soră mi-era necunoscut și de-aceia rămasei încă nedumerit.

Reconstituii însă rostul acestei ciudate convorbiri, când doamna întoarse întrebarea, în chipul care convenea cunoștințelor mele în limba lui Tolstoi.

— Nu v'am spus eu aseară. că dânsul. frate la mine.?

Și-mi zâmbi imperceptibil.

Zâmbii și eu tot așa de imperceptibil. Iată de bună seamă ceva ce uitase cu adevărat să-mi spue. Ba mi se pare că mă lăsase să aflu cu totul altfel. Cum era dealtminteri evident.

— Ah, da, da răspunsei cu promptitudinea care mă caracterizează, în astfel de împrejurări. Domnul. frate dela doamna.

Și mă grăbii să lămuresc pricina care mă împiedecase să răspund așa dela început. Domnul zâmbi și înclină din cap. Apoi păși cu demnitate spre Serghie Bălan. Iar doamna îl urmă după ce-mi mai aruncă încă un zâmbet furiș.

Mi-amintii de pasagiul biblic al Sarei. Și dădui ordinile de plecare. O rază de soare se înfipse biruitoare prin nămeții de ceață și-și menținu cu vrednicie drumul câștigat. Fu atunci o adevărată rumoare mută printre armatele de neguri.

Urniri de coloane greoaie, manevre de învăluire, o întreagă strategie de umbre materiale; pe urmă fu o panică adevărată, când noui și tot mai multe raze sosiră și boabele de ploaie se aprinseră de bucurie printre ramurile pălite.

Întâi porniră soții cu o sentinelă. Văzând că

se îndepărtează cu adevărat de Nistru, ei îmi trimiseră salutări grăbite, iar degetele ei se coborâră de mai multe ori fugar până în dreptul buzelor. Dincolo de bătătura întărită a pichetului încălțămintea li se înfunda adânc în moalele pământului desfundat de ploaie. Cu fiecare pas botforii cărau ocale de pământ negru, basarabean. Dar înaintau voioși și hotărâți să se îndepărteze de apă, chiar dacă tot pământul li s'ar fi agățat de picioare.

Bălan era nu se poate mai dispus. Faptul că-l distanțam de ceilalți, era pentru el și mai semnificativ. Orânduii să-l conducă țiganul Gherăscu, mai înalt decât dânsul și de temut cu figura lui neagră, burată și ciupită de vărsat ca un strat de pământ moale îngăurit îndesat de ploaie. La vederea lui, bucuria lui Bălan se ogoi. Și când soldatul îl pofti s'o ia înainte, figura cea blondă se înroși deodată, vinele i se umflară pe tâmple, iar mustața lui se zburli ca o flacără.

Din ochii albaștri mă săgeta cea mai sfredelitoare mânie.

— Haide Bălan, lasă necazul. datoria e datorie.

Se repezi subit spre mine și mâna i se ridică din cot cu pumnul strâns. Dar se opri la

deschizătura de unghiu drept cu antebrațul.

— Hai, mai baiete, rosti atunci calm țiganul Gherăscu, că ne-apucă nămiazu.

Dar printre dinți Bălan, îmi șueră sfidător:

— Mă arestezi, hai. ca să poți intra nestingherit în casa mea. D'apoi dacă crezi că are să-ți meargă. Eu unu' am să povestesc și eu șeva acolo undi trebue. Știu că amu ai să amenințI și să sudui, dar să nu te bucuri de jaba, că mult n'are să-ți meargă măi răule.

— Dacă vrei, pot să adaog și astea în raport? îl întrerupsei măsurat și calm; că-ți pui nevasta să atragă ofițerii în casă.

Bălan tresări și mă fulgeră cu trăsnetele privirilor; dar la cuvintele care urmară, capul îi căzu pe umăr ca la un executat prin împușcare; buzele nu-i scăpară decât un sughiț înecat de muribund.

— O lași să se culce cu ofițerii ca să poți trece apa nestingherit. Și sora-ta la fel cu gradațiii. Povestește asta acolo unde zici, dacă vrei să ți le-aducă pe amândouă plocon după tine. Mi-e scârbă să te văd. Îți împrumuți femeea, ca să poți trece spionii la bolșevici. Marș de-aici păcătosule.

Mai bine pune-o de-a dreptul la mezat că tot

atâta ai câștiga.

Barim ești ferit de gloanțe și de pușcărie.

Vorbele mele cădeau ca lovituri repetate de măciucă în creștetul aplecat al contrabandistului. Mâna îi căzu moale în jos; în locul roșului aprins al mâniei și al sănătății lui debordante, se așternu pe figura-i galbenul pal al stupoarei, apoi negrul cadaveric al veninului.

— Minți, nimeni nu s'a culcat cu nevasta mea! șuieră el țintindu-mă drept în lumina ochilor. Și glasul indignării lui, care nu-și mai găsea loc de ieșit prin orificiul gâtului părea că cere, sufocându-se, suprema favoare acestor ochi dela care aștepta o desmințire, o zare de îndoială pentru vorbele prea grele, cu care îl miruisem.

— La nimeni nu s'a lăsat. Și-a bătut joc de tine, atât.

N'o să ajungi tu niciodată să te culci cu ea și nimeni din voi, veneticilor, râse el aspru și stins, - iar lumina ochilor mei îi răspunse la rându-i cu râsul ei, care ia înaintea oricărui grai, oricărui semn, oricărui cuget și care niciodată în prima ei lucire cel puțin, nu poate să mintă.

Coborâi ochii, ascunzându-i de această căutătură scormonitoare, căutându-le alt luciu,

de împrumut, dar zadarnic, lumina lor spusese ce avea de spus. Iar Bălan cu simplitatea instinctului său cetise acolo ce avea de cetit. Se clătina, cât era de zdravăn ca un beţiv care porneşte pe picioarele de-odată încovoiate.

Gherăscu, uimit peste fire de acest dialog, îl îndreptă cu un pumn solid în şale:

— Aşa se vorbeşte cu dom' locotenent. Mama ta de bolşevic. Marş înainte. că-ţi mut căpriorii.

Rămasei nemişcat privind după dânsul. Mi-amintii de ferestruica suspectă din iatacul Niculinei şi de înfricoşarea subită cu care o privea în unele momente. Dar era uimitor.

Oare o namilă atât de bine zidită, a putut să creadă că şi în lipsa lui.

De foarte departe. Sora şi fratele îmi mai făcură pentru ultima oară semn de mulţumire, cu basmalele colorate.

O curiozitate vie, lucidă, bolnavă, mă împinse în cele din urmă spre cătunul fără nume. O noapte crunt opacă ni se puse dinainte şi la fiecare pas al lui Pafnute ea făcea deasemeni un pas spre noi şi mai cătrănită şi mai compactă.

Dar ne mâna din urmă vântul stepelor care-mi arunca în ceafă şi într'o ureche, stropi fini şi

reci ca niște vârfuri microscopice de ghiață. Legănându-mă domol pe spinarea lui Pafnute, pe care începutul de crivăț siberian, nu-l scotea din mersul lui tacticos și înțelept, îmi tot dregeam în gând convorbirea ce voi avea încurând.

Primele cuvinte, primul aranjament de cuvinte cu care aveam să intru în vorbă, cu care aveam să-i aduc vestea, pe care ea poate n'o aflase, se așeză și se strică de mai multe ori în mintea mea. Și'n suflet îmi furnica în acelaș timp cu nerăbdarea cea mare, o stânjenire, o dorință de întârziere, cu cât distanța se micșora; în sufletul meu curgeau două cuiburi de furnici în sens contrar.

— Doamne, de-ar fi aflat, îmi ziceam pe urmă - și apoi iarăși: Doamne de n'ar fi aflat.

Nerăbdarea și neliniștea de a o vedea cât mai repede, dorința intermitentă de a amâna întrevederea pentru o noapte mai limpede sau a doua zi pe lumină, mă făceau când să dau pinteni brutali lui Pafnute, când să-l domolesc după câțiva pași, cu smucituri violente din hățuri, încât bietul strateg nu mai înțelegea nimic, - după cum pe mine această stare de spirit mă enerva și mă zăpăcea într'un chip

nefiresc și de care credeam de mult că m'am desobișnuit.

Dar în fata porței de lemn toate șovăelile sburară și mă trezii deodată dârz și strașnic, cum îmi plăcea și cum în sfârșit mă obișnuisem să fiu în fața femeilor, care de departe îmi pricinuiau nelămurite și supăratoare neliniști. Intrai cu întunericul și cu o volbură bubuitoare de vânt, tragic și calm ca un arhanghel ce-a descins de pe-o aripă de nor.

Dela prima vedere înțelesei că Niculina nu aflase încă nimic.

Și din nou mă încerca gândul laș să-i dau vestea ceva mai târziu, după ce perdeaua avea să se lase, pe urma primului act de dragoste. Ba chiar o obsesie perversă stărui într'o scurtă învârtire de clipe să mă îndemne ca să proclam noutatea chiar

în plină beție a spasmului.

Ambiția de a cântări adevăratul ei sentiment față de mine, de a folosi acest moment unic de spontană destăinuire, pe care nimic nu mai avea să-l stânjenească, mă determină să încep cu vestea însăși. Și'n gât simții cum mă înecă nesiguranța, ca și când în clipa care urma, avea să se aleagă chiar soarta mea; Doamne, în clipa

când această bizară aventurieră avea să-și trădeze adevăratele sentimente față de mine. Articulai inegal și stângaci:

— Ei, ce veste-ți trimete domnul.

— Care domn.

— Domnul. domnul Bălan, soțul.

— Ah, Serghie. el nu e chiar așa domn, dar nu e nici mujic, răspunse ea simplu. Lasă-l acolo unde-o fi, cu neca-zurile lui, săracu. Că el nu-și câștigă pâinea așa ușor ca dumneata.

Aici făcu o pauză:

— Care ești boer. Și ofițer.

Niciodată nu-mi vorbise astfel. Găsii că momentul se oferea minunat. Dar pe când îmi rotunjeam fraza hotărâtoare în minte, ea râse deodată, parcă să împrăștie bruscheța și asprimea răspunsului și așezându-se pe marginea patului, mă dojeni cu blândețe:

— Dacă m'asculți frumos, n'ai a te teme niciodată de dânsul. De ce-l disprețuiești atunci?

— Nu mi-e teamă de loc, nici astfel.

Ea mă privi cu un râs șiret al ochilor, pe care se sili să-l alunge cu închipuită grabă.

— Sigur? mă întrebă, ferindu-și șăgalnic privirile în pământ.

— Mai sigur decât crezi.

— Dumneata ești ofițer, de ce ar putea să-ți fie teamă.

Dar privirile le ținea necontenit în pământ.

— De trei nopți îl aștepți să vie? Și doar nu-s la capătul pământului Bălțile acelea.

— Poate o veni la noapte, ori poate mâine noapte. ori poate mai târziu. Asta nu ține de el când se întoarce. Dar n'ai nicio teamă, nu s'a înnoptat așa de multă vreme și i-om spune că nea prins vremea tot vorbind despre cărți.

— Și el crede totdeauna ce-i spui, toate poveștile care-ți trăsnesc prin minte?

— Va crede, dece să nu creadă.

— Mare gogoman. oare e adevărat că toți bărbații din

Basarabia sunt atât de gogomani și cred orice le spune nevasta.

— Nu știu. dar el crede.

Și dădu din umeri cu neînțelegere.

— Nu e mai bine așa? De ce să-și facă sânge rău, de ce i-o spune unul și altul. Sau să se lase la șele gânduri negre.

În zilele când apropierea de dânsa mi-era oprită, conversația noastră devenea fatal mai rezervată; acum ea se zbârlea deabinelea în

cotituri colțuroase, pe care niciunul din noi nu se arăta dispus a le ocoli.

— Ei bine, acum nu va mai crede, strigai însfârșit. Acum a aflat totul. acuma dacă ar fi să se întoarcă, nu ne-ar fi bine la niciunul. Înțelegi, la niciunul, nu numai mie singur.

Poți fi sigură de asta.

— Ce știi dumneata. încercă ea să râdă iarăși.

— Știu. el mi-a spus azi dimineață.

Ea ridică deodată fața încremenită brusc spre mine.

— Ai vorbit dumneata cu el?

— Azi dimineață. Lângă Nistru. Se încurcase pe-acolo.

Greșise drumul dela Bălți tocmai pe la bolșevici.

— Nu-i adevărat.

— Pe ce vrei să-ți jur?

Se întunecă și plecă fruntea cruntă în pământ; iar eu tăcui așteptând cu încordare primul ei cuvânt sau gest.

Auzirăm vântul hohotind pe la geamuri, apoi răbufni pe undeva, în pod, ca o rostogolire de trupuri grele, cu chițcăituri caraghioase ca o sarabandă nocturnă de șobolani enormi, în număr nesfârșit. Abia întru târziu mă întrebă:

— Unde-i acuma?

— La oraș.

Apoi după ce ezită puțin, punându-mi drept în coșul pieptului ascuțișul unei priviri de fier:

— Mort sau viu?

— Viu.

Lăsă iarăși capul în pământ.

— Viu și nevătămat. Afară dacă nu l-o fi pus necuratul să încerce dacă e mai repede la picior decât glonțul pazniculuí ce i- am dat.

Stătu mai multă vreme astfel, în urmă se ridică, își netezi poalele ca în într'un gest de hotărâre, fără să mă privească și ieși. Rămase multă vreme afară. Eu așteptam cu pumnul strâns în buzunar pe micul revolver Walter. Mă lăsă singur mai bine de o jumătate de ceas. Regretam că n'am urmărit-o.

Când reapăru părea că-și uitase de prezența mea aici. Părea că nu mă vede. Potrivi ceva prin colțuri. Ieși din nou afară și iar veni, aducând ceva, o cofă cu apă, pe care-o așeză într'un colț.

„Din cauza ta, l-am arestat", voiam să spun; dar nu izbuteam; severitatea înlemnită a obrazului ei îmi interzicea orice cuvânt. Mă indignai pe subita mea timiditate, dar când vazui că mi-e cu neputință s'o alung mă îngrozii

cu desăvârșire. „E nevastă de contrabandist", îmi spuneam.

„Ești un idiot" îmi răspundeam. „Asta a fost tot ce-a simțit ea pentru mine. Și-a făcut nevoile cu mine. dar n'are nicio importanță, e o soție, o complice de contrabandist", îmi spuneam ca să-mi stimulez nepăsarea. Dar nepăsarea mea era stângăcie, natângie, mă simțeam muiat până'n gât în ridicol și mă gândeam că dacă voi face vreun pas spre ușă, mă voi îneca de tot. În timp ce încăpățânându-mă să rămân, nu mă hotăram la nimic, nu eram în stare să găsesc un cuvânt. Iar femeea se învârtea la distanță și mă ocolea, găsindu-și de lucru pe afară, întârziind, așteptând să plec.

Nimic, nicio revoltă, dar luciul de-acum al ochiului ei și imobilitatea adâncă a dungilor care despărțeau obrajii de gură îmi spuneau că nu mai e nicio viclenie femeiască la mijloc, nicio cochetărie prefăcută, ci că trebuia să plec. Dar ea nu grăia nimic, nu se văita, nu țipa, nu mă alunga.

Cu un curaj forțat, pe jumătate amețit de această indiferență complectă, umilitoare, izbutii să fac primii pași, mă apropiai de ea. dar trecu repede pe lângă mine, fără să se ferească.

fără măcar să se ferească. ca și când n'aș fi fost.

O așteptai din nou să treacă, însă acuma se ținea și mai la distanță. Mă apropiai cu pas ferm de dânsa, tăindu-i ieșirea cu buzele mânjite de un rânjet fricos.

Se opri, oprindu-mă cu ochii, fără nicio clintire în privirile ei atât de mobile de femee, ce se știe frumoasă, dorită.

— Ce doriți domnule?

De ce nu puteam să-i spun: Ia vezi, că te leg și pe tine cu mâinile la spate! De ce-i spuneam ca un amorez caraghios de teatru prost:

„L-am arestat, ca să rămânem noi singuri, să fii numai a mea."?

Ah, eram strigător de caraghios. Ea-mi răspunse cu o mișcare atât de disprețuitoare din buze, că mă năpustii asupra-i. Ea mă îmbrânci cu putere până'n păretele din contră, cu o putere neașteptată, bărbătească. Dar revenii la ea, strigându-i: „Nu va avea cine să te scape, ești a mea, înțelegi, ești numai a mea".

Strigai astfel, dar îmi păream lamentabil cu această nouă umilință, cu care vream să-i dovedesc că pentru dânsa făcusem totul; stângacea, stupida umilință ce mi-era atât de brutal refuzată.

Dar asta mă scoase de tot din sărite:

— Mi-am făcut datoria! îi strigai victorios, că am găsit cuvântul mântuitor. Puțin îmi pasă de tine!

Dar era prea târziu. Cu totul târziu. Din neînsemnata tresărire pe care i-o surprinsei atunci, înțelesei că dacă aș fi început astfel, drumul ar fi fost cu totul altul. Poate mai greu. Dar drept, fără ocol, pieptiș. Mândru.

— Dacă vreau te arestez și pe tine, îi strigai, când fusei pentru o doua oară repezit în părete. Ea-mi răspunse cu un surâs atât de amar, de disprețuitor și de sfidător, că-mi fu rușine, de această amenințare. Nu mai era nimic de pierdut: mă repezii înainte orbește. Și dădui peste un scaun. Pe care-l ridicai și mă așezai. Vântul bubui deodată în apropiere, plesni geamurile cu o coadă piezișe și se îndreaptă în sbor fâlfâitor. Îl ascultarăm cum se îndepărtează tot mai mult până când nu se mai auzi.

— Pe tine nu te arestez, îi spusei calm, decretând armistițiul. Deși ar trebui. M'ai atras aici în casă, în înțelegere cu el. Ca să puteți trece spioni și. Tu știi ce te-ar aștepta?.

— Nu te oprește nimeni, îmi răspunse sec și fără păsare.

N'ai decât să arestezi.

Întorsei scaunul și-l încălecai, pentru a-mi sprijini bărbia de spetează. O priveam mișcându-se calmă, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic. Calmul ăsta mă exaspera mai ales.

— Dacă vreau o fac, pentru că pot.

— Ți-oi spune ce-aș face. pe puterea ta.

Era pentru prima oară, când Niculina lui Serghie Bălan își permitea o necuviință față de mine. Și prima dată când tutuitul nu mai era o marcă de concesie sufletească, de intimitate, de discreție amoroasă. Dar în schimbul de vorbe ce urmă, cuvântul „dumneata" reveni în glasul ei, distant, rece, sarcastic parcă.

— Vas'zică asta ți-a fost tot aleanul pentru mine, glumii la rându-mi batjocoritor.

— Aiasta a fost. Dumneata credeai altfel.

Și începu să râdă amuzată.

— Minți, strigai.

Dar ea râse și cu mai multă voioșie.

— În definitiv puțin îmi pasă, îmi luai revanșa cinic.

Mi-ai folosit ca să-mi potolesc fierbințeala din pântec. Și tu și cumnată-ta. Sora lui.

N'am primit răspuns.

— Vă mulțumesc la amândouă.

— Să-ți fie de bine și să mai poftești și altă dată, răspunse alene, complect indiferentă.

— Însă mulțumirea mea se îndreaptă mai mult la tine.

N'are a face Măriuca cu tine. încercai să reiau ofensiva pe portița amorului propriu. He, he. ea e o biată țărăncuță, bună de întrebuințare când era barbatu-tău aicea. Pe când tu. ah, trebue s'o spun. ești delicioasă; se cunoaște că nu te tragi din teapa țăranilor ăstora, din mijlocul cărora tot am să te scot eu odată și odată. Nu vezi că ai început să întrebuințezi și grosolăniile lor.

Ea căscă lung, se întinse. Vorbeam înainte, o apreciam punând culori calităților ei văzute și ascunse, care de care mai minunate. Mă întrerupse, căscând iarăși zgomotos:

— Saldații dumitale or fi dormind toți acuma. Vai de paza țării, pe mâna cui a fost lăsată.

Aspirai adânc și zgomotos aerul. Ea chicoti.

— O, n'avea nicio grijă de paza țărei. Și acum te mai îndoești că e bine pazită?

— S'a întâmplat odată. În timpul ăsta de câte ori n'a mai trecut el pe sub nasul dumitale. Iaca dacă am o mulțumire, e că pe urma mea, și-a ce zici c'ai găsit sub fustele mele, au putut și bieții

de ei, bieții saldați să doarmă.

Amintirea a ceia ce am găsit sub fustele ei, mă traversă deodată, din moalele capului și până'n șale ca un curent de foc. Dar mai ales acest mod rud de a-mi aminti, acest calm și această sfidare. O, dacă Niculina ar fi vrut cu adevărat să se răzbune, n'ar fi avut de făcut decât să reînoiască amintirea nopților trecute, ba chiar să înceapă să se desbrace și să-mi reziste cu orice preț, așa goală și înverșunată.

Vrusei să ocolesc acest gând drăcesc, dar un demon neînțeles mă îndemna acum să i-l suggerez eu însumi. Și începui iar, în neștire să-i înșir bunătățile corpului ei. Ea râdea după fiecare întrebându-mă: „Nu așa?" Iar eu, năucit, întrebam la rându-mi după fiecare: „Cum și asta n'o s'o mai văd, nici odată?." Iar ea râdea și se frângea din mijloc, lăsându-se de-a curmezișul patului. Când conversația deveni extrem de obscenă și când ea fu scuturată de un acces mai lung de râs, țâșnii de pe scaunul meu care căzu cu zgomot și mă năpustii asupră-i. Dar electric parcă, ea reveni în poziția de apărare. Stăteam amândoi unul în fața altuia, arătându-ne colții, ca niște fiare.

— Și cu toate astea, reluai o iță părăsită a

convorbirei împreunându-mi resemnat mâinile la spate, cu toate astea, dacă Bălan ar veni acum la fereastră și te-ar vedea așa voinică și hotărâtă, ascultă-mă pe mine, tot te-ar omorî!

— Nu știu pe mine, dar pe dumneata cu siguranță.

— Și pe tine. Am cetit-o în ochii lui, când ne-am despărțit. Mi-a strigat că mă va pârî la șefii mei, că-l arestez, ca să pot nestingherit să-i necinstesc casa. „Ia seama, să nu-ți aresteze și nevasta", i-am spus, „când or afla că ți-o împrumuți la militari, ca să poți trece Nistrul în vreme ce ea se culcă cu ei!" A, cum a sărit, atunci, parcă aș fi turnat jăratec pe dânsul. Niculina tresări deasemeni, privindu-mă cu adâncă, stăruitoare curiozitate.

— Și-a bătut joc de tine!

Mi-a strigat el atunci, asta a făcut ea, dar nu s'a culcat cu nimeni. N'o să ajungi tu niciodată să te culci cu ea și nimeni din voi, veneticilor. Vai, și cum urla!.

— Și ce i-ai răspuns? întrebă ea, cu glas stingherit, înnecat.

O privii lung, tăcut. Iar ea mă privea deasemenea adânc, stăruitor, ochii îi creșteau, trăsăturile ei de piatră deveneau mobile,

omenești, femeești. Fără să-i răspund începui să măsor încăperea în lung și 'n lat. Se apropie de mine și mă opri, apucându-mă de braț. Repetă întrebarea, țintindu-mă drept în luminile ochilor.

— Spune, ce i-ai răspuns?

Dădui din umeri și vrusei să-mi urmez drumul.

— Nu i-am răspuns nimic, ce să-i răspund. Regretam că-mi scăpase și ceia ce apucasem să-i spun.

— Nu-i adevărat! Ce i-ai răspuns?, șueră ea, scuturându-mă de braț.

— Îți spun, nu i-am răspuns nimic. Dar trebuia să-i înșir atunci. Ha, ha, ha, nenorocitul credea că eu sunt ca Marinescu, să mă mulțumesc doar cu câteva pupături. Ha, ha, ha, ce idiot. Asta nu mi-a mai fost dat să văd. Să ai o nevasta ca tine și s'o crezi.

— Nu i-ai răspuns nimic? îmi tăiă ea, încă neîncrezătoare, firul cuvintelor.

— Nimic. Îți spun.

— Nu-i adevărat.

— Îți spun, nimic. numai că nu m'am putut stăpâni să mă uit uimit la dânsul. Asta a fost fără voia mea. Îți spun drept, eu credeam că el

știe, că el singur îți îngăduie înadins. ca să-și poată face contrabanda.

Ea lăsă ochii în pământ. Păru că gândește adânc. Încă nu-mi dăduse drumul de braț. Adăugai:

— El se uita mai mult în ochii decât în gura mea. Și ochii n'am putut să-i opresc să nu spună adevărul.

Ridică repede capul spre mine, examinându-mă cu atenție extremă și strângându-mă nervos de braț. Pentru că tăcusem iarăși, mă îmboldi cu vocea, tăiată, înecată la fiecare cuvânt.

— Crezi, c'o fi înțeles?.

— Eu cred c'a înțeles.?

—?

— Când l'a tras soldatul de mână, din tanțos și amenințător, cum era la început, picioarele i se muiaseră de tot și capul i-a căzut pe-o parte, ochii i s'au deschis ca la un spân-zurat. abia mai putea merge.

— A înțeles. bolborosi ea după o tăcere. Și pe urma vorbelor ei, iar se întinse tăcere. Mai târziu mă lăsă de braț și se mișcă greu spre pat, cu ochii în pământ. Se așeză pe marginea patului și clătină afirmativ din cap.

— El a înțeles că s'a întâmplat și pentru că l-

ai arestat.

Dacă nu se întâmpla nu puteai să-l arestezi.

— Crezi.

— Nu știu, dar el crede.. Nu te-ai fi pus rău cu el dacă nu se întâmpla. tocmai păstrând nădejdea că, se va întâmpla cândva.

— La început el a crezut că vreau să glumesc. Pe urmă mi-a strigat că dinadins vreau să-l depărtez de casă. dar n'am să izbutesc nimic.

— Tocmai așa s'a întâmplat cu ofițerul care a fost înaintea dumitale. Acela era altfel de om, se vede că era din altă parte de țară.

Mi-l reaminteam acum bine pe locotenentul pe care-l schimbasem. Îi întâlneam adesea numele lui prin dosarul pichetului și acum îl rețineam: îl chema Mătăsaru Florea.

Era un roșcovan zdravăn, cam lăbărțat, și cam butucănos.

Probabil unul din beneficiarii activărilor cu duiumul și fără selecție din timpul războiului. Când mi-a dat în primire sectorul, m'a însoțit binevoitor de-alungul lui, însă măsurat la vorbă și parcă ținând să-mi arate, că alt raport între noi n'ar exista decât acela impus de situația noastră. La despărțire, mi-amintesc bine, că mi-a spus aceste vorbe, pe care i le repetai

Niculinei: „Îmi pare bine că scap de-aici.

Dacă mai rămâneam, cred că înebuneam de urât".

— Avea dreptate confirmă Niculina, privind în gol. Dacă mai sta înebunea. Dar mie nu-mi plăcea de loc. De altminteri, după a treia, a patra noapte, când a văzut că nu-i va merge așa ușor cum s'o fi socotit, îmi cădea la picioare și plângea ca un copil ca să plec cu dânsul în lume, la nemereală.

— În Rusia?.

— N'am dat seama unde. Dar dece în Rusia? Îmi spunea că legea nu l-ar opri să mă ia de nevastă. dacă m'aș împăca cu părinții mei și i-aș aduce o zestre. Dar până atunci el m'ar ține ca și pe o nevastă. Numai să-mi părăsesc cât mai de grabă bărbatul. Era sigur că dacă îl voi îndruma la părinți, el îi va îndupleca să mă ierte: bătea din pinteni și se lega pe cinstea lui că nu se va lăsa până nu va aduce lucrurile la bun capăt. Îmi mai spunea că are și el avere, la el la țara, undeva, nu știu unde. Serghe auzia toate astea pe acolo, arăta ea ferestruica suspectă - căci îl prevestisem de toate. Uneori intra peste noi, pentru că se împrietenise cu el ca și cu dumneata. Ba chiar îl primea foarte bine, îmi

făcea cu ochiul să-l rugăm să mai stea, ori să mai poftească și altădată în zilele când trebuia. Câteodată se ducea chiar la el acolo la Nistru să-l vadă. Soldații începuseră să-l cunoască și când îl întâlneau pe-acolo, ziua, seara, ori dimineața, nu-i ziceau nimic. iar el își vedea de treaba.

Poate l'or fi pârât vreodată, dar domnul ofițer nu-i asculta.

Pe urmă când v'ați schimbat, Serghie a fost strașnic de mâhnit, și-mi spunea într'una: Păcat de locotenentul nostru.

Ofițeru' ista nou trebue să fie rău al dracului. Și saldații lui nu stau o iacă. Aiștea-s grăniceri. Îs oameni ai dracului veniți din partea ailaltă a țării. Și ofițerul lor, e așa și pe dincolo. Că el te-a văzut. Și nu știu cum, dar îmi plăcea tare să ascult, când spunea cât ești de rău și neastâmpărat.

O lăsasem să vorbească în voia ei. Nu mă privea. Din când în când făcea o pauză ca și când ar fi măsurat dacă nu mi-a spus cumva prea mult. Pe urmă mai adăuga ceva.

Și iar se oprea. Când tăcu de tot, o întrebai:

— Dar și mai înainte.

— Cum mai înainte!.

— Înainte de ofițerul care a fost înaintea

mea. când a mai fost pe-aici tot un detașament din regimentul nostru.

— Atunci Serghe nu mă amesteca în treburile lui. Abia de-mi spunea câteceva.

Asta doream eu să știu în primul rând. Dacă fusesem singurul. Pe urmă vrusei să știu mai departe: când a fost cu mine înăuntru, - atunci la început, căci mai pe urmă era cu neputință -, Serghe a privit vreodată la noi pe ferestruică? Dar nu mai putui să-i descleștez gura. M'așezai lângă dânsa, pe marginea patului. Deastădată nu se mai feri.

— Va să zică, am fost singurul?

Însă surâsul ei ironic mă facu să regret această întrebare.

Îmi răspunse mai târziu:

— Nu trebuia să fac asta!

— Dar nu înțeleg, revenii la nedumerirea mea, atunci de ce te uitai tot la fiecare cinci minute la ferestruică. la început. la început.

— Așa luasem obiceiul dela celălalt. Dar, ce vorbești? De-ar fi văzut el măcar atâta. cât a fost la început. El atât m'a îndemnat; dacă nimerești cumva pela noi, adus de vreo bănuială să te poftesc cu multă stăruință. Dar tot povestindu-mi cât ești de strașnic, m'a făcut să te chem eu

singură, că se potrivea cu ce-mi spuneau și vagmiștrii tăi.

Pe urmă rămase mult pe gânduri, clătinând capul cu convingere:

— A înțeles chiar dacă a fost numai așa cum zici. Simt eu c'a înțeles. Și-l simt pe apoape. Are să vie în curând.

Izbucnii în hohot voios.

— După vreun an, doi, dacă nu și mai mult.

— Va veni în curând. Îl simt pe-aproape. Nimic nu-l poate opri.

Privea în gol și vorbea. Voioșia mi se mai diluă. Dar profitai de prilej, ca să-mi trec brațul pe după șalele ei. Și mirarea mea nu fu mică de loc, când nici de data asta nu întâlnii împotrivire. Privea necontenit în gol.

— Cel puțin să ne găsească împreună dacă e așa pe aproape, glumii.

Ea zâmbi ceva mai târziu. Poate nu de gluma mea.

— Mă va sudui și mă va frământa mult, știu bine, continuă ea, privind în același fel, nelămurit. Ca să afle. dar eu n'am să-i spun nimic. Însă dacă e vorba să se întoarcă la închisoare, iarăși. Se opri speriată și mă privi pe furiș să vadă, dacă această întrerupere m'a

neliniștit.

— N'avea teamă, am să-i spun că te-ai lăudat.

Apoi se scutură ca să-și alunge gândurile. Se întinse, întinzându-și brațele în sus și-mi surâse. Pe urmă brațele se abătură asupră-mi și mă cuprinseră.

— O fi afară! glumii, strângând-o.

Dar ea dădu din cap cu încredere și mă asigură:

— Acuma nu. Și iacă nici în noaptea ce vine. dar într'una din nopți. peste o săptămână sau poate două nimic nu-l va opri. Tare nerăbdare am. Să văd ce va zice el întâi. ce va face.

Apoi întorcându-și brusc spre mine fața, mă întrebă deadreptul:

— Ți-e frică?.

Râsei puțin cam circumstanțial. Ea mă sărută și se desprinse privindu-mă cu adâncă luare aminte până în fundul ochilor. Pe urmă buzele noastre se căutară cu furie și căzurăm zvâcnind ca niște fulgerați pe patul nesațului. De-afară nu ne privea decât întunericul invariabil.

Dimineața ferestrele s'au tivit cu alb și când am ieșit afară, valea Nistrului zăcea imensă sub totala candoare.

Pafnute a pornit să ia în piept troienele, în

vreme ce crengile încă nedespuiate de frunze ne sorcoveau în treacăt, vărsând asupră-ne grămezile reci de microscopice steluțe. Dar până să ajungem la post soarele a răsărit hoțește și a prefăcut magica priveliște într'o mlaștină informă.

În nopțile următoare venii la Niculina, statornic, prin gălețile de ploaie, atras și mai mult de flacăra misterioasă a necunoscutului pe care ea-l simțea pe-aproape și trebuia încurând să apară. Răzbăteam prin văzduhul împânzit de ape ca o mitologică apariție, călare pe-un animal marin. Prin noul element, deslănțuit de norii cari nu se mai goleau de zile întregi, Pafnute se comporta cu aceeași bravură lentă și cu aceiași bunăvoință, care-l făceau neprețuit tovarăș.

Picioarele lui subțiri nu cunoșteau pișcăturile prompte ale reumatismului din băltoace și desfidau amăgirile cleioase ale cernoziumului basarabean.

Aruncam în urma mea poarta cu zgomot și nu știam dacă o fac tocmai pentru a sfida orice teamă sau poate, pentru a surprinde vreo mișcare, a provoca o întâmpinare fățișă, a primi vreo înștiințare tainică din ochii vorbitori și

încercănați ai Niculinei. Îmi va trimite ea oare această înștiințare tainică sau privirea ei nu-mi va desvălui nimic, mă va lăsa să calc înainte, în neștire spre prăpastia ascunsă, mă va îmbărbăta să pășesc orbește cu zâmbetul ei indescifrabil, într'una egal cu sine însuși?

Curios. Niculina era acum mai iubitoare ca niciodată și totuși nu știu cum, această expansiune sentimentală, acest piept și aceste brațe care nu se mai săturau de strângeri, acești ochi căscați până'n înfiorătoare abisuri negre, mă făceau să mă simt deodată izolat, fără niciun reazim sub picioare, gata să mă rostogolesc într'o besnă, fără fund. Mă strângea cu o furie neînțeleasă, pentru a-mi reaminti în fiecare seară, și de mai multe ori pe seară că simțirea ei n'a înșelat-o niciodată și deci n'o va înșela nici acum; că el, dacă n'a pornit încă încoace, într'o bună zi va porni și într'o bună noapte va ajunge.

O informai că sentinela mea l'a condus fără nicio bătae de cap, până la postul central și că el s'a lăsat dus blând ca un miel; îmi dădui cu părerea că dacă până acolo n'a făcut nicio mișcare de scăpare, de-acolo înainte nu mai poate fi nicio nădejde. Acolo l-au luat în primire jandarmii și ăștia nu prea știu de glumă.

Excortații au atâta groază de dânșii că se țin de pulpanele lor de frică ca nu cumva să trezească vreo bănuială, dacă din nebăgare de seamă ar lua-o ceva mai repede la picior. Când jandarmii le strigă să se țină mai departe, excortații o fac de-a'nderete și cu mâinile ridicate în sus. De-altfel unul ca Serghe Bălan nici nu poate fi dus cu mâinile și poate nici cu picioarele libere.

Dar toate amănuntele astea, pe care o nevoe nelămurită, mă îndemna să le evoc, n'au nicio importanță pentru Niculina. Ea dă din cap neînșelată de credința ei și m'asigură: într'o noapte va fi aici.

— Bine, să poftească! îi spun râzând.

Alte-ori își amintește de ofițerul care-a păzit înaintea mea.

Era, cu adevărat om din popor ajuns ofițer prin război. Fusese pe vremuri învățător. Tatăl lui era țăran chiabur, dar Niculina nu-și putea aminti în ce parte de țară își avea ogorul: ofițerul îi spunea adesea dar ea uitase. Nu da nicio luare aminte pentru că știa că n'are să-l urmeze. Dar dorința lui pe zi ce trece mai vie de-a o duce înapoi la părinți, pentruca după despărțire s'o poată lua de soție, părea s'o fi afectat mult. Îi înșira cu poftă mare, planurile

lui de viitor, mângâind-o pe picior, ca pe-un copil pe care vrei să-l adormi, îi descria viața pe care ar fi dus-o ca soție de ofițer, îi povestea de boii tatălui său, al cărui singur fecior era, de cireada de vaci, de cai, de via care „la noi crește altfel, pe barăci", de livadă, de pogoanele de ogor din vale, semănate parte cu porumb, parte cu grâu, secară or ovăz și schimbate alternativ, se gândea că a venit vremea să dea ajutor tatălui său, să-și ceară mutarea în cea mai apropiată garnizonă de dânsul.

Observai că dela un timp, Niculina revenea prea des asupra acestei idei. Ea mă privea semnificativ și mă asigura,

— Dacă înaintașul meu ar fi fost altfel, poate cine știe, gândul plecărei ar fi muncit-o cu adevărat. Dar așa cum a fost nici nu vrea să gândească prea mult, se învățase aici cu Serghie, cu plecările lui pe neașteptate și cu întoarcerile lui nocturne, cu afacerile lui misterioase, despre care nici ei nu-i spunea, nimic mai înainte dar de pe urma cărora aducea bănet bun în casă. Acum însă când aflase îi plăcea și mai mult.

— Avem bani să ne mutăm la oraș și să ne facem o casă, îmi spunea ea - casă și mai bună

ca a părinților mei. Iar aici dacă am vrea am cumpăra iară toate locurile astea până departe la mânăstirea de maici; ele au mai fost odată ale tatălui lui Serghe, care a fost răzeș bogat, dar un bețiv și mueratic, a nimicit totul și și-a lăsat copiii săraci, după ce a fost pălit de dambla la tractir. Și copiii i-au semănat, afară de un frate al lui Serghe, care era doctor la Odesa, dar a pierit în război. Măriuca era stricată de mică, a lepădat un copil la treisprezece ani; bărbatu-său a luat-o doar cu casa care o are și cu puțin ogor. Iar Serghie de asemeni a fost mare șoltic și bețiv, l-au alungat din școli, dar de când m'a cunoscut pe mine nu s'a mai îmbătat niciodată.

— Și acum de ce nu vă duceți la oraș? Ca să nu se întoarcă la vechile obiceiuri?.

— După atâta timp nu se mai poate întoarce. M'am învățat cu viața asta. cu plecările lui. La oraș ce să facă?

Negustorie? Doară sunt ovrei destui, pe-așeia nu-i poate întrece nimeni. Să se bage iar năcealnic? Asta cred că nu s'ar mai putea și nici n'aș vrea eu. Dacă ar sta necontenit cu mine, dacă n'ar răzbate lumea, să lupte și să-mi aducă.

Cine știe. hm. asta cred că o înțelege și el. eu nu m'am dat niciodată cu el în vorbă de așa

ceva. dar vede că-mi place astfel și el singur n'ar vrea să mă ducă de-aci.

A. dac'ar fi ofițer. un ofițer așa ca dânsul, mai că i-ar plăcea. Ofițerul își duce viața tot la câmp, umblă, aleargă, poruncește, bate pe cei mici, e temut și la nevoe trage cu arma. Numai că atunci toate astea le-ar face pentru comandament. nu pentru dânsa.

O ascultam zâmbitor. Și pe buze îmi juca întrebarea: dar un ofițer așa ca mine? Însă glasul îmi rămânea mut. O curiozitate extremă, un amor propriu împins la paroxism îmi înăbușea cuvântul în gât: așteptam să-l rostească întâi ea.

Iar ea aștepta deasemeni și mă privea îmbietoare. Privirile noastre își vorbeau limpede; înțeleserăm deci reciproc că dintru

început, cel puțin, nimeni dintre noi nu va ceda cel dintâi. Cunoscurăm o adevărată deslănțuire de plăceri și ea mă privea recunoscătoare și fericită, printre genele întrețesute, când o părăseam copleșită și sfârșită de prelungile-mi îmbrățișeri. Mângâindu-mă uneori pe păr, în această stare letargică, tresărea deodată, părea că stă gata să-mi vorbească și eu o fixam, cu încordare ridicată la maximum, cu

stranie lucire în ochi. Dar renunța numaidecât și fără să zică un cuvânt cădea cu capul în perne. Zâmbea amar. Pe fața mea trecea atunci o lumină fugară de restriște și sarcasm. Atunci, cu zâmbetul acela, pe care aș fi vrut să i-l zmulg odată din suflet, deși era piesă scumpă în salba-i de podoabe, încorda deodată auzul și părea că dibue cu antene invizibile necu-prinsul întunericului de afară.

— Nu te teme, că nu va mai veni, mă grăbeam s'o asigur, nu va veni înainte ca.

— Înainte ca. repeta ca un ecou vocea ei de argint.

— Înainte de a-și ispăși pedeapsa. care nu cred că va fi mai mică de cel puțin un an. Și asta știi. cu mare indulgență. consiliile de război nu prea glumesc.

— În curând va fi aici, îmi răspundea cu șuer de bici care plesnește obrajii, cu o încredere atât de îndărătnică, încât mi-era cu neputință să opresc un scrâșnet de înfrângere și ciudă.

Atunci îmi zâmbea dulce și trist, întindea mâna să-și strecoare degetele prin vițele părului meu.

— Niculina, îmi venia atunci să-i strig. Dacă tu n'ai mai vrea să știi de dânsul.

Dar zâmbetul ei mă amuțea. Nu, nu va răspunde niciodată după vrutul gândului meu. Sau poate, la rându-i se teme ca și mine. dar nu, zâmbetul ei spunea limpede că nu se teme de nimic. Mă trase pe pieptul ei și gură în gură îmi șopti:

— Trebuie să-l aștept aicea. Trebuie să văd, cât mă lasă să-l aștept.

— He, he, din închisorile noastre e greu de scăpat.

— Cu atât mai mult îmi va arăta că nimic nu poate să-l împiedice. Deocamdată poate se așteaptă la o pedeapsă mai mică. Dar va veni fără multă zăbavă, dacă pedeapsa-i va fi așa cum spui.

Trebuia s'o copleșesc cu năprasna strângerilor ca să alung din ochiul ei această lumină rece și fixă, care însoțea încăpățânata-i prevestire, dar în sufletul ei vedeam tot mai mult că e cu neputință să mă așez singur și biruitor stăpân.

Atunci un eveniment extraordinar se petrecu pe Nistru, evenimentul mult așteptat. Un frig aspru și posomorât se lăsase de câteva zile și apele lenește ale fluviului prinseră pojghiță pe maluri. Apoi într'o bună dimineață valea se drapă întreagă în vestmânt de nuntire. Un vânt

greu și întunecat începuse o năvală căzăcească dinspre răsărit și soarele trebui să stea multă vreme ascuns după norii cari vărsau nameți. Apele Nistrului curgeau murdare, cu sforuri greoaie și încete ca niște hoarde adormite în șea. Pe maluri însă începutul înghețului se amuza să descrie festoane albicioase și neregulate de pojghiță suprapunându-le uneori, ca ardezia pe case.

Zăpada conteni, dar simunul căzăcesc, îi suflă multă vreme pe deasupra și pe dedesupt, repezind-o în viscole turbate dintr'o parte într'alta. Încă zile în șir, până când înghețа el însuși și căzu la pământ, șarpe de sloi, care se preface în bucăți. Atunci pustiul alb încremeni cu magni-ficele-i și candidele-i dune și Nistrul încremeni însuși, iar văzduhul rămase tot posomorât.

Oaspeții începură să se îndesească; îi găseam dimineața la eșirea din bordei, pâlcuri de mujici nerași și nedormiți, bărbi patriarhale, căciuli căzăcești jegoase și cu blana jupuită prin stuful mițelor sălbatice. Unii se descopereau respectos, dar cei mai mulți duceau doar un deget, maximum două spre numele tatălui. Primul lot al acestor clienți matinali, învăluit în

promoroacă, îl salutai cu simpatie și-l tratai cu ceai fierbinte. Apoi după o percheziție sumară, îl îndreptai de cum veni noaptea pe cărăruia sticloasă care împreuna acum cele două maluri.

Dar loturi noi soseau unul după altul și'n așteptarea nopței, în afară de câte-o bucată de pâine nu mai aveam cu ce să domolesc foamea lor sălbăticită de frig, de drum, de peripețiile prin care trecuseră. Tot ce grăia moldovenește era ales și drumul i se dischidea spre apus: chiar dacă vreunul mai încherba acolo câteva fraze mai mult ori mai puțin românești și dacă ochii i-erau limpezi și cugetul senin, mai ales dacă părea să fi umblat pe la noi, indulgența se cumpănea asupră-i, atingându- l îndată sau după vreo zi, două de gândire. Dar acei cari nu puteau răzbate prin acest ciur destul de găurit, cu părere de rău, erau aliniați în acel trist convoi, care, în fiecare noapte, trebuia să treacă înapoi limanul tuturor suferinților, spre care înota dela sute și mii de verste.

În fiecare noapte jalnicul pahod, trebuia să defileze pe sub ochii mei. Pentru a nu atrage vreo luare aminte dinspre partea cealalta, nu aprindeam nicio faclă, la această înmormântare de oameni vii. Albele palori ale straturilor de

zăpadă, solidificate până la extrem, dau împrejurarei toată aparența sepulcrală de care era nevoie. Iar deasupra, în nopțile limpezi, bolta avea reflexe de sticlă: stelele fixe nu mai tresăreau de niciun suflu și în gerul interspațial, printre bancurile de fantasme, convoiul aluneca în lumea de apoi - figuri rude și bărbi grele, ochii secați de orice speranță, - ca printr'un peisagiu lunar.

Ochiul acela indiferent mai ales trebuia să-l sufăr în fiecare noapte. O, dacă el m'ar fi privit cu ură sau chiar încă implorator, și tot ar fi fost un chin mai puțin. Dar această privire îndobitocită, ternă, de om care nu mai are nimic de așteptat dela semenul lui, se înfigea adânc în fruntea gândului meu, rămânea acolo apăsându-mă noaptea în meninge, dându-mi insomnii.

Mă refugiam atunci la sânul imaginarei mele zeițe, ce trebuia acum să coboare, - căci când marele alb mă copleși sub fluturarea valurilor nesfârșite de speranță, Niculina redeveni pentru mine doar trupul arzător al strângerilor sălbatice de sub nuc. Sufletul i-l lăsai tot lui Serghe și eu însufleții această comoară de plăceri cu visul negrăit de frumos al cărui grai de serafim trebuia să rostească el întâi și pentru

mine, cuvântul așteptat. O, putea acum Niculina să-și treere în voe noianul ei de vedenii și amintiri; la sânul ei, pe care știam acum să-l rascolesc de cele mai cumplite patimi, eu îmi torceam dulcele fir al nădejdei reînoite, trăgeam din fuiorul necunoscutului imaginea care să se întreacă pe sine, mă închipuiam, refăcând într'una cele mai subtile dialoguri, clădeam episodul cel mai minunat, - singurul minunat al vieței mele. Amuțiți de grozava tăcere a imensităților albe sau înfiorați de jalea vânturilor călătoare, strânși unul într'altul la scrâșnetele de mânie ale viscolelor turbate; suspinele patimilor noastre se îngânau în aceiași tragică așteptare.

El adăsta să-și vadă întâi pedeapsa; dacă e ușoară de ce să

și-o mai îngreuneze sau să-și încerce viața. răsbăteau uneori din pâcla gândurilor ei, aceleași și aceleași cuvinte.

Ea se apropie necontenit de podul de ghiață, pe care

Dumnezeu l-a aruncat între sufletele oamenilor - răspundea ca un ecou, dar numai pentru auzul meu, gândul acum în mine singur domnitor.

În plocoanele de oaspeți, pe care potecile

înghețului mi le aducea din țara necunoscutului, erau prea puține femei. Nu puteai ști. Sub aceiași stambă decolorată și scrobită de ger, sub aceleași șaluri jerpelite și soioase, sub acelaș bariș negru, sau sub aceiași căciulă bărbătească, dacă se ascunde o țărancă sau o orășancă. Trăsături chinuite, ochi păstrând încăpățânat lumina groazelor trecute sau celor așteptate, ori aceiași opacă perdea de îndobitocire, asta era tot ce-mi vărsau punțile ce-mi pusese spre visul meu, Dumnezeu.

Dar ea trebuia să vină. Mi-o spuneau asta figurile uneori puțin dure, mai cioplite, mai subțiri la pieliță ajunse aci, din înspăimântătoare depărtări pentru a fi în rândul întâi la întoarcere; mi-o spuneau ordinile noi primite prin fir de telefon, ori prin mesagiile directe ale agenților de legătură. Domnul colonel ne atrăgea serios atenția asupra numărului mare de nepoftiți, pe care a început și va continua să-i aducă iarna; ne soma categoric să nu greșim cu o iotă la normele prestabilite pentru selecționarea refugiaților, și spre marea mea recunoștință nu uita să sublinieze niciodată cazul unic, care se părea dumnealui că ar constitui pricina unor

interpretări greșite sau răuvoitoare a ordinelor, din partea tinerilor ofițeri.

Iar cazul unic, care putea fi altul decât rusoaica, rusoaica mult așteptată!

Considerațiile asupra numărului spioanelor descoperite în ultima vreme la Chișinău și'n alte orașe și sate din Basarabia, formau un capitol foarte desvoltat în instrucțiile, ce nu ne mai dau răgaz acum. Iliad avusese deci dreptate: un nețărmurit sentiment se'ntoarse din inima-mi spre dânsul, cu toată puterea.

Dar zilele Crăciunului sosiră plumburii și deșerte. Soldații chicotiră, traseră câteva focuri în sus, iar când noaptea lungă, fără nicio nădejde, își dădu cea mai mare măsură a opacității sale, ei aruncară două rachete spre slăvi în onoarea lui

Dumnezeu. Păsările de lumină își luară deodată zborul triumfal, cu largi fâlfâiri de aripi ce se întinseră peste maluri, ca doi arhangheli ai marei credințe. Dar se izbiră de tavanul de catran al cerului care nu mai primea și căzură mânjite de păcura nopței, zbătându-se la pământ cu zvâcniri tot mai potolite, ca două păsări săgetate.

Soldații chicotiră din nou și traseră iarăși

focuri de arme: o grenadă cu bombănit armonios, ca o puternică lovitură de tobă, vibră nota-i profundă deasupra colnicelor și vâlcelelor, care-i răspunseră cu surprinse și repetate ecouri. Dar de pe țărmul celălalt al fluviului nu răspunse nicio bucurie și nicio pasăre de lumină nu încercă zboru-i zadarnic spre înălțimile zăvorâte. Întunericul domni dușmănos și rece acolo, despărțind parcă pentru totdeauna cerul de pământ, ca în noaptea fără veac a începutului. Și mâhnirea mă înăbuși atunci și-mi strivi și ultimele fărâme de nădejde.

Nimic nu va mai veni, de nicăeri, niciodată, nimic nu se va mai împlini; niciun vis, nicio minune. Norul opac al perdelei de apoi a fost tras. Lăcrămi calde mă podidiră în întunerecul bordeiului și le ascunsei de mine însumi înfundându-mi fruntea în moalele perinei.

A doua zi de Sfântul Ștefan o noutate groaznică ne învioră un moment închipuirea pentru a ne poticni apoi și mai adânc în nemernicia monotonului destin.

Căpitanul Bădescu și Volburul său năprasnic, fură găsiți în stare de schelete la mai puțin de-o verstă de eșitul codrului, care punea întinsă stavilă între sectorul datoriei și orașul Ghenei

lui. Ba nu, din căpitanul Bădescu mai rămasese întregi picioarele dela genunchi în jos, ferite bine în șantiurile cu care făcea furori prin oraș. Dar din Boldur nu mai rămăsese decât carcasa întreagă, gata s'o iei, s'o nădești cu sârme și s'o așezi în muzeu. De jur împrejurul acestor eroice rămășite, oamenii dimineții mai găsiseră vreo câteva semicercuri, concentrice, de stârvuri de lup, la număr nouăsprezece, cifră egală cu totalul încărcăturilor unui Steier zdravăn și a unui Browning mic. Amândouă armele zăceau de tot aproape de cei doi viteji: Steierul și o încărcătură goală de browning lângă Boldurul, care judecând după direcția copitelor, căzuse cel dintâi, însă necontenit ținând înainte; browningul gol și-o încărcătură plină, care n'apucase să fie introdusă în trupul revolverului, stăteau aruncate la mică distanță de osemintele căpitanului Bădescu, care mai făcuse sau fusese tras o bună distanță de credinciosu-i animal.

Aci urmele nu mai spuneau nimic, lăsaseră o încurcătură informă în zăpada înghețată. Numeroasă haită!

Învălmășeala sinistră de gloanțe și incisivi de fiară, avusese loc între a doua și a treia noapte de Crăciun, de bună seamă între al doilea și al

treilea cântat evanghelic de cucoși, la acelaș număr de verste de aci până'n țărmul fără Crăciun al fluviului, -cât de aci până'n orașul unde robul unui Dumnezeu al răzbunării aștepta ascultând cu talăsul pe spate și cu cornul credinței în cap, cu cartea de rugăciuni în mână, glasul ecourilor nepătrunse, înfăptuirea minunei în care el singur credea. Aci, la răspântea acestui codru care nu se mai sfârși nici odată pentru dânsul, muri căpitanul Bădescu, asasinat de-o năpraznică întâmplare nocturnă, departe de mama și de credința lui. Poate el nici nu știa dacă în noaptea aceia e Crăciun; dar eu mă gândesc necontenit de atuncia la ultima lui clipa. Ce-a rămas definitiv întipărit pe creerul lui? Expresia râzătoare a năsucului, a guriței senzuale și a bărbiei barișnei Ghenea, sau partea de sus a feței, fruntea și ochii ei tragici? Dumnezeule, dacă reflexul de fatalitate al privirilor ei nemăsurat de mari și de negre, a prezidat clipa supremei despărțiri, eu cred că de-acolo de departe, de dincolo de Olt, un dangăt de clopot i-a adus aminte de însemnătatea nopței, despre care se spune, că acei ce se rătăcesc pentru totdeauna în înălțimile ei găsesc poarta deschisă la

locuința lui Dumnezeu.

Și zilele trec.

Iar dacă rusoaica mea întârzia, în schimb imaginea ei proteiformă mă vizitează chinuitoare toată noaptea, căci dela un timp răresc vizitele la Niculina. Adorm cu privirile ei înfipte în cuget, cu privirile ei adânci și negre, care deodată se aprind de pâlpâiri fosforice și se înconjoară de un șirag de dinți albi ca de lup, ca dinții sănătoși ai Niculinei, - cu care am petrecut pe furiș în prima noapte de Crăciun, - dar eu nu fac nicio împotrivire, nu fac nicio mișcare spre steirul și spre browningul meu, unul sub pernă și altul pe măsuță, și mă las devorat, cu o voluptate care mă înfioară, la acest oaspăț al făpturei cu infinit de multiple, de frumoase, de nestatornice fețe, cu râs nemaistăpânit și sigur de norocul lui ca al Niculinei, în noaptea de Craciun.

Într'o dimineața cu moină, care mă îngrijorează și mă face să scrutez cu aplicație de inginer crusta de sticlă a apei, primesc o vizită uluitoare, considerabilă: domnul colonel, domnul colonel Tătăranu în persoană.

Fălcile lui sunt acum tot atât de proeminente ca atunci când l-am văzut întâia oară; mustață

căruntă tunsă scurt și dantura puternică pe care o ghicești chiar când nu-și mușcă buzele subțiri îi dă acea aparență severă care nu contrazice de loc lăuntru-i sufletesc. Soldații se mișcă dinainte-i mecanic și promt, și'n ochii lor citești un fel de teroare, pe care în zadar încearcă s'o acopere, îmbărbătându-se unul pe altul prin șoapte furișe. Domnul colonel declară că a venit în inspecție, dar nu-mi face nicio inspecție; de câte ori aduc vorba de felul cum mi-am orânduit detașamentul pe graniță el dă din cap aprobator, înainte ca să sfârșesc. De ce a venit atunci domnul colonel?

Am impresia că vrea să spună ceva, dar nu începe să spună nimic și mă privește întrebător, mirat că nu-l întreb nimic. Tocmai domnul colonel, care nu admite să fie întrebat așa cu una, cu două, și încă de lucruri care nu sunt în legătură cu serviciul. Domnul colonel par' că simte nevoia unei destăinuiri, unei explicații, dă semne de nerăbdare și pentrucă disciplina militară mă împiedică să-i ușurez calea, în cele din urmă se hotărește tot dânsul.

Desigur. Calamitatea femeilor basarabence îl îngrijorează nespus, fie că vin de peste graniță, fie că sunt de dincoace de hotar. Ofițerii mai

ales dovedesc față de ele o slăbiciune, care nu cadrează câtuși de puțin cu demnitatea și tăria de militar. Cazul căpitanului Bădescu „a acestui bloc de energie și inteligență" este elocvent. Cei mai buni militari, cei mai meritoși subalterni ai săi devin cârpe în fața femeilor; părăsesc postul, își periclitează viața care e juruită unui scop cu mult mai sfânt. De aceea a hotărât „să tae în carne vie". Va cere mutarea disciplinară pentru cele mai neînsemnate abateri, va propune la reformă și va deferi consiliilor de război pe cei cari acoperă trecerea clandestină a femeilor ori părăsesc postul ca să le viziteze în mod clandestin. Căpitanul Bădescu și-a primit pedeapsa dela Dumnezeul creștin, în noaptea de Crăciun (eu credeam că dela Dumnezeul judaic, pentru că acela a fost solicitat să intervină - dar nu pot contrazice pe domnul colonel). Dar domnul colonel va lua măsurile cele mai drastice chiar dela început, pentru ca Dumnezeu să nu mai aibe timp să intervină; iar sub raportul onoarei militare și poziției sociale a ofițerului, dânsul asigură, că pedeapsa aceasta nu va fi întru nimic mai prejos decât a Celui de sus. „mai teribilă încă, pentrucă cel ajuns de ea va trăi, ca s'o vadă, și ca s'o simtă".

Oțelul din ochii săi și proeminența de jos a figurei nu-mi mai lasă nicio iluzie, că domnul colonel ar ezita cumva să-și pună în aplicare, la orice abatere ce ar mai surveni severele sale promisiuni. De aceea tot timpul cât mai zăbovește la mine, îmi joacă pe buze cuvintele, pe care nu i le voi spune nici odată: „Regretul meu, domnule colonel e că n'am niciun noroc, că ea nu există încă pentru mine, și marea temere, care mă încearcă e că nu va mai veni niciodată. Iată azi a fost moină și tremur de rezistența gheței.

Încolo, dracul nu e chiar așa de negru cum îl vezi dumneata la vârsta d-tale. o, cui îi dă mâna, îl poate face să nu fie așa de negru."

Domnul colonel a pornit-o spre sectorul lui Iliad și chiar în noaptea aceea, prea târziu ca să mai iau însoțitor, am zvârlit așternutul de pe mine și am pornit singur prin zăvoaie și tufișuri, cu Pafnute al meu, spre Niculina pe care ghiața asta făuritoare de-atâtea miragii, m'a oprit s'o văd de-o bună bucată de vreme. Aveam cu mine toate trei revolverele și de data asta mai luasem și carabina și baioneta pe deasupra.

Mărturisesc însă c'a fost o nebunie și dacă n'ar fi arătat atât de mohorât domnul colonel,

cu siguranță ca n'aș fi făcut-o. De câteva ori Pafnule s'a oprit sforăind, iar sticlișul înghețat m'a privit tot timpul prin milioane de ochi mobili și fosforici, de haită.

O, soarele ăsta, care-mi dă atâtea tresăriri, atâtea neliniști!

Câtă lumină s'a apucat să verse pentru niște dimineți de miez de iarnă ca acestea, e nemaipomenit! Parcă s'a pus să răstoarne toată logica lucrurilor și-a fenomenelor naturale.

Crusta balaurului amorțit, de apă, se ține însă bine, e prea groasă și prea compactă ca s'o străbată câteva săgeți piezișe, fie ele chiar de foc. Dar în mine simt o dușmănie surdă contra oamenilor mei cari întâmpină fiecare răsărit aureolat și ușor pudrat de ceață cu exclamații de fericire, ca invocațiile sacerdoților de demult. S'au cam păgânizat măgarii aștia; trebuesc aduși la dreapta credință ortodoxă, care dă fiecărui anotimp și fiecărui fenomen al naturei, ceeace este al său.

Însă pâlcurile mușteriilor de seară și de noapte continuă să-mi pună regulat inima la loc. Ce dracu, suntem acum de-abia la sfârșitul lui Ianuarie - mâine e ziua celor trei sfinți ierarhi - și după toate calculele astronomice, iarna se

sfârșește pe stil nou la 21 Martie. Și nu e exclus ca o toană dumnezeiască s'o țină chiar până la Aprilie, ca'n anul războiului; trebue să fie o regulă, cu iernele astea, care încep prea târziu.

După colonelul nostru, iacă primesc vizita unui colonel autentic al țarului; îmi arată documentele care se pare că au impus și tălmaciului și lui Gârneață, musafirul fiind scutit de perchiziție. Am la rându-mi, toate considerația pentru hârtiile polcovnicului, dar pretind ca dispozițiunile să fie respectate. Asist chiar eu la percheziție și după rezultatul ei nul îmi cer scuze și invit pe colonel la masă. Regret mult că nu-i pot satisface plăcerea de a-i încuviința trecerea pe teritoriul nostru, dar sunt lacom să aud dela dânsul, ce s'a făcut cu toată lumea bună surprinsă de revoluție, cu atâția oameni de seamă ori numai de treabă, cu atâtea.

Femei respectabile, cum se împacă ele cu noul regim, cum poate toată această lume să rabde stăpânirea care a deposedat-o, să nu-și găsească o ieșire, să răsbească, ori câte obstacole i-o sta împotrivă la lumină și la civilizație. Cum s'au putut resemna așa de repede, atât de ușor, acești oameni, acele

rusoaice mândre din romanele pe care le cunoaștem cu toții, încât vedem că încoace la noi nu încearcă să treacă decât lume de jos, mujici ori muncitori, pentru care noul regim nu poate în orice caz fi rău, ca unul ce s'a realizat pentru binele lor, pentru stăpânirea lor, ca unul ce este al lor?

Domnul colonel care vorbește perfect franțuzește, mă ascultă cu luare aminte, încuviințează la fiecare cuvânt, iar la urmă râde prietenește și mă bate pe umăr, apoi își înfige degetul în piept:

— Cum să încerce? Când își ia câte unul curajul, iacă îl trimeteți înapoi. Lucrurile acestea se află repede; și atunci cum să mai pornească și alții să străbată stepele degeaba.

Cei mai mulți încearcă pela nord, prin Polonia, Finlanda.

Domnul colonel nu se milogește de loc pentru soarta lui ca droaiele de mujici și nu-i trece prin minte să-mi pretindă vreo concesie, care ar semăna cu o călcare de ordine. Se cunoaște că am de-aface cu un colonel veritabil. E totuși foarte binevoitor și-mi dă ample observații asupra păturei sociale care mă interesează. O prezintă în culorile cele mai sfâșietoare și chiar

își șterge câte-o lacrimă la aceste penibile evocări. E atât de maltratată și atât de zdrențuită această lume, care făcea odată „farmecul și poezia sfintei Rosii" că nu pot să nu-i împartășesc mila și indignarea. După mai multe sticle, pe care cu plăcere le servesc acestui atât de mișcător subiect, domnul colonel devine chiar violent. Izbește cu pumnul în masă și mă întreabă direct:

— Ce face Evropa? Cum nu se ridică în massă pentru salvarea sfintei Rosii?

Sunt foarte încurcat de atitudinea Europei și nu-i găsesc nicio scuză pentru nepăsarea ei, ba încă înclin, să îndreptățesc pe domnul colonel.

— L'Evrope - o dă nițel domnul colonel pe rusește - în loc să-i dea ajutorul, pune bariere la hotare, celor ce voesc să scape de urgie. Asta o face l 'Evrope. Ca pe contaminații de ciumă; ne încercue și împușcă pe cei ce vor să scape de moarte. Ăsta e tabloul cel mai înfiorător cu putință: să rămână cu toții acolo, să moară grămadă! Ce lipsă de umanitate! Europa civilizată! Ei da, cu tot asiatismul nostru, noi domnule am fi avut alt suflet.

Și cu gestul, domnul colonel o dă și mai mult pe rusește.

Sticlele goale clănțene la fiecare punct, pe care, pumnul său, după fiecare frază - și acum la urmă, după fiecare cuvânt, - îl pecetluește pe masă. Încât numai gesturile acestea, atât de firești, pentru o atât de justă indignare, îmi atraseră atenția asupra îmbrăcămintei domnului colonel, care, oricât lipsită de epoleți și de galoane, contrasta într'un chip săritor în ochi cu starea jalnică a clasei sociale din care făcea parte și pe care tocmai mi-o descrisese.

M'am ferit evident, să-mi exprim această nedumerire; numai în treacăt am căutat la cismele tăiate, vorba ceia, ca'n vremurile bune, la căciulă și la mantaua din cuer. De bună seamă, trebue să adaog că domnul colonel era cu totul departe de a fi elegant; dar se prezenta, la un drum atât de nesigur, într'o ținută corectă, curată, rămasă complect teafără din rechizițiile repetate și din pârjoalele, din care, atât de dramatic, îmi povestise că scăpase.

Un gând bătăios mă îndemnă atunci să mă prefac câștigat de gaspadin polcovnic și să-i dau să înțeleagă că s'ar putea totuși să nu-l expediez înapoi. Ba potrivesc astfel ca în amurg să vie Gârneață și să-mi raporteze, chiar în fața dumnealui, că refugiații sunt gata de plecare:

ordon deci plutonierului să scoată pe domnul colonel din numărul lor lăsându-l deocamdată pentru lotul de mâine. Gaspadin polcovnic Vladimir Nicolaevici Volinsky pare nespus de încântat și sigur de izbândă, ca un brav militar ce pornește din nou ofensiva asupra sufletului meu pe cele două fronturi: soarta femeilor burgheze sub noul regim și înverșunare cumplită contra uzurpatorilor. Abia întru târziu găsesc că e timpul să iscodesc pe domnul colonel, dacă n'ar putea invoca vreo rubedenie prin Basarabia și dacă nu și-ar putea pregati o serie de răspunsuri convenabile pentru multiplele instanțe de control, pe dinaintea cărora avea să treacă și al căror număr și rigurozitate le exagerez pe cât îmi stă în putință.

Nu, așa ceva nu-i convenea domnului colonel - era prea plictisitor; el se aștepta să aibe drum complect liber de acum înainte. Dacă știa așa ceva, se reîntorcea cu convoiul; însă era gata să treacă Nistrul și singur înapoi. Prefera să-și încerce norocul pela polonezi. E rândul meu să protestez; nu se putea renunța așa de ușor la o companie atât de prețioasă. Îi cerui deci favoarea de a-l socoti și mâine oaspele meu,

ceia ce el admise nu fără a-mi scruta ochii și a-mi cântări rezonanțele glasului cu o luare aminte, pe care îmi dădui toate silințele să par că n'o observ.

Găzduii pe domnul colonel chiar în maghernița musafirilor simandicoși, unde aș fi găzduit și pe colonelul meu dacă nu s'ar fi grăbit - și peste noapte, când somnul binefăcător după atâtea verste și pahare îl cuprinse însfârșit pe zbuciumatul drumeț, mantaua lui cu guler de blană, căciula și cismele trecură din nou la revizie. Deși ca o marcă pentru găzduirea ce-i acordasem oaspetele își scoase și pantalonii și cazaca lui verde, acestea totuși nu ne prezentau atâta interes, pentru că mai ușoare la control, le cercetasem dimineața, centimetru cu centimetru. Mai de grabă mă tenta pieptarul gros de flanelă ce și-l păstrase și care încă îmi da de bănuit, dar pe care nu i-l puteam desigur scoate fără să-i întrerup tocmai odihna ce-i oferisem, și de care beneficia în mod așa de zgomotos, de parcă în patul de scânduri și-ar fi găsit loc de culcuș tot polcul de husari, pe care-l va fi comandat pe vremuri, cu strălucire, ca veritabil colonel.

Cu ajutorul lui Marinescu, magazionerul, care

fusese și abagiu în civilitate și mai ales al unei calfe de croitor ce-și făcea stagiul, mantaua adormitului fu despuiată de magni-fica ei căptușală. O găsirăm compusă din două straturi de flanelă, pe care, la piepți, șomoldocuri zdravene de vatelină le despărțeau de postavul propriu zis. Dar nimic suspect înăuntru. Cum să mai ai așa dar inimă să mai strici și admirabilul guler de blană pe care dealminteri îl pipăiseră și-l mototoliseră fără folos atâtea mâini de dimineață.

— Măi, puteți s'o faceți la loc până la ziuă?

— O facem noi și mai de mântuială, răspunse Marinescu.

— O coasem bine, domnule locotenent, mă asigură croitorul.

— Haid' bagă foarfeca!.

Blana, precum mă încredința Gogâlea, calfa de croitor, era tivită cu mare meșteșug. Sub ea, venea postavul, care, ca toate gulerele era lucrat din două bucăți.

— Îl desfac, domnule locotenent?

— Lasă-l. dacă nu s'a găsit nimic sub blană. acolo ascund ei deobicei hârtiile, că dacă pipăi să crezi că foșnește pielea. Să încercăm căciula.

— Parcă s'ar simți ceva domnule locotenent.

Și Gogâlea ridică gulerul la ureche.

— Sunt hârtii înăuntru domnule locotenent. Zău dacă nu sunt.

— Ia desfă-l mă.

Vârfurile foarfecei ciupiră cusăturile unui colț; pe urmă degetele abile ale croitorului apucară de urechile de postav, un efort mai zdravăn, un pârâit scurt și dur care făcu lumina feștilei să tremure și umbrele de pe părețîi de scânduri să danseze - și din mijlocul zgomotului aspru un pachețel întins și subțire sări. Ne repezirăm.

Găsiram aci economiile lui gaspadin polcovnic în dolari americani. De la prima vedere, un total socotit pe-o valută nestatornică și modestă ca a noastră, extrem de copios. Pe o bancnota de cincizeci, găsirăm, după obiceiul cârciumarilor și-al mărunților mânuitori de bani o iscălitură, un nume: Ifrim

Igorovici Ignatiew; o dată 31 (sau 35, nu se distingea bine) Octombrie goda 11914 (un 1 era intercalat desigur ca din greșală) și o reflecție care pe românește ar echivala cu întrebarea: „Prin câte mâini vei trece iubito până în anul 11954 sau până'n anul 21007 și 7 când eu voi fi făcut în 457321695430257893275644 de mii și

mii de mii de milioane de părticele". 1 cădea deci regulat după prima cifră a fiecărui număr de ani, ca dintr'o rea obișnuință grafică. Dar numărul enorm al părticelelor în care Ifrim Igorovici Ignatiev avea să se vadă împărțit în goda 2007 și 7, era edificator pentru mine. Mai ales că totul era înconjurat după același gust în curbe și volute complicate ca'n parafele de demult, aranjamentul întreg părând a avea tot scop artistic, dacă trăsăturile n'ar fi fost întrerupte din loc în loc, după un anume sistem, pe care nu-mi mai bătui capul a-l înțelege.

Dădui ordin să se coase totul la loc și să se pună vestmintele la locul lor în încăperea oaspetelui; bănetul tot găsit în guler, în frunte cu bancnota autografiată de vremelnicul ei posesor, alcătuesc în schimb anexele raportului meu.

Gaspadin polcovnic întâmpină a două zi cu forțată expresie de plăcută surpriză vestea că-l voi trimete însoțit de-un om al meu special să lege cunoștință cu domnul colonel Tătăranu.

— Un om ca dânsul va înțelege tragedia unui camarad de arme și cu siguranță că va dispune cele ce se cuvin, mai ales în urma raportului meu! îl îmbărbătez eu vag și gaspadin

polcovnic, precaut ori înțelegând că e de prisos, nu mai insistă ca să-l rețin până la noapte spre a-i face cale slobodă înapoi.

Croitorul îmi raportase că la aducerea hainelor dormea dacă nu tot așa de sforăitor ca înainte, dar profund și cu respirația regulată; la prima întâlnire a ochilor noștri, înțelesei că domnul colonel, fie că a simulat somnul în acel moment, fie că a prins de veste mai târziu, era deplin încredințat că echipamentul său suferise o nouă și severă revizie.

Totuși cele două puncte întrebătoare cu care privirile-i îmi sfredeleau ochii, îmi lămuriră că nici el nu era deplin încredințat dacă examinarea gulerului se mărginise numai la descusarea blănei; foșnetul particular al acesteia îl putea amăgi acum și pe dânsul, după cum îl lăsa în complectă incertitudine pretextul, pe care i-l serveam pentru a-i motiva hotărârea mea cea nouă.

Foarte prudent, gaspadin polcovnic mă încredință că și lui întunericul și repaosul îi dăduseră același sfat peste noapte, pe care mi-l dăduseră și mie; și că se simțea cu atât mai fericit că nu mai era nevoit să mă convingă de a-l trimete colonelului meu, cu cât în grupul

refugiaților expediați aseară înapoi, abia acum își dădea seama că se găsea o pereche de ochi, cari se încrucișaseră cu ai lui de mai multe ori în lungul drumului spre scăpare. Hotărât, prefera neplăcerile administrative și judecătorești care-l așteptau, perspec-tivei de a fi pus la zid, peste două zile de agenții cekei.

La despărțire, gaspadin polcovnic proclamă convins reînvierea sfintei Rosii, vesteji profetic indiferența Europei și-mi aduse exagerate laude pentru generozitatea mea de a nu-l fi lăsat pe mâna călăilor. Dar dacă toate aceste zadarnice și uneori cam fragile sforțări nu putură să-mi mai schimbe nicio părere; în schimb rămăsei cu convingerea nezguduită, ținând socoteală nu atât de documentele cu parafe antebelice, cât de pecetea clară a cuvintelor și înfățișărei sale spirituale, de accentul pur al primei sale înduioșeri și indignări, că prin fața mea trecuse un colonel autentic, din cea mai aleasă clasă a Rusiei de-odată.

Și astfel trecu și acesta, dar Avdotia lui Dostoiewscky, tot nu vrea să apară. Dumnezeule, după această insolită vizită, sunt infinit mai curios s'o văd și pe acea. Cine știe, sângele meu rece și calmul cu care-mi place să

mă văd împodobit adesea, vor trece poate prin crudă încercare în fața nouii și mult așteptatei apariții.

Deocamdată nădejdea tot mai luminoasă a întruchipărei ei e înger salvator pentru mine. Dumnezeule, cum n'aș înebuni altfel alături de aceste zmintite vedenii ale Niculinei, cum nu m'aș vedea singur rupt în bucăți, strivit de această grozavă și perpetuă cădere, de această neputință îndârjită de a stăpâni locul, din care am crezut că odată cu trupul pot izgoni și un suflet.

Ironiile și contrazicerile mele, mai mult întețesc această așteptare, ce a devenit un fel de mit de înviere, de reîncar-nare și el se înstăpânește cu atât mai adânc în sufletul ei, cu cât întruchiparea lui se vestește groaznică pentru dânsa, pentru această halucinată. Caut să-i înfig cât mai temeinic această idee înfricoșată, dar în aceiași măsură nădejdea ei devine aprigă și fără răbdare: să se prosterne umilită sub lovitura de grație a arhanghelului, care-a rupt lanțuri de temniță, a desfundat porți de fier și a călcat în picioare toate zăgazurile morței.

Într'o seară a desprins deodată colacul

brațelor de după gâtu-mi și a sărit de pe genunchii mei, drept lângă părete.

Ușa era zguduită cu mare zgomot de-o forță sălbatecă, nepregetătoare. Lampa era stinsă dar la revărsarea roșie a jarului enorm i-am văzut acea figură stranie care lua rând pe rând, cu repeziciune insensibilă culoarea groazei desăvârșite, a nădejdei împlinite, a dorinței impetoase, a deziluziei amare.

Pentru că nu era decât vântul barbar din stepa înghețată, care acum întrecuse orice margine.

Izbucnii în râsul silnic al necazului crâncen, al obidei de moarte.

— Ți-a fost frică? mă întrebă înfiorată.

— Ți-a fost ție, replicai cu dispreț, cu batjocură, cu ură.

— Poate că n'ar trebui să-mi fie. fu tot ce-mi răspunse, ca'n vis. Sigur că nu trebue să-mi fie.

Ne întinserăm unul lângă altul în pat și ne strânserăm cu toată puterea.

— Nici acum? întrebai.

— Nici. răspunse rătăcită.

Și prăbușită sub arsura plăcerei de-abia consumate, mă mângâe pe obraz, cu blândețe.

— Ție ar trebui însă să-ți fie. de ce vii. de ce

mai vii?.

Acuma nu mai pot să te vestesc din vreme, dacă trebue sau nu să vii.

Îi răspund cu îmbrățișări brutale, sălbatece, o fac să sufere, dar ea mă mângâe dulce pe obraz și-mi șoptește blând:

— Nu, n'ar mai trebui să mai vii.

— Mă gonești pentru că ți-e frică ție.

— Nu comoara mea. nu mi-e frică, nu mi-e frică. ori cât poți să rămâi. ori când îți voi deschide. Dar mi-e milă de sufletul tău. Ș'apoi aș vrea să mă găsească singură, singură, fără niciun ajutor. Crezi oare că m'ar omorî?.

Mi-e cu neputință să mai suport. Și totuși trebue să reviu necontenit aci, cu pieptul întins, cu voința nestrămutată.

Sunt sigur acum că el va putea să se smulgă din lanțuri.

Și jur pe Dumnezeul cel adevărat că nu simt decât îndârjire; dar nici decum teamă. Mândria jignitului meu suflet îmi spune că trebue să-i ies neapărat înainte.

Și tot aceiași mândrie mă face să simt tot mai mistuitor nevoia celei așteptate. Să mi se vorbească de rusoaică! Să am necontenit tot mai aprinsă imaginea ei în minte, să fiu amăgit de

perspectiva pentru mine a epocalei ei iviri!

Ordinile colonelului, care dă dovezi de-o adevărată manie s'au înteţit acum mai rău ca picăturile de ploae. Dar ele m'au plictisit de tot, sunt o adevărată cobe. cu siguranţă, ele contribue ca sfânta ghiaţă întinsă de Dumnezeu spre îndru-marea unul către altul a sufletelor rătăcite să se subţieze pe zi ce trece. Aş, vrea o vorbă bună, un pahar de vin, nori de tutun şi de nădejdi palpabile, cuvântul unui prieten care să dorească aceiaşi înfăptuire a zeiţei mele, a zeiţei noastre.

Care să dea visului pojghiţa închipuirei. S'o vedem apărând la invocaţiile noastre, ca un vis feeric, în norii de opium ai nepoftitelor iluzii.

Iliad! Mă duc la Iliad. chiar mâine. ba chiar astăzi.

Haide!. pregătiţi pe Pafnute.

•

— Bună ziua locotenentul Iliad, imit intrând, pe colonelul nostru. Călcam cu pasul lui rar şi marţial. Întrebam cu aerul lui măreţ şi grav chestiuni de serviciu. Dar dela început trebuii să observ că lui Iliad nu-i ardea de glumă; ba avusei limpede impresia că tocmai gluma pe care mi-o alesesem i se părea camaradului meu

de-un gust îndoelnic.

Redevenii eu însumi, când mă așezai pe scaunul pe care mi-l arătă. Cu toate că în colibă era extrem de cald el își păstra mantaua pe umeri și se lăsă cu jumătatea trupului pe-o rână în pat.

— Ești bolnav, Iliad.

— Cam.

N'aș fi putut spune că vizita mea inoportuna pe Iliad.

Ochii lui păreau aprinși, cum nu-i văzusem, de prietenie, dar trăsăturile feței făceau sforțări grele ca să se așeze în aceiași lumină. Zâmbetul lui era deplorabil: o schimono-situră a colțului gurei care-ți făcea jale. Desigur inspecția colonelului nu lăsase amintiri plăcute prin aceste locuri.

— La tine se mai ține ghiața, Iliad?. Am înțeles frățioare,

— Încercai să virez conversația spre țărmul împăciuitor și alinător al visului nostru; - asta te-a adus în halul cu care mă întâmpini. Soarele ți-a făcut fasonul. ți-o fi topit podul iluziilor. Haidade, la mine se ține încă bine de tot.

Iliad mă privește cu durere mare și pe urmă se încruntă.

— Dar se va topi în curând Iliad și cu ea se va topi totul.

Bah. mă așteptam ca destinul meu să-mi tot joace la renghiuri - și aci îi adresai o vorbă grea și rușinoasă destinului meu - însă cu siguranță că la alții, ca bunăoară la tontul ăla de Mălăeru, rusoaica a trecut. Ah, și când oi afla c'a fost așa, chiar c'o să-mi dau drumul pe Nistru la vale.

Iliad mă privește îndobitocit.

— Toți imbecilii au parte. continui eu să mă aprind.

Și când mai aud și pe colonelul ăsta al nostru pisându-ne cu ordinile și cu obsesiile lui.

Iliad și-a ascuns fața în pernă. Mi se pare că l'am văzut scuturat de-un fior. Mă apropii și-i pun mâna pe umăr:

— Iliad ce e cu tine?. Dar fiorii îl scuturau acum și mai energic. E bolnav rău, săracul! trebue să conchid, când trupul lui se îndreptă și ochii umeziți se desfăcură din valvele ascuțite ale gulerului mantalei.

— La mine. a fost. începe el stins și se oprește cu privirile pleoștite într'un punct al micei distanțe care ne separă.

— A fost. colonelul. vrei să zici?. îl complectez stimulându- l la vorbă, ca să se

ușureze.

— Și la mine a fost.

Iliad nu putu opri o mișcare de neplăcere.

—?.

— A fost. rusoaica...

Pentru prima oară am văzut atunci, prin oglinda înclinată deasupra patului lat și scurt, ce însemnează propriu zis a rămâne cineva cu gura căscată.

— A trecut pe la tine, o rusoaică? rostesc după ce izbutesc să înghit un nod cât o nucă. O rusoaica mai.

— Rusoaica! mă corectează el iluminat și solemn.

Rusoaica, repetă privind acelaș punct dintre noi, pe care eu nu-l sesizez.

Tăcere adâncă, pe care o rup deodată după ce biruesc alte înecăciuni, alte sbucniri de nerăbdare, și - ciudat, extrem de ciudat - de necaz.

— Rusoaica?. A trecut? când?. ce fel de rusoaică? unde e acum?.

Niciun răspuns.

— Ai lăsat-o să plece? abia pot să articulez sub enorma presiune care mă sufocă.

— A trebuit să plece. am fost nevoit. s'o las.

Simt cum mi se îndepărtează o mare greutate de pe inimă.

Și cum ochii mi se strâng, țintind fără cruțare, fără nicio îngăduință, figura răvășită și trupul zdrobit din fața mea.

Doamne! de unde atâta ură. așa dela început. și de ce, de ce?.

—" În seara de Bobotează." povestește Iliad și observ cu vrăjmășie că amintirile îi fac bine, îl înzdrăvenesc, îl fac să-și ducă povestea prin tot mai multe amănunte pe care le doresc și care mă ucid ca niște ace otrăvite, îi pun foc în cuvânt și un aer de învingător, de ales al norocului, care mă umilește în proprii mei ochi. Dar eu mă silesc să-l văd tot sub aparența ponosită și jalnică în care-l găsisem; însă dela un timp, dela nu știu care cotitură a povestirei lui, trebue să recunosc că nu mai izbutesc.

— ... Ți-aduci aminte în seara de Bobotează, fulguia ușor.

Eu eșisem tocmai ca să primesc vestea cea nouă pe care mi-o aduceau acești fluturi de argint.

Ah, metaforele lui Iliad mă înfurie. Știu că el are un caețel de poezii, din care, multe bucăți alese, trebue să mai zacă și-acum prin fundul

coșurilor de redacție ale tuturor revistelor mari și mici. Și cu toate acestea, imaginele lui șue și banale se integrează minunat în cadrul prin care sufletul meu se așează să primească și să asculte, ca printr'o fereastră ce dă afară, într'un peisagiu de iarnă, povestirea lui.

Desigur fluturi de argint. Era fatal ca pentru acest țimbalist al sentimentelor omenești aparatul să fie complect, după cum i-a fost atât de promptă împlinirea dorinței, pe care eu, eu i-am suggerat-o. nu s'au împlinit încă trei luni de atunci, ah mi-e atât de necaz pe cele ce au să urmeze, încât mi se pare că toată întâmplarea mi-a furat-o mie. Seara cu fluturi de argint, cu banalii fluturi de argint. de câte ori n'am visat-o Doamne și eu. de câte ori n'am rostit și eu, numai că în viitor, nu în trecut, această. ah, trebue să-mi amintesc. nu cumva a auzit dela mine până și această șue expresie, cu care se lăfăește acum, cu aerul ăsta care mă horipilează, dar mă și satisface în acelaș timp, de victimă a vitregiei hazardului.

— Am făcut multe tururi, continuă Iliad, cu tihna resemnată și flecară a unei cucoane bătrâne, care povestește cu avânt și culoare vre-un tragic eveniment familiar - și pe urmă am

intrat în casă, unde mă aștepta prietenia gălbue a focului din sobă, era un foc gras, și galben ca vinul nou, când îl scoți din butoi.

Ah, sfârșește Iliad cu comparațiile, sunt gata să strig, dar focul cel gras și galben ca vinul nou când îl tragi din butoi trebue să consimt, e nu se poate mai potrivit pentru această noapte divină, pe care poetastrul ăsta mi-a furat-o din cartea norocului, așa cum va fi șterpelit poate multe imagini, din cine știe ce volume uitate, pentru bruma de bunătate câtă se va fi găsit în umilele lui compoziții.

.Nu puteam să cetesc. (evident, spun eu în gând).

Parcă mai de grabă aș fi cântat. sau dacă aș fi fost poet (aci lăsă o pauză pentru protestarea mea, care desigur, nu se făcu auzită). m'aș fi așezat dinaintea hârtiei albe. O dispoziție, pe care o întâlnesc numai în rare momente.

Nemernicul minte. Cu siguranță, compunea iar o inepție versificată de-a lui, asudând și frământându-și tâmplele cu pumnii, confundând creația cu fărâmele de memorie din apătoasele lui lecturi de adolescență.

.Când sgomote de voci se aud. și pași.

Nu mai încape îndoială, că era gata să se

ridice și să distribue câteva înjurături, pentru a redobândi liniștea ce-i fusese turburată.

.Pașii veniau direct spre mine. Spun sincer că în momentul acela am simțit o ciudă cumplită pe turbutori.

Nu pot să-l bage la magazie, până mâine dimineață, mă gândeam. căci îmi închipuiam, c'au dat peste un prizonier mai important:

— Nu pot să-i facă și singuri percheziție?

Deci întocmai: frizerul era surprins în plin adulter cu muzele altora și întreruperea îl scotea din răbdare.

Ușa se deschide largă și caporalul de serviciu se'nfige în cadrul ei, luând-o înaintea mâniei mele: - Să trăiți domnule locotenent, o domnișoară.

— O, domnișoară! Ce domnișoară?.

— A trecut ghiața încoace și-a fost surprinsă în. în.

Ca la. la. o sută de metri de Cotul Lung. Luncei, de patrula Potroc Alexe și Minune Gheorghe. O sută de metri de Cotul Luncei, repetă el, privindu-mă atent, dar eu dam din umeri, nerăbdător.

.Bagi de seamă, dragă, dacă mârlanii înșiși băgaseră de seamă, că nu era o simplă

trecătoare.

Făcui semn afirmativ.

— ... Bine, aduceți-o.

Și povestirea se dapănă, așa cum trebue să se dapene, pentru cel care a întrevăzut-o întocmai în cele mai simple cute și amănunte. O rusoaică înaltă, într'o șubă greoaie, căptușită cu blană ca șubele de călătorie ale proprietărașilor de țară; o căciulă căzăcească.

— De astrahan brumăriu?

— De astrahan brumăriu. În picioare cisme de cauciuc vechi cu luciul pierdut, o apariție ca oricare alta, dacă figura aceea prelungă, cu ochii oblici, cu ten catifelat pe care niciun ger și niciun cataclism social nu putuse să-l zgronțureze, dacă acea voce de cristal, n'ar fi arătat soldaților înainte de orice propusca și semnalment că au de-aface cu o boieroaică veritabilă.

Ținea în mână, gros și jerpelit înmănușată, o cutie de vioară. Acesta era tot bagajul ei. Mai avusese și altul, îl încredințase unui țăran moldovan, care trebuia s'o treacă încoace. Țăranul a rătăcit-o însă prin zăvoae și prunduri și a dispărut cu geamantanul; îl și plătise cu o mână zdravănă de cervoneți.

— Întocmai. plătește înainte și are încredere în primul venit. îmi scapă fără să vreau.

— Rusoaica era!. strigă Iliad. Avea buzele subțiri și figura mată și ochii i se înfigeau ascuțiti spre tâmple. Și avea măi Ragaiac, un picior măi. o Dumnezeule mare.

— Să lăsăm piciorul! strig întunecat și dușmănos.

— Ș'apoi se înțelegea limpede asta, din modul cum vorbea și din ceia ce vorbea (Iliad știe bine rusește și vorbește la fel).

Făcea Conservatorul la Odesa, când izbucnise revoluția.

Tatăl ei avea mari uzine metalurgice.

— Am înțeles. n'a spus cumva c'a fost mare-ducesă, ori cel puțin contesă și rudă după mamă cu familia Tolstoi?

— Tatăl ei era baron. Asta mi-a spus-o însă, abia pe urmă, când am descusut-o mai din scurt și când am aflat și despre uzine. Întâi, nu răspundea decât atâta: sunt fată din popor. Sunt artistă și mă susțin singură. dar eu cunoscusem destule rusoaice din popor. Și altele mai ceva decât cele din popor. pielița aceia fină o desmințea. Și micile ei gesturi, delicatețea, eleganța mersului. Mă rog.

Tot, tot.

— Omul se mai schimbă dragă. cocotele nu sunt întâi servitoare și pe urmă ajung cele mai elegante femei.?

— Ești idiot. izbucnește Iliad. cocotele din Rusia sovietică. fine și rafinate. Și mai cu seamă manierate.

Îți plâng de milă.

Și Iliad începu să plângă în toată voia. De sigur nu de mila mea.

.Tatăl ei fusese deposedat de revoluție și la un an executat prin înecare: fusese aruncat în mare cu o piatra de picior. Acolo în mare, la locul execuției, scafandrii se plimbau printr'o pădure întreagă de oameni, ținuți ferm la fund de pietrele cele grele; dar sforile permiteau cadavrelor să facă tot felul de mișcări de dans, când vreun scafandru sau vreun delfin își croia drum printre ele. Altfel își păstrau toate o atitudine oblică, pântecul și fața spre zarișteа de deasupra, o pădure întreagă de evlavioși într'o ținută ele-vată, comunitate mistică și impresionantă, dedându-se însă la cele mai caraghioase balansări și figuri pe invizibila sârmă a neantului la cea dintâi apropiere străină.

Acest tablou pe care rămășitele familiei și-l reproduceau pe de-antregul mutește, dusese mai departe, mai adânc în sânul ei, făclia tulbure a morței. Cea dintâi care îndrăsnise să-l zugrăvească cu glas tare - mama - pierise înebunită de îndrăsneală. Pe urmă o soră mai mare, avusese aceiași soartă. Ceilalți îl păstrau îngroziți în adâncul închipuirei; la prima încercare de divulgare soarta le era hotărâtă. Toți trăiau înghemuiți lângă dânsa, și tremurau mai mult la perspectiva nebuniei ei decât a lor; pentru că dăinuiau numai pe urma arcușului ei. Pe urmă fratele, ne mai putând rezista ispitei ceru să ia loc lângă părintele său. Stăpânitorii nu înțeleseră însă că el cerea loc în apă, ci-l trimiseră, prin mijlocul mai comod al glonțului de revorver, să-și caute părintele drept în ceruri. Celelalte două surori plecară într'un rând - acum un an - pe acelaș drum pe care-l apucase ea acuma. Izbutiseră s'ajungă, nu izbutiseră? nu putea spune. După cum era îngrozitor de gândit dacă avea cumva să le mai găsească vreodată, în cazul când ele izbutiseră cu adevărat.

După tăcerea ce urmă fatal, acestui tablou, pe care mi-l reprodusese cum putu mai fioros, pentru a-mi paraliza și fărâma de zâmbet, ce-mi

mai rămasese, Iliad continuă calm, ca și când nici n'ar fi văzut-o.

Arcușul ei nu era de aur; ea însăși recunoștea. Era o bună cântăreață și-atât. Sau numai atât era considerată; poate în altă lume avea să fie cotată la altă valoare. Dar acolo, de unde venea, cota ei aducea prea puțin, pentru ca surorilor celor două să nu le mijească în gând că sunt povară și să nu-și ia lumea în cap, fără veste, tocmai pentru ca planul să nu le fie zădărnicit. Când neajunsul și mizeria coboară, noblețea sufletească e mai grea: chiar dacă există, o bănuești prefăcută sau silită; în orice caz pentru atât cât ți se oferă, răspunzi tot cu un gest mare. Dispari. Oricum e grozav și dureros. Noblețea te mai obligă să dispari fără prevenire; dacă n'ar avea atâtea pretenții, această noblețe s'ar chema cumințenie. Dacă ea ar fi știut de planul lor, ar fi purces cu toate trei. Le-ar fi călăuzit pe toate steaua aurului din arcuș, a cărui strălucire s'ar fi oprit poate sub cerul celălalt.

— N'o chema cumva Sonia, ori Natașa? fu ultima mea încercare de a zgudui măcar această realitate care se ridica tot mai solida dinaintea ochilor mei, pentru a surprinde în dosu-i vanitatea unui cât de mic colț de plăsmuire.

— Nu, o chema Valia.

— Atunci poate că a fost cu adevărat.

— Cine? tresări și se holbă Iliad.

— Cine? Rusoaica.

— Auzisei cumva de dânsa?.

— Care trebuia să vină.

— A. Mi-am închipuit că poate auzisei de vreuna din celelalte surori.

"... care trebuia să vină la mine, să nimerească în sectorul meu", complectai în gând.

— O chema Valentina Andreewna Grușina. Pe micul nume Valia. Și Iliad se oprește din nou, la răsunetul acestui nume.

— Valia, Valia, șoptește gândul meu în neștire. trebue să afli că fără mine, imbecilul te-ar fi trimis în magherniță, alături de toți vagabonzii, ca să-ți ia interogatoriul abia a doua zi de dimineață. Pentru ei n'ai fi fost decât o. rusoaică și nimic mai mult. Una din acele, de care domnul colonel a dat ordin să ne ferim și să i le trimitem peșcheș, o aventurieră care nu prețuiește nici a zecea parte din felicitările unui colonel. Niciodată n'ai fi fost Rusoaica! Ce știa doar acest poet fără noroc și acest ofițer dornic de avansare de rusoaică? Eu i-am deschis ochii,

Valia. ca un ticalos, ca un imbecil i-am dat în mână pe această minunată, pe această fără pereche femee, pe care nenorocitul cu siguranță c'a scăpat-o, ca un idiot. ah, ce fericit aș fi. dacă n'o ține undeva ascunsă. Nu, desigur. atunci ce sens ar avea jalea împietrită și sinceră, de pe figura lui de flecar.

Dar curgerea vorbei, lăsă timpul să se furișeze neobservat și Valia și Iliad se trezesc târziu în adâncimea nopței unul în fața altuia, în tăcerea profundă a singurătății înghețate, în cămăruța supraîncălzită, scăldată în lumina prietenoasă de lampă. Au tăcut amândoi și se scutura fiecare, amintindu-și de clipa prezentă. Eu îi văd, îi văd bine, în chipul cel mai clar cu putință, pentru că numai ascult o povestire, o întâmplare care se pare că s'a rezolvat dureros, dar asist la o desfășurare de lucruri, ce mă ține holbat și neputincios, ca pe un om legat burduf și trântit la pământ, care asistă neputincios și mut la prădarea cuibului iubirei lui, la jefuirea brutală și necruțătoare a tot ce are mai scump și Doamne, simte cum inima i se înghemue tot mai mult în ea însăși, până la asfixie, în așteptarea ofensei supreme, a pângărirei scumpului trup, prăbușit alături, a celei mai scumpe decât orice

pe această lume. Ei se trezesc deodată speriați de distanța enormă, pe care a făcut-o timpul, de când s'au așezat la vorbă: iar eu-mi simt inima cum se contractă ca o măciucă de fier, care se pregătește să izbească.

El se ridică stânjenit - urechea lui a urmărit toată jalea povestirei, dar ochiul i s'a plimbat indecent pe trupul strâns în taiorul albastru marin pe care, cu toată căldura din bordei ea a refuzat să și-l scoată, pe foile de aceiași culoare care se întind până la mijlocul pulpelor lungueț și făgăduitoare. Ochiul ăsta pe care-l contemplu acum și care capătă luciu numai sub vântul aprins al lubricității a scormonit cu insolența poftei bădărane toate cusăturile vestmintelor pe care imaginația lui le sfâșie, cu siguranța unui croitor când desface după probă legătura înseilărilor, a batjocorit sfâșietoarea ei durere, cu zâmbet nepotrivit, cu o uitare a privirei în vreo rotunjime a înfățișarei ei mlădioase, cu o clipire grotescă a pleoapelor la vreo mișcare a ei de neatenție, absorbită de mersul vorbirei. Acuma, cu un tact de matelot se întoarce cu carafa plină de vin, și o îmbie: „ca să uităm barișna".

O rusoaică trebue să bea prin difiniție. O

rusoaică tânără, artistă, și pribeagă, gonită de toate spectrele morții, poposind la miez de noapte în coliba scăparei a unui ofițer tânăr și subțirel. Rusoaica nu-și moae decât buzele: căci în ochii ei poate tremura încă jocul păpușilor cu sfori, din fundul marei.

Dar el cară pahar, după pahar, începe să cânte răgușit:

„Volga, Volga!" ori „Husarpolc" și o îmbie cu ochiri suspecte.

Își trage scaunul lângă dânsa și se miră că ei nu-i place vinul ăsta de Basarabia, „care acolo nu mai e". Ea își aduce aminte că într'adevăr n'a mai băut de mult vin și-și moaie din nou buzele,

în vreme ce înfiorate degetele lui îi acostează genunchiul și tind să alunece pe coapsă în sus cu pași de păianjeni.

— Nu e rusoaica! strig cu toată puterea, bătând cu putere în masă. Ha, ha, mersi d'așa rusoaică, ha, ha, pe genunchiul căreia se poate așeza o mână așa de repede.

Ha, ha, ha! continuă Iliad, mă amuzi chiar, rostesc cu toată sinceritatea, liberat din nou de-o mare greutate. Oho, departe de-a fi aceia de care ți-am vorbit. căci doar eu ți-am vorbit.

Nu?.

— Dar lasă-mă să vorbesc, domnul meu.

— Poftim. vorbește cât vrei. dar nu e ea.

.Fata a lăsat îndată paharul și s'a ridicat. S'a apropiat de sobă și și-a desfăcut cutia de vioară.

— Am să-ți cânt ceva frumos! mi-a promis ea și și-a înstrunit lăuta.

Și a început să cânte. Dar el nu mai putea să-și dea seamă, cum știa ea să cânte. S'a prefăcut că se apleaca la sobă, apoi pe neașteptate s'a ridicat și a sărutat-o pe gât. Cântecul a încetat brusc. Valia s'a întors și i-a oprit hazul și restul avântului cu o privire de mânie. Și-a închis vioara, și-a tras fără să mai zică o vorbă șoșonii înalți, și-a pus broboada cea mare și căciulița și a dat să iasă cu cutia ei de vioară în mână.

— He, he, domnișoară, nu prea vă grăbiți, nu uitați că sunteți prizonieră.

— Vă rog să mă conduceți acolo unde țineți prizonierii.

— Hm, într'adevăr așa ar trebui. dar noi nu păstrăm ca prizonieri, decât, he, he. pe cei care au acces în țara noastră; adică pe moldoveni și pe cei cari au rude dincoace.

Însă pe ceilalți. he, he, nici nu știți ce facem cu ceilalți.

S'a apropiat de ea, sardonic și triumfal:

— Îi poftim înapoi în țara dumnealor, la civilizația dumnealor, unde ofițerii nu beau vin, unde artistele nu admit să li se pună mâna pe genunchi, unde dansează morții în mare, unde s'a coborât raiul pe pământ. Evident că între sălbătecia noastră și proastele noastre maniere, dumneavoastră o să preferați.

— Exact. Prefer să mă întorc domnule, căci dacă acolo e așa cum e, cel puțin știu dinainte ce mă așteaptă. Dar dacă e să găsesc și aici tot ce părăsesc acolo, mulțumesc, nu mai am nevoe. găsesc berechet la mine.

— Hm, îți închipui, încercă să-și plaseze încă o reflecție, Iliad.

— Îmi închipui. îl tai scurt ca să-l aduc la stricta desfășurare a faptelor.

— Nu m'am speriat eu cu una cu două, de-o așa bravură

— Continuă el - și ploconindu-mă i-am replicat imediat:

„Poftiți vă rog!"

— Ei bine, dragă Ragaiac, a eșit. Și-a pornit-o drept, fără nicio vorbă spre Nistru. ca un. ca un leu.

— Ea a fost!. Ei bravo Iliad, te-ai purtat ca un.

— Nu mă lași să vorbesc.

— Restul e lesne de înțeles. amintire, regrete, autoreproșuri.

— A nu. a nu. lasă-mă domnule, să continui.

— Mai e ceva? întreb, și simt din nou o ușoară strâmtorare.

— M'am luat după dânsa. M'a simțit și și-a iuțit piciorul.

M'am pus pe fugă. Am ajuns-o:

— Domnișoară, nu pot să vă dau drumul în mijlocul nopței de iarnă. Rămâneți. vă rog. iertați-mă. M'am întrecut cu firea. Și cu paharul. regret din suflet. imposibil să plecați cu această impresie dela mine. Și pentru că ea ezita, m'am jurat că va fi în protecția mea și că nu i se va clinti niciun fir de păr. Și cu toate că nu știe nici moldovenește și n'are nici rude prin Basarabia, i-am promis că voi face tot posibilul s'o fac scăpată. A primit și s'a întors.

A trebuit mult să stăruesc ca să ocupe peste noapte bordeiul meu; ea cerea morțiș să fie dusă în magazia prizonierilor.

— Cum crezi că voi face una ca asta, domnișoară? Acolo mă voi duce să dorm eu! am strigat cu tărie, știind că astfel de abnegații plac rusoaicelor. Abia atunci a zâmbit, cu ușoară

ironie. Nu părea de loc convinsă, că lucrul se va petrece întocmai. Am sfătuit-o dinadins să tragă drugul și să încuie ușa pe dinăuntru. Ceia ce desigur a și făcut imediat.

Iliad aşteapta şi probabil îmi căuta stăruitor privirea:

— Așa e c'am întors-o bine. așa e că.

— Mda.

Până la prânz Valia nu s'a sculat. La masă și-a împărțit pâinea și bucatele lui cu dânsa. La început Valia era foarte stânjenită și se uita încurcată prin odae și mai cu seamă la așternutul în care dormise și pe care ținuse la deșteptare să-l scuture afară, în ger, cu mâna ei, ceiace făcuse pe Iliad să protesteze, dar să se bucure foarte în inima lui, văzând acest început de familiaritate și această înclinare spre gospodărie cu lucrurile lui. Masa a fost din cale afară de veselă, iar spre satisfactia mea - pentru că acum încep să mă satisfacă dovezile lui de bună purtare - Iliad s'a arătat plin de demnitate tot timpul. Rusoaica a gustat cu plăcere din vin și chiar a băut mai multe pahare. Pe urmă a scos vioara și a cântat, după dorința anume a lui Iliad, numai bucăți rusești. Ah, șnapanul, maimuța! A cântat multe cântece populare, dar

ceia ce l-a impresionat extraordinar pe Iliad au fost două bucăți din Tschaycowsky, care i-au rămas în memorie. Îmi fluieră începuturile, pe care le recunosc și-l acompaniez cu ochii umeziți: e o romanță fără cuvinte și o barcarolă. Sunt atât de asemănătoare, că le poți socoti un singur cântec; dar sunt delicioase. Bem vin și le repetăm iarăși și iarăși, căutând să ne întrecem. eu îl opresc cu intensă satisfacție la cea mai neînsemnată notă, care a scăpat falș din gâtul lui: - Nu așa, îi strig aproape disprețuitor. așa. laaaa. Iliad repetă după mine ca un copil cuminte și are obrazul scăldat în lacrămi. Nu înțeleg de ce plânge, dar bănuesc că frumoasa idilă, pe care el ține să mi-o înșire cronologic nu s'a sfârșit tocmai pe gustul lui; aștept deci cu nerăbdare acest sfârșit, care-mi dă nădejdi îmbucurătoare și care-mi face incomparabil mai suportabilă povestea.

După masă rusoaica întrerupe muzica; ultima bucată a făcut-o să pălească, tremură și se zbate într'o jale fără margini: Iliad îi șterge lăcrămile și o mângâe cu multă delicatețe; iar ea îl privește speriată, îngrozită, cu ochii măriți. E o criză rusească, își închipue el. Dar eu văd în pupilele ei necunoscute imaginea sinistră a

baletului de păpuși prinse de sfori în fundul mării. Fata își plânge groaznicu-i destin; acum poate a înțeles deplin că pentru a i se deschide larg drumul spre libertate va trebui să dea și tributul celălalt, tributul constrângerei supreme. Oh, îmi pare atât de rău de biata fată și urăsc pe acest Iliad, pe acest călău cu mân-gâieri tandre. E în puterea lui și asta o îngrozește pe ea, e necontenit în puterea cuiva și asta o dărâmă și-o muncește mai greu de cât poate însăși ideea de a porni înapoi, spre păpușile putrede care-și joacă sarabanda, legate de sfori, împodobite cu stele marine și cu diademe de melci. O înțeleg și sunt alături de ea: îl urăsc pe mizerabilul cu rânjetul lui de satisfacție. și-l invidiez.

A lăsat-o dormind amețită de lăcrămi, de spaimele și de oboselile trecutului. Când s'a întors a găsit-o scuturând iarăși păturile și cearceafurile. El i le-a smuls din mână, a chemat ordonanța, pe care a mustrat-o și chiar a lovit-o.

Iar fata, care a intervenit pentru soldat l'a apucat violent de mână, zădărnicind a doua lovitură, l-a privit cu dușmănie, apoi a izbucnit din nou în lăcrămi, într'o criză subită, zguduitoare. Criza rusească! a conchis din nou Iliad, cu suficiența-i notorie. Și cam în felul

acesta a trecut ziua.

Răsuflu din nou ușurat.

Iliad s'a așezat într'un rând pe marginea patului, pe când ea lângă sobă își acorda vioara; acum căuta anume să-și găsească loc cât mai departe de dânsa, ostentativ. Spre marea lui mirare, ea l-a rugat atunci să treacă pe scaun și pentru că el nu s'a executat imediat, a depus și puțină insistență. Atunci el s'a ridicat de pe pat și a vrut să ese afară. Rusoaica l-a ajuns la ușă, l-a apucat voinicește de coate și l-a tras înapoi.

— Nu trebue să te superi, nu trebue să te superi! i-a strigat și iarăși foarte încurcată se frământa în juru-i plimbându-se agitată și strângându-și pumnii. El a ieșit totuși explicându-i că trebue să plece din motive de serviciu. Canalia, știa cum să joace. S'a întors dinadins foarte târziu; ea aprinsese lampa și-l aștepta înfiorată într'un colț. Nasul i-era roșu și ochii plânși. L-a primit totuși cu un zâmbet de blândețe care l-a intrigat și ațâțat peste măsură.

— Domnișoară, i-a spus atunci cu un curaj care m'a făcut să pălesc. Eu nu vă țin aici sechestrată. Ordinile de sus ne cer să trimitem înapoi pe toți cei ce vin de peste Nistru. Și e categoric. Eu însă cu toate riscurile ce-mi atrag,

vă voi înlesni să treceți mai departe în România.

Dacă nu am făcut-o până acuma, e că aștept un moment prielnic. Trebue să vă fac rost de vre-o împuternicire, de vre-un act, să nu vă mai supere nimeni. Însă, pentru asta trebue timp, trebue cu multă băgare de seamă să intru în legătură cu vre-o autoritate dintr'un sat vecin. Am și început să sondez, dar lucrurile nu se pot face cât ai bate din palme.

Însă, oricând doriți, dacă vă asumați singură răspunderea, vă stau la dispoziție să vă trec de zona periculoasă. Dar vă atrag atenția că vă grăbiți, veți avea considerabile neplăceri; iar cât veți rămâne aci eu vă garantez cea mai deplină siguranță de orice fel.

Fata, tremurând, s'a rezemat de zid și l-a rugat s'o ierte dacă din atitudinea ei a reeșit cumva că n'ar avea încredere într'ânsul. El o spriijnă stupefiat. Ea desminte că a fost în vre-un chip nemulțumită de ceva; e tristă uneori din cauza durerilor ei trecute. Dimpotrivă, e atât de fericită că a nimerit aici, încât orice recunoștință n'o găsește la înălțimea ospitalității care a întâlnit-o.

— Nu aștept nicio plată, domnișoară.

Cu toate că oarecum plat, canalia se poartă

admirabil.

Totuși sunt dispus să-l ascult cu plăcere. Zilele trec și de ceia ce mă temeam. O speranță tot mai consistentă mă îndeamnă să cred că țopârlanul, încântat de purtarea asta atât de neobișnuită pentru el, până la urmă n'a mai știut să prindă virajul clipei decisive.

Dar în seara a patra, pe când vioara suspina în surdină la gura sobei, el se feri puțin de privirea fetei și se scărpină cu grijă pe piept, înspre subțioara dreaptă. Valia întoarse capul probabil involuntar; el îi surâse încurcat, jignit de el însuși că tocmai când arcușul aluneca pe undele barcarolei, la care fata revenea des știind că-i place, el. se scărpina.

Nu-și lămurește bine, i s'a părut sau pe figura ei a trecut o umbră, de bună seamă de ironie. Și-a tras totuși cuviincios un scaun aproape de dânsa și a continuat să asculte cu religiozitate. Dar pe țâța dreaptă, picioare fine și repezi alergau spre acelaș țel, ah, care nu mai era atins odată, al subțioarei respective. Iliad se ridică de pe scaun și legănând capul după tactul muzicei, în timp ce șuera inauzibil printre buze, în semn că fredonează, își căută un loc în umbră, cu totul ferit de privirile ei și cu spatele la dânsa,

își vârâ mâna pe sub veston și începu să se frece cu ardoare, prefăcându-se că examinează niște cartușiere; satisfacție nouă, scărpinatul îi producea o supărăciune dulce, pe care, în măsura întrebuințării, simțea nevoia plăcută să și-o administreze în doze și mai mari. Abia după ce trecu mult dela tăcerea vioarei băgă de seamă că fata nu mai cântă; se întoarse zăpăcit și-o văzu în picioare, privindu-l cu ochii mari, grozav de mari și uimiți; figura i-era ușor contractată; ah, înțelegea, înțelegea această legitimă supărare pe-o țoapă de milităroi sălbătecit de pustietățile pe care le păzește, incapabil să aprecieze finețea unei tușeu, subtilitatea unei ușoare întâr-zieri, pe-o anume notă. Îi fu atâta rușine, că își luă noapte bună și ieși în grabă, prefăcându-se cu o stânjenită lovitură de mână peste frunte că și-a adus aminte de ceva foarte important. Fata întinse mâinile după dânsul, dar el dispăru îndată. Din cadrul ușei îl văzu alergând spre magherniţele dimpotrivă. Alerga să facă morală militărească sergentului, care-i cedase binevoitor așternutul, pentru halul de necurățenie și nesimțire în care a putut să trăiască.

Binecuvântat păduche!

A doua zi ea îl întâmpină roșie, privindu-l pe sub sprâncene și trăgând cu urechea ei fină de muzicantă la accentele râsului prea exagerat, cu care el vrea să-i arate că n'a păstrat nimic din întâmplarea de eri. Iliad umblase mult prin frig și veselia sângelui care alergase prin el în ritmul pasului grăbit îi da și-acum, în căldura cea mare din odăiță, o dispoziție fără seamă. Mâncară fericiți, dar odată cu vinul și cu bucatele gustoase, dogorite în cazan de trupă, simți din nou picioare fine alergându- i pe trup. Altele și altele, mii de picioare în marșuri contrarii de trupe în manevre: nervozitatea și necazul extrem îl făceau să le evalueze la milioane, deși poate nu erau de pricină decât vre-o câteva perechi. Desamăgirea i se înfipse ca un cuțit în inimă și toată veselia pieri deodată. Dar el făcu toate sforțările să păstreze o continuitate a înfățișerei inițiale; pentru că însă ea nu cânta, îndrăzni să-și petreacă din când în când, mâinile care acum se încârligau ca ghiarele de asasin - vai de acela pe care aveau să-l întâlnească! - pe sub veston. Odată, de două, de trei. Dar fata asta e complect indiscretă. Trage cu ochiul, fața i se îngălbenește, glasul îi tremură. Doamne, dar ar trebui să înțeleagă situația. aci la marginea

unui râu. înghețat. doar la ei în Rusia. parcă nu cumva.

— Ah, am să scot toată trupa, - scapă el în cele din urmă, într'un moment de nemaireținută revoltă și s'o desbrac la piele în gerul cel mai cumplit. Iartă-mă, dar e nemaipomenit barișna, cu acești măgari. I-am inspectat i-am lovit; pe cel pe care l-am prins cu cea mai mică necurățenie l-am îmbrâncit îmbrăcat în

Nistru și am poruncit să i se arunce toate efectele peste el. Iată acum, de când a înghețat râul, nu se mai spală niciunul. Dar le viu eu de cojoc: am să-i tăvălesc acuma pe toți în zăpada înghețată. Ah, și pe sergentul ăsta, care mi-a împrumutat scârboșenia lui de pat!.

Se ridică palid și hotărât și odată cu el se ridică și dânsa, la fel de palidă, tremurând.

— N'avea nicio grijă domnișoară, am să astup ferestrele ca să nu-ți ofer o priveliște necuviincioasă. Dar iartă-mă, nu pot să sufăr, să rămâi cu această impresie despre mine.

Destul că ți-a rămas cealaltă.

El se îndreptă să dea drumul șervetului din fereastră, dar ea i s'a interpus în cale. E trasă la față și tremură ca'n friguri, îngăimând în neștire.

— Iartă-mă, iartă-mă! Și e gata să cadă în genunchi.

El a prins-o prompt din cădere și o ține la piept: ea se strânge, se înfige în pieptul lui, cu pieptul, cu mijlocul ei:

— Nu e sergentul de vină Vasile Dimitrievici și niciun soldat: iartă-mă, eu sunt de vină, de ce nu mă lăsai să scutur cearșeafurile Vasile Dimitrievici, - mă temeam că dacă le voi scutura din nou, iar vei bate pe soldat și nu trebue să bați Vasile Dimitrievici, nici pe om, nici pe animal.

Mi-era așa rușine să-l rog să-mi ajute, diminețile, când credeai că dorm și eu nu făceam decât să mă curăț, dar pe el nu-l lăsam să se amestece, ș'apoi el nu știa nici rusește, nici nemțește, nici franțuzește și când mă gândeam că trebue să mai afle și tălmaciul. în fiecare dimineață, credeam că am scăpat și'n fiecare nouă dimineață vedeam că m'am înșelat. de aceia eram atât de îngrozită Vasile Dimitrievici, când te apropiai de pat. De ce m'ai reținut aci? De ce nu mi-ai dat drumul atunci.

Lasă-mă Vasile Dimitrievici, nu merit să mă ții la pieptul dumitale. gonește-mă pe mine afară în frig. și la noapte lasă-mă să trec înapoi.

Iartă-mă pentru toate supărările pricinuite!

Dar cine mai simțea acum mers de păduchi, la atingerea acea caldă, infinit de caldă, infinit de dulce. Dar cine ar mai fi putut să scape această minune trupească odată căzută în brațe! Gura lui se îndreaptă lacomă spre ochi, spre gura ei.

Ea încă ezită șoptind înfiorată: Vasile Dimitrievici. Vasile Dimitrievici...Vasile Dimitrievici. Dar nu mult apoi buzele lor sunt una și trupurile le sunt una și într'un singur trup ei se rostogolesc în așternuturile moi peste sarabanda păduchilor.

— Infectă idilă, dragă Iliad, gem întru târziu, respectându-i tăcerea în care căzuse - iartă-mă că nu te pot felicita pentru această aventură.

Abătut peste fire îmi acoperisem ochii. Și îndată acolo, în dosul degetelor strânse mă revăzui în cea dintâi zi de Crăciun a războiului în cazarma de infanterie transformată în școală militară: repaos și păduchiare. Stăteam turcește pe patul comun și suprapus, ferindu-mi lăcrămile cu nesecat izvor de ironia camarazilor amuzați extrem de penibila activitate.

Ochii mișcătoarelor boabe de orz, surprinse de lumină mă fixau straniu și desigur dacă m'ar

fi asasinat cineva în acele clipe, mi s'ar fi părut lucrul cel mai firesc cu puțință.

Sărmana fată! Ah blestemată, scârboasă, ah, canalie de insectă!

— Binecuvântat păduche! tremură glasul lui Iliad, în sinceră adorare. Tu mi-ai dat să gust cele mai nebănuite fericiri! adaugă el, - apoi își drege vocea cu un pahar nou pentru urmarea povestirei.

Da. Da. Și eu trebue să binecuvintez acest păduche, care oricum, dă împrejurării un aer mai scoborât, oho, încă destul de scoborât, ce-mi face suportabilă aflarea restului peripețiilor. Haida de! Rusoaica păduchioasă, nu e tocmai ceia ce așteptau visurile mele. Aventura lui Iliad îmi pare acum vrednică de el, e a lui, nu mi-a mai furat-o. Îl privesc cu simpatie și-l ascult cu înduioșare. Unde e Iliad ușuratecul de acum trei luni, cu gesturile lui de șmecher de duzină, cu glumele lui suficiente, cu expresiile de cazon umflat și agresiv: - He, he, cariera. datoria înainte de toate. îmi pare rău, pe onoarea mea, dar, he, he, barișnia, ce să-i faci, așa e valsul ăsta al vieței. O, Doamne, ce am făcut din bietul băiat!

Povestea lui mă captivează cu desăvârșire și.

drace, simt cum mă înfioară! Căci sfârșitul, pe care el încă îl ocolește îngrozit, se apropie. și-l simt din tremurarea glasului său că e minunat. vreau să zic groaznic, pentru el. Pentru mine. mă reazim cu excitată curiozitate de sobă și-mi întind cismele dinaintea focului, care-și joacă reflexele în luciul lor.

— Hm, ce zici Iliad, nu-i chiar așa - he, he, - de ușor, valsul vieței.

.Îți închipui tu Ragaiac, această fericire fără seamăn.

Patru zile de nebunie nemaipomenită. În fiecare dimineață așternuturile erau scoase afară în gerul cel cumplit. iar seara, după masă, după cântec, despăducherea. Și pe urmă iubire, și iar cântec, și iar despăduchere și iar iubire.

Îți pot spune că era atât de dulce s'o vezi cu bustul gol, doar cu sânii prinși în rețeaua ușoară, căutând cu degetele ei lungi de vioristă insectele prin cutele cămășei. trebue să subliniez prin cutele cămășei destul de fine și judecând faptul că ea avusese o oarecare situație în țară pe care o părăsea, în cutele rufei celei mai bune, pe care o găsise acolo. Înțelegi, drumul până la hotar, dormitul pe la gazde țărănești și clandestine, traiul în condițiunile pe care i le

impunea contrabandistul, amânările acestuia ca să poată s'o înșele și să-i fure bagajele. toate lucrurile astea, pe care ea mi le povestea cu atâta ingenuitate, dau altă impresie, dau farmec nespus, banalei și degradantei operațiuni de care-ți vorbesc. O, era divină, părul ei tuns mai lung și încurcat în inele de-un castaniu închis, care ziua părea negru, atârnându-i pe umerii plini și rotunzi. și mâinile lungi și trupul lung, și picioarele lungi. Când stătea goală și înaltă în fața mea, cântându-mi ca într'un vis de nebunie, ori râzând înainte de a începe, cu arcușul în jos și cu vioara gata sub bărbie, goală, înțelegi, mă pipăiam să văd dacă trăesc. Sau când îi examinam firele prelinse și rari din subțiori, frecându-i cu gaz grăuncioarele epidermei răsvrătite.

Iartă-mă că-ți dau toate aceste amănunte.

— O. te rog. te rog.

— . dar vreau să mai întârzii în ele, căci sfârșitul care puse capăt atât de repede acestui vis de necrezut, e prea cumplit. prea idiot.

— Mai lasă-l, mai lasă-l. sfârșitul. Ramâi puțin la păduchiatul asta.

— O dragul meu.

Și încurajată, vocea continuă plângatoare, din

ce în ce mai plângătoare, necontenit întreruptă acum de interjecții agasante, ca glasul unei bocitoare. Dacă n'ar fi fost atât de interesant conținutul și unele trăsături de redare, de surprinzătoare vioiciune aș fi curmat repede apoi această jelanie care se reîntorcea necontenit asupra sa însăși, pentru a aduna mărunțișuri rămase: scoici nenumărate scăpate prin găurelele plasei, printre care scânteiau uneori culori fără pereche ori îmbobocea opalul de vis al perlei adevărate.

Păduchiatul ăsta e acum din cale afară de ispititor.

Ascultând, mi-l reproduc ca în vis, în odăița mea. În bordeiul meu, cu un cuprins mult mai de gust de cât această colibă afumată: în gândul meu Valia a călcat adânc cu piciorul ei lung, cu minunata ei comoară de păduchi, s'a înfipt adânc cu brațele ei lungi, cu trupul ei lung, cu firele prelinse ale subțiorilor ei, cu părul ei încurcat și tăiat mai lung, tremurând la fiecare mișcare pe gâtul și pe umerii goi.

— Păduchiatul ăsta, dragă Ragaiac, era atât de delicios, că și pe urmă, când constatarăm cu regret că el nu mai avea nicio cauză, noi îl continuarăm, ca pe un rit vechi.

Iliad începe să-mi pară inteligent. Cine a spus că fericirea și suferința nu dau glas și aripi și celei mai tenace mediocrități!.

Dar plimbarea pe care imaginația lui o face retoric și plângăreț dealungul șoldurilor și coapselor prelungi, în amurgul de bronz al pielei catifelate, mă îndeamnă să privesc cu oroare mâna acea care a străbătut de atâtea ori acest drum în realitate. E rotundă și butucănoasă; e de-un alb gălbui, punctat de-o vagă rozeală vineție, care-mi repugnă.

Iată ce-a putut să se plimbe de-alungul atâtor comori! Și instinctiv îmi ridic în lumina ochilor, tăetura ovală și fină a mâinei mele; degetele se lipesc lungi și unghiile pe care nu le-am manicurat de atâta amară vreme mă uimesc cu grația lor.

— De ce-ai tăcut Iliad?

— Ce mult seamănă mâinile tale cu ale ei.

Va să zică, banditule, țipă gândul meu, cu adevărat mi-ai furat-o, ai pus pe ea labele tale de dobitoc păros și ai fugit cu dânsa în adâncul pădurei, ca un urangutan.

Și vocea lui Iliad continuă să plângă în descripții tremolate, arzătoare și răscolitoare, aci întretăiate de exclamații, de interpelații, de

invocații, aci scuturată de suspine și de regrete.

.Îți spun. era un făcut. oricât mă sileam mi-era imposibil să. eu. altă dată. înțelegi. dar acum. era atât de divină, atât de caldă. înțelegi. Căuta să mă reție. dar.

Cum spun. și totdeauna avea o privire de regret. sau își acoperea ochii cu mâinile.

Idiotul. nici nu m'aș fi îndoit.

.sau își înfunda capul în perine.

— Sfârșește Iliad. (mă mir cum nu mi-a scăpat: idiotule!)

— Vreau să spun, nu, nu. nu asta. Cum s'a sfârșit?

Asta am vrut să te întreb. cum?. de ce, n'ați continuat?.

Unde e acum?.

Iliad mă privi cu ochi stupizi de animal care mănâncă, își răsuci o țigară și o înfipse jumătate în jarul sobei.

— În ziua noua, continuă el, stăteam cu ea la masă, eu aici unde sunt eu, ea acolo unde ești tu.

.eu - își desfăcu el degetele dela amândouă mâinile lui tâmpite - parcă nu eram în apele mele. dar am simțit așa ca prin aer. că. Știi tu. ca în razboi - mâna butucănoasă cu degetele

răşchirate se plimbă deasupra mesei ca un umflat păianjen roşcat şi ameţit - ţi-aduci aminte când nu e încă sosit ordinul de atac şi când încă nu ştii nimic. dar deodată îţi vine aşa un gând că agentul de legatură se apropie şi-ţi aduce ceva rău. cam aşa simţeam eu când afară auzii voci şi tropăit.

— Dac'o fi maiorul, îmi mai făceam eu inima bună - îl îmbăt şi-i fac cadou toate sticlele pe care le mai am. Dar tu ştii bine că domnul maior înainte de-a veni are totdeauna grijă să te întrebe la telefon: Ai mă, ceva, face să viu azi la tine la masă. Să fie căpitanul?. dar el nu vine nici odată în inspecţie, îşi vede de sectorul lui.

Iar când am auzit bătând în uşă şi când am auzit vocea colonelului, eu tot mă agăţam cu nădejdea, că barim o fi vreun general în treacăt, măcar i-aş fi spus că s'a abătut în treacăt pe la mine, nevasta mea. Dar vocea colonelului nu putea fi decât a colonelului.

— Colonelul?! Ah, da. atunci, când a trecut şi pe la mine.

Lăsă capul în jos şi tăcu mai multă vreme. Bău zdravăn şi se ridică, se apropie de uşă, parcă înveselit de stupizenia întâmplărei şi păru că-l revede pe colonel, apropiindu-se de prag cu

exagerată stupoare, plimbând ochii dela ea la el, adică dela locul unde stăteam eu la locul unde stătuse el și înapoi.

— Nu vă despăduchiați cumva, tocmai în momentul acela?

— Nu, eu tocmai venisem de pe sector. Eram îmbrăcați.

Numai ea avea în picioare papucii mei. Eu mi-am adus aminte că trebue să mă scol. Și s'a sculat și ea odată cu mine.

— Am onoare domnule colonel!

Nimic. Ba nu. Răspuns cu capul. Valia care privise tot timpul zâmbitoare la această scenă, de astădată îngălbeni, apoi înegri. Iar colonelul:

— Scuză-mă de deranj, locotenentul Iliad, dar te rog să poftești până afară.

Și foarte ceremonios de data asta își lovi călcâiele și salută pe fată: doamnă! Pe urmă ieși.

— Valia, să stai aici, am bâlbâit, neavând ce spune altceva și am vrut să ies.

— Unde ești așa? m'a oprit ea, mi-a pus capelul pe cap și m'a îndemnat să rămân ca să-mi arunce mantaua pe umeri. Dar am ieșit.

Domnul colonel, în mijlocul cercului smirnă de gradați, cu mânerul de argint al cravașei, la gură, asculta și cerea informații. La fiecare

răspuns, privea pe vorbitor, da din cap de mai multe ori în semn de deplină lămurire.

Am răsuflat odată adânc și m'am apropiat salutând cu toată arta de care eram capabil. Vroiam să joc pe o carte mare. Partida trebuia câștigată cu orice preț. Mi-a primit salutul cu un surâs binevoitor. I-am cerut permisiunea să-i vorbesc între patru ochi. A făcut atunci semn la oameni să se îndepărteze. Am început prin a-i spune că am cele mai serioase intenții relativ la Valia. Îndată ce suntem readuși la oraș o voi lua în căsătorie.

— Va să zică intenționezi să demisionezi? mi-a rânjit în față, domnul colonel.

Și pentru mutra mea nedumerită s'a simțit obligat să adaoge:

— Ai uitat complect legile și regulamentele militare. Pentru ca o fată să poată să se căsătorească cu un ofițer, trebue să dispună de-o anume dotă. Nu poți s'o dispensezi de această condiție. I-am explicat că e o mare artistă și l-am poftit s'o asculte. L'am invitat la masă; având în vedere ora la care venise, de bună seamă că era nemâncat. În timpul ce se va ospăta, Valia avea să-i cânte. Și el avea să aprecieze dacă după câteva concerte la oraș, la Chișinău, la

Iași, la București, ea n'ar fi putut strânge înzecit cât pretind regle-mentele militare.

— Ei bine măi, a refuzat să și mănânce, acest. ah.

Și-a scos un covrig uscat și a început să ronțăe din el zâmbindu-mi amar. Amar. acru vreau să zic. M'a întrebat dacă am făcut percheziția vestmintelor și lucrurilor pe care le adusese Valia. Era să-i răspund: „ne-am și despăduchiat, domnule colonel", dar m'am gândit cu groază la efectul acestei destăinuiri asupra mentalității lui. M'a rugat să-i aduc paltonul și căciula fetei, vioara și cutia de vioară. M'am executat cu o repeziciune, care am observat bine, că a avut efect. I-am adus tot ce avea pe ea, și am îmbrăcat-o cu lucruri de-ale mele. Colonelul a surâs din nou și a predat toate efectele plutonierului Brădeanu, care era cu el. Pe urmă s'a interesat de mersul celorlalte puncte din consemn.

De câte ori aduceam vorba de fată, el punea o întrebare cu totul depărtată sau îmi da ordine și sfaturi streine de subiect.

Peste un ceas plutonierul Brădeanu mi-a predat efectele: nu se găsise nimic nici măcar să dea de bănuit. Când mă reîntorsei la fată, o

rugai să examineze dacă mâinile bădăranului nu au stricat ceva la vioară. Valia era palidă și gravă.

I-am spus că rezultatul percheziției a impresionat favorabil pe colonel și că sunt speranțe.

— Speranțe de ce? m'a întrebat. Dar eu am ieșit grabnic, fără ca să-i răspund. Colonelul m'a întâmpinat binevoitor:

— Era cu mult mai grav dacă domnișoara da de bănuit.

Îți declar că n'aș fi ezitat să vă trimet pe amândoi în judecata consiliului de război și să-ți iau pe loc comanda. Greșala ți se scuză: neobservarea strictă a ordinelor mele, va avea to-tuși o ușoară influență asupra memoriului d-tale. Accentuez: ușoară! imita Iliad în derâdere pe comandantul său. Și acuma să vedem cum ai să-ți faci datoria, pe care trebuia să ți-o împlinești dela început.

— Într'adevăr, domnule colonel, i-am spus, recunosc că trebuia să vă raportez totul dela început, dar veți avea ocazia să constatați că am cele mai serioase intenții. Dacă dumneavoastră îmi acordați o permisie, chiar îndată voi introduce formele de cununie, domnișoara va da

concertele.

În sfârșit vom depune banii, cât mai repede cu putință.

— Ascultă locotenent Iliad, întrerupe plictisit colonelul.

N'am gust de făcut teatru cu dumneata aici. Nu ți-e rușine să te prostești așa în fața mea, ca un notar dela țară amurezat.

Ești ofițer în armata româna sau. Cum?

.Ascultă. În douăzeci de minute, domnișoara să treacă Nistrul înapoi în fața mea. Executarea.

— E logodnica mea, domnule colonel.

— Executarea.

— Viitoarea mea soție.

Colonelul întoarce capul pentru a nu-mi arăta parcă de cât dispreț e încărcată acum figura lui.

— Dacă ministerul de război face dificultăți în privința dotei, continui cu curaj, pun la dispoziție demisia mea.

Ei bine, aici colonelul s'a prefăcut în leu înfuriat. M'a apucat de veston, m'a zguduit cu putere, m'a îmbrâncit:

— Pe cine e încredințată paza bietei țări.

Am început să plâng, am împreunat mâinile, l-am implorat, i-am promis că-mi voi face datoria ca și în trecut.

— Asta mă face, să sper, că voi uita această idioată reprezentație, pe care mi-o dai aici în fața soldaților. Totuși trebue să știi că încrederea mea în dumneata a dispărut. Executarea.

— Trecerile se fac la noapte pe întunerec. e o chestie de umanitate, domnule colonel, abia mai pot să îngăim.

— Bun, răspunse colonelul, după o îndelungă și încruntată ezitare. Peste trei ceasuri se va întuneca. Îmi strigă apoi tălmaciul și-i dădu ordin să-mi aducă mantaua; totdeodată să anunțe și pe „domnișoara vioristă" că trebue să se pregătească de drum: peste trei ceasuri va trece Nistrul înapoi.

— Cu tot talentul dumneei de vioristă - ținu să scuze el în ochii subalternilor cauza greșelei mele, ordinile sunt precise și nu există cruțare pentru nimeni. Să explici asta domnișoarei, tălmaci. Iar noi, locotenentul Iliad, plecăm să vedem puțin sectorul. dă ordin să pună șaua la cal.

În cele trei ceasuri a fost cu neputință să înduplec pe colonel; nu-mi răspundea pur și simplu, sau îmi răspundea, după obiceiul lui printr'o altă întrebare, privitoare la amănuntele

serviciului. În cele din urma mi-a trăsnit prin cap o tâmpenie de idee, care m'a șters definitiv din ochii lui: plimbarea asta - mi-am zis, poate c'a scornit-o cu pretext de târg. Gura m'a luat pe dinainte și dracul m'a pus să pronunț pe departe, un important dar bănesc. Ragaiac, nu mai știam ce fac, nu mai știam ce să spun! Și-a oprit calul și m'a fulgerat drept în strașina ochilor cu încruntarea cea mai teribilă, pe care i-am văzut-o vreodată. Mi-a spus doar atât:

- „În halul ăsta ai ajuns băete? Ești pierdut cu desăvârșire".

Când am revenit era noapte târziu. Bătătura pichetului era vag luminată ca de obicei, pentru mine destul de puternic ca să văd în fața bordeiului meu pe Valia, îmbrăcată în bundra ei de boernaș, cu botforii lungi de cauciuc, cu căciula de astrahan brumăriu strânsă sus căzăcește, în mână cu cutia de vioară. Execuția a fost scurtă.

— Sergent condu pe domnișoara.

— Îmi permiteți s'o conduc eu domnule colonel?

— Cu sergentul. Și evident, numai până la jumătatea râului. încuviință el cu sarcasm în glas, - cunoști locurile sergent?

— Da să trăiți domnu' colonel. pân'la jumătatea râului nu e greu.

— Ai să însoțești pe domnul locotenent. Poate dânsul să facă vreo confuzie cumva, rânji el batjocoritor. Dummneata numai să-i atragi atenția unde se termină hotarul nostru, restul îl privește.

Eram atât de amețit că nici nu înțelegeam dacă la mijloc e vreo ironie sau compătimire. Mai târziu când mi-am reprodus scena, mi-am dat seama că era bătae de joc și înjosire în fața subalternilor. Privirile noastre s'au îndreptat spre Valia, care aștepta mândră și sfidătoare. Puteam s'o privesc în voe, pentru că la mine nu se uita. A pornit cu pas sigur și a zâmbit trist colonelului. Când m'am urnit el m'a întrebat din nou, parcă mirat cu acelaș sfredel batjocoritor în glas, al cărui vârf iarăși numai pe urmă l'am simțit.

— Primești s'o însoțești, supraveghiat de un sergent?

Dar atunci i-am răspuns stupid printr'un fel de mârâit monosilabic. Cuvintele astea mi le spusese însă în franțu-zește, ceia ce a făcut pe Valia să miște puțin urechia încoace, crezând că poate i se adresează ei. Dar pasul nu i s'a ogoiat

o clipă și nici statura nu i s'a micșorat. În lumina zăpezei era grozav de

înaltă, atât de înaltă că par' că nu îndrăsneam să mă apropii de ea.

— Valia, murmurai întru târziu.

Dar nu-mi răspunse decât cadența surdă a pașilor ei hotărâți.

— Valia, mi-am dat toate silințele, am făcut totul, mi-am periclitat cariera. Mi-am pierdut-o. Nimic, niciun răspuns.

— Domnul locotenent, aici e jumătatea râului, aud din urmă. Nici nu m'am întors. M'am ținut după ea, explicându-i, implorându-i iertare, jurându-i ca n'o voi uita. că pentru mine altă femee nu există. Și am călcat pe țărmul rusesc. Noaptea și tufișurile, reflexul înșelător al zăpezei, ne fereau de privirile celor de dincolo.

— Valia trebue să ne luăm rămas bun, trebue să te sărut pentru ultima dată. pentru ultima dată Valia. - și plângeam ca un copil.

Dar ea grăbea înainte; nici nu-mi închipuiam că o femee poate merge atât de repede. Am trecut după dânsa linia strâmtă a tufișurilor și deodată câmpia rusească s'a deschis năpraznică, înzăpezită și incertă sub marele întunerec de deasupra. M'am oprit amețit. Ea s'a întors și i-

am văzut râsul în noapte. Mi-am desfăcut brațele și am pășit spre dânsa. Ea s'a dat înapoi:

— Nu încă, mi-a spus; - urmează-mă. Ziceai că pentru nimic în lume nu te vei despărți de mine.

Am rămas în loc și am văzut cum se îndepărtează, cum i se distramă contururile, cum se preface într'una în noaptea incertă.

O singură dată, după primii pași, s'a uitat înapoi să vadă dac'o urmez. Pe urmă nimic. Am văzut-o murind astfel, încetul cu încetul sub ochii mei. Și legănatul cutiei de vioară în mână a fost ultimul amănunt care mi-a rămas în adâncul ochilor.

Am străbătut tufișurile complect idiotizat. Am nimerit pe ghiața fluviului și am alunecat pe ea, cu Romanța fără cuvinte a lui Tschaicowsky, trecându-mi ca vântul prin urechi, răsunând viforos. Mi se părea că alunec pe un parchet de dans. Totul se învârtea și dansa în jurul meu, toate mogâldețele negre și albe. Era un dans și un cântec haotic, sălbatec, rusesc, așa cum uneori arcușul ei se zbătea pe coarde într'o zbuciumare frenetică, într'o pornire de cai sălbateci în galop. Din dreapta aud o fluerătură ușoară.

— Pe-aici, pe-aici, domnule locotenent!.

Sergentul mă așteptase. Abia acum îmi dădui seamă, că trecând de jumătatea fluviului el ar fi putut să mă someze.

— Știam eu, că veniți îndărăt, domnule locotenent.

Aș vrea ca Pafnute să alerge acum ca sălbatecii cai pe cari în paroxismul celei dintâi iubiri mistuitoare, celei dintâi iubiri deci, Iliad îi văzuse năpădind din zbuciumul coardelor sub nebunia arcușului Valiei. Dar strategul, jignit de trata-mentul neobișnuit al pintenilor, aveam impresia că mai mult simulează goana, decât o execută. Aș dispera cu siguranță, dacă un curent ascuțit care mă izbește într'una pe obrazul întors împotrivă-i, nu ar zălogi pentru iubitul meu prieten patruped, că-și dă toate silințele de care e capabil.

— Ești boșorog, Pafnute!

Dar Pafnute m'aruncă și mă prinde în șea ca pe-un călăreț de circ și toate crengile care se întind dinainte-mi pudrate de chiciura groasă, am impresia că sunt frânghii peste care trebuia să sar în turbata grabă.

Dar la ce această grabă? Nu. Gonesc întrebarea și dau pinteni înainte. Alung

imaginea stepei înghețate, imensei stepe înghețate și deșarte, luminată doar de zăpadă, sub cupola cerului de întunerec, a cărei a numai un singur punct se mișcă: o fată cu o cutie de vioară reintră în besna desăvârșită. Ba dimpotrivă: opresc această imagine, al cărei absurd îmi străpunge în suflet cu țâșniri de lumină. Cum ar putea să renunțe după o primă și stupidă neisbutire, un suflet de cazacă? Valia, unde ar putea să te ducă pașii tăi maiestoși, cu comoara ta din ochi și cu comoara ta din mână când Nistrul e înghețat nu numai în dreptul sectorului celei dintâi încercări.

Și Pafnute scos din fire mă duce ca o nălucă în noapte.

Sosim spumă la post și cum îi potolesc mersul, ca și când aș fi ghicit că m'așteaptă o mare surpriză, ciulesc urechia.

Într'adevăr, un zumzet de vioară. O arie repezită, cu lovituri de arcuș și pizzicato. Duumnezeule mare! Și gândul meu deslănțuit tot drumul în aceiași goană animalică, în care ajunsesem, fu înstrunit deodată de grelele odgoane ale neîncrederei. Ar fi cu putiință oare?

M'am repezit cu Pafnute de dârlogi spre magazia plutonului lui Gârneață, unde mă

chema zumzetul agitat, care începuse să poticnească. Deși acum, stăpân bine pe gând, știam că nu poate fi decât țiganul Gherăscu, totuși înaintam zorit agitând cravașa și întrebând în închipuirea-mi indignată:

— Cum v'ați permis să aduceți aci o prizonieră?

Și cu toate că am crezut totdeauna în minuni, acolo, vai!

Nu era decât tot Gherăscu. Stătea chircit lângă vatra rudimentară și încerca strunele cu degetul, ori repezea alene arcușul pe ele, privind în miezul cărbunilor, care-i luminau ca o mască sinistră, figura lui de gâde artist.

Dar înaintea bordeiului meu m'a întâmpinat Gârneață, cu aer de nu mai știe unde i-e capul și el a dat impuls, parcă încă pentru o viață inimei mele.

— Domnule locotenent, ce s'a strâns astă seară. și e abia ceasu' zece. Până mâine s'adună toată Ucrania aci în bătătură.

— Unde sunt?. Să mi-i scoți pe toți, imediat, aici.

Tocmai acum s'au găsit și bolșevicii ăștia să îndesească patrulele pe malul celălalt. Nu știu, poate eu nu i-am văzut, hm, se poate, dar de

trei săptămâni nu-mi aduc aminte, ochii-mi să fi întâlnit vre-o șapcă, o căciulă, or vre-un capel cu corn în creștet. Azi dimineață patru patrule de-ale lor mi-au trecut pe dinainte; și-am observat bine după numărul oamenilor, erau patru patrule deosebite. Una chiar a făcut și drumul înapoi până în prânz.

Sunt nevoit după amiază să alerg la Iliad. Nu-l găsesc la post: e pe sector. Dar n'am răbdare să-l aștept și mă întorc de astă dată în trap domol, spre raportul pe care azi trebue să mi-l dea Cebuc. Uneori domolesc la pas pe Pafnute și-l abat până'n marginea apei. Cercetez zăvoaiele dimpotrivă și lanurile de trestie cu mare luare aminte. Tresar la fiecare părere de mișcare și fiecare pată mai sură decât albul priveliștei generale mi se pare că înaintează. Ajung din urmă trei zdrahoni cu mâinile legate la spate și încadrați bine de patrulă. Un fruntaș îmi dă raportul. Sunt trei mutre mânjite și crunte: nu știu moldovenește. La post, Cebuc mă întâmpină: recolta iarăși e bogată.

— Dar e curios, astăzi malul celălalt a fost înțesat de patrulele lor! îmi ascund satisfacția sub un aer de nedumerire.

Cebuc dă din umeri și-și desface brațele în

semn că nici el nu mai înțelege nimic. Iar indiferența de pe figura lui, îmi probează că nici nu l-ar prea sinchisi astfel de nedumeriri.

— Să-i scoți imediat. Ce fel de indivizi.

— Dracu' să-i ia. Astăzi niciunul nu știe moldovenește.

— Nici femeile.?

— Femei nu-s. Nu-i niciuna.

— A ha. Lasă-i nu-i mai scoate. Dacă. dacă. nu știu niciunul moldovenește. ce-o să-i mai întreb?

Și trântesc după mine ușa bordeiului, destul de plictisit.

A doua zi, după amiază găsesc pe Iliad. Mă aștepta: bănuia că am să mai viu.

— Va să zică bănuiai.

— Ești un adevărat prieten. și de-aceia.

Pe figura lui trasă ca de boală se joacă acum o rază primăvăratecă.

— Știi, îmi spune, apucându-mi mâna - știi prietene drag la ce m'am gândit? Ea ar putea să se întoarcă. Am luat măsurile cuvenite. soldații țin la mine.

— La asta puteai să te gândești chiar atunci, îi răspund morocănos.

— Cum atunci? răsare el speriat. Doar ce vrei

să fac?

Nu cumva crezi că aș fi fost în stare s'o urmez.

— Evident nu. Ai fi rămas un biet caraghios. și un nenorocit singur printre ruși. Pentru că ea tot ar fi trecut.

Doar aceasta era marea ei nădejde. dar tu n'ai mai fi putut trece.

— Așa e? întrebă el și mai luminat, dovedind că nici măcar nu- i trecuse prin cap așa ceva.

— Însă - găsii locul să lovesc cu cruzime - atunci la despărțire, în loc de lăcrămi și jurăminte ori alte tragice prostii mai bine-i spuneai atâta: - Așteaptă în tufișul ăsta, peste două ceasuri viu să te iau.

Cu barda dacă i-aș fi despicat capul și sângele, puținul sânge care-i revenise astăzi, nu ar fi dispărut așa de repede din obraji, culoarea mortăciunilor nu l'ar fi acoperit atât de prompt. Mâinile i s'au desfăcut spre spate, au bâjbâit, au apucat dunga patului ca pe-un razim târându-și trupul într'acolo, de-andărătelea, ca un paralitic.

Pe urmă, după ce m'a privit multă vreme năuc, s'a izbit cu palma peste ochi. Eu flueram ușor o frântură de cântec popular, cu capul proptit în braț, lovindu-mi piciorul zgomotos pe

sub masă. El tremură, dă să se scoale și nu izbutește.

Dar repetă sforțarea. Reușește să se ridice și reușește să articuleze:

— Dar tu spui singur, că toată nădejdea ei e să se întoarcă.

— Nistrul e mare.

A doua măciucă e și mai puternică. Dar efectele ei se văd mai târziu.

— Vrei să zici c'ar putea să nimerească la tine?. Ochii-i mă țintesc scânteetor.

Fluer și bâțâi din picior, ca lovit de zminteală.

— Sectorul meu n'are șase chilometri și Nistrul are peste o mie.

L'am lăsat cu capul în perină, șuerându-și furia și obida într'o cumplită respirare. Și-am dat frâu lui Pafnute, grăbit să ascult astăzi raportul lui Gârneață. Pentru care simt cum mă învăluește ca pâcla grea, care începe să se lase în pale dure și compacte, o subită simpatie. E un făcut doară.

Când e el de serviciu, totdeauna îmi numără și câteva femei.

Am să-i fac un raport.

Doar după puțin drum și abia dacă se mai

vede la trei lungimi de cal! Asta parcă ar fi noaptea marei speranțe.

Da, da, în noaptea asta numărul patrulelor trebuește neapărat îndoit.

Nopțile - de când știu de existența Valiei, nu mai m'am dus la Niculina - mă zbucium cumplit sub arșița viziunilor în somn și aevea. Valia e pentru mine încă în stare de nebuloasă. Îi pot înfiripa un șold, un braț, mâna ei lunguiață pentru înfăptuirea căreia e deajuns să mă uit la mâna mea.

Picioarele lungi de-asemenea nu-s greu de reconstituit și nici sânii ca două mingii de tenis, în săculețul strâns de rețea. Gesturile de asemeni: zvâcnelile arcușului, culesul păduchilor, care a rămas în ordinea intimelor ceremonii.

Fluturarea părului și culoarea lui o văd; încâlceala lui și plimbările mătăsoase pe care le face pe gâtul gol. Ochii îi văd de minune; îi surprind fixându-mă nu numai cu o privire de plăcere, de satisfacție, ca pe Iliad, dar plini până'n fund de mirare, largi la exces, ca într'o mărturisire de surprindere, de adorație. Am certitudinea că aceasta ar fi fost privirea ei pentru mine.

Dar fața îmi scapă. Pot s'o compun din bucăți: buzele i le știu, fruntea, sprâncenele, obrajii, surâsul, bărbia, alunița, năsucul, Doamne! sunt atât de multe că până la urmă nu izbutesc să le așez una lângă alta. Când am desăvârșit fragmentul unei tâmple, îmbinarea sprâncenelor, sau vre-o bucată de profil, alcătuirea se năruie în partea cealaltă. În totalitate, figura ei e veșnic estompată pentru mine; un văl înșelător o acopere. Izbutesc să-l dau la o parte pe-alocuri dar niciodată de tot. Fața Valiei e o închegare sacră. Cel care ar descoperi-o dintr'o dată, ar cădea fulgerat: Iliad a și fost redus la starea de cadavru.

Eu totuși am credința că n'aș fi avut aceiași soartă. Chiar dacă din cunoscute scrupule n'aș fi sfătuit-o să aștepte prin tufișurile malului dimpotrivă, ea tot ar fi revenit. Chiar așa și ar fi fost o altfel de despărțire. Ea singură ar fi lăsat semn să se întoarcă la punctul de unde a fost izgonită. M'ar fi deșteptat în toiul nopții cu lovituri în geam și ar fi intrat în uimirea sentinelelor, râzătoare și încăpățânată: „sunt eu, nu mai încerca să mă alungi, cel mult poți să alungi sufletul din mine cu armele soldaților tăi, dar pe mine, nu încerca".

Dar lui Iliad n'ar putea să i se întâmple niciodată această fericire, cum nu i s'a întâmplat. Ha, ha, ha, aici doar nu e la mijloc jocul norocului, care-și alege atât de stupid, favoriții!.

Înșiruiri de imagini în toate chipurile, se încrucișează prin capul meu, ca vânturile la răspântii. În toate domnește ea, peste toate stăpânește ca. O simt alături de mine dimineața când mă scol și când mâinile mele, singura realitate din ea, pipăie în gol aeriene forme. O văd pe-un scaun, la lumina lămpei, ca o mare pată bronzată, cârpind atentă un ciorap, căci păduchii s'au sfârșit. Mănânc cu forma ei la masă și când ordonanța ese, îndrăsnesc chiar să rostesc pentru ea câte-un cuvânt tare. În gând i-am scornit toate numele de dismerdare care se pot trage și se pot combina cu cuvântul Valia. Cu năluca ei alături construesc milioane de ipostaze: gesturi neașteptate și blânde la oricare din mișcările mele, chiar lipsite de eleganță, răspunsuri cu totul neprevăzute la ritualul banal al galanteriilor, ingenuitate, virgină de orice intenție, în expresia cotidiană a noutății lăuntrice. Încheg astfel în necurmată elaborare sute de situații idilice or dramatice, pe care se

proectează umbre sinistre din afară, figura de buldog pietrificat a domnului colonel, ochii jucăuși ai lui Gârneață și ai celorlalți subalterni urmărindu-mi cu prefăcut desinteres mișcările de disimulare, chipul tragic și sumbru al Niculinei, dinaintea înfățișării de candoare și mândrie senină, care caută azil.

Seara, imaginile sunt extrem de lascive: scoaterea treptată și divină a piciorului din teaca lungă a ciorapului, băile părului, încălzitul la gura sobei, oboselile dulci ale iubirilor momentan săturate, o grămadă de familiarități, care mă turbură și mă torturează până la neurastenie. Nopți întregi de insomnie mă lasă în urmă stăruind îndărătnic la compunerea unei singure imagini, la alegerea amănuntului, celui mai just, celui mai firesc al închipuitei noastre vieți intime.

Totul e cercetat îndelung, judecat bine, ales după o profundă chibzuire, de parc'aș fi un pictor meticulos care vrea să țină cont de efectele cele mai subtile, până la limita vederii; mai des mă văd în genunchi, cu ochii pierduți în amurgul care se lasă pe clinul lent și înegurat de sub pântec în vreme ce bustu-i se frământă de spasmele râsului. Pozițiile bustului, cu toate

frângerile lui le posed bine în ochi; stau mult să reflectez situația aceasta. Un picior trebue să stea în urmă, în vreme ce celălalt e fandat cu bărbăție. Partea de sus a corpului e aplecată pe spate, vârful sânilor cată spre tavan, mâinile i se întâlnesc în dosul capului, figura astfel rămâne în umbră, în care, firesc n'o mai pot descifra. Felul acesta e cel mai potrivit cu ceia ce pot să știu despre dânsa; e cel mai odihnitor, căci nu mă chinue atât de cumplit cu ideea groaznică de a nu o putea cunoaște atât cât trebue, atât cât e. și cum - mă cutremur - eu nu voi ști, Dumnezeule, niciodată, poate.

De teama asta sfredelitoare vreau să scap întotdeauna; ea-mi îngăure nopțile ca un burghiu mecanic, ea înfige în adâncul lor negru fitiluri de dinamită, le aprinde cu o apăsare de buton și nărue asupră-mi într'o zguduire formidabilă, fulminată de lungi și subțiri dâre de sânge, greutăți de cataclism, masse enorme și întunecate, fierbinte de lavă și rece acru și puturos de smârcuri subterane. Frica imensă că n'o voi vedea-o poate niciodată.

Dar trebue să mă scol, să mă trag de sub această formidabilă dărâmătură și mijlocul e raționamentul limpede și sănătos, ca un fir

subțire de izvor, care pică și se prelinge real și răcoritor, mai dispare poate după-o piatră sau printre mărunte ierburi înșelătoare, dar îi găsești îndată urma și mergi cu el fericit spre pârâul mântuirei: ea trebue să dibue acum un nou loc de trecere. Nu l-a găsit încă, dar îl va afla.

Cu vioara ei își va fi găsit un adăpost prin satele din apropiere; tot acolo va găsi și contrabandistul care o va trece, acum fără bagaje, deci sigur. Și pe unde va putea să treacă?

Prea departe nu va căuta să se ducă: va încerca un vad ceva mai jos de întinderea pe care o atribue aproximativ plutonului lui Iliad. Sau ceva mai sus. Ah, acest „sus" nu-mi convine de loc. dar eu găsesc îndată zeci de explicații, care să-mi dea întărire de a crede că va prefera tot pe „mai jos": mai jos e latitudinea Chișinăului, mai jos, se apropie de Tiraspol, unde ar putea să-și reîmprospăteze cu minunea de sub braț vestmintele și posibilitățile, pentru noua încercare.

Mai jos e și Odesa. mai jos e mai la sud și omul înfrigurat caută tot mai spre.

Dar subțirele izvor cu apă de cleștar, crește

de-odată și se ramifică surprinzător. Mai jos. poate fi și mai jos de sectorul meu, iar mai sus Nistrul e mai subțire, dincolo de el vine Polonia, pe unde poate că ea speră să nu întâlnească aceiași strictețe. Nu, trebue să-mi dovedesc că ea nu poate alege mai sus, sau mai jos de sectorul meu; dar pentru asta trebue să pătrund printr'un mărăciniș de argumente, care mă sfâșie, mă sângerează până la os, mă chinue mai rău ca năruirea enormă a visurilor lascive și seci din care credeam că însfârșit scăpasem.

Mi-e sete de mântuire; vreau să știu, cum poate fi pe-acolo, vreau să am oglinda tuturor cărăruilor pe care le poate străbate pasul ei maestos, pe care le va bate piciorul ei lung, divinul ei picior. O dacă ar fi aci Serghe Bălan, el mi-ar fi dat cu adevărat oglinda, el însuși ar fi fost oglinda malului rusesc. dar Serghe e dus de mine în închisoare. ha, ha.

Ha, ha. groaznică ironie. Dar Niculina, rămâne Niculina, șarpele ăsta ale cărui mlădieri mi-ar mai potoli arșița atâtor imagini tăioase ca razele din nămiezele aprige de vară. Ea trebue să cunoască ținuturile de dincolo. și ea trebue să știe pe omul care-mi trebue. nu se poate ca Serghe să nu mai fi avut tovarăși.

Doamne, ce lumină: mă voi uita bine, nu voi vedea prin odăile acelea - în încăperea cu ferestruică albicioasă și suspectă -oarecare bagaje. un geamantan, o pătură, o valiză ușoară?. oarecare. O, gând năvalnic ca Volburul căpitanului Bădescu, nu te mai mănâncă odată lupii.?

Slăbește-mă cu prostiile astea. de când e arestat doară

Serghe.

În noaptea care urmă mă abătui la Niculina. O găsii într'o stare de slăbiciune extremă. Abia se mai mișca în pat, gemea ritmic și respira adânc și șuerător. Îi cercetai fruntea, dar n'avea nicio temperatură, iar ochii priveau limpezi și drept.

O dulceață nesfârșită, o mulțumire adâncă se ceteau în luminile lor. Mâinile ei se întinseră cu greu, zdrobite, spre mâna mea, pe care mi-o ținură strâns, trăgând-o spre pieptu-i, cu mișcări încete, producătoare de noi gemete, de nereținute suspine.

La întrebările mele, Niculina îmi arăta invariabil deșertul.

Înțelesei c'ar fi vorba de-o durere subită la stomah, vre-o criză internă sau vre-o intoxicare

strașnică, pe care însă a biruit-o de vreme ce temperatura nu mai subsista. Ba încă fruntea și tâmplele i-erau complect reci. Nu mă pricepeam ce să-i recomand și mă învârteam prin odae nemulțumit că nu-i pot fi de niciun ajutor. Ea-mi vorbea stins și-mi făcea semne că trebue să mă liniștesc. Înțelegeam din tot ce vrea să-mi spună, că aceia ce fusese mai grav se petrecuse; acum totul va fi spre bine, așa că nu mai e nicio nevoe să mă muncesc cu gândurile, cum aș putea să-i fiu în ajutor.

Privirea ei însă îmi mulțumea cu atâta elocvență, pentru bunăvoința ce-i arătam, că însumi mă felicitai pentru avânturile mele de samarinean. Dar observând-o mai bine, băgai de seamă că ea înota într'o stare de fericire aproape inconștientă, ca un bețiv semi-adormit sau un înghițitor de stupefiante. Atribuiam această dispoziție organismului oprimat, care-și relua pe îndelete libertatea și puterea de muncă, așa cum se întâmplă convalescenților, și-mi împrospătam o veche constatare, că trebue să-ți mai aducă

Dumnezeu câte-o boală din când în când sau o acută neplăcere fizică, pentru a prețui ca o fericire fără margini, bucuria de a deveni sănătos.

Toată noaptea stătui la căpătâiul Niculinei, căci îmi făcea bine să simt în podul palmei atingerea unui trup adevărat; ea-mi mulțumi de mai multe ori cu vocea ei stinsă și necontenit cu ochii ei recunoscători. Din când în când pieptul i se umfla peste fire, răsufla adânc și par'că atunci se pregătea să-mi spună ceva. Mă aplecam asupră-i strângându-i amândouă mâinile în palma mea, dar ochii ei fugeau deodată de sub ochii mei și

încremeniți într'o direcție ferită, zâmbeau acolo, scăldați în fericire, unui gând sau unei amintiri, pe care mi-era cu neputință s'o sesizez; desigur înfocatei sale năzuințe, drace, așa cum eu însumi aveam una la fel.

În noaptea următoare Niculina fu incomparabil mai sănătoasă, întru atât chiar încât să mă accepte alături de dânsa. Nu-mi cam dădu cine știe ce deslușiri de cum vin drumurile și potecile pe pământul străin - era limpede că nu le cunoștea nici ea - dar ținu par'că anume, cu toate gemetele, pe care le smulgeau mișcările mai brusce, să mă împărtășească până și cu mângâerile supreme ale corpului ei și acestei bună-voinți neașteptate, eu răspunsei cu un avânt barbar de chinuitoare, de sadică

voluptate. Ochii ei mă învăluiau totuși, în năvala durerilor, într'o brumă de râs strein de puterea înțelegerei mele, strein par'că de plăcerea noastră, și - mi se pare? oarecum sălbatec și dușman.

În noaptea a treia Niculina era ca și sănătoasă: unele apăsări pe corpul ei aduceau în măsura redusă ecoul durerilor de eri; dar dispoziția ei sufletească era încântătoare și mă ameți cu ea, atrăgându-ne ca într'un vârtej desordonat de patimă înfuriată.

De acum încolo - m'am hotărât - trebue să viu noapte cu noapte la Niculina. Ascunzișurile atât de calde ale corpului ei de aspră savoare, pe care trebue să mărturisesc acum, după o scurtă absență, nu le mai întâlnisem într'o carieră amoroasă destul de consumată și de variată ca a mea, mă năuceau complect și-mi porunceau dedeparte chiar în timpul zilei, când, mai ales, legănat pe oblâncul lui Pafnute, sfărâmam omătul înghețat sub copitele lui feruite, căci continuam să rătăcesc printre trestiile înghețate și aliniate ca niște naiuri enorme, implântate în zăpadă de faunii dispăruți ai verei, - cu ochii pierduți în fumuriul depăr-tărilor rusești sau în violaceul misterios de sub pâlcurile de salcii sau

dintre nemișcatele tufișuri.

Ca statura ei de brad, cu figura ei de gazdă hoțească, vestită în frumusețe peste șapte văi, moldovanca asta dacă ar fi descins de peste Nistru într'o bună noapte cu o căciulă brumărie în cap, cu o șubă orășenească, cu botforii de cauciuc ar fi însemnat pentru mine coborârea arhanghelului mângâietor. Dar am găsit-o aci și e moldovancă. ea n'are în mână o cutie de vioară și semețul ei piept minunat, e însăși cutia extrem de întinselor coarde, care se înfioară sub degetele mele pentru un altul, care se zbat pentru un altul și dau pentru el numai, nemaiauzitele lor sunete.

Am convins-o deci să mă aștepte măcar în splendidul costum național rusesc pe care i l-am descoperit în dulapul ei cu oglinzi și care o transpune direct în mijlocul unui pitoresc secol trecut. Izbutesc astfel să fac dintr'ânsa altceva decât mă obișnuisem să găsesc.

Dar mi-e deajuns ca să aud primul fluerat al naiurilor de trestii de pe marginea de dincoace a fluviului înghețat și să răspundă cu o nesfârșită durere naiurile de dincolo, ca dorul cel aprig să se întoarcă sfâșietor. Nostalgia necunoscutului, a ceia ce n'a mai fost, a noului. ea se încheagă

necontenit, curios, din cântecul de-demult, necontenit acelaș al trestiilor aliniate ca soldații după înălțime.

Înainte de a mă abate cu carnea înghimpată până la ultima margine a putințelor de tot veninul visurilor candide și sfâșietor de lubrice, pe care mi-l aduce strânsa și mis-terioasa perspectivă a țărmului dimpotrivă alerg în galop la Niculina, refugiindu-mă cu un suspin de ușurare la sânul ei primitor. Dar dimineața, când plec și când ceața nu și-a ridicat pânzele întinse, de pe cioturile copacilor morți, Pafnute trebue să mă conducă iarăși dealungul râului, chilometri încoace, chilometri încolo. Patrulele cu care mă întâlnesc, privesc cu respectoasă admirație acest zel neobișnuit, le ascult la toate raportul și le pun atâtea, atâtea întrebări, că oamenii se privesc cu neliniște, ca în ajunul unor evenimente ce se anunță grave. Ce poate să fie!. De ce domnul locotenent ține să asiste la trierea tuturor rândurilor de refugiați și de ce, atât de dese ori și singur cercetează malul dușman, de par'că vrea să-i învețe toate încrețiturile și toate tufișurile pe dinafară?

Într'o dimineață ca aceasta, nechezatului lui Pafnute, îi răspunse din ceață un alt nechezat.

Două fantome întregi de cai și călăreți se apropie cu sunet natural de copită, dând la o parte draperiile albicioase; am impresia că pătrund în cuprinsul unei oglinzi a cărei înșelătoare suprafață s'a dat însfârșit în lături, îngăduindu-mi intrarea în misterul închipuitelor și simetricelor ei alcătuiri. Mă trezesc nas în nas cu locotenentul Iliad.

— Ești imprudent, mă mustră el amenințător. Puteam să te iau drept altcineva. aici e sectorul meu.

— Te înșeli amarnic. te sfătuesc să înveți mai bine cum se cetește pe hartă.

La dușmănia privirei lui răspund cu privire de dușmănie.

La niciunul cuvântul glumeț, care să întoarcă această scenă penibilă într'o încercare de șagă, nu se ivește pe buze.

Caii de sub noi se alarmează; un fâșâit și o ruptură de creangă uscată aproape: privirile ni se întorc alături. Urechi ascuțite și două puncte fosforice; un lup ogârjit ne primește cu râs alb de nehotărâre. Un picior îi stă ridicat, gata de fugă, dar partea din urmă a trupului subțiratec, par'că s'ar lăsa, pe șezut, să stea să ne privească.

Întoarcem ochii plictisiți, pentru a ni-i

încrucișa de oțel prin spațiul propriei noastre uri.

Când am ocolit spre drumul fiecăruia, vedenia cu râs de foame sălbatecă, rătăcită pe linia bătută a patrulelor, dispăruse. Însă până la complecta lui anihilare și unuia și altuia ne-a răzbătut dușmănos în urechi, zgomotul de potcoavă al calului advers.

Așa dar, aceiași ură pe care încercam s'o oprim fără folos evoluase într'ânsul, din momentul plecărei mele pripite, aproape năvalnice, fără nicio compătimire, fără un cuvânt de bună revedere. Ce spun? O ură mai feroce decât a mea, că nu putuse avea asupră-i nici măcar în primul moment al revederei o putere de stăpânire! Acum mă simțeam ușor și vesel. Toată meschinăria invidiei retrospective, a geloziei fără corp precis care s'o motiveze, îmi apăru acum limpede și legitimă. Tot avântul interesat și exclusiv pe care încercam să-l depun și încă nu știam cum, pentru aflarea aceleia pe care norocul vrusese s'o ducă bunului meu prieten, mi se păru acum cu rost și cu sorți de izbutire. Aveam însfârșit deslegarea urei și-a acțiunilor pe față.

Patrulele alergau acum ca zmintite pe

întinderea sectorului și năvoadele lor mi-aduceau aproape ceas cu ceas recoltă bogată. Alte ori aș fi ridicat mâinile în sus cu disperare: unde-și închipue rătăciții ăștia că e loc aci pentru atâta lume!

Și i-aș fi expediat chiar la moment, fără a mai sta nici de perchiziție care nu ajungea la niciun rezultat, nici de interogările prin tălmaci care, nu erau decât o pierdere de vreme. Percheziții numai pentru cei cari știau cu adevărat moldovenește, or care dovedeau temeinic că aveau rude în țară, trecerea fiindu-le prin urmare liberă. Ceilalți toți - și aceștia împlineau numărul cel mare - înapoi, nazat! Înapoi la raiul roșu! Noi vrem să rămânem cu iadul nostru, și n'avem nevoe de nicio rază din cerul lor.

Cam așa făceam întotdeauna când era îmbulzeală mare de mușterii de aceștia dubioși; ghiața lui Dumnezeu, mă ajuta să îndeplinesc manevra cât ai bate din palme, după ce - pentru a evita vre-o încercare de recidivă, - lucru care se petrecuse adesea - tălmaciul ținea o scurtă cuvântare, compusă mai de mult, de mine în românește, în care, pe lângă o mare pedeapsă nemaipomenită cu care-i amenințam, le mai dam dintr'un rest de umanitate piezișă speranța

înviorătoare că la Polonezii și la popoarele nordice, după ultimele noastre cunoștiințe, condițiunile de trecere erau incomparabil mai ușoare decât cele care nouă ni se impusese să le pretindem.

Acum această mângâere dublată de-un fel de stratagemă mi se păru puerilă, barbară și lipsită de orice eficacitate; oamenii aceștia se aruncau în cumpăna norocului cu ultima lor putere de nădejde. Era tot atât de firească din partea lor, această încercare a necunoscutului, după cum era natural din partea noastră să le aținem calea, și să-i respingem; era o întrecere, nimic decât o simplă întrecere, un joc de copii ca ori care altul. mulți din ei puteau să izbutească, după cum multora, oamenii mei izbuteau să le bareze drumul. Atât și nimic mai mult, un simplu joc. Cine nu nimerea pe aici, putea să încerce mai sus, or mai jos. Dar a le lua nădejdea acestei izbutiri, deschizându-le perspective atât de îndepărtate că echivalau cu prăbușirea totală a celor din urmă mijiri de noroc: era o cruzime gratuită și inutilă; a traversa un râu înghețat și-un front de câteva sute de metri în adâncime, cutreerat doar la răstimpuri de patrule, nu era tot una cu a lua în

piept hotarul tot dealungul, mii de verste spre miază noapte, bătute și paralel și transversal de propriile lor patrule mai rare, dar mai periculoase ca ale noastre, pentru cei ce vreau să fugă.

Fără să-mi dau seama, oprii pe tălmaci să mai desvolte scurta cuvântare; basarabeanul înalt, cu barba revărsată pe piept ca a sfinților din icoane, dădu din umeri indiferent.

Dar mi se păru cu tot întunericul, sau poate tocmai din cauza lui, că pe figura-i de patriarh trece umbra unui zbor de pasăre străină.

— Crezi că' ei ne ascultă? căutai să mă explic. Pierdem vremea de geaba.

Și cu toate că nu-mi displăcea să lămuresc oamenilor mei

— Dar numai după executare, - rostul ordinelor, ce le dădusem, de astă dată explicația mea mi se păru stângace și poltronă.

Pornii în pas alert să traversez bătătura pichetului dela un colț la altul. Făcusem așa dar, primul pas, contra îndatoririlor mele? Hm. Deocamdată, atâta lucru nu putea fi nimic desigur. Dar ceia ce avea să urmeze, pentru ce avea să urmeze. Sunt cu adevărat un.

Pasul îmi crește nervos. Or cât mă străduesc,

nu pot să-mi apar mai vinovat decât de-o zbughire noaptea spre iatacul Niculinei. O femeie frumoasă, o artistă, nu știu dacă mare sau mică, un suflet totuși, un vis. un vis mai vechi și mai scump. o femee aleasă, făcută scăpată, cum scapă cu sutele și cu miile atâtea mutre de rând, un minut mai târziu după trecerea patrulei prin întunecatul zăvoi.

Haida de! când chiar domnul colonel a spus că nu e o periculoasă. Nimic grav în toată povestea asta, dar absolut nimic. Cum, pentru atâta strășnicie cu câtă ne-am armat sufletul nostru, nu putem oare să ne îngăduim prilejul de a ne aminti că avem o inimă: al unei singure, al unei inofensive grații? În vechime sclavii aveau toate libertățile, într'o singură zi. Ah, pilda rea, mințile firave ale soldaților, cât despre asta, nicio grijă! Observarea scrupuloasă a celor mai mărunte legături și consecințe. Atât. Și nicio complicitate. Nici măcar a lui Gârneață?. Nu, nimic.

Nici a tălmaciului? El, care poate spune orice în rusească lui cât de tare, însă neauzit de nimeni în tot detașamentul.

Decât de refugiați. Agitarea unei năframe de nădejde în sufletul hămesit de nevoia evadării

spre viață a acestei turme sălbătecite, care bușnește într'una ca dintr'o imensă pădure incendiată?. Nu, nimic. niciun tălmaci. nicio complicitate. Numai cu mine singur.

Și totuși, el le-ar putea grăi domol în graiul lor tihnit, țărănesc, acestor vagabonzi, ca o poveste dedemult, de când lumea, de când bat necontenit acest pământ copitele sotniilor căzăcești și de când pârjolul tătăresc alunga dintr'o parte într'alta a râului, convoaiele mohorâte ale bejaniilor: de-o fată rătăcitoare, ce s'ar putea ușor cunoaște după o cutie de vioară.

Aduc pe tălmaci în odăița mea și-l cinstesc cu un pahar de vin; dar vorba mântuitoare nu-și poate găsi drum prin fălcile încleștate. El își netezește mustățile și barba uriașă, când pune paharul pe masă; și pare tare mulțumit de această atenție deosebită. El nu-i oștean; e doar plătit cu o sâmbrie modestă și cu drept la cazan și îmbrăcăminte; el nu-i oștean propriu zis și aș putea vorbi cu el în voe, orice mi-ar trăsni prin gând. Îi mai torn un pahar și încă mai multe, dar nu izbutesc să-l întreb, decât de locurile lui și de familia lui, la care el îmi răspunse ceva foarte trist, nespus de trist; eu nu aud nimic, căci gândul îmi zboară nu tocmai departe, dar

oricum nu e cu mine, nu mai e cu mine. Iar povestea lui trebue să fie grozav de tristă, o văd bine din expresia feței lui, din clătinările repetate ale capului, o aud din oftările lui și simt cum mă apasă toată tristețea omenească.

Îl las să plece și nu-i spun nimic. Mă minunez eu însumi cât sunt de tare. Sunt nespus de tare și trist.

Ies după el și tai bătătura în pas gimnastic ca un leu în cușcă. Din când în când, prin fața mea trece câte cineva, Gârneață ori Cebuc, ori vre-un gradat. Și eu trec înainte și mă grăbesc vrednic în această învârtire pe loc. Nimic.

Niciun ajutor. Atât de sigur între atâția oameni.

Mă înalț pe colnicul ușor și-mi las ochii biruiți, umiliți, în besna cea mare de dincolo. Stau mult așa și abia întru târziu, simt în spatele meu antene streine, prezente, care mă dibue.

Mă întorc brusc. Gârneață și Cebuc stau la distanță apreciabilă, dar e limpede că ei așteaptă ceva dela mine.

Nu aveau de comunicat nimic urgent, de sigur, căci ar fi făcut-o până acuma, dar voiau totuși să-mi vorbească. Le fac semn să se apropie.

— Ei, haideți, ce doriți? spuneți.

— Vreați să mă întrebați ceva?

— Unde vă vedeam. cam.

— ... Cam. niliniștit. și vă tot uitați într'acolo.

— Ei și dacă mă uit într'acolo. ce vă privește pe voi?.

— Se pregătește oare ceva, domnule locotenent? întrebă cu glas de taină Gârneață.

— Ce să se pregătească?.

— Cine știe. poate. cu bolșevicii ăștia. cum și-au pus ei gând să pună jos toată lumea. Poate că s'a primit ceva, vre-un ordin.

— Nu vorbiți prostii.

Și râd tare și voios, ca să le arăt că nici nu poate fi vorba de așa ceva.

— Eu mă gândeam că. unde tot vă vedeam umblând de-colo. până colo.

— Ho, ho, ce idee. nu Gârneață. umblu. umblu pentrucă. înțelegi. pentru că. nu-mi ies niște socoteli.

Din cărțile mele. Am dat de unele grele ale dracului.

Și scuip plictisit într'o parte, în privirea de respect a plutonierului, care se minunează tot, că, fără a fi silit de nimeni, mai găsesc și timp, pentru lucruri care dau atâta bătae de cap.

— Da. eu știu de ce vă uitați așa câte odată peste râu, domnule locotenent, își pipăi mustața lui neagră, clipind șiret din ochi Cebuc. Mai ales ziua.

— De ce mă uit?.

— He, he. dacă îmi dădeați mai multă luare aminte.

— Luare aminte?. Ce luare aminte?

El nu se grăbi să-mi răspundă. Apoi râse iar tihnit, cu înțeles, spunând doar atât:

— Șpioana.

— Spioana?.

— I-am spus eu lui Gârneață. se vede c'ați primit vre-un ordin. vre-o înștiințare.

— Nu înțeleg. de ce spioană vorbești? N'am primit niciun ordin și nicio comunicare, nu înțeleg ce vrei să spui.

— Nu v'amintiți. în seara aia. omul ăla din Ardeal.

— Nu-mi amintesc. omul. a da. acela din Ardeal.

Ei, ce e cu el?.

— Care i-ați dat drumu. în seara când v'ați întors dela domnul locotenent Iliad. Când v'ați dus dumneavoastră întâi la dânsu'. Era Gârneață de serviciu. iar eu stam aicea și-i prijoneam pe

ruși. Ș'a fost și ardeleanul ăsta.

— Da mi-aduc aminte. Am și vorbit cu el mi se pare.

Eram și eu nițel dispus atunci.

— Păi da. L'ați bătut pe umăr și ați spus: „Ăsta e român din Ardeal". Că începuse el să vă spună de spioni, c'au împânzit tot malu' ălălalt. Da atunci dumneavoastră i-ați spus: „Ia mai taci și tu cu spionii tăi, mă; sunt plictisit de spioni și de proști d'ăștia". Iar el atunci a început să povestească de unde e și cum a rămas la ruși din război, tocmai în Siberia și cum a scăpat încoace.

Mi-aduceam perfect de bine aminte: era un țăran ardelean, prizonier de război, oprit de-un soviet siberian la muncă forțată de mină. Îi dădusem drumul chiar fără excortă.

— Ei da, mi-amintesc. da n'a fost vorba de nicio spioană.

— Păi, ne povestise nouă înainte. Spunea c'a văzut-o chiar în seara aia, când el da târcoale să treacă încoace. A văzut-o de departe și s'a speriat de ea. S'a ascuns în tufiș că avea căciulă albă și cisme negre, adicătelea se chiamă că ea avea așa - și el a crezut că e soldat. Ea se uita cu băgare de seamă încoa și 'ncolo. Dar nu se

apropia de ghiață ca să treacă, măcar că nu era nici țipenie de om. Da ea pe semne nu vrea să treacă. Pe urmă a luat-o repede la picior înăuntru, în țara rusească. Dar asta e principalu. că avea ceva în mână. ceva negru. un aparat de fotografiat.

Adică spioană. că el auzise de-așa ceva, de când era în război. Pe urmă după ce s'a îndepărtat s'a mai oprit odată și s'a uitat îndărăt, da' ardeleanul, abia după ce nu s'a mai văzut, s'a strecurat încoace.

— Un aparat fotografic?

— Da. fotografic. d'ale mari. o cutie lungă și neagră.

— O cutie lun. Fotografia cu ea?

— Nu; se vede că isprăvise. Că și eu l-am întrebat, zicea că-l

ținea în mână de-o tortă. Al dracului ardelean, toate le-a băgat de seamă.

Tot sângele mi-a năvălit în cap; îl simt cum bușnește din toate părțile și cum se izbește cu furie de talaz, în tâmplele mele.

— Pe la ce punct a trecut ardeleanul?

— Pe cât spunea el și pe cum îl prinseseră ca la un chilometru mai jos de aci.

Dar Cebuc nu știe să-mi mai dea și alte

deslușiri.

Și contrariat de veștile incomplecte, contrariat de tumult- oasa-mi curiozitate nereținută, rău disimulată, pornesc în râs stupid, falș, galben, care pentru ei vrea să însemne nesinchiseală, dar care pentru mine e țipăt de răstriște, de durere, de nebunie.

— Mie tot îmi juca pe limbă să vă spun, complectă Cebuc agale: „A văzut el o șpioană dom' locotenent, cu aparat de pozat în mână. Da' prea ne-ați tăiat-o dintr'odată: - „Ia mai tăceți cu prostiile astea". Și am tăcut.

La un chilometru mai jos. Hm, dibuia așa dar un sector nou; și ezita să nu nimerească tot la Iliad!. Hm! Și dacă nimeria? Putea foarte bine să-și închipue că nu era inspecție tot timpul și că tot Iliad putea să-i fie cel mai de folos. Dar ea îl evita. Despărțirea aceea în noapte pe țărmul pustiu și înzăpezit, printre fantasmele tufișurilor, răscolise mândria rusoaicei. Se mai gândește cineva la mândrie când luptă; să iese la viață? Sau încrederea în Iliad se risipise? Oare să nu fi văzut cât îl stăpânea? E cu putință, o femee să nu-și dea seamă de acest lucru? Poate îl căuta tot pe el, cerceta unde să-i fie sectorul, dealungul râului atât de sucit de

meandre, că, dacă nu-i cunoști bine cotitură cu cotitură la cea dintâi abatere ai rătăcit? Nu pot să văd decât astfel lucrurile, pentru că revelația lui Cebuc, întârziată din propria mea vină m'a descurajat cu desăvârșire. Hm, zgârcitul meu noroc nici aici nu vrea să mă ajute!

Ideea asta mă indispune grozav și pe deasupra, mai vine și Iliad să-mi bată la ușă. Cu toată displăcerea vădită pe care nu știu cum s'o mai ascund, când mi se anunță această vizită, rece ca și frigul care-mi intră odată cu ea în odae; bag de seamă după o jumătate de ceas că trebue să binecuvântez cerul, care mi-a adus-o.

— Ea trebue să se întoarcă, să încerce să treacă iarăși, venea din prea mari depărtări, ca să renunțe așa ușor, strigă el, desbrăcându-se, fără a fi poftit. Și dacă n'a revenit încă, e că a avut imprudența să se îndepărteze prea mult și acuma nu-mi mai nimerește sectorul. Nu înțelegi? E limpede! urlă el scos din fire de sarcasmul care-mi învălue fața. Nu înțelegi? Dacă i-era să treacă prin altă parte, ar fi trecut până acum. așa la întâmplare, unde-o nimeri să iese. Dar va veni, căci tot de mine e sigură. Se va gândi că n'o se fie inspecție tot timpul și că dacă n'am avut prezența de spirit să-i spun că-i

aștept reîntoarcerea, nu era greu de bănuit din plânsul meu acest lucru. Ea va veni, înțelegi. ea poate a luat ca o tărie a mea, ca un punct de onoare; pentru un ofițer, ca să n'o sfătuesc să revină, când superiorul meu o izgonea. Dar amintindu-și nopțile noastre, zilele noastre, dragostea noastră, avântul cu care am început despăduchiatul, înțelegi, când ea se aștepta la disprețul meu; când își va aminti atâtea lucruri pe care tu n'ai de unde să le știi, va veni auzi, va veni, auzi va veni, cu încăpățânarea aceia rusească despre care mi-ai vorbit, de a înfrânge din nou acolo unde a fost învinsă, de a se reîntrona acolo, unde a fost izgonită. Așa trebue să fie precum îmi povesteai de mult. mi-aduc aminte bine unele lucruri și-mi spun: ea trebue să vie, Ragaiac avea dreptate. ea trebue să mă caute.

Îl ascult zdrobit pentru că simt cât de multă dreptate are. Dar mai e ceva care mă ține solid pe picioarele mele; mai sunt tocmai cuvintele lui Cebuc, care acum sar ca spiridușii în gândul meu și-mi aduc un vântișor de încredere. Ha, ha, imaginația mie cu mult mai bogată de cât a acestui camarad nătărău, pe care tot eu l-am zdruncinat din imbecilitatea vechilor lui rutine

și a reduselor lui aspirații. Mi se pare ceva extrem de grandios, de epic ceiace am de gând să fac. O mulțime întreagă de exaltați arși de mirosul scăpărei mult visate, vor căuta pe fată, singura care va putea să deschidă poarta celui ce va găsi-o, spre pământul acesta ferecat, pentru ei un ideal atât de considerabil. Și viziunea asta numai, se desvoltă atât de mult în mine, că surâsul meu de îngăduință și de compătimire, cu care consider pe convorbitor, e cu neputință, să scape acestuia.

— Dar se poate întâmpla, ca ea să fie capturată în limitele sectorului tău.

— Ți-am mai spus și ți-o repet: sectorul meu are doar.

— Sectorul meu are șapte și al tău încă șase chilometri...

Treisprezece chilometri în total.

Iliad se întrerupsese ca să scoată harta din patașca ei transparentă. Mi-o întinde pe masă și degetul lui aleargă nervos peste chilometrii tescuiți pe hârtie.

— Vezi, îmi spune el, bătând cu vârful degetului într'un punct însemnat cu roșu. Ăsta e satul unde a poposit ea, găzduită de-un culac bătrân, de unde a adus și păduchii.

Îi zice Dubošani. îl vezi. Bani avea cu ea, bani rușești, bani românești, bani streini. Numai bagajele i se furase.

Banii i-au fost aduși colonelului care-a poruncit să i se restitue. deci gazda la culac era asigurată. Acuma privește aici. în sus și'n jos, în dreptul întregei întinderi a sectoarelor noastre nu mai e alt sat atât de apropiat.

— Dar dacă a nimerit totuși în altă parte.

— A revenit cu siguranță aci. sunt atât de sigur că nu mă înșel de lucrul ăsta, cum sunt sigur că nu mă înșel că te văd. Aici e punctul pe unde a trecut în sectorul meu și unde a surprins'o caporalul Potroc. Am anchetat pas cu pas drumul ei. Mai sus ori mai jos de aceste sectoare, cum vezi, e cu neputință. Însă, poftim. e foarte cu putință să nimerească la tine. înțelegi.

— Sigur că înțeleg. E chiar de mirare că a trecut la tine, când satul pe care mi-l arăți e cu doi chilometri mai jos de limita sudică a sectorului tău. izbucnesc cu dușmănie, ciocnind violent cu degetul. Și e probabil că fata a trecut pe la mine, dar s'a rătăcit și-a luat-o spre nord, pentru ca s'o nimerească măgarul ăla de Potroc. Îl știu, e o mare lichea, l'am avut și eu.

Și-mi ascund capul în mâini covârșit de această ultimă noutate. Va să zică ea a găzduit în Duboșani. Ce mai e nevoe de hartă. Acum îmi dau seama de totul de minune.

Știu pe unde a venit.

— Bine, reia după o tăcere Iliad, domol. Poate să fie așa cum spui. Foarte bine. Așa a fost norocul meu. Însă spune-mi prietene. Dacă va nimeri din nou la tine.

Glasul îi tremură, mâinile îi tremură, în ochi îi tremură boabe de lăcrămi.

— Prietene, repetă el apăsând pe cuvânt, cercând să mă fixeze prin roua ochilor.

— Va nimeri, vezi bine că va nimeri. Pentru că la mine, probabil din cauza satului aceluia, trag fugarii într'un număr înzecit cât la tine. Ia uite cât de departe sunt satele rusești din dreptul tău. S'ar putea spune că la tine nu se abat decât cei ce răsbat prin sectorul meu și din cauza șerpuirei fluviului și a conformației terenului, o iau spre nord, crezând că merg spre apus.

— Exact, exact, ai perfectă dreptate. dar ia spune-mi.

— Am, să știi că am! strig cu o imensă satisfacție. După cum ai și tu că va veni.

Și fericit peste măsură îl întreb dacă e dispus să bea ceva vin.

— Vom bea mai târziu, răspunse el cu o infinită tristețe.

Acuma însă, spune-mi prietene, dacă ea va fi prinsă de patrulele tale, oare. oare. - aci înghiți în sec ca să-și recapete vocea pierdută subit - oare după cele ce ți-am povestit. ai fi în stare s'o reții. pentru tine.

Nu-l priveam în față, dar îl vedeam, îi vedeam tot chipul cu trăsăturile oscilând între milogeală și ură; îl vedeam prin frunte.

— Dacă va nimeri la mine. îmi voi face datoria.

— Vei trece-o înapoi? gemu el stins, împleticindu-și pașii pe care instinctiv îi face îndărăt. Plec ochii și mai jos și articulez abia întru târziu, ridicându-mi privirea pe îndelete:

— Depinde.

Duioșia dispăru ca prin farmec.

Nu cred că Vlad-Țepeș să se fi încruntat mai teribil dinaintea unui semen omenesc ca Iliad acuma dinaintea mea. Și totuși ochii par'că i se lichefiază.

— Va să zică.

— E simplu, dacă observ că fata e într'adevăr

o mare artistă aș putea să trec peste consemn, eah. un caz, acolo, să închid ochii. și să-i deschid bariera.

— În schimbul?

— În schimbul. arcușului ei fermecat.

— Va să zică în niciun caz n'ai reține-o.

— Nu fac astfel de imprudențe. colonelul acum o știe.

Iliad își proptește capul în palme și-și acopere ochii în mâini. După un răstimp:

— Bine. era de așteptat. un om de onoare n'ar fi putut proceda decât așa.

— Mda.

—?.

— Dar dacă eu te-aș ruga anume, în virtutea nu numai a camaraderiei, dar a prieteniei noastre. ca să mă anunți și pe mine. prietene bun.

— Se vede că vrei să mă bagi în bucluc.

—?.

— Firește. dacă e s'o fac scăpată, trebue procedat repe-de. De ce să periclitez viața fetei. și cariera mea. și cariera ta. Trei. trei nenorociri ar urma dintr'o simplă imprudență - râd fericit că pot să previn aceste dezastre.

El s'a ridicat în picioare și mă străpunge de

sus până jos nu cu ura și disprețul, pe care ține să mi le arate, ci cu mila pe care mi-o inspiră.

— Îți promit un singur lucru, Iliad.

Tresărire vehementă; atenție încordată de luptător în gardă.

— Îți promit dragul meu, să întreb pe dudue: - Vreți să chem și pe Iliad.

— Îmi promiți tu asta?.

— Da, însă după ce-i voi da toate asigurările, că. în orice caz, ori care i-ar fi răspunsul. ascultă bine ce spun, ori care i-ar fi răspunsul. că drumul ei e liber. Și dacă ea va consimți, te voi chema.

— Îmi dai cuvântul tău?

— Îl ai.

Nenorocitul se repede la mine, mă ridică în brațe, mă strânge la piept. Ceasuri întregi se întinde acum masa noastră.

— Și spui că avea șoldul sus?.

— Ha, ha, pe onoarea mea îți spun. dar fără să-i comprime bustul, ma parole d'honneur. Șalele se strângeau spre mijloc într'o linie atât de lină. aidoma cum o descriai tu, în bordeiul ăsta, ți-aduci aminte? Par'că ai fi fost profet, așa mă minunam când le vedeam cum se potrivesc toate, cu ce-mi povesteai tu. Dar ce să-i faci? A

nimerit la mine.

Așa e dragă. valsul vieții.

Numai fața Valiei, mi-era cu neputință, cu neputință s'o văd în întregime, deși îi știam acuma mărimea ochilor, clinul nasului, linia bărbiei, obrajii, fruntea, sprâncenele, genele, alunița din colțul buzei. deși-i știam tot ce se putea ști despre ea.

— Dar în afară de muzică, și'n afară de trecutul ei, nu-ți spunea ea altceva Iliad, ceva despre gândurile ei, despre modul cum vede lucrurile dimprejur. cum înțelege bunăoară împrejurările astea.

— Filosofie, vrei să zici?. întrebă Iliad după ce înghiți ultima dușcă. He, he, cam avea ea chef. dar cum începea îi astupam gura cu un sărut mai tare decât Dostoiewsky.

Nu mai avea ce să mai zică. Ce vrei, mon cher, asta era arma mea! Se cam mira ea că eu nu cetisem nimic de Dostoiewsky.

Ha, ha, ha, da o răzbeam cu ale mele. Par'că la dragoste aștepți pe Dostoiewsky? La drept vorbind, cetisem eu ceva: o poveste cu un pom de Crăciun, care-mi inspirase și-o poezie; i-am spus eu.

— Și nu-i spuneai, că aici, aproape, foarte

aproape, ai un prieten, care a cetit pe Dostoiewsky tot, tot, poate mai mult decât a cetit ea. care așteaptă norocul să-i desprindă chiar din paginile lui Dostoiewsky său ale lui Tolstoi și să-i aducă o Avdotia Alexandrowna, o. Anna Ka.

— Păi ce, eram idiot?. Mă, mare prost trebue să mă crezi tu pe mine.

Iliad redevenea pe nesimțite, cel vechi, cel știut.

Iar între timp, cu grijă de ale mele, eu eșiam din când în când în bătătură, alunecam pe zăpadă, zglobiu ca un copil și râdeam cu poftă. Convocasem statul meu major: plutonieri, sergenți, tălmaci, dintre caporali doar pe Marinescu, în odaia lui Gârneață.

— Îmi pare grozav de rău, Cebuc, că am lăsat să ne scape de-o săptămână și mai bine, chestia de care mi-ai spus, cuvântez cu înfocare. Zici că avea o cutie neagră în mână?

Așa trebue să fie precum ai zis, precum a bănuit ardeleanul: Spioana! Asta nu e un lucru, așa, fără însemnătate. Trebue să fim cu ochii în patru, înțelegeți. Zilnic primesc ordine și comunicări de-a dreptul dela domnul colonel: fiți cu atenție la spioni și mai cu seamă la femei,

la spioane! Cum le prindeți la comandament!

Ei bine băieți, femeia asta trebue să ne pice în mână, cu aparatul ei cu tot. Trebue s'o supunem la o strașnică percheziție, trebue să punem mâna pe toate documentele și fotografiile ce le-ar purta asupra ei. Însă cum am putea s'o prindem, când noi nu putem să trecem dincolo?. Și uite de-aia v'am chemat la sfat, pentru că trebue să fim toți înțeleși. Acuma, vă las iarăși nițel singuri, că am musafir pe Iliad. Dar până mă întorc, voi să vă și orânduiți în gând planurile voastre. Să vedem ce ziceți fiecare și pe urmă vom alege pe cel mai bun.

— Domnul locotenent Iliad, are cunoștință despre spioana asta, domnule locotenent? întrebă Gârneață.

— Nu Gârneață. și nici nu-i spun. Când pot să fac ceva și singur, de ce să mai încurc și pe alții în ițele mele, ca să se laude pe urmă că ei au descoperit totul. Merci!.

Un murmur de aprobări îmi întâmpină aceste vorbe. Îi lăsai deci să cugete și să se sfătuiască, iar eu alergai la locotenentul Iliad, care se pregătea să plece. Când revenii, oamenii mei nu ajunseseră încă la un liman mai consistent.

Să trimetem un soldat deghizat și șmecher? - o astfel de propunere trebuia dela început aruncată deoparte: chiar dacă întreprinderea izbutea, colonelul s'ar fi supărat grozav.

Iar dacă nu izbutea sau lua cine știe ce întorsătură, răspunderea noastră ar fi fost periculos de gravă. Să tocmim vre-un basarabean, căruia să-i înlesnim trecerea și să-i ajutăm revenirea - ideea asta a lui Gârneață era cea mai bună, dar de unde găsești basarabean în pustietatea asta și încă dispus la astfel de aventuri? În cătunul fără nume nu văzusem nici urmă de bărbat tânăr, iar Tohatinul era departe. Ne gândirăm la acei doi flăcăiași, pe care-i întrebuințam la vâslit, vara, când transportam refugiații cu luntrea, dar ei plecaseră din cauza înghețului și aveau să revină la primăvară. Am fi putut totuși să le dăm de veste; unul locuia în Tohatin și altul ceva mai departe.

— N'aș dori să punem români de-ai noștri pe drumuri, de pe care nu știu dacă se mai întorci, luai în cele din urmă cuvântul. Pentru că o spioană de-astea, e de obicei o femee grozav de crudă și de periculoasă, afirmai cu convingere.

Ar fi în stare să-l dea pe omulețul nostru pe mâna bolșevicilor, ca să-l frigă de viu. Însă eu

m'am gândit la asta: ascultați și voi să vedeți și dacă n'o fi bună, om găsi alta.

Tot ne trec nouă prin mână atâția refugiați, ce ne costă să făgăduim azil și trecere liberă, fără nicio formalitate și supărare, aceluia care o va aduce-o.

Aprobările tuturor porniră din toate părțile.

— ... de ce tălmaciul să nu le spună la toți, că-l va bate fericirea pe-ăl care-o ști și-o izbuti s'o hotărască să treacă prin sectorul nostru.

Tălmaciul încuviință mișcând în sus și'n jos barba lui de patriarh.

— Dar nu trebue să ne scape cumva, că noi știm că e spioană. șuerai, scoborând vocea și privind cu înțeles pe fiecare din convorbitori. Nu, nu. pentru că în grămada zdrențăroșilor ăstora nu știi totdeauna cu cine ai de-aface, ori cât am scotoci noi trențele lor cu păduchi. Dar eu m'am gândit așa: pentru că de obicei spioanele astea sunt alese anume pe-o sprânceană, - făcui cu ochiul strengărește și toate mutrele îmi răspunseră cu rânjete jignitoare; - să spunem că mulți fugari ne-au povestit de-o fată frumoasă

— S'o nimeri nu s'o nimeri, dar voi știți, toate femeile cred când le spui că sunt frumoase.

— De-asta așa e, râse unul, și toți râseră la fel, iar tălmaciul încuviință înțelepțește din barbă.

— ... că toți fugarii, - nu numai unul, înțelegeți - ne-au povestit de-o fată tânără, care dă târcoale să treacă încoace și n'are curajul - ce zici Cebuc, mă adresai îndată acestuia, căci zâmbetul și privirea lui stăruitoare, nu-mi plăceau de loc.

— Bun, bun, domnule locotenent, răspunse el admirativ, e strașnic adusă. că doar atâtea cărți câte aveți în bordeiul dumneavoastră, au știut ele cum să vă lumineze.

— Mă, păi dacă e așa cum a spus ardeleanul, ea tre să aibe gazdă pe-aci prin apropiere, prin Duboșani, ori prin alt sat din împrejurimi. și mulți din mușterii noștri poate or fi și văzut-o. Eu așa cred că e bine să-i spună ca s'o poată ademeni. că într'atâta am auzit de ea că m'am îndrăgostit de dânsa. Ei, ce ziceți. băeți. înțelegeți cam cum vine șurubul?.

— Înțelegem. să trăiți, se amestecară îndată glasurile tuturor și cu toții schimbară între dânșii priviri luminoase de aprobare.

Dar pentru a accentua și mai sigur caracterul ostășesc al intențiilor mele, găsii că e cu totul

nimerit să interviu brusc cu o autorectificare:

— Nu. nu băeți. îndrăgostit nu merge. he, he, nu sunt așa de gâsculițe, femei d'astea pe care le recrutează birourile de spionaj. sunt date dracului de deștepte.

Îndrăgostit nu merge. trebue găsit altceva.

Am făcut o pauză mai mare, în care timp am tot privit prin colțuri, muncindu-mi figura în semn de meditație adâncă.

— A iacă, găsesc după o vreme. Să zicem bunăoară așa, că domnul locotenent s'a înduioșat mult că o biată fată ca ea s'a sfiit să treacă încoace, când trec atâtea haimanale.

C'am auzit, că după înfățișare ar fi de neam bun și că sunt mare dușman al bolșevicilor, că sunt și basarabean și după mamă rus; și am și eu rude rămase în Rusia, pe care le aștept. Că am auzit de urgia celor de acum, față de nobilii ruși și mai cu seamă față de femeile nobile - și cu toate că e poruncă hotărâtă și grea să nu scape nimeni încoace, totuși eu închid ochii și pe toți îi las să treacă, doar, doar, s'or nimeri și rudele mele.

Nu știu dacă o spioană adevărată ar fi putut primi cu atâta ușurință astfel de discursuri, însă statul meu major, spre deosebita-mi satisfacție,

se arăta nespus de încredințat că șiretlicul va eși de minune.

— Tot domnul locotenent sireacul. mă linguși admirativ, după obiceiul lui, Gârneață.

Iar Marinescu, întru onoarea mea își dispuse în chip de veselie, albușurile vineții ale ochilor șterși. Bătui pe umăr pe tălmaci:

— Nu, lasă, am să-ți scriu eu pe-o hârtie ce trebue să le spui, pe scurt, știi. poți să le mai adăogi pe deasupra, ca să-i lămurești și dumneata. însă ceia ce-ți voi scrie eu, aia trebue să le-o spui pe dinafară, cuvânt cu cuvânt. pentru că avem de-aface cu o femee strașnică și nu trebue să greșim cu o iotă. Ba încă poți să le adăogi că despre propunerea asta niciunul din moscalii și vagmiștrii mei nu știe nimic.

Că doar eu și cu dumneata știm aci rusește, dar eu nu pot să mă adresez lor pe rusește, ca să nu dau de bănuit la soldați. înțelegi domnule.

— Înțeleees. înțelees, asigură basarabeanul cu vocea lui domoală și cântătoare. Iar gradații se minunară din nou zgomotos și lingușelnic de dibăcia mea.

Prima încercare a hotărârei noastre fu pusă în aplicare chiar în seara care urmă.

Tălmaciul explică streinilor de ce nu putem

să-i primim.

Oamenii ascultară lămuririle cu indiferență; odată ce erau respinși, ce-i mai priveau pe ei motivele și oarecum scuzele noastre pentru această lipsă de ospitalitate? Dar când barba lungă a tălmaciului începu să se miște pentru a pomeni de fata cu „o cutie neagră în mână", ochii pleoștiți de îndobitocire se aprinseră; felinarul meu se plimbă victorios pe colecția aceasta de mutre sinistre, adumbrite de cele mai bizare forme de cușme

și șepci. Însă, când povestea se termină ochii se ascunseră repede în umbra cozoroacelor și în potloagele care curgeau din căciuli.

— Ei, primiți băeți? strigai atunci inimos și pusei pe tălmaci să repete în rusește, cu acelaș ton sprinten, plin de înviorare și trezitor de nădejdi.

Dar nimeni nu răspunse; ba chiar unele capete se dădură plictisite într'o parte. Tălmaciul se porni să facă preciziuni și să acorde garanții; însă, dacă n'ar fi fost soldații din juru-le, oamenii aceia s'ar fi risipit cu siguranță, fără să asculte. Când tălmaciul repetă întrebarea, nimeni nu răspunse. Ba da, primirăm îndată câteva rânjete de câini rebegiți.

Mai mult decât să-i dăm înapoi peste râu, ce le mai puteam face? Și dacă asta era totul, puteau cel puțin să-mi răspundă cu batjocura râsului lor tăcut.

Mă izbeam de aceste mutre negre și soioase ca de indiferența albă a câmpului rusesc. În cuprinsul imensității ninse, printre aceste arătări zdrențuite, printre acești ochi de fiară, printre aceste danturi de lup, Valia se silea să apuce talazul prielnic, care s'o arunce pe țărmul salvării. Ea avea de parcurs doar cele câteva leghe din urmă ale unui sălbatec și pustiu continent. Și totuși limanul ajungerei era barat cu valuri de râu, cu cerc de fier și foc; doar într'un singur loc o luminiță pâlpâia și pentru dânsa, ca acele faruri abia zărite, pentru rătăciții mărilor înfuriate. Dar cum va putea să ajungă până la urechiușea ei fină de muzicantă, șoapta ușoară, ca unda de zefir; că aci aproape, într'un loc anume, o luminiță a scăpărei pălpâe numai și numai pentru dânsa.

O, ho, cu neputiință să lăsăm lucrurile aicea. Haide; haide, curaj. încă un pas, încă unul. Și cu ultimile sforțări ale naufragiatului ce vrea să prindă țărmul ascuns de noapte și depărtare, mă reped cu umăr de fier în bancul de indiferență și

prostare. Mi-aud glasul ferm lovind cu sonoritate masivă de ciocan și mă încurajez de el, întărindu-l. Încep un viu și sever interogator. Vocea mea impune și ochii-mi domnează. Îi descos în bloc, apoi pe fiecare în parte: asupra drumului străbătut, asupra situației geografice a malului dincontră, asupra ultimilor localități în care poposiseră.

Veniam în sfârșit cu vorba la Valia; câte unul începea atunci să se desmorțească. A, par'că văzuse el ceva. a da, da. o barișnă înaltă. și cu. în mână. o cutie. da, da, da. Ah, iată unul, care-mi păruse cel mai recalcitrant dintre toți, îmi înșiră acum o poveste întreagă. E vădit lucru însă că fata rătăcitoare s'a iscat în mintea lor abia în clipa de față.

Dar rău cusutele lor minciuni mă înviorează, mă umplu de viață ca repetatele găleți de apă pe cel ce și-a pierdut simțirea; îmi dă prisos larg de energie, ca să le insuflu adânc, pe deasupra bărbei de profet a tălmaciului, ambiția faptei și dorul aprig al scăpărei.

— Ei vedeți, unii ați și văzut-o. prin Dubosșani sau prin alt sat prin care ați trecut. cel care mi-o va aduce-o.

Și tălmaciul trebue să precizeze iarăși după

dictarea mea, că vreau s'o scap pentrucă este o dușmană a roșiilor, o albă, - si trebue să atragă deasemenea atenția asupra poziției pichetului meu, pentru ca trecerea să nu se încerce în vre-un loc greșit, unde alți comandanți, poate, nu vor să știe nici de albe, nici de roșii.

Târziu în noapte, îmi dau seama că am greșit cu nefericitul cuvânt: albă. Căci suggestiile mele, prin gura acestor indivizi nesiguri, puteau ajunge la urechile unei adevărate autorități bolșevice. Chiar mâine, discursul ce i-am scris tălmaciului, trebue potrivit din nou, cu multă, cu foarte multă prevedere.

În grupul aliniat pe două rânduri al refugiaților, la întrebarea lui Gârneață: „Care din voi e moldovean?" nimeni nu se mișcă. La a doua întrebare: „Care din voi știe moldovenește?" se desprinse unul singur. La întrebarea tălmaciului, pe rusește: „Care are rude în Basarabia?" iarăși nicio mișcare.

Oamenii fuseseră prinși pe înoptat și urmau să fie trimiși înapoi tot în noaptea asta, în cel dintâi moment prielnic.

Cel care pășise înaintea grupului era înalt de statură; la reflexul promoroacei figura lui împrumuta sensuri imprecise, inconsistente,

schimbătoare. Îl cuprinsei în conul de lumină al felinarului meu electric, de buzunar. Un chip tăiat de linii dure și multe, nesimetrice; ochii mici sub smocuri aspre de sprâncene. Sub nasul gros de formatul și culoarea unei pătlăgele vinete, individul era spân, dar de-o parte și de alta a nărilor, alte două smocuri țepoase și rare, încălecau colțurile buzelor. Fălcile deasemenea i-erau golașe dar în vârful bărbiei și dedesubtul ei se sburleau ca niște ace înfipte în perinuță, aceleași țepi aspre și rari. Căciula de oaie, șuba cărămizie, și botforii din picioare erau ferfeniță.

— Tu zici că știi moldovenește, dar nu ești moldovean.

Ești ovrei?

— H. h.

— Ești jidan? trebuii să mă corectez, pentru că în Basarabia cuvântul „evreu" pare, dacă nu necunoscut, în orice caz foarte curios fiilor lui Israel, de condiție joasă.

— Niet.

— Știi moldovenește or nu știi? îmi înăsprii vocea agasat.

— D'apăi că grăesc.

— Cum te chiamâ?

— Ilia.

— Ei, și-atât?

— Atât. Pentru un suflet al lui Dumnezeu un nume e deajuns. Că și șei de au mai multe tot un noroc au pe lume; douăzeci de-o avea, și tot le-o schimba să se ascundă, foamea și moartea tot îi nimerește.

— Ce spui mă?. Faci pe cugetătorul ai? Ești rus atunci?

— Suflet al lui Dumnezeu.

— Lasă pe Dumnezeu, răspunde ce te întreb; ești rus?

— Oi fi și rus.

— Cum oi fi, bă? ești sau nu ești, răspunde repede că n'am timp de ghicitorile tele.

— Eu p'ân aste locuri m'am născut.

— Aci sau dincolo?

— Pe aici, pe dincolo.

— Zi te-ai născut pe rând.

— Ăl întunecat o mai știi cum m'am născut, Lumina voastră. da' eu nu-mi mai aduc aminte că pe vremea aia eram și mai prost ca acum.

— Văd că vorbești limpede ca moldovenii adevărați, de ce n'ai ieșit din capul locului, când am întrebat cine-i moldovan. Ori nu-ți place să-ți spună că ai cap de bou.

— D'apoi cum nu mi-o place, că și boul e mai

frumos la cap ca mine. Nu vă supărați luminăția voastră, oi fi și moldovan.

— Cum oi fi măi? ești sau nu ești? Ce-a fost tată tău.

— Om o fi fost și el, că văd că n'am ieșit nici mânz. nici vițel. și tare rău îmi pare de-asta. Că mai cu bucurie și mai omenește s'ar fi uitat oamenii la mine. Da eu la față nu l'am văzut ca să-i grăesc și lui așa o bucurie.

— Da maică-ta nu l-a văzut?.

— Dacă s'or fi desfătat noaptea prin iarbă, cum era să-l vadă și ea iracan? Că la drum lung pe câmpie, omul unde vede om se oprește să'nopteze și uneori se nimerește să fie la o laltă și-o fumee or două. Iar după hodină, o pornește iar din viul nopței, care încotro îl trage soarta lui.

— Da maică-ta ce era?

— Era și ea bună femee. că atât cât am fost împreună nu m'a lăsat din sudălmi și bătae. Da se chiamă că nu m'a aruncat pe drum.

— Bine, bine, dar ea ce era? moldovancă, rusoaică.

— Poate-o fi fost de amândouă felurile, că dacă era cu rușii grăia rusește, da cu moldovenii, moldovenește.

— Da cu tine cum grăia?

— Când mai așa, când mai așa. cum nimeria și ea.

— Da voi în ce sat stați, rusesc sau.

— Pe unde ne-apuca iarna, că vara toată nu stăm locului. pân' într'o zi. eram flăcăoaș pe-atunci și ne-o prins într'un târg și ne-o închis, da nu laolaltă. D'atunci n'am mai știut unul de șelălant.

— Și pân'atunci n'ai avut și tu curiositatea, cum să spun, nu te-o îndemnat și pe tine sufletul s'o întrebi: Da tu ce ești mamă, moldovancă, ruscă?

— Iaca, să mă iertați înălțimea voastră, numai aiasta nu mi-a dat în gândul ista prost al meu s'o întreb.

— Auzi, Gârneață, ce glăsuește ăsta. L'ai căutat bine prin buzunare?

La răspunsul acestuia, că i-a dat o atenție specială, mă adresai iarăș individului fără nație:

— Vezi mă ciolovec, dacă apucai să-ți spună maică-ta că ești moldovean, rămâneai aici. Dar așa, o s'o iei la drum îndărăt ca și ăștia, care ne înțeleg ca pe păsări.

— Să trăiți ani mulți și fericiți luminăția voastră. Așa să faceți cum grăește înțelepciunea

măriilor voastre. Și eu tot mulțumit oi rămâne, că și acolo ca și aicea e tot pe pământul lui Dumnezeu.

— Eu am auzit că pe-acolo nu mai e pământul lui Dumnezeu.

— D'apăi ș'ăi de zic așa mărite Doamne, tot ai lui Dumnezeu sunt și ei și tot lui o să-i răspundă la dreapta judecată.

Omul se dădu lihnit îndărăt să-și ocupe locul printre ceilalți. Îl oprii. Rămânea să mai mă gândesc ce e de făcut cu dânsul.

Urmară lămuririle tălmaciului și propunerea salvatoare.

Dar aceleași mutre impasibile, aceiași ochi îndobitociți sau împroșcând o clipă mici sticlișuri de ură și dispreț, desigur, pentru barinul puternic și fără griji, care încearcă să le exploateze nenorocul ca să-și înlesnească aventurile și să-și potolească aleanurile. Pe niciunul, de data asta intervenția mea n'avu darul să-l ațâțe măcar la minciună; dădeau răspunsuri atât de brutal negative, că mă întristară cu desăvârșire și-mi epuizară repede stocul de ademenitoare întrebări.

Îi părăsii cu limpede conștiință a zădărniciei bietei mele nebunii de a pretinde să scot din

imensitatea mării, inelul de preț aruncat de-un orb. Aș fi vrut să oftez adânc de obidă și totuși, nici măcar atât nu puteam, ținut de rău de atâția ochi prieteni ori dușmani cari mă țînteau ca niște guri de arme pe-un condamnat. Reintram în bordei și mă aruncam, cât eram de lung în pat, strivindu-mi ochii cu apăsarea pumnilor strânși și prefăcându-i în mii de scântei colorate, ca pe niște tăciuni izbiți de clește. Atât mai dăinuia în acele momente în abizul negru din mine; aceste bizare steluțe de kaleidoscop în artistică și neîncetată combinare; ș'apoi din necuprinsele depărtări ale infinitului prins sub pumni, din nou, nepotolita nădejde începea să tresalte.

Mă ridicai cu priviri turburi în amurgul tot mai pronunțat al odăiței: și din umbrele colțurilor răsăriră aceleași cozoroace de șepci soioase și aceiași ochi fosforescenți, fixându-mă din bărbi or de sub căciuli. Numai că acum mă priveau cu altă lumină, iar în gândul meu speranța se reabilita cu desăvârșire, când se umplea de mântuitoarea imagine: vre-unul din acești vagabonzi încrucișind întâmplător drumul cu ea: față'n față cu realitatea, cu neputință ca sufletul vagabondului să nu se limpezească,

gândul răsplății să nu-i încolțească sigur și stăruitor.

— Să trăiți, strălucirea voastră, - îmi tae calea Ilia, când ieșii iar în bătătură. Da' pe mine m'au lăsat singur afară și tare mai mă împunge vântul prin frunzișul ăsta de cârpe, care abi' de se mai ține pe oasele mele.

— A. da. duceți-l și pe el. Dar tu n'ai să treci înapoi noaptea asta. Am să telefonez la comandament, să vedem ce e de făcut și cu tine..! te oprim sau te expediem.

— Să trăiască mărirea voastră, da dacă eu v'aș mulțămi de bună voire și v'aș ura de sănălale, să mă lăsați să mă întorn cu netrebnicii ăilalți, înapoi, la răsărit.

— D. da.? așa?. a, bun. Renunți de bună voe, cum s'ar zice. Hei, Gârneață, apropie-te aicea. Ia vezi, ce e cu stimabilul ăsta. zice că s'ar întoarce peste râu.

— Să trăiți, înălțimea voastră, și dumneata gașpadin hauptcăpitan se îndreaptă el către Gârneață - și să mă iertați, da iacă, vedeți, aiasta e toată moștenirea care mi-a rămas de la ăl de m'a făcut la popas de noapte: când aud de telefonă și de camandament să m'apuce așa. cum să mai grăesc. măriile voastre ziceți că

teamă, dar eu zic că rușine mare, pentru ce să mai stricați așa lucruri scumpe și să supărați așa înălțimi luminate cu un păcătos și calic ca mine. i-o fi scârbă și tealifonului așela să cânte pentru așa otreapă și gunoi.

— Îl auzi Gârueață. Auzi ce pehlivan vagabond, ia mai scutură-i puțin efectele, bucățică cu bucățică.

Însă Gârneață clatină din cap fără însuflețire:

— Ce să-l mai scuturăm degeaba domnule locotenent, că prin găuri i se vede și pielea. Nu l'am răscolit eu destul adineaorea p'ăsta mai bine ca pe toți, ca nici mie nu-mi plăceau de loc țepile alea de arici; da vă asigur, în afară de păduchi, nu mai are niciun secret.

Conul de lumină al lămpei de buzunar umple iar fața schimonosită de linii dure ca a contaminaților de lepră.

Ochii, cu adevărat de arici, nu aveau nicio expresie, dar mizeria asta omenească, nu putea inspira cu adevărat decât milă.

— Bine, ești slobod să treci cu ceilalți. Pașol.

Dar Ilia nu se mișcă. Sentinela se apropie, dar el face un pas sfiit spre mine, în vreme ce gura i se întinde, într'o parte și într'alta sub țepile aspre, despărțind complect în două figura-i

hidoasă.

— Să trăiți! își răsucește el umerii, aplecându-se și răsturnând capul într'o parte, ca să-mi vorbească de jos în sus, ca și când ar fi simțit că-i necuviincios din parte-i să fim potriviți la statură - dacă mi-i iertat să întreb. Oare pe mine cu ce m'ați răsplăti dac'oi afla colea la Duboșani sau pe unde mi-o mai cutreera prin șura asta de cap să mai rătăcesc, pe barișna cu cutie neagră în mână. și oi face-o să vie la înălțimea voastră.

— Am spus. ai oricând drum slobod pela mine.

Ilia se scarpină în cap, părând că tot cumpănește, dar se vedea bine că e nemulțumit.

— Trecere slobodă. poate căpătăm și de așteptam aicea până mâine.

Iluminat în gând ca de-o isbucnire roșie de incendiu, îl apucai de mână și-l trăsei brutal, într'o parte.

— Spune, cât pretinzi?

— Ce să fac, luminăția voastră?

— Cât ceri, câți bani ceri?

— Ah, ho. iaca da. că nu ne prea înțelegem în toate cu dumneavoastră din țara veche. Apăi bani, înțelepciunea voastră, așa cât s'ar cuveni

să fie plătită așa ispravă, eu n'aș putea purta cu mine, că mai rău mi-o fi cu ei, decât fără ei. Dar dacă mărirea-voastră mi-ar da să mă îndop bine, ca să-mi ție pe mai multă vreme și mi-ar mai umple sacul cu câteva pite să-mi fie pe cale, iar când m'oi întoarce de mi-o da un rând de primineală, niște botfori care i-o arunca vre-un moscal și o buleandră cu mai puține găuri de cât aiasta de pe mine, ca mine nime nu s'o găsi mulțămit pe lume. Alunec niscaiva carboave aș mai putea duce dacă luminăția sa s'o îndura să-mi dea și din așelea pe deasupra, că dacă sunt primenit se chiamă că am cu ce să le fac cinstea a le purta.

O pereche de bocanci scâlciați, dar pentru el împărătești și niște ciorapi de lână găsii pentru Ilia chiar de-acuma. Îi mai dădui niște pantaloni de flanelă și un pieptar de blană de oaie, iar pentru cap o căciulă reformată. Îi arătai în schimb o cojoacă zdravănă de postav rusesc căptușită cu iepure, niște pantaloni de pielea dracului și un veston vechi și degradat, dar plesnit numai într'un cot. Astea toate vor fi prețul cel adevărat al ajutorului său; pe deasupra trei sute de lei la lună și hrană asigurată cât timp va servi pe Valia, dacă ea va

voi să rămână pe-aproape, câtă vreme eu voi mai fi nevoit să slujesc pe Nistru.

Îl ospătai zdravăn și vrusei să-i dau tot felul de merinde pentru drum, dar el nu primi decât pâini și doar un bidon de tinichea învechită, pe care i-l umplui cu rachiu tare. Mă rugă să-i îngădui să treacă ghiața mai înaintea celorlalți.

Încă de cu zi va fi în Duboșani și va iscodi fără preget. Valiei îi va grăi așa, că un ofițer, nu cel pe care-l știe ea, a auzit de întâmplarea ei și s'a mâhnit tare rău, c'a fost dată îndărăt, cu toate că se pricepea așa de bine la cântat și avea atâta învățătură. Iar asta mai ales l'a întristat peste fire, că și el a cetit strașnic de multă carte rusească și tare mult i-a plăcut; și mare fericire a fi pentru dânsul să întâlnească un suflet de fată așa cum stă scris în cărțile rusești.

Îi explic lui Ilia de ce țin mult să-i spună numai aceste vorbe și el pricepe de minune și reproduce cu o exactitudine uimitoare, chiar dela prima repetiție tot ce i-am spus.

Dis de dimineață telefonul mă chiamă cu alarme prelungi.

„Individul Serghe Bălan, înalt, forță ierculeană, părul castaniu închis, ochii albaștri, mustața galbenă, barba rasă, a evadat de sub

escortă, pe când era transportat la o confruntare." „Întâmplarea s'a petrecut într'o pădure, individul și-a rupt legăturile și a legat cu ele pe paznic de-un copac, nenorocitul rămânând în această poziție trei zile." Eram delegat să fac în toiul nopței o descindere inopinată la locuința contrabandistului din cătunul Tohatin (!?. - Tohatinul era la 12 kilometri și era mai aproape de reședința județului de cât sectorul meu, dar puterea executivă nu ezita când avea de numit localități, despre care Serviciul Geografic abia acum lua cunoștiință).

Pe la amiază telefonul mă chiamă iarăși: Bălan evadase de mai bine de o săptămână cu concursul unui complice - ale cărui semnalmente mi se dau de asemeni - și al soldatului de escortă, care fusese cumpărat. Cuprins de teamă, soldatul revenise în pădure, - se crede secondat de un al treilea individ - în mijlocul căreia stătuse legat burduf de-un trunchi de copac, două zile și trei nopți, în miez de iarnă. Era nemâncat și aproape mort de frig, de sete și de oboseală și e de mirare cum nu murise de-a binelea. A primit să sufere astfel pentru a înșela bine pe descoperitori, pe care firește îi aștepta ceva mai de vreme; dar a dat

de bănuit prin faptul că el pretindea să fi rămas în poziția asta de mai bine de-o săptămână, ceia ce era cu totul de necrezut.

Pe la trei după prânz telefonul mă chiamă iarăși: soldatul pe moarte în spital a menținut că a fost atacat de tovarășul lui Bălan, care l-a liberat pe acela; că, de frica răspunderei nenorocitul a cutreerat toate satele și cătunele din preajma pădurei ca să convingă pe cineva să vie să-l lege, pentrucă, după ce fusese desarmat, deși s'a rugat în genunchi de cei doi bandiți să-i facă această grație, aceștia au refuzat rânjindu-i în nas. Abia a patra zi a găsit un biet creștin care s'a îndurat să-l lege zdravăn, fără milă, pentru ca izbânda simulacrului să fie deplină. Soldatul - pe nume Cotoarbă, tot un basarabean, a refuzat însă, să denunțe pe creștinul care i-a venit în astfel de ajutor și s'a încăpățânat să nu-i dea numele până a intrat în comă. Cum din declarațiile lui rezultă însă că binefăcătorul cu pricina a venit în fiecare dimineață și în fiecare seară cu mâncare și cu propunere de a-l înveli peste noapte sau a-l aduce acasă - propuneri pe care însă legatul le refuzase cu îndârjire -era limpede că atât descoperitorul din dimineața treia al celui legat cât și binefăcătorul misterios

erau una și aceiași persoană; astfel c'a fost readus la instrucție, lansându-se asupră-i mandat de arestare.

E curios că mi se mai dau aceste amănunte, pe care telefonistul le risipea din rutină în toate punctele unde trebuise să vestească și să transmită dispoziții în legătură cu dispariția lui Bălan; totuși le-am ascultat înfiorat de drama descrisă atât de sumar și într'un stil atât de administrativ, ale cărui interesante particularități îmi scapă la reproducere din cauza repeziciunei transmiterei. De asemeni mi se pare curios că organele de urmărire și-au adus aminte de Bălan, abia după ce soldatul de escortă a fost găsit legat, într'o pădure.

Curios. Dar mai curios pentru mine și mai interesant era că Serghe Bălan scăpase acum mai bine de o săptămână; iar azi se împlinește tocmai bine săptămâna, decând am găsit pe Niculina zdrobită de boală, dar într'o stare de beatitudine sufletească, precum n'o mai văzusem niciodată.

Diagnosticul mi se lămuri.

Zdravănă bătae! apreciai cu toată obiectivitatea. Dar de ce numai bătae? Bine, bine; deobicei până aci merge pedeapsa

românului dela țară, în asemenea împrejurări: dar aici nu e vorba de un țăran oarecare, ci de Serghe Bălan.

Ori glonțul e rezervat pentru. hm.

De ce Niculina îmi ascunsese toate astea, de ce mă primea atât de fericită, de ce mă strângea cu atâta putere și mă sfătuia să vin ziua și numai ziua, iar noaptea însoțit numai de moscali? Înțelesesem că frica ei crescuse între timp, dar dacă își luase pedeapsa de ce se mai temea?. Îl mințise de bună seamă că totul n'a fost altceva decât lăudăroșenia mea. Foarte bine, foarte bine. dar de ce, dacă nu vroise să-l trădeze, sub un pretext sau altul, de ce nu-mi pretinsese să încetez deocamdată vizitele. ba încă tocmai dimpotrivă.

Hm, noaptea ce vine, va fi poate cu surprize.

Am pornit cu Gârneață, cu Gherăscu, țiganul zdrahon și voinic cât o stâncă și cu încă un soldat. În locul acestuia din urmă aș fi vrut să iau pe Marinescu; dar cu toate căutările a fost imposibil să-l găsim.

— Mi se pare că el ne-a luat-o înainte. împărtășesc lui Gârneață.

— Doamne păzește. e pe-aci.

— Atunci se teme să nu se pună rău cu

cătunul.

— Se teme să nu se pună rău cu pielea lui.

Am ajuns la Niculina la primul cântat al cocoșilor. Omul luat pe deasupra a rămas la poartă cu pânda și cu calul.

Eu cu Gârneață și cu Gherăscu, am intrat. Casa era în întunerec: Gârneață și-a îndreptat revolverul spre ușa prin care eu nu intrasem niciodată și care da în încăperea dela mijloc, de unde răzbătea spre odaia Niculinei ochiul de ferestruică albicios și suspect. Eu am bătut la ușa Niculinei.

Trebue să bat de mai multe ori, până când lumina se aprinde.

— Cine e? mi-ajunge în urechi glasul cu întrebarea, atât de obișnuite.

— Eu Niculino, deschide.

— A. dumneata.? (ea păstrase obiceiul de-a mă tutui numai în intimitate).

— Am venit cu ucaz. și cu oameni. să ridicăm pe domnul Serghe. Ce zici? Nu e cu supărare?.

— A.

Tăcere. Și pe urmă ușa se întredeschide. Femeea naltă ne întâmpină cu lampa ridicată sus, cu o mână ținându-și în dreptul gâtului un fișiu răsucit în pripă. Și-a vârât în picioarele

goale pantofii cu toc înalt, iar părul lung și negru i-e revărsat tot, pe spate și pe umeri.

— Ce v'a găsit?. mă întreabă glumeț și familiar.

— Am venit să facem percheziție; Serghie Bălan a scăpat de sub escortă și trebue să se găsească aci. Dacă nu se dă de bună voe, va fi rău de el.

— I'auzi una ca asta. se miră ea ironic. Și după ce ne consideră șugubeață în tăcere: - Vroiam tocmai să blestem pe cel care-mi turbură noaptea, dar cum văd mi-aduceți o veste care mă umple de mare bucurie. Apoi, domnule ofițer și oameni buni, până acum n'a dat pe-acasă.

— A fugit de-o săptămână. se amestecă Gârneață.

— Și abia acum i-ați prins de veste? continuă ea ironic.

Dar își ia repede seama și se preface în șagă, jignită: —

I'auzi, i-auzi. necredinciosul. pe unde și-o fi petrecând nopțile de-atâta vreme?.

Apoi ridicând lampa și mai sus:

— Iaca poftiți intrați, dar mai repede că-mi răciți casa. Precum vedeți nu-i nici în pat. - apoi

aplecându-se - nici sub pat. nici pe cuptor, nici nicăeri. Să vedem dincolo.

Și ese înaintea noastră pentru a ne arăta în același chip și odăile învecinate, pe care sunt atât de nerăbdător să le cunosc însfârșit. Ea scotocește singură în toate părțile, desface ușile dulapurilor, ridică lăzilor capacul, luminează chicotind și cuprinsul cutiilor dela scrin, în care n'ar încăpea niciun purcel. Pe urmă ne ia după ea afară, la grajd, la staul, la cocina porcilor, la cotețul păsărilor. Însfârșit, arătându-ne grădinița cu nucul despodobit și fundul albastru al livezei ninse, ne recomandă:

— Pe-acolo duceți-vă singuri. Și batându-mă ușor pe umăr, îmi râde cristalin în fundul urechei:

— Dumneata știi seama. Mie mi-e frig! și fuge în casă făcând haz mare.

Am cotrobăit totul, până la salcia pletoasă, ale cărei ramuri căzute și desgolite se lasă ca niște frânghii înțepenite în pământ. Mă reîntorc la dânsa; mă primește cu tifla unui:

„L'ați găsit?" sgomotos de vesel.

— Ascultă Niculino, îi spun când sunt numai eu cu ea.

Tu știi tot așa de bine ca noi. tu ai știut

înaintea noastră că el a scăpat.

— Dacă tu zici.

— Lasă glumele. A venit de-o săptămână acasă.

— Pe semne.

Îi strâng pumnul cu putere.

— Mă doare.

— Unde-i acuma?.

— Iaca, tocmai asta vream să te întreb.

— Sfârșește odată!. o zgudui cu putere.

— De ce nu mi-ai spus până acuma.

— Va să zica dumneata nu șăguești.

O privesc drept în ochii râzători și o smucesc drept în pieptul meu. Părul i se desprinde de pe umeri și se lasă tot spre podea. Îi strivesc sânii de mine și-mi aplec deodată ca o pasăre de pradă, ochii încordați drept în lumina ochilor ei, șuerându-i în auz:

— Atunci cine te-a bătut?

Râsul îngheață, privirile posnașe se vitrifică. E rândul meu să râd cu hohote. O împing ușor deoparte, sărutând-o, în semn că nu-i port niciun necaz pentru tăcerea ei și strig triumfător:

— Dar nu va scăpa.!

Apoi pocnind călcâiele, o salut cu afectată

galanterie și cu un sărut, trimes cu vârful degetelor.

Dintr'un salt ea m'ajunge, m'apucă de mână și cu cealaltă împinge ușa pe care o deschideam.

— Unde te duci?.

Și mă cuprinde cu ciudă par'că și cu disperare.

— Lasă-mă. sunt oamenii afară.

— Ducă-se la dracu'. Și mă trage cu putere după dânsa.

— Unde-i Bălan.

— De unde vrei să știu.

— Te-a bătut?.

— M'a bătut.

Și chicotind ușor, complectează: - Pentru tine.

Mâinile-mi pătrund lacome, ca niște capete de șerpi, ca niște șerpi cu cinci capete spre sânii dârzi și apoi pe sub subțiori. Suntem încă în picioare și ea-mi desface înfrigurată centura și nasturii mantalei.

— Sunt mulți?

— Cine?

— Cei de-afară. moscalii.

— Trei cu mine, patru.

Tăcere. Îmi răsfrânge mantaua spre spate, îmi cuprinde mijlocul.

— Puțini. foarte puțini. ți-am spus, doar, noaptea să aduci mai mulți. și chiar dacă vii ziua, să nu vii singur.

— De ce mi-ai spus asta?

— De ce? întrebă ea mirată.

Apoi considerându-mă îngăduitoare și drăgăstoasă:

— Pentru că e tare. înțelegi, e tare. pe toți v'ar preface în fărămituri, dacă ați fi puțini.

Apoi mângâindu-mă pe păr și privindu-mă, lung în ochi:

— El nu va îndrăzni să intre dacă va ști că e așteptat de soldați. îi adulmecă de departe. Însă singur n'aș vrea să te găsească aci. mi-e frică.

— Ah, da. l'ai asigurat că n'a fost nimic între noi. și dacă mă va găsi singur.

Ea-și micșoră tot mai mult ochiii, privind prin fruntea mea mai departe de mine; surâse trist și șopti întru târziu.

— El știe.

— I-ai mărturisit?

— Nu. n'a înțeles din glasul gurei mele, dar a înțeles totul din glasul ochilor mei.

— Și te temi să nu.

— Nu mă tem de nimic. Vreau. trebue să-i spună și glasul, ceia ce a aflat dela ochi. Nu mă

tem de nimic. După ce m'a zdrobit, mi-a sărutat mâinile și picioarele. Dar nu trebue să ne găsească împreună singuri; când ești cu soldații, însemnează că ai venit să-l cauți. Altfel. nu știu ce a pregătit. pentru tine. De aceia nu i-am mărturisit totul limpede.

— Dar dacă-l voi prinde.

— Nu-l vei prinde.

— Mă oprești tu?

— Nu-l vei putea.

— Și dacă totuși?

Ridică din umeri.

— Va să zică, nu-mi ceri să-l scap.

Râse:

— Nu, nu. prinde-l, prinde-l. dacă poți.

Și mă mângâe iarăși pe bărbie ca pe un copil. O scuturai de

șolduri și-o strânsei iarăși, șoptindu-i înfrigurat:

— Niculino, de ce vrei să mă aperi de mânia lui. Eu nu-ți cer asta. Nici nu vreau. Mă umilești prea mult.

— Pentru că ai început să-mi fii drag, își lipește ea obrazul de al meu.

— Niculina, șuer atunci zugrumat, dar ca să-mi dovedești asta trebue să i-o mărturisești și

lui. Să ne lași în voia noastră. Și care-o fi mai tare.

— El e mai tare. ș'apoi eu nu vreau să-ți dovedesc nimic.

Ochii noștri s'au apropiat până dincolo de marginile vederei și orbește, ei se scormonesc tot mai adânc, cu lăcomie de adevăr și dorințe.

Mantaua mi-a alunecat de pe mâini. Apuc pe Niculina de mijloc și o ridic cât pot, pentru a-i arăta că nici cu mine nu prea e de glumă.

Dar ea râde cu capul căzut pe spate și continuă să mă mângâe, pe-un obraz, ca pe-un copil, care se grozăvește.

Ce-aș putea să cred, din tot ce mi-a mărturisit Niculina?

Vrea să mă atragă în vre-o abilă cursă și mă sfătuește să vin necontenit cu însoțitori, tocmai pentru a-mi para vre-o bănuială față de dânsa? Cam complex.

A început cu adevărat să simtă pentru mine ceva mai mult decât satisfacerea unui capriciu sau decât plăcerea de a mă întrebuința ca o minge, pentru jocul cu sufletul bărbatului ei? Mie greu să mă înveselesc prea mult de noutatea asta, cu toate că aș dori-o nespus. Acest neașteptat sentiment e cu atât mai de

preț, cu cât sosește atât de tardiv. O, dacă ar fi adevărat, aș începe asaltul final cu entuziasm și încăpățânare, prin această oricât de mică spărtură. Aș învinge cu siguranță: adversarul are dezavantajul obișnuinței și al simplității lui brute. Dar nu pot să cred, cum aș dori, cu toată pornirea, cu tot elanul, cu toate cântecele sufletului meu, în portița ce mi se deschide de-abia acuma, par'că anume, în această redută masivă, în care-și are adânc înrădăcinată domnia, vechiul stăpânitor.

Aș fi preferat să nu mai mi se arunce în picioare, îndoelile astea, aș fi dorit să păstrez intact pasul meu săltat spre dulcele vis, pe care-l tae în două râul de ghiață.

Așa însă, această minunată imagine țesută din poveste și dorinți, începe să pălească fără voia mea; va resista ea, scumpa fată rătăcitoare, când va fi aevea, fatalei comparații cu zmeoaica din cătunul fără nume'? Dar iată, această mistuitoare curiositate a început acum, să mă încerce stăruitor. În setea-mi de deplinătate, de exclusivitate, miza mea a căzut pe figura încă acoperită de mister și confuz.

Și tremur, așteptând întoarcerea, pe care niciun trișaj de astă dată nu va fi în stare s'o

abată, într'o parte sau alta, a roatei norocului.

Dela plecarea lui Ilia, tălmaciul n'a mai propus refugiaților găsirea și aducerea Valiei, în schimbul liberei treceri.

Dar au trecut de atunci zile multe și cu cât trec încă, altele și altele, iar semn de viață nu mai am dela vagabond; cu atât nesiguranța și gândurile negre mă copleșesc. N'a mai găsit-o în Dubоșani? S'a mulțumit cu ce i-am dat și a renunțat la sarcină și la rest? A fost prins cu desagul încărcat și cu rachiul și a fost arestat? Sau - și asta e întrebarea al cărei ghimpe îmi apasă mai adânc inima - Valia nu vrea să-l asculte! Mă mângâi însă cu gândul că de existența mea n'a știut niciodată, așa că nu ofensează propriu zis sufletul meu, refuzând să dea ascultare lui Ilia.

Se teme oare de vre-o cursă? Dar ce cursă, când însuși colonelul n'a tratat-o ca pe-o persoană periculoasă, ori măcar suspectă? își închipue cu adevărat că ofițerul despre care-i povestește Ilia a aflat de întâmplarea ei și vrea să-și mai alunge câtva timp urâtul cu dânsa, ca s'o arunce mai apoi iarăși peste Nistru, sau - și aici înviorai doar o clipă, mă prăbușesc apoi sub povara grea a inutilității sforțărilor mele -

bănuește că tot Iliad, căruia i s'a schimbat poate sectorul, încearcă s'o atragă iarăși și vrea să-l pedepsească astfel cu neîncrederea, cu nepăsarea și cu disprețul ei.

Nu mai știu dacă trebue să las iarăși pe tălmaci a rosti făgăduiala știută. Dar încep din nou să scormonesc pe fugari. Cel dintâi care-mi deschide portița ispitirilor, un moldovean de dincolo, dospit din plin și mălăeț, cu grai să i-l tragi din gât cu sfora par'că mă privește uimit, lăsând să-i scape un licurici în cenușa ochilor.

— Cu bundră turchiază și cu cușma brumărie. nu, repetă el, cu ochii căscați în amintire.

— Da. da.

— Cu bundră turchiază și cu cușma brumărie. nu, n'am văzut.

— Dar cum era atunci?

— D'apoi se să fie?

— Barișna, de, pe care ai văzut-o.

— D'apoi n'am văzut nicio barișnă. că femeile noastre nu-s barișne.

Dar a doua zi, un ovrei tot așa de crescut și mălăeț în mișcări, dar ager la vorbă și la chip, îmi mărturisește că e de fel din Chișinău, că a trecut „la ei" ca să scape de armată, nevoind să renunțe la vechia cetățenie, că a hoinărit tot

timpul între Odesa și Tiraspol, alungat de frică și de mizerie, că s'a tras în urmă într'un sat moldovenesc mai în sus de zona orașelor.

— Ce sat

— Aișl la Dubovâiiar...

— Du.

— Da. Dubovâiiar.

.Că a așteptat acolo, ajutând țăranilor la muncă, venirea înghețului ca să poată trece mai ușor Nistrul înapoi, că abia noaptea trecută și-a luat curajul în dinți, că vrea acum să se întoarcă la părinți și se va duce la domnul colonel, singur, de bună voe, să-l facă saldat român.

— Cum te chiamă?

— Arun... Arun Ster, să trăiți.

— Numai dacă domnul colonel o mai fi bucuros de oaspeți măi băete.

— Da de ce să nu fie, când eu vreau. Când domnul avocat dela Chișinău ne-a făcut hârtiile că nu trebue să facem armată, nu ne-a spus că apoi trebue să ne ducem peste Nistru. Eu n'am vrut să nu rămân cu românii, eu numai de armată am vrut să scap. dacă domnul avocat așela ne-a luat banii și ne-a mințit.

— Chemați pe Marinescu.

Marinescu, pe lângă sarcina de magazioner,

îndeplinește și pe acea de furier al detașamentului.

— Ordonați.

— Ia vezi Marinescule în dosarul vechi, pe care tu l'ai luat în primire dela cel dinainte, mi se pare că e un ordin acolo, cu ăștia cari au refuzat cetățenia română și s'au expatriat de bună voe. mi se pare că p'ăștia nu putem să-i primim.

— Da dece să nu mă primiți domnule ofițer, când eu vreau acuma să fac armată, când eu n'am plecat de bună voe, când eu am iscălit numai de armată, dar încolo ce aveam eu cu românii. că în satul unde am stat până acum m'am avut așa bine cu moldovenii.

— Cum, și acolo la Dubovâiiar acela sunt moldoveni?

Unde vine satul ăsta?. Pe harta mea nu e. E departe de Duboșani?

— De Duboșani? D'apoi tot una este. Dubovâiiar pa ruschi, da Duboșani, pa moldavschi.

— De ce nu spui imbecilule mai repede, mă reped la dânsul și- l zgudui de umăr. Vino încoace.

Fiul rătăcit, mă urmează cu ochii holbați de

groază:

— Să trăiți, domnule ofițer, dar eu acolo afară de moldoveni, n'am mai vrut să știu de nimeni. Eu numai cu ei stam de vorbă și când vedeam comitetă fugeam cât puteam. Vă jur dom locotenent că n'am avut nicio vină.

— Ascultă aici.

— Ascult să trăiți, dar așa este, eu uite. stam cu moldovenii și le spuneam, așa să am parte de părinții mei că este așa un rai al lui Dumnezeu aicea și că așa mare păcătos am fost eu.

— Ei bine, taci odată.

— Tac să trăiți, dar eu vă jur pe părinții mei, că nu i-am mai văzut de trei ani, domnu' locotenent și nici pe sora, și nici pe fratele. așa să am parte de ei. și dacă dumneavoastră mă trimeteți înapoi. niciodată n'o să-i mai văd.

Că eu dacă s'o lua ghiață, apoi eu în Nistrul aista mă înec.

Așa să am.

— Sfârșește odată, pentru numele lui Dumnezeu.

— Am sfârșit, să trăiți, izbucni într'un plâns zbuciumat, histeric și fără lacrămi.

Aștept să treacă furia crizei și-l întreb domol:

— Acum vre-o trei, patru săptămâni, ascultă

bine aici.

— Ascult, să trăiți.

— Cine a venit acolo și a tras la un culac, pe urmă a plecat și peste o săptămână a venit iar.

Ovreiul aruncă doar o singură privire în gândurile lui și apoi întreabă la rându-i:

— Fomee sau bărbat, domnu' ofițer?.

— Fomee.

— Spui tot să trăiți domnu' ofițer. Este. spun tot. eu n'am nimic cu așa ceva domnule ofițer, și-și frecă pumnii unul într'altul - era una. o barișna căzăcioaică. Valentina Andreewna, domnu' ofițer. eu o știu pentru că era satu' mic. dar altfel unde vedeam ruși eu fugeam. eu numai cu moldovenii domnu' locotenent.

— Ei, spune ce știi de ea.

— Tăt, domnu' ofițer vă spun, înghiți el în sec. Apoi începu să-și miște buzele în gol, ca școlarii cari nu-și aduc aminte bine lecția - și nu spuse nimic.

— Știi sau nu știi?

— Știu, izbuti el să scape prin clănțăneala subită a dinților. A. a. a. vrut să treacă Nistrul și s'a întors.

Ați gonit-o. așa s'a auzit acolo. Da eu cred, tot așa. ca dumneavoastră.

— Ce crezi, c'a mine.

— Că. că. e o șpioană.

Aci Arun își alungi misterios buzele lui dolofane ca o pereche de crenwurști spre urechea mea:

— Vrea să mai încerce.

Îl apucai cu putere de mână:

— De unde știi asta?.

Arun a sărit trei pași înapoi.

— Zău, că n'am niciun amestec, domnu' ofițer. e satu' mic, iertați, se știe tot acolo. eu nici n'am vrut să mă uit la dânsa. așa să am parte de. da' vă spun tot ce-am aflat: a cumpărat și pe soviet. că are bani și știe zice din lăută. eu spun ce știu pentru că eu trebue să spun, pentru că eu am să fiu saldat încurând și am să jur. dacă ea a fi o șpionă și o ticăloasă, apăi - aci iar se apropie misterios

— Ea are să vă pice la mână.

— Arun Ster, mi se pare că ai să rămâi aici.

— Eu nu sunt vinovat cu nimic domnu'. Ce stric eu dacă m'ați întrebat, eu.

— Ai să-ți vezi încurând părinții, Arun.

— Să trăiți, domnu' locotenent, se repede el să-mi sărute mâna.

— Și fratele.

— Oi, Efraim.

— Și sora.

Îl fixam drept în ochi și rotunjeam în minte condițiunea, pe care mă pregăteam să i-o arunc deodată, cu glasul și mai mult cu ochii drept în ochii lui pentru a-i insufla tot curajul și speranța, de care ar putea fi nevoe: „Dacă te vei întoarce. și la noapte vei veni cu Valia și cu Ilia."

Arun mă privește cu ochii muiați în fericire și eu zăbovesc ca mintea lui să se umple până la ultima fibră de mirajul întoarcerei la sânul alor săi. Dar înainte să iau cuvântul hotărâtor, el începe deodată recunoscător, să-mi împărtășească și ultimele cunoștințe:

— Eu știu bine domnu' ofițer, dacă vreți să aflați aiasta.

Ea mai a încercat să treacă. dar i-e frică. să nu o nimerească iar saldații... Și acolo în sat. toată lumea o învață să aștepte că are să vie unu' care o s'o treacă că nici mama lui Dumnezeu nu prinde de veste. E unu' dat dracului.

Unu Serghie, după aicia de undeva. pe el îl așteptam și eu, da, vedeam că tot întârzie. Ș'apoi eu nu prea aveam bani, dar vream să-i

dau scrisoare către tatăl meu. A mai făcut el treceri. și cu luntrea. Pe el îl așteaptă acum.

Că și sovietu' i-a spus. Iacă vă spun tot domnu' ofițer.

Sovietul e înțeles cu Serghie așela.

— Să fure bagajele la bieții refugiați.

— Dumneavoastră știți tot domnu' ofițer, mă privește el cu excesivă admirație. Dar nu fură. I-a furat bagajele barișnei un' altul, care a dus-o aci la Dubovâiiar și peste noapte o fugit. Dar Serghie e foarte cinstit. Io iacă vă spun. el mulți a trecut. și vream să-i dau și eu scrisoare.

Cu Serghie ai toată încrederea. El e un tare fioros și bandit, dar cinstit. Toți i-au spus barișnei să-l aștepte pe el și-l așteaptă. S'o găsit așa alții să-i zică barișnei că știu vadu' lui Serghe. Dar ea nu se încrede. ea așteaptă pe Serghe. s'o ducă pe vadul lui. așa tare se teme acum de saldații și ofițerii dumneavoastră. adică și eu. și. o să fiu. se teme tare de saldații noștri.

— Am găsit domnu' loconent, se apropie Marinescu.

Așa e. domn' locotenent. Nu putem să-i primim.

— Domnu' locotenent, se vârî Arun în mine.

— Va să zică, ea numai prin vadul lui Serghe

vrea să treacă.

— Da, să trăiți, domnu' locotenent. da eu, eu nu mai vreau să mai știu de ei!. Eu, eu. v'am spus totul domnu' locotenent. Că ei uneltesc cu Serghie și cu soviet cu tot.

Marinescu se pregătește să citească, dar îl opresc:

— Ia vezi de când e datat. Sunt doi ani de-atunci?.

— Și mai bine.

— A mai fost reînoit?.

— N'am mai găsit nimic.

Poftesc pe Arun la un pahar cu vin. El mă privește uimit, ca și când i s'ar fi părut că am rostit vre-o vorbă de om care și-a pierdut subit deplinătatea minților, ori cel puțin l-am luat în bătae de joc. Dar când îl împing pe ușa bordeiului,

— El se descopere încă de-afară, - și când îl întreb dacă i-e foame și fără a-i mai aștepta răspunsul îi tai eu singur felii de pâine și ordon să-i aducă jumătatea de pui rece rămasă de eri, el nu mai poate să-și stăpânească lăcrămile.

— Dorința mea cea mai sfântă, mă asigură el cu glas tremurat, ștergându-și ochii, e acum să fac armata domnule locotenent.

— Bravo Arun, acum hai să bem câte-un vin.

Acest Arun Ster este o adevărată comoară. Mâncând mă împărtășește cu noutăți sensaționale. Acum vre-o zece zile, un individ spân și cu ochii albaștri a sosit în satul Dubоșani, și când a dat cu ochii de barișna Valia, a căzut în genunchi și a început să se închine, sărutându-i pulpana bundrei:

— Tu ești, tu ești sfânta mântuitoare! i-a zis el. Pe urmă pentrucă se strânsese lume, n'a mai adăugat nimic, și s'au îndepărtat amândoi, dar s'a aflat mai pe urmă, că omul acela o știa de mică și-i fusese slugă tatălui ei, în vremurile cele bune.

— Asta cine-o scornise, ea sau el?

— D'ăpoi dac'o fost scoarnă eu socot că și unul și altul, c'așa o crezut tot satul și omul s'a făcut acum servitorul ei. Mi se pare că eu am mai văzut pe omu' așela în Dubov.

În Dubоșani. și unii zâceau că o mai trecut el de multe ori râul. dar pe semne că tot pe Serghe îl așteaptă...că am văzut-o și ieri în deseară, cu omul acela după dânsa. îi ținea cutia dela scripcă. Veneau cu capul în pământ și niciunul nu cuvânta.

Iliad, iar mă vizitează, să-mi propue, ținând

în seamă că trecerile cele mai multe se săvârșesc pe la mine, ca să-mi mai împrumute din oamenii lui; ar fi dispus să-mi dea și o secție. Îi răspund agasat că n'am nevoe și la mișcarea lui prea nestăpânită de desamăgire, îi lămuresc refuzul cu câteva motive atât de streine de ceia ce poate să-l doară pe el, și-l privesc atât de firesc și atât de departe de marea lui întâmplare, că nu mai insistă. Mă consideră totuși pe furiș sau cu întoarceri subite de ochi pe sub sprâncenele scoborâte, ca și când ar vrea să-mi surprindă pe față, vre-o umbră ascunsă. Sunt însă atât de voios, că, el nu întârzie să mă numească prietenul cel mai bun al lui și singurul pe care s'ar bizui până și la cea mai cruntă nevoe. Mă laudă astfel cu nerușinată exagerare, dar nu mai pomenește niciun cuvânt de Valia; îl văd bine însă, că așteaptă să pronunț eu cel dintâi numele scump. Însă, nici nu mă gândesc; îi vorbesc și râd cu el despre atâtea nimicuri, de par'că niciodată n'ar fi fost vorba între noi de o Valie. Și el nu știe dacă trebue să-și întărească încrederea în mine, tocmai din această pricină sau să se încrunte și să se despartă dușman. Până la urmă lucrurile stau astfel și când ne despărțim mâna lui joacă într'a

mea. Dar tot nu pomenește numele, acum cel mai sfânt pentru amândoi.

Abia am așteptat să plece cel care mă proclamă cu dela sine chibzuință, virtutea amiciției personificate, abia l'am așteptat să plece, pentru că, Doamne, mă grăbesc, am de lucru. Din ziua venirei lui Arun, am întreprins o cercetare meticuloasă a malului Nistrului; am patru oameni cu mine, cu armele în bandulieră și'n mână cu unelte. Măsurăm cu o ruletă, suprafață cu suprafață, ocolim și cotrobăim pe sub toate colnicele, ciocănim toate sălciile scorburoase, dăm la o parte nămeții învârtoșați și rezidurile putrede în locurile suspecte, ne coborâm până'n linia apei înghețate și ne ridicăm până la marginea din afară a zăvoaelor ori a pâlcurilor de trestii și răchiți; par'că am întreprinde schimbarea cursului apei. Trebue să dăm neapărat de acel vad misterios, prin care Serghie Bălan își face trecerile nesupărat de nimeni.

Înainte de a începe această amănunțită și obositoare operație am chemat soldații cari l'au surprins întâi, dar ei îl găsiseră la o bună distanță de râu. Însă înspre miază zi de bordeiul meu; ca atare cercetarea pornind dela bordei a

început să răscolească partea de sud a sectorului. Mârlanii mă ajută cu entuziasm; se complac la această treabă, iar vântul turbat care scapă din lanț din când în când dela răsărit, mai rău ne asmute decât ne descurajează. Mai ales mie, cântecul acesta cu oftat monoton, care deodată se oțărește în sudălmi aprige, în tunete de furie și'n sughițuri de beție ca un rus adevărat, îmi dădea un imbold nemărginit, o poftă fără frâu de aventură și de acțiune. Pentru că din tumultul psalmodiilor lui sălbatice, de sub dărâmăturile detunărilor lui de trăsnet, aud într'una picurând note dulci de vioară, mânuită de degete de înger.

Eu cunosc arta de a exalta oamenii până la acelaș nivel cu mine și Iliad ar putea pune sfântă mărturie pentru acest lucru; dar știu să le întărât ambiția, aruncându-le ca unor câini înfometați, dinainte, un scop care să n'aibe nici pe departe măreția celui ascuns, urmărit numai de mine, sau poate nicio măreție. Aicea dejucarea stratagemelor acestui viclean contrabandist care e Bălan, înseamnă pentru ei prilejul unei pasiuni fără pereche. E de ajuns să stai câteva luni în sânul zăvoaelor și la marginea unui fluviu cu atâtea suspine, ca să te

ardă din toate părțile flăcările curiozității pentru cel mai neînsemnat trosnet de creangă; însă închipuiți-vă emulația lor pentru un fapt haiducesc și romanțios, ca prinderea lui Bălan, din care eu știu să fac mai repede decât mă aștept inamicul cel mai primejdios al omenirei sau descoperirea grotei lui, unde ei, poate, își închipue că vor găsi și comori.

Într'adevăr, râvna oamenilor mei era de nedescris; găsirăm bărci suspecte, gropi bizare, precipitări și dărăpănături pe care nu le cunoscusem încă, ale solului. Dar ideea că vadul lui Bălan, trebue să fie ceva cu totul și cu totul altfel, ca într'o povestire arabă, incomparabil mai curios și mai viclean ca ori ce așteptare, ne înfiora pe toți și pe mine deopotrivă, și ne da ghes la lucru și spor nemaivăzut.

La Niculina nu mă duc decât pe înoptat și singur pentru a-i adeveri că nu mă tem de nimic. Ea se miră și aproape se supără de îndrăzneala și imprudența mea. Pentru nimic în lume nu-mi concede că aș putea rezista lui Bălan. El rămâne neclintit, în concepția ei, zeul forței prin excelență.

Eu nu pot fi în această restrânsă mitologie decât o divinitate mai fragilă, un fel de Eros

sprinten, pe care ea-l acceptă, punându-și în cap să-l protejeze cu toate mijloacele, de furia supremului stăpân.

Nepăsarea și curajul meu îi contrazic oarecum aceste vederi, care, se pare, o încântă nespus, dar în același timp îi trezesc în și mai mare măsură simțul prevenirei și al autorăspunderei pentru această încăpățânare juvenilă și orbire amoroasă. Adesea ori ea-mi cerceta într'adânc ochii și mă mângâia domol și mustrător pe păr, ca pe-un copil neascultător. La cel dintâi zgomot neobișnuit ea avea firesc

— Și mie nu putu să-mi scape acest lucru - un gest de învăluire, ca o leoaică gata să-și apere progenitura. Aceste mișcări îmi produceau plăcere nespusă; la rându-mi, o diesmerdam înduioșat, ca un sentimental incorijibil. Dar îndată atunci mi se părea că se interpune între aceste perechi de ochi, care în clipele acelea se întâlneau așa de nevinovat, umbra îndepărtată a zeului imens și principal, a cărui stăpânire rămânea într'una absolută și indiscutabilă.

Și când numai umbra asta demăsurată se proecta între noi, Niculina nu mai făcea nicio mișcare de ocrotire și mă lăsa prada îndoelilor fometoase și necazului gelos.

La drept vorbind nu veneam niciodată neînsoțit de mai puțin de o grupă de oameni cari trebuiau să pândească pe poiana din dosul ogrăzii lui Bălan, unde puteau ajunge fără veste, prin poteca ascunsă, pe care mi-o divulgase

Niculina. O sentinelă fixă rămânea deasemenea dincoace, sub salcia dela intrarea cătunului. Astfel în timpul cât stăteam la dânsa, apropierea lui Bălan, care trebuia să se întâmple odată și odată, era socotită și așteptată. În orice moment puteam auzi semnalul convenit, care să-mi vestească prinderea evadatului, sau detunătura care să arate că nu vrea să se predea de bună voe. I-aș fi spus atunci Niculinei - „Hai să-ți vezi Dumnezeul!". Și-aș fi zbughit-o să i-l aduc plocon.

Dar mai mult de două ore nu puteam întârzia la dânsa; trebuia să mă reîntorc în mijlocul oamenilor. Într'una din nopți, cu Gârneață și cu Gherăscu, a cărui statură respectabilă mă îndemna să-l am totdeauna alături de mine, indiferent de grupa cu care veneam, mă apucai să cobor în șanțul, care, acoperit de arbuștii vesteji depe margini, de mărăciniș pus anume, de ciulini și de alte uscături, aruncate ca din întâmplare, iar acum și de ghiață și zăpadă,

ducea din dreptul sălciei în formă de tunel, pe sub gardul exterior al grădinei, deadreptul sub hambarele și cotețele pustii din dosul casei. Dădurăm de-un adevărat tranșeu, care, dacă deasupra era îngust tăiat, dându-ți impresia unui șanț fără prea mare adâncime, pe dedesubt era săpat larg, atâta ca să poți înainta comod pe brânci, ba, dela o vreme, chiar numai aplecat; propriu zis nu puteai ridica prea mult capul din pricina mărăcinilor de deasupra.

Merserăm cocoșați multă vreme dealungul acestui șanț curios, pe care l-ai fi crezut săpat anume pentru lucrări de irigație și lărgit de viitura apelor: în dreptul grădiniței el se prefăcea în tunel complect, boltit în pământ și ceva mai larg, pe urmă se descoperea iarăși pentru a avea drept tavan podeaua cotețelor și a hambarelor pustii. Păretele din stânga era aci din zid tencuit; ne găseam deci exact în dosul casei. Coridorul înceta încurând în dreptul unei ferestruici sparte, de pivniță, largă cât să treacă fără greutate un corp omenesc or cât de voluminos printr'ânsa - cu cercevele noi de stejar și gratii solide, formând un fel de grătar cu încuietoare, pe care nu-l puturăm clinti.

Dădui drumul felinarului electric: era un beci

larg și încăpător de aproape lungimea casei: gârliciul dădea spre grădină. Curios, pe dinafară eu nu-l văzusem niciodată; probabil, drumul către el era tot prin vre-unul din hambarele mișcătoare ori nemișcătoare, cu rost ori fără rost trântite alături! Înspre uliță puturăm vedea încă două ferestruici, acelea însă foarte înguste și înfundate cu bucăți de cărămidă.

Probabil, pe dinafară erau și văruite. Pe lângă pereți, butoae și câteva scăunele scurte, țărănești, cu trei picioare: într'un colț o grămadă de nisip, din care ieșeau ici, colo, câteva gâturi de sticle.

— Se îngrijește bine boerul, opină Gârneață, în vreme ce

Gherăscu oftă și înghiți în sec.

Într'adevăr un beci de om cuprins. Beci ca toate beciurile: numai că avea această fereastră cam mare pentru o pivniță și, nu mai încăpea îndoială, recent construită. Și care da pe sub hambare, în lungul tranșeu de-afară, lucru, pe care nu l-ar fi putut bănui, cel care, intrând normal prin gârlici, ar fi privit dinăuntru.

Sub fereastră se remarca buza unui butoi, răsturnat cu fundul

în sus. La mijloc o butie mai înaltă, în aceeași

poziție, ținând deasupra un butoiaș de bere, iar lângă pântecul ei supt, un altul mai de mijloc, iarăși cu fundul în sus.

— Astea trebue să răsune a gol, își dă din nou cu părerea Gârneață.

Dar dispoziția de trepte a acestor funduri de butoaie, mie-mi aprinse deodată în amintire o veche nedumerire.

Într'o clipă, felinarul umplu de lumină tot tavanul cu străveche boltă: exact deasupra butiei, pătratul unui chepeng tăia plafonul. Era limpede: cineva urcat pe fundul butiei putea să-l ridice îndată, apoi servindu-se de butoiașul de bere, se înălța ușor în încăperea de deasupra. Judecând după locul lui din tavan, chepengul da în odaia din mijloc

— Și acuma rostul furișelor și instinctivelor priviri ale Niculinei spre ferestruica suspectă mi se lămuriră. Domnul mai avea o intrare, pe unde putea să apară neașteptat, romantic și cu trapă și să-și dea seama fără veste, ce se petrece în odaia soției lui. Probabil însă nu ăsta era scopul principal al năbădăiosului dispozitiv de film senzațional: mai de grabă el era în legătură cu ocupația reală, aventu-roasă și plină de riscuri a acestui interesant gospodar. Aci era,

așa dar, prima sau cea din urmă haltă a transfugilor după cum veneau sau aveau gând să treacă dincolo. Însă, implicit soția era pusă sub neprevăzută supraveghere, - ochiul mort al ferestruicei, a cărei acoperire pe dinafară era cu siguranță oprită sub crudă osândă, putându-se însufleți în orice moment de privirile oaspetelui subit. Iată prin urmare, de ce Niculina prefera vara, drept acoperământ al iubirei noastre bolta puternic parfumată a nucului și de ce în restul timpului, mă primea, când iubitoare ca o adevărată amantă, când binevoitoare, dar foarte serioasă, după cum domnul era angajat în vre-o călătorie mai lungă sau se afla într'un târguleț mai apropiat, ori numai pela vecini.

Eșirăm la lumina stelelor tot așa de nesupărați precum intrasem: eram atât de fericit de descoperirea mea că foarte cu multă greutate mă stăpânii să nu mă duc la Niculina, să mă îmbăt iarăși de frenezia strângerilor ei, fără de bună seamă a-i spune ceva de vizita ce i-am făcut prin subsol, în vreme ce căpșoru-i înecat în maldărul brun al părului mă visa în micul și depărtatul meu bordei, iar buzele-i încă fierbinți de fiorul sărutărilor din seara asta, chemau în somn pe înșelatul fugărit cu suflet de catran.

Ridicai posturile și pornii fără zăbavă, fără să las nicio pândă; acuma, când cunoșteam ca'n palmă câmpul adver-sarului, găseam ce e mai bine așa. Bălan trebue să simtă anume că în a doua jumătate a nopței el redevine stăpân pe avutul și pe soția lui; el trebue să recapete timp de mai multe nopți dearândul siguranța mișcărilor lui între cele din urmă cântaturi de cocoș. Numai astfel ne poate cădea în mână acest zdravăn urs, în bârlogul căruia știam să pătrundem prin intrările toate. Legănat molcom pe spinarea largă a lui Pafnute, făceam acum planul atacului. Era cât se poate de ușor; n'aveam decât să-l așteptăm sub hambare, lângă fereastra cu gratii: ne venea, vorba aceia, în brânci și nu ne rămânea decât să-l ajutăm să coboare. În vremea asta, la ușa gârliciului, pe care va fi ușor s'o găsim, un post mic putea fi fixat pentru orice eventualitate, pe când deasupra, la ușa din mijloc, Cebuc bunăoară, avea să facă un tărăboi fără pereche: „Deschideți, am venit să facem perchiziție!" Mai rămânea să aflăm în ce moment anume Bălan poate fi găsit la domiciliu.

Acasă, mă desbrac pe întunerec; lumina, mi-e frică să nu-mi turbure imaginile plăcute care mi

se perindă prin minte; pentru că-mi închipui acum pe Niculina, de o gravitate fără pereche, față de Cebuc și de soldații prostiți, pe care-i conduce sigură de sine, prin cele două odăi ferecate.

Numai ochii ei cuvântează: - Poftiți, luați-l dacă-l găsiți! Dar deodată auzul ei prinde un zgomot din cale afară de neașteptat. Un ciocănit pe dedesupt, în vreme ce Cebuc și soldații vor trebui să se arăte ei înșiși intrigați și consternați, și vor da la o parte jilțul cel greu, de-al cărui loc îmi amintesc cu preciziune tocmai acum. Chepengul va începe atunci să se ridice și prin trapa misterioasă, va apare. capul domnului locotenent.

— Bună seara Niculino.

Și-i voi șopti la ureche.

— Nu-l mai aștepta. e jos legat burduf și de astă-dată, nădăjduesc, pentru totdeauna. Îți închipui ce plăcere i-a făcut văzându-mă cum mă ridic pe butoae ca să vin la tine.

Haidem dincolo, la noi, în patul nostru.

Ideea că în patul nostru el nu mai doarme, el nu mai poate să doarmă, decând e pus sub urmărire, - pentrucă trebue să-și aibe culcușul, pe vre-una din lavițele încărcate de covoare, din

odaia de mijloc, necontenit aproape de vizu-ina salvatoare - mă încântă nespus. Deci dincolo Niculina era numai a mea. Iar când el va fi pornit de astădată pentru multă, foarte multă vreme, ea va rămâne întreaga a mea.

Dar oare gândul ei va înceta să se mai întoarcă la dânsul?

Faptul că i-am dejucat puțin complicatele lui manevre subterane și i-am risipit misterul cu care-i plăcea să se învăluiască, îl va anula oare definitiv din spiritul ei, - sau va lua acolo locul ce mi se dedicase mie, a celui slab și năpăstuit, a celui ce trebue protejat?. Și pentru o biruință atât de incertă, trebue să renunț cu desăvârșire la rusoaică, lăsând să-mi treacă inutil prin mână, acest Serghe Bălan, singurul om pe lume căruia îi sta în putere, să-mi aducă astăzi o fericire complectă, de care sunt numai la un pas și totuși atât de aproape de pierderea ireparabilă?

Ah, să las nerezolvată necunoscuta asta, - imagina pe care n'o pot cuprinde cu toată puterea acumulată din atâtea vrafuri de cărți, pe care nicio metodă diferențială ori integrală nu mi-o poate statornici în minte, - să adăpostesc până'n afundul vieței mele remușcarea că am

trecut, acoperindu-mi ochii pe lângă unicul meu noroc?

Năvalnic dorința însălbătecită își dă drumul în adâncul sufletului meu ca într'o fântână întunecoasă și cu fund depărtat. O aud căzând acolo, cu mare bufnet de ape, cu creste spumoase și întărâtate, care sar până sus, mă izbesc în plină conștiință. De mult o simțeam sbătându-se în lanțurile în care trebuia să stea legată, dar în beciul lui Bălan ea da adevărate semne de neliniște și încordare.

Hm, să nu-l arestez oare, să cotesc puțin drumul drept al îndatoririlor mele, să-l acopăr or chiar să-l smulg eu însumi din ținta propriilor mei soldați?

Oare el va primi să mă ajute?. Da, desigur, desigur.

Gândul că o alta m'ar putea îndepărta de Niculina. O, asta fără îndoială, fără îndoială.

Și până adânc în noapte întrebare nouă naște din întrebare nouă și eu caut zadarnic în răcoarea vre-unui colț de pernă, loc statornic de odihnă pentru tâmplele mele fierbinți.

În seara următoare, Gârneață mă anunță că a dat de ușa gârliciului, care e încuiată cu lacăt enorm, dar simplu. Gherăscu, care e lăcătuș de

meserie - Gârneață crede că și pungaș -pretinde că-l va deschide ușor dacă își va aduce dela post o unealtă anume. Deci Gârneață îmi dă ideea să se ascundă cu un pâlc de soldați în beci, printre butoae, în vreme ce eu voi ține pe Niculina de vorbă. Dacă voi întârzia mai mult la dânsa, peste obicei, Serghe își va face desigur apariția pe calea lui ascunsă; Gârneață e convins că Serghe face drumul ăsta în fiecare noapte, după plecarea noastră.

O grupă de soldați va rămâne în curte drept rezervă. Contrabandistul va fi somat în momentul când se va ridica pe butia din mijloc: în această poziție el va oferi o țintă minunată, așa că va fi nevoit să se predea de bună voe. iar dacă nu, atâtea arme, dintre atâtea butoae.

Îmi scapă probabil, o mișcare cam prea vădită, de desaprobare, pentru că ochii plutonierului, atât de entuziasmat de simplitatea și limpezimea planului lui - s'au micșorat deodată și mă privesc scormonitori. Trebue deci să repar prompt, deși, poate e numai o închipuire a mea că Gârneață ar putea să mă treacă la bănat. Dar e destul de mult, de bună seamă, că am început să am și astfel de închipuiri.

— Nu-mi prea surâde de loc propunerea asta. Cred că ar fi bine să nu vă prea apropiați de beciul acela. El trebue să aibe ochii în toate părțile.

Gârneață e contrariat și-și frământă buzele privindu-mă pe sub sprâncenele strânse.

— Totuși, așa cum am spus eu, - se încăpățânează el simțind că în acest loc pipăitul lui oltenesc a dat de ceva slab

— Cred că am putea face o încercare.

Nu mă gândesc să mă burzuluesc, deși stăruința mă enervează. Mă mulțumesc să răspund flegmatic:

— Și dacă încercarea cade, adio orice altă încercare!

Gârneață își mângâe înciudat, cele două muște negre de sub nas. Surprind printre degetele, care-i acopăr astfel gura un rânjet fugar, dar cu sens. Din când în când mă măsoară oblic și furiș. Mă silesc să-mi dau seama cam ce-ar putea să-i aducă lui vre-o îndoială asupra purtărei mele; pentru el eu am tot interesul să mă descotorosesc de Bălan.

— Adună oamenii, Gârneață! ordon.

El ezită și are îndrăzneala să mă întrebe rânjind:

— Pe toți?

— Pe toți! îi răspund senin și râzător.

El dă din umeri, tot așa de râzător, ca și când ar fi spus: Te privește!

Iar în vreme ce umbre negre, cu zgâlțâituri metalice se adună din colțuri la aliniere, rânjetul lui crește demăsurat, când îmi șoptește:

— Mâine. atuncea. n'are să mai fie nevoe de atâția oameni. Poate n'o să aveți nevoe nici de serviciile mele.

Hm. Mi se pare c'am înțeles. El poate crede că'n seara asta între mine și Niculina a intervenit o învoială; între mine și Serghie prin intermediul Niculinei. Da, da. mi se pare că sunt pe-aproape. O învoială de îngăduință evident, prin care mi se acordă în schimb - ce? Tot o îngăduință desigur

— De bună seamă la farmecele Niculinei, - pentru că

Gârneață n'a avut de unde afla cunoștințele și demersurile mele adevărate privitoare la aducerea Valiei. Ah, ceva și mai plausibil care să explice această schimbare subită de eri până azi a entuziasmului meu pentru prinderea lui Bălan: fără doar și poate, o învoială cu avantagii bănești pentru mine! Bată-te Gârneață, uitasem

că ești oltean.

— Eu nu vreau să prindem așa repede pe Bălan, îi strecor ușor în ureche, când pornim.

Gârneață mă privește strălucitor. Se gândește oare serios că voi aduce vorba de cota parte?

— Noi trebue să-l lăsăm să treacă încă odată Nistrul și chiar de mai multe ori, - reluai calm și făcându-mă că nu observ variațiile fizionomice ale ascultătorului.

— Înțelegi, principalul e să descoperim locul lui de trecere.

Odată acela aflat, răul e tăiat dela rădăcină.

Ochii lui Gârneață se întunecară și se strânseră pentru a redeveni la normal.

— Cum am putea să-l urmărim fără a fi simțiți de dânsul? -continuai - asta e întrebarea. Că-mi va trece două, trei haimanale dincolo, asta n'are să mă sinchisească prea mult, ducă-se. Totul e să-i aflăm vadul. unde putem să-l așteptăm perfect de bine și la întoarcere. vadul vestit al lui Bălan, despre care mi-a spus Arun.

Gârneață începuse să încuviințeze.

— Trebue să-l lăsăm mai multă vreme în pace. să umble nesupărat la dânsul acasă, opină el. Iar mai târziu noi să-l pândim undeva pe câmpie și să-l urmărim.

— Trebue să găsim chiar lângă râpa, pe unde el coboară o ascunzătoare bună și nesimțită, de unde să-i supraveghem toate mișcările. Și când va porni spre Nistru, după el.

Binișor. ușurel. Dar unde, unde să găsim această scorbură, fără ca să nu ne simtă banditul?. Înțelegi, mie-mi trebue numai odată să se ducă și numai odată să se întoarcă.

Înțelegi Gârneață, numai odată să se întoarcă.

— Ba chiar numai să-l vedem pe un' se duce. că-l oprim noi.

— Nu, nu, nimic. nicio somație, niciun foc. De ce să nu vedem ce transport nou ne mai aduce dumnealui.? tot ne scapă unul acum. barim să apucăm pe cel pe care ni-l aduce. Și pe urmă, vezi tu, printre ostroave pe Nistru nu e chiar așa de greu de scăpat. Pe cât, când vine, alunecă deadreptul în brațele noastre.

Gârneață găsi că e cazul să mă felicite, cu minunarea lui obișnuită, exagerată, pentru tactica și dibăcia planului meu.

Niculina în ograda postului meu!? Privesc pe fereastră și nu pot să cred. În noaptea trecută doar fusesem la dânsa. E surprinzător de elegantă și distinsă; gătită de. stradă, n'am mai văzut-o niciodată. O blană lungă de astrahan

negru lucios îi coboară până puțin deasupra glesnelor, strânse în șoșoni înalți de cauciuc negru; în cap poartă căciulă tot de astrahan, dată cochet pe-o ureche.

Ochii parcă-i sunt mai întunecoși sub înfățișarea asta, iar trăsăturile au parcă un accent mai sever, mai nobil, de mare cocoană. Cu greu și cu grea satisfacție, mă dumiresc că brațele acelea înmânușate erau noaptea trecută goale și împletite pe după gâtul meu.

O primesc cu plăcere sgomotoasă, o ajut să-și scoată paltonul, sub el e gătită asemenea „de eșit" cu rochie bine croită și cu gust, de stofă fină. Niculina e superbă. O strâng în brațe cu mai puțină brutalitate ca până acuma și o sărut lung și repetat.

— Parcă ai fi venit să mă iei, să plecăm împreună. să uităm de locurile ăștia.

Ba a venit pentru ceva și mai neașteptat. Să-mi destăinue că Bălan s'a reîntors azi noapte, după plecarea noastră și.

Să mă mustre că a putut s'o facă așa de ușor. A brutalizat-o din nou și vrea la rându-i să se răzbune. Dumnezeule! vrea să mi-l dea prins. Peste două nopți va trebui să sosească iarăși cu un transport proaspăt. A amenințat-o cu

moartea dacă îl va trăda. De aceia ea nici n'a mai așteptat seara.

Se îngrijora că poate n'am să viu!.

Ceia ce mi-e dat să aud mă surprinde și mai mult decât ceia ce mi-a fost dat să văd în după amiaza asta!

Niculina îmi cere ajutorul împotriva lui bărbatu-său!

Am așezat-o pe genunchii mei și ea mă privește drept în ochi, nu-mi dă o clipă răgaz să înțeleg, decât ceia ce-mi vorbește, decât ceia ce-mi poruncește ea.

Va trebui să aduc soldați mulți, foarte mulți, mai mulți de jumătate decât am. altfel nu va îndrăsni să rămână în casă, și va fugi. Dar ea vrea să rămână, să-l vadă prins, legat, să-i arunce în față ura și disprețul ei.

Mă zguduia de mână și-mi scormonea cu unghia reziduri sadice în subconștient; îl vom ține legat un ceas, dincolo, în odaia cu ferestruică și noi dincoace vom chicoti.

— Să vezi cum am să te strâng atunci, cum am să mă zbucium și cum am să chicotesc. să-l simt tresărind de sub frânghii. Și pe urmă să trec dincolo cu ochii încercănați, să-l mângâi pe obraz și să-l jelesc. Pentru c'o fugit, nu-i așa că

va fi osândit la mai mulți ani?

Mă cutremur de surpriză și de plăcere.

— Vii?

Îi răspund cu sărutări grele, prelungi.

— Așa. aproape de miezul nopței trebue să vii cu moscalii. El va sosi ca la un ceas, două, după aceia, când știe că plecați, că mi-a smuls totul azi noapte din gură. Dar dacă vii așa cum doresc eu, vei afla și tu noutăți fără pereche.

Înclin din cap cu pricepere; dar nu mă grăbesc să-i descopăr că noutățile ei sunt lucruri vechi pentru mine.

— La repezeală îi așezăm pe toți, care pe unde trebue.

Eu singură ți-i așez cu mâna mea prin toate ungherele, afară de locurile pe unde trebue el să sosească, să nu-i dea de bănuit. Miroase foarte dedeparte, ca un copoi.

Haide, spune, mi-aduci patruzeci de saldați?.

Apreciez avântul, prevederea și mai cu seamă sinceritatea Niculinei. Dar ajutorul pretins mi se pare exagerat.

— Ce să facem noi cu patruzeci de oameni acolo Niculino, mie rușine de așa vitejie. patru sunt de ajuns.

Dar ea nu vrea să audă, se supără, îmi spune

că dacă nu va număra ea cu mâna ei patruzeci de oameni, nu se mai angajează la nimic și prinde iarăși să-mi zugrăvească scena care se va petrece peste două nopți, cu noi și neașteptate amănunte, care-mi învălue ochii în dogori de plăcere.

Încerc s'o ridic, înfiorat de căldura acestei revărsări de ură, dar ea știe și acum să-mi scape din brațe, cu dibăcia dedemult. Nu, acum nu, și nici la noapte. Trebue să ne păstrăm până'n noaptea următoare, când va fi însfârșit cu totul și cu totul a mea. Acuma nu, pentru orice pe lume.

— Voi pune apoi îndată masa și ne vom ospăta. asta va fi ospățul de nuntă. voi scoate vin din beci și voi da și la saldați. Și-i vom da și lui prin ferestruică.

Doamne, mi se pare că trăesc în vremea străvechilor năvale, când femeia învinsului trebuia să se așeze la masa prăzilor, alături de învingător, să se îmbete, să cânte și să joace pentru el, să cadă frenetic în brațele lui, dinaintea celui legat și neputincios.

Gârneață nu pare să aprobe de loc noul meu plan de luptă. Rămâne întunecat și tăcut.

— Nu înțelegi Gârneață, e fără nicio bătaie

de cap.

— Și vadul lui, cum îl mai aflăm, domnule locotenent?

Parcă spuneați că ăla e mai important.

— Îl vom afla noi și pe-acela.

— N'are să ni-l arate chiar de l'om pune pe cărbuni.

— O să-l facem scăpat odată, la urma urmei.

— Atunci de ce să ne mai ostenim să-l prindem la noapte.

De ce să nu-l urmărim, cum am plănuit doară întâi.

— Măi băiatule, măi, nu înțelegi tu odată. și plescăesc din buze, negăsind cu ce să continui. Ba da, iată: - Nu 'nțelegi tu odată. mi-e frică să nu vă simtă. și ne scapă atunci și el și vadu'.

— Hm, domnule locotenent. răspund eu cu ce vreți dumneavoastră, dacă ne-o simți. Mi-am găsit un locșor.

Nu acolo pe unde coboară el. mult mai la dreapta, spre drumeagul care dă în sat. e chiar pe costișă și am toată câmpia sub ochi. Și besnă nepătrunsă să fie, dar dacă te'nveți cu noaptea, până la douăzeci de metri tot nu-ți scapă nimic. C'așa e scobit terenul acolo, că trebue să faci ocol ca s'ajungi cu piciorul; dar peste tufărișuri

e foarte aproape și privești drept în scoborâșul lui.

Și Gârneață continuă, ca și când scena i s'ar desfășura prezentă aci, lângă noi, în jurul nostru.

— Acolo, e de ajuns să fie doar unul dintre noi, ăilalți așteaptă în vălcea. printre tufe. m'am hotărât eu singur să mă așez sus. ca să mă scobor repede și fără zgomot la ăi de jos. dac'o fi lună pe de-oparte e mai bine că e lumină, da pe de alta e mai rău că trebue să ne ținem mult în urmă. dar dacă sunt numai stele ori nor. ne luminează destul zăpada.

Gârneață e încă pe drum după haiduc, dar gândul meu îl așteaptă în noaptea posomorâtă cu promoroacă, printre fantasmele albe ale sălciilor. Suntem doar patru ființe cu inimile una lângă alta. iar mai departe, pentru orice eventualitate un caporal cu o grupă întreagă. Tăcere și ureche încordată. până ce în cornetele auzului supraexcitat de nerăbdare, cad cele dintâi unde ale mișcărei, care se apropie.

Sunt ei: Bălan și-o fată înaltă. cu o cutie de vioară.

— Dacă n'or fi înțeleși, încep iarăși să aud pe Gârneață, eu îmi pun capu' jos domnule

locotenent.

Am tresărit deodată și m'am întors dușmănos spre dânsul.

— Să ne mutăm, adică, toți acolo, ca să poată trece bărbatu-său, nestingherit, încoace. Și noi, așteaptă, așteaptă, iar dimineața cocoana să nu mai poată de mirare: - „Ai văzut că n'a venit? să știi că a mirosit ceva."

Noaptea s'a lăsat atât de jos pe pământ că nu mai e loc pe sub dânsa, nici pentru cea mai bună privire. Doar zgomotele sosesc, zgomotul de metal și forfotă al pregătirei soldaților. Copacii s'au înfrățit și s'au contopit cu desăvârșire, cu acest alburiu îngroșat al chiciurei îmbibate de întunerec, mai înșelător decât besna cea mai adâncă; doar trunchiul sălciilor celor mai apropiate par trombe chinuite, vărsate de norii catranunului

înghețat de deasupra. Umbrele umane au căpătat dimensiuni și deșucheri de mogâldețe; se strâng și se așează într'o linie, care niciodată nu mai poate fi dreaptă. Pașii mă duc prin puiul de ger, ca prin roiuri de albine amorțite care mă înțeapă ca în vis, în vârful nasului și al urechilor.

Ridic gulerul de blană al dolmanului și chem

pe

Gârneață. Îl întreb în chip de ultimatum dacă e hotărât să facă urmărirea, dacă și-a ales oamenii și dacă pe-un astfel de întunerec crede că poate ajunge la vre-un rezultat.

Da. E hotărât și înțelegerea e făcută cu Cebuc. Va mai lua și pe Gherăscu.

— Cât de văzut, măcar de-o avea el ochi mai buni ca ai mei, se prinde vitejește Gârneață.

Propriu zis nu mai simțeam acum nici nerăbdarea dela început de a vedea sinceritatea și deci totală abdicare a Niculinei; nici entusiasmul cinic de a lega pe Bălan, ajutat deadreptul de acest idol al sufletului lui, din pricina căruia, la arestarea dintâi îmi jurase desigur ură de moarte. Gândul reveni întreg la Valia, ca un fuior întors o clipă dela răsu-ceala lui firească.

Dar siguranța lui Gârneață în amăgirea Niculinei, îmi înfigea și mai adânc acele gerului în umerii obrajilor, iar minciuna și prefăcătoria acesteia mă umplură până'n fund de indignare și de umilință. De aceea, curios peste măsură să văd până la ce margine va duce batjocura ce-mi pregătește, îi execut în întregime îndemnul: patruzeci de soldați și gradați pășesc pe urmele

crupei lui Pafnute pe drumul bine cunoscut, în noaptea incertă și neprietenă.

Niculina ne aștepta.

Ne primește cu șoapte și cu satisfacție, îmi numără soldații și ea singură îi așează câte unul sau câte doi pe la colțuri, pe după stâlpi, în dosul porței, în coșar, pe după grajduri, în toate părțile, în curte, dar nu în grădinița cu nuc și nici în livada cea mare care ducea spre salcia pletoasă și spre cărăruia invisibilă de pe râpa cu mărăcinișuri.

Se înțelege: pe acolo trebuia să vină el și cel mai mic zgomot, cea mai neînsemnată bănuială îl întorcea îndată din cale, strica totul. Pe când așa, va fi lăsat să se apropie, va bate în fereastra din dos, Niculina îl va îndemna să treacă la ușă, va fi lăsat să intre pe întunerec, eu, din dosul ușei, îi voi pune revolverul în tâmplă și cu țignalul în gură voi da alarma. Și cei patruzeci de oameni se vor năpusti.

Mai rămânea să-mi explice Niculina de ce nu pune soldați și în hrubele din dosul casei; dar uită s'o facă și evident, nici eu nu-i atrag atenția asupra acestei omisiuni. Iar oamenii mei, cari erau instruiți să nu-și exprime nici cea mai ușoară nedumerire, își primiră locurile hotărâte,

cu mutenie adâncă.

Dacă până într'un ceas nu avea să se petreacă nimica și nu primeau semnal dela mine, sergentul avea poruncă să-i adune pe toți în magazia cea mare și să facă și focul.

— Atunci vom aștepta înăuntru numai noi doi Niculino; poate e nevoe să stingem și lampa?

— Nu e nevoe, nu e nevoe. poate va bănui ceva. Să vadă că-l aștept. N'are să poată zări prin perdele cine mai e înăuntru.

Mă așezai călare pe-un scaun, chiar lângă ușa pe care o încuiai bine și-i dovedii neglijent că aci eram ferit și de ochi și de glonț și dinspre cele două ferestre cu gratii de fier, cari dau în pălimar de unde, - de bună seamă nu avea să vină niciun pericol - și mai cu seamă - dinspre ferestruica de-alături, ale cărei perdele erau acuma suspect de bine împreunate.

— Ce ne poate privi ferestruica? dă ea mirată din umeri.

Dar e bine, e foarte bine că te-ai așezat așa, încuviință ea privind anume spre ferestrele cele mari.

— Poate-i vine gust să intre întâi alături. Ar fi fost bine să fi așezat un om, doi și-acolo.

— Cum o să intre? se minună toată Niculina. Cheia e doar la mine.

Și mi-o arătă.

— Nu cumva mai are și-o pereche.

— Nuuu.

O mirare a Niculinei a fost că oamenii pe care i-am adus erau doar moscali și vagmiștri de cei mici. Era bine să fi avut și ajutorul lui Gârneață or Cebuc.

— Ce vrei? după ce că las hotarul desgolit. cu trei schimburi de câte zece oameni să las măcar cu dânșii pe amândoi plutonierii. Altfel patrulele își fac de cap. Dacă vine o inspecție? . Ar râde de mine toată armata, dacă ar afla că am pornit cu patruzeci de bărbați, ca să prind unul singur. Asta, numai ca să-ți fac pe voile tale. Așa se prostește bărbatul, când îi șoptește ceva la ureche, o femee frumoasă.

Ea se apropie de mine, lângă ușă, mi se așează pe genunchi și mă mângâie înduioșată: trebuiii să constat nu fără surprindere că gestul ei era din cale afară de gingaș și de curat.

— Lasă, are să fie bine de noi doi, mă asigură ea.

Îmi petrecu brațele pe după gât și mă sărută lung. Dar se ridică repede și-și puse degetul pe

buze făcându-mi semnul cumințeniei, ca o gazdă care are întâi treburi mai serioase de îndeplinit.

Și la distanță socotită dincolo de lungimea mânei mele, ea porni să se învârtească zglobie, tropăind cam exagerat pe scândurile podelei. Avea ușoare momente de neatenție, pe care le acoperea îndată cu râsete din nimic, cu alte tropăeli, iar acum, din nebăgare de seamă luă în picioare un scaun greu de lemn, care căzu pe spetează cu plesnet mare.

— Nu știu ce am, se grăbi ea să mă lămurească. Sunt strașnic de nerăbdătoare.

— Adevărat. tropăi de par'că ți-ar fi frig.

— Tropăi?

— Așa mi s'a părut. Mai pune un lemn în sobă. aici la ușă nu prea e așa cald, iartă-mă că nu pot să fac eu lucrul ăsta.

Ea se grăbi să-mi asculte sfatul, deși era nespus de cald în odae, - cu dolmanul pe mine par'că eram în bae. Luă chiar mai multe bucăți dintr'o dată și toate-i scăpară în ultimul moment cu zgomot cumplit.

Ea se scuză pentru stângăcie, iar eu îi trimisei o sărutare.

Va să zică stimabilul era în pivniță. Și trebuia

să i se dea semnalul cuvenit. Probabil acela a fost detunătura jilțului celui greu, prăbușit pe scânduri. Căderea lemnelor era un supliment. Acum privirea ei începuse să cate ca din întâmplare spre ferestruica întunecată. Așteaptă cumva să i se răspundă că s'a auzit semnalul și că expediția începe?.

Mai mult decât probabil! De bună seamă însă confirmarea din dosul perdelușelor strânse trebue să cam întârzie.

Râsul ei din acest moment, fără prea justă cauză e prea galben, ca să nu trădeze o vie neliniște. Drăguța, de ea, trebue ajutată mititica.

— Niculina, dar ești de-o nervozitate de nedescris.

Par'că ai avea chef de joc. Tot stau eu aici în colțul ăsta, de unde nu pot să mă mișc. Până una alta, ia trage-i tu o căzăcească zdravănă. Nu mă îndoesc c'o știi.

— O căzăcească? dădu ea din umeri pentru o astfel de trăsnae, însă tare luminată la față.

— A, ție nu ți-am arătat niciodată cum știu eu să joc căzăcească...

— Nu mi-ai arătat, într'adevăr.

Propriu zis nu vroise să-mi arate, când astă toamnă îmi mai venise această fantezie. Atunci

tocmai se scuzase că n'o știe prea bine.

Și pașii ei se porniră în fugă pe loc, corpul începu să i se zbată, strângându-se pe vine și înălțându-se în dârze cutremurări ale sânilor, capul îi căzu pe spate; cu chiote lungi, cu priviri de extas, toată ființa ei se concentrase subit în jocul acesta sălbatec, - nepăsătoare, de ce-ar putea să se mai întâmple cu închipuita ivire neașteptată a lui Bălan pe la ferestrele dinafară: nebăgătoare de seamă, că sonoritatea cam imperfectă a podelei până și unui auz mai puțin atent i-ar fi putut revela dedesubt golul unui beci. Nu-mi mai rămâne nicio îndoială.

Și când socotesc că „semnalul" a răspuns chiar până'n magazia soldaților, nu numai în beci, o întrerup destul de serios:

— Niculina, ar trebui să mai lași zdupănitul ăsta. Dacă vine tocmai acum și te-aude de departe?

Ea se oprește deodată și mă privește galbenă și îngrozită, înecându-se în zbaterea aprigă a respirației. Dar eu o asigur cu înclinări repetate din cap și cu râs împăciuitor - și ea înțelege -că gândul meu e fără ascunziș și că sfatul e dat cu adevărat pentru Bălan cel dinafară. O îndemn să joace iarăși, dar mai ușurel, că poate și soldații

de afară să se ia de gânduri; eu îi voi fluera ușor căzăceasca, pe care ea și-o cântase singură până acum. Dar ea mă privește din nou îndoelnică. și refuză, privind cu exagerată îngrozire spre ferestrele dinafară și cu vădită enervare către ferestruica fără răspuns. Îmi face mutește semnul negației.

E rândul meu să mă neliniștesc; îmi regret intervenția cu aer de glumă stupidă în deslănțuirea tot mai sălbatecă a jocului ei. Sunt hotărât să încep eu acum semnalele pentru cei dedesupt.

Dar încă mai aștept: mă asigur că poate nu-s gata toate pregătirile acolo. E o cursă mare pe care trebue s'o întreprindă acum Bălan și la mijloc trebue să fie o răs-plată și mai mare, de vreme ce el și-a luat atât de îndresnețe precauții. Acum poate fi fără grijă. Nesupărat de nimeni va atinge malul Nistrului și-l va trece. căci dincolo îl așteaptă o propunere cine știe, pentru el poate tot așa de scumpă, pentru mine cea mai scumpă din lume.

Iar peste trei zile. peste patru sau poate chiar numai peste două vârful degetelor mele se va înfiora la atingerea mâinilor ei. îi voi pipăi fruntea și obrajii și-i voi cuprinde însfârșit

dintr'odată, cu o lacomă înghițitură a ochilor, pentru totdeauna, fața asta insesizabilă, pe care însfârșit o voi avea.

Tresar iarăși uimit de apropierea acestei atât de dorite, de nostalgice fericiri.

Și tresăritul meu concordă cu tresărirea Niculinei. Nu mi s'a părut. Pe fața ei furișată pentru a nu știu câta oară spre ferestruică am surprins o ușoară alungare de umbre și linii, ca apa calmă într'un amurg, pe care a atins-o picioare de gâză. Nu mai încape îndoială: acum figura ei e toată spre mine, râzătoare și asigurătoare. S'a făcut așa dar. el e gata de pornit, așa dar. într'un ceas bun, Dumnezeule mare.

Dar tocmai acum, calmul care ar trebui din nou să mi se așeze în suflet ca într'un jilț, încă nu-și găsește locul complect liberat. Nourași de nesiguranță izvorăsc din al-bastrul, care domnise neîntinat la început înlăuntru-mi și-mi umplu cerul nădejdei cu spuma opacă a grijei: dacă va ocoli Dubоșani, dacă nu se va ajunge cu Valia la tocmeală, dacă va plănui s'o jefuiască, dacă ea se va fi mutat în alt sat. S'o găsească, s'o găsească.

Trebue să opresc această năvală de gânduri

deșuchiate, care-mi străbat acum din toate părțile capul, în iureș din ce în ce mai accelerat. Trebue să mă înțeleg răspicat cu banditul.

— Niculina, izbucnii deodată. Spune, este încă acolo, oprește- l. Vreau să mă înțeleg cu el. nu-i voi face nimic; dacă mă va asculta. Îl voi lăsa să plece.

Niculina care se așezase tocmai, pe marginea patului s'a ridicat tremurând și țintește privirile înebunite spre țignalul pe care mâna-mi mi-l apropie de buze.

— Ce faci? îngăimă ea stins, frângându-și mâinile. Să nu

șueri.

— Dacă-l vei opri, nu șuer. Vreau să-i vorbesc, să ne înțelegem. Dacă nu - urlu cu toată puterea, - voi încunjura toată casa și toată ograda până la salcia pletoasă, de lângă râpă. Trebue să mai fie o ieșire pe aici. O voi găsi eu n'aveți grijă.

Dar ea și-a revenit acum, e stăpână pe vorbele și pe mișcările ei, cu toată paloarea ce i-a rămas pe față.

— N'ai decât s'o înconjuri și să cauți până mâine, mă înfruntă ea cu cerbicie, izbucnind apoi în râs.

— Ce ți-a mai cășunat? Ce vrei să zici? Că sunt înțeleasă cu Serghe. Cum?

În ce chip sunt înțeleasă cu el?. De unde să-l opresc.

— Dacă nu-l oprești, șuer.

— Șueră! mă bravează ea fixându-mă puternic și făcând un pas spre mine. Dar când fluerul mi-atinge buzele, ca se repede la mine și mi-l smulge dintr'o smucitură.

— Nu pricepi că ești nebun? Ce ți-a mai venit? Ai să cauți de geaba. Casa n'are decât ușile aistea: cea de-aci și cea de-acolo. Unde poate să fie el?. Și dacă ar fi, cum ar putea să plece știindu-te aici, se hazardează ea la diversiune.

— Lasă asta Niculina. Acum știu bine, el a fost ascuns dincolo. te-a pus să mă ții de vorbă și să mă îndemni să-mi aduc toți soldații, ca să poată el trece peste râu, nesupărat.

Foarte bine. îl voi lăsa să plece. Dar în schimb vreau să-i propun și eu ceva. Dacă-mi îndeplinește ce-i cer, din partea mea va fi liber totdeauna. Ascultă Serghe Bălan, rostesc solemn, îndreptând graiul spre ferestruică.

Dar Niculina izbucnește într'un râs formidabil. Ea e la un lung de mână departe de

mine, oprită de firetul fluerului, pe care-l ține zdravăn în mână.

Profit de veselia ei subită, și'n care mi-e cu neputiință să recunosc resonanța calpă, ca să-mi liberez țignalul. Ideea ce-mi venise tocmai acuma, avea fără îndoială să-mi spună dacă Serghe apucase să se coboare în pivniță sau se mai găsea încă alături. Pentru că. or cât ar fi consimțit el, în cele din urmă să-și negocieze în chipul ăsta necredința nevestei; ea nu va merge până acolo cu îndrăsneala încât să execute ceia ce-i voi comanda eu acuma.

— Atunci, dacă nu e aci. atunci desbracă-te iubita mea, haide, desbracă-te.

Într'adevăr. Ea mă privește uluită peste măsură, stupidă.

Veselia s'a prefăcut într'o clipită în cea mai cumplită stupoare.

Rânjesc satisfăcut.

— Haide, ce mai aștepți.

— Dar ce ți-a mai venit. dar nu te mai pricep. dar nu înțelegi că el trebue să sosească dintr'o clipă într'alta...

— Nu face nimic. eu am să-l primesc, nu tu. haideți, haideți.

— Pe semne șăguești.

— Începi. sau.

Niculina e galbenă ca un cadavru. Numai ochii ei trăesc mai vii ca viața însăși. Pe urmă brațele i se ridicară în semnul celei mai zdravene nedumeriri, de fapt pentru a câștiga timp și mai ales a arunca la adăpostul brațului o nouă privire la ferestruică.

Și eu aici am vrut să ajung: mi-e deajuns această privire și sunt gata s'o opresc, să dau drum cuvintelor mele pentru Valia.

Dar tocmai atunci, mâinile Niculinei căzură, ea începu să râdă stingherită și un vârf de curiozitate îmi înfipse în suflet îndemnul unei ușoare zăbave. Cu oftat de pudoare ea-și trase pe dedesubt șnurul capotului larg; pulpanele acestuia se lăsară atunci într'o parte și într'alta, descoperind în întredeschizătură albul moleșitor al lingeriei intime și o coapsă goală până mult deasupra genunchiului. Doamne, ar trebui să opresc aci silnicia, dar îmi simt ochii dogorind ca'n fața unei arzătoare noutăți. De-abia acum îmi dau seama de însemnătatea acestui câștig uimitor, pe care l-a dobândit pentru mine Niculina: el acceptă, el mă acceptă.

Niculina chicoti ușor, rușinată, își duse cu aceiași înce-tineală stânjenită și calculată

mâinile la ochi, iarăși pavăză pentru a primi noua aprobare, pe urmă întinzând brațele în jos se scutură hotărâtă: capotul căzu cerc negru în jurul înaltelor picioare.

Aștept cu fluerul, dar și cu sufletul la buze: e cu putință oare? Ea râdea în cascade scurte, rușinate, ca o fecioară pe care o desbraci, în vreme ce coada ochiului îi scapă necontenit spre ferestruică: e limpede că nu de mine se rușinează. A doua fustă, albă și scurtă căzu deasemeni.

Era timpul s'o fac să înceteze. și totuși. ea râde șăgalnic spre mine, spre ferestruică.

O, sunt un satrap, un pașă de tuaregi: sărmanul Bălan cedează chiar când exigențele mele nu mai țin seamă.

Sinistră umilință. dar prea neașteptată, prea uimitoare, ca ezitările, pudoarea, noutatea acestui corp, pe care acum îl contemplu întâi dintr'o perspectivă, strania împrejurare în care mă găsesc, mă îndeamnă încă să aștept, să opresc încă în gât numele Valiei. Totuși, dau zugrumat deslegarea:

— Deajuns Niculina. lasă. e în zadar. m'am convins.

Dar ca și când nici nu m'ar fi auzit ea

continuă să-și tragă rând pe rând mâinile din baerile cămășei, care începe să se lase. Sânii se iviră unul după altul, apoi pântecul, coapsele cu împreunarea lor înegrită, genunchii.

Niculina era goală, în splendoarea totală a minunatului ei corp care mă întunecă și mă intimidează, întocmai ca la început. Nimic, nici cel mai neînsemnat farmec nu a scăzut din această minunăție! După privirea cernită prin gene de patimă și fior ce mi-a trimis-o, ochii ei surprinși de propria lor îndrăzneală au fugit iarăși la ferestruică. Dar deodată ea scapă un țipăt sălbatec, prelungul și deșiratul chirăit al spaimei supreme. Dintr'o singură zmucire ea s'a prefăcut la pământ în morman de membre lungi și de suprafețe lucii.

Banditul a țintit-o desigur. Una, două, trei. aștept paralizat detunătura pedepsitoare. incapabil de orice alt gând, de oricare altă voință. Niculina se înghemuește și mai mult în sine, capul i-a dispărut sub încolăcitura brațelor.

— Vin' aici Niculina, târăște-te aici.

Dar ea nu se mișcă și lovitura întârzie. Sunt așteptat să mă apropii, desigur. stimabilul n'a mai putut suporta priveliștea; nudul nevestei expus în fața lui însuși și a înșelătorului urât de

moarte, deodată, i-a căscat ochii dinaintea propriei lui decăderi. Poate darul ce-mi rezervase mie, mi-l păstra pentru mai târziu; goliciunea Niculinei i-a răsucit însă în creer, calculele făcute la rece.

Mă așteaptă. Mă apropii. Dar pe lângă părete. Dibui cuvântul nimerit, care trebue să aducă în mijlocul acestei încordări pe Valia ca un înger al păcei.

Dar Niculina încă mă împiedecă. Ea tresare într'un chiot, se deșiră din ghemul morței, și strigă desmetic, desmățat, cu râs răgușit, desfrânat:

— Haide, lovește, trage, trage, ce mai aștepți.

Brațele i se ridică drept în sus, chiot nou îi scapă din gâtlej, de astă dată de biruință, de triumf, și picioarele ei care și-au păstrat încă pantofii se reped pe podea în ropot de joc; pocnește din degete, chiotește sălbatec și scândurile răsună din nou pe sub preș de tactul căzăcească. Abia acum văd cât de minunat știe într'adevăr să joace. Avântul ei mă înspăimântă. De câte ori ochii ni se întâlnesc, gâtul i se întinde spre mine și capul îi tremură într'o frenetică pasiune. Dar femeea nu părăsește un moment locul, din dreptul ferestruicei, unde

pândește moartea, o desfide chiar, cu privirile-i de dispreț pe care le aruncă, ori decâte ori jocul îi îndreaptă fața într'acolo, pe care o ațâță cu patima neînfrânată ce-mi arată la rându-mi când se îndreaptă spre mine, cu mișcările involuntar indecente, cu tot zbuciumul acestui corp gol în jocul primitiv, și năvalnic și răscolitor.

Și glonțul întârzie, întârzie necontenit. Dar dela sine, femeia se strânge, se încolăcește în jurul sexului ei învingător, ca și când ar fi fost cu adevărat lovită în pântecul necuviincios și divin, se rotește în jurul său însuși, întinzând molatec când un braț, când pe altul, ca și când ar fi vrut să-și prindă proprii sâni, să le domolească tremurul semeț și virginal; pasul îi revine necontenit în juru-i, mișcarea mâinilor e tot mai nesigură, mai moleșită, genunchii înșiși i se moleșesc, coapsele se freacă de aproape, se împiedecă de muchea patului și cade de-a latu-i cu un sfâșietor țipăt histeric, pe spate, cu o mână acoperindu-și ochii, cu alta sexul pângărit de aprigile noastre priviri, cu pieptul pornit în frământarea voluptoasă a unei agitații fără de asemănare.

Și secundele trec una după alta, le aud cum

se strecoară în neant, deși ornicul în formă de farfurie a încremenit de mult. Le aud răsunând ca lovituri uriașe și surde în urechile mele, în care sângele dă furioase și deșarte asalturi. Așa trebue să le audă și celălalt și totuși detunătura de moarte întârzie iarăși, cu toate că femeea căzută oferă cu însăși goliciunea mijlocului ei trădător, ținta cea mai bună pentru ancestrala pedeapsă.

Dar de bună seamă, mâna lui tremură, cum tremură încă gândul meu, pumnul meu neputincios, cum neputincioase sunt coardele gâtului meu, care tot nu se găsește în stare să

îngăimeze un sunet articulat, ca o biată lăută, cu discordate și smulse strune. Însă trebue să fac sforțări supraomenești ca să apuc înaintea glonțului, căci ezitarea banditului îmi pare că apasă încă greu în cumpăna acestor clipe, ce-și iau într'una zborul, rând pe rând, cu vâslit greu de aripi în urechi.

— Niculina, izbutesc în cele din urmă să rostesc stins, tremurând dar apoi cu fiecare nou cuvânt din ce în ce mai clar, mai curajos.

— Niculina, îți mulțumesc pentru frumosul tău joc și pentru frumosul tău corp, pe care acum mi l-ai arătat întâi, în toată strălucirea.

(Dumnezeu mi-era martor că nu mințeam!) - Mi-ai făgăduit că ai să mi-l arăți așa întreg, când bărbatul tău va fi prins și legat, că ai să dansezi goală dinaintea lui pentru mine. Acuma văd însă că el.

A întârzâiat, continuai cu răspicare, prefăcându-mă că n'am înțeles nimic din jocul și din țipetele ei; - dar mie mi s'a părut întâi că este aci și că mă păcălești, de aceea te-am pus să faci înainte ceiace mi-ai făgăduit că vei face, când el va fi în mâinele mele. Mulțumesc, mulțumesc.

Vorbeam tare, cât puteam de tare și distinct, ca vibrațiile ferestruicei să poarte lămurit cuvintele mele acolo unde cu adevărat trebuiau să ajungă.

— Dar asta a fost numai o șagă, continuai pentrucă eu nu vreau să-l prind, vreau numai să-l am în față ca să-i spun la rându-mi păsul meu.

— Niculina. dacă el îmi va făgădui ăst lucru pe care i-l voi cere, slobod va fi să treacă râul; și de-l vor prinde soldații eu încă tot am să-l fac scăpat. Și din mâna mea se va bucura de mare răs-plată: asta vream să-i grăesc și făgăduesc dacă îmi va aduce din Dubоșani, o fată rusoaică,

înaltă și nițel oacheșă, cu bundră și cu căciulă căzăcească, și cu cisme de gumă neagră și în mână cu o cutie de scripcă. Ea știe să cânte bine din vioară și îi zice Valia; pe numele ei întreg Valentina Andreewna Grușina. repetai: Valentina Andreewna Grușina. Și repetai încă și încă, apropiindu-mă lipit de perete, târșiindu-mă de zid, de ferestruica goală ce rămânea într'una pată întunecată și nedecisă, scrutând cu neîndu-plecare pe femeia tăvălită de spasm, în moalele patului ademenitor.

— Valentina Andreewna Grușina, pe numele de răsfăț

Valia. Valia. Valia.

Tăcui apoi un moment, ca să prind tactul inimei, care mi-o luase acum și mai avan înainte și mă înăbușea.

.Ea a mai vrut să treacă Nistrul pe ghiață, dar a nimerit la un alt ofițer care a dat-o îndărăt; dar ofițerul acela era un fricos; el mi-a destăinuit așa de multe despre cântecul ei frumos, că eu, după ce o va aduce Serghe, vreau să o ascund bine, aici la el, sau în cătunul ăsta, până-i vom face rost de acte românești. Mie-mi place tare mult cântecul la vioară și mai ales cântecul unei prea frumoase fete și mult am fost

trist când am aflat cum s'a întâmplat cu ea, că a fost fată de oameni cu stare și artistă; dar iarăși mult bine mi-a părut că s'a întâmplat cu ea așa, că altfel n'aș mai fi avut parte să fiu eu cel care s'o scap de țara ei. Asta aș vrea să i le spună Serghe, și s'o aducă. Și de-aceea am adus atâția soldați, ca el să poată trece acolo nesupărat de nimeni, - iar acum îl aștept ca să-i spun toate astea.

Și să-l îngădui ori câți ovrei o lua acum cu dânsul să ducă; dar când o va aduce să fie numai cu ea, cu Valia, pe adevăratul ei nume Valentina Andreewna Grușina, care acum așteaptă prilej bun ca să treacă iarăși încoace, cum am aflat dela fugari.

Atât. Apoi tăcere. Nu mi se răspunse nimic, de sigur.

Și-i dădui dreptate lui Serghe să nu-mi răspundă. La urma urmei pentru un om precaut ca el, putea să fie și asta o poveste bună de prins oameni în capcană. Iar eu, socot, o nimerisem de minune, prefăcându-mă că tot ce făcuse

Niculina mi s'a părut că făcuse pentru mine, că mă convinsese în sfârșit de neprezența lui, că histericele ei chiote și gesturi le-am luat drept

glume de spaimă pentru neîncrederea mea. Serghe deci putea să plece cu o îndoială mai puțin. Și a plecat nu după mult timp. Am auzit lămurit, cu urechea încordată, la cerceveaua ferestrei trosnet de scândură, apăsată greșit de călcătură și scârțâit ușor de balamale. Trăsese de bună seamă chepengul, după dânsul.

Dar eu încă nu părăsii ferestruica și cu capul rezemat de zid, urmăream mai departe pe contrabandist. Mi se părea că simt mișcarea din beci și bușnitul rând pe rând prin fereastra zăbrelită, care da sub suprapusele coșare.

Pe urmă drumul prin șențuletele întortochiate, prin tunelurile de mărăciniș din grădină și livadă, pe urmă scoborâșul abrupt și ferit, din dreptul sălciei pletoase, pe urmă ieșirea în câmp prin tufe și pâlcurile de sălcii. Și în momentul ăsta, din groapa lor, țâșnind cei trei.

Dar gându-mi a sărit deodată toate obstacolele și depărtările și însoțește acum pe singurul și curajosul mesager la poarta culacului din Dubоșani. Valentina Andreewna

Grușina ascultă uimită vestea contrabandistului mult așteptat. Ea se dumirește acum deplin de povestea mujicului cu mustăți

de pisică. Ea rămâne încă nehotărâtă, dar Serghe Bălan e omul care știe să convingă. O, e prea inteligent contrabandist ca să nu te poți bizui pe el; iar dansul Niculinei din noaptea asta îi va pune flăcări în cuvânt.

Sunt fericit.

Aștept cuvântul Niculinei, prima ei mișcare, din această stupoare rigidă care urmase fatal zmintitei ei izbucniri; aș dori să-i spun pe de-a larg povestea Valiei, să o încetățenesc pe această călătoare mult așteptată în viața noastră care va putea astfel continua tihnită și împăcată, ea putându-și întoarce din nou sufletul liberat spre Serghe al ei. Dar ideea răsplății care i se pregătește lui Serghe, pentru marea bucurie ce-mi va face, vine la timp să-mi oprească graiul pe buze. Și totuși vreau să aud pe Niculina, rostind un cuvânt de prietenie pentru Valia, umblu disperat în adâncul gândului să dau o înfățișare nobilă intențiilor mele, pe care apoi numai o întâmplare streină și'n afară de puterile mele să pară că le-a zădărnicit năpraznic, când Serghe va fi legat și condus din nou la închisoare.

O privesc muncit de aceste gânduri, pândindu-i cea dintâi mișcare. Și simt cum

goliciunea ei nemișcată, atititudinea ei impudică reîncepe acum să mă tortureze aprig. Șoptesc cu buze de flăcări: Niculina! Dar ea rămâne mută și nemișcată, iar eu îmi îmbrâncesc gândurile înapoi, spre Serghe, spre dușmanul meu Serghe, care aleargă acum mai credincios decât orice exemplar de credință omenească, să-mi aducă fericirea îndepărtată, lăsându-mi zălog fericirea de-aci. Îmi reazim capul de recele zidului ca să nu mai văd rugul de plăceri, al cărui jar hipnotic, îmi dogorește cu putere, în nemișcarea și muțenia lui, simțurile și voința, îmi aprinde nervii ca pe un vreasc de vițe uscate. Imaginea imensă a visului care se înfăptuește, a norocului care se apropie, mă cutropește însă la prima scuturare, e mai tare ca realitatea însăși și las iarăși îndată, ca pe-un cadavru părăsit în pripă, după gâtuire, corpul acesta care emană totuși cu atâta putere eforturile sângelui cald și aprig; gândul trebue să-mi alerge hoinar întru întâmpinarea neașteptatului, a aventurosului, a ne mai cunoscutului, a eternului nou.

Îmi lipesc tâmpla de părete și mă trezesc în noaptea de afară, în noaptea reală, cu cei trei ostași, cu cei trei prieteni, la gura vadului lui

Bălan. Ziua se vor perinda alte schimburi invizibile acolo, dar noaptea postul de pază va fi numai și numai același. Voi veghia cu soldații de rând acolo, și voi fi fericit să simt frigul pătrunzându-mi prin oase, să resimt amorțirea factice, somnolența iepurească a simțurilor hiper-excitate ca'n nopțile albe de pe front. Ceilalți vor avea exclusiv consemnul: toți, pe el, pe contrabandist! El e tăria și pericolul; el interesează în primul rând, scape iarăși câți mușterii o aduce. de unul, doi, m'oi îngriji eu. de ceilalți cum le va fi norocul. nouă Bălan ne va trebui. Iar unul, doi, ceilalți nu vor fi decât o singură persoană. Valia, cu pas căzăcesc, cu statură căzăcească, cu ochi oblici căzăcești.

Ne vom repezi, când ei vor fi păsit bine pe mal și ea va da un țipăt ușor, uimită, neînțelegătoare. Iar eu o voi apuca de mână și o voi trage după mine, în adâncul zăvoaielor și acolo, departe de urechile tuturor îi voi lămuri totul și-i voi destăinui locul misterios unde-o voi ascunde până la limpezirea lucrurilor.

— Nu-ți voi cere nimic în schimb Valentina Andreewna, îi voi spune, - decât, până atunci, până la potolirea tuturor vâlvelor, să-mi cânți în fiecare seară romanța fără cuvinte și bacarola

lui Tschaicowsky și să-mi cânți tot Tschaicowsky și tot Rimsky-Korsakoff și tot Rahmaninow, și tot Musorsky, și să-mi cânți cântece de stepă și cântecul tău însuți, cântecul locurilor tale, pe care le vreau cât mai îndepărtate și mai necunoscute. mai ciudate. mai de neînțeles.

Eu nu știu încă locul unde o voi conduce în noaptea aceea, dar mâine îmi va fi unica poruncă să nu am altceva în gând; va fi desigur, va trebui să fie, o odăiță caldă și primitivă, înecată în vaporii apei de Colonia, în care fata mă primește în fiecare seară înaltă și dreaptă, cu ochii ei risipitori de uimire, uimiți și neînțelegători și totuși scăldați în lumina dulce și sfioasă, tocmai a acestei neînțelegeri.

— Pentru ce ai făcut toate astea?

— Pentru că veneai de departe, de foarte departe, pentru mine din altă lume, cu o vioară în mână, cu cheia sufletului tău în mână.

Și ea va rămâne tot nedumerită, dar nedumerirea asta tocmai va fi fericirea noastră, ne vom strânge în ea de groaza desvăluirei și a înțelegerei, care n'ar mai fi niciodată să fie.

Astfel îmi cântă acum închipuirea mea și e grozav de romantic și de frumos, mă simt

bătând ca o inimă în mijlocul vastelor evenimente pe care le pregătesc și care sunt atât de minunat, de artistic plămădite, de nocturne, de pline de depărtare și de mister, că simt în sfârșit un înțeles acestei firi impunătoare, înțelesul pe care-l orbăcăiam în cărți sacre și în cărți de matematici.

Mă îndrept și pășesc cu pași largi, care trebue să-mi con-firme că trăesc, că se perindă aevea toată această țesătură de poveste. La mișcarea mea, Niculina s'a ridicat cu totul în crivat, s'a înghemuit într'o rână cu genunchii aduși spre sâni, cu mâinile împreunate și petrecute prin strânsoarea lor de clește, pe care o cunosc așa de bine. Ea mă urmărește desigur de mult, îmi urmărește poate gândul, dar cât poate ea cuprinde din el? Mă privește cu ochii ei imenși, deschiși imens, dar abia acum bag de seamă că, mă privește, Doamne, că este încă aci, c'a fost tot timpul.

— Dar cam întârzie Serghe al tău, glumesc oprindu-mă dinainte-i, cu mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor.

Aștept pe figura ei un surâs fugar, dar nimic, - doi ochi cari mă privesc într'o încordare fixă, arzătoare.

— Oamenii mei or fi și înghețat prin coșarele voastre.

Și iarăși nimic, nicio tresărire, nicio lumină, nimic decât privirea acea.

A, ba da, un fior, o undă de bucurie și de răutate, când mă apropii și o strângere în sine ca pentru a-și potrivi o poziție de apărare.

Cu o smucitură trage macatul dedesubt, deasupră-i și privirea ei de ură mă izbește între sprâncene ca o piatră.

Încercai s'o mângâi, dar mă respinse cu violență.

— Niculino, dar ce e cu tine, spune?

Se scutură cu desgust de atingerea mea și se retrage tot mai spre părete, înghemuindu-se necontenit; mă mir unde mai găsește loc pentru această contractare, care-i strânge în ochi toate puterile trupului și ale membrelor.

— Așteaptă pe Valea ta, (ea pronunță și accentuiază numele Valiei corect rusește) ce dorești dela mine?

— Ah, Valia. pentru dânsa. ah. așaa.

Și pornesc deodată în râs puternic, din care mă oprește brusc doar propriul și stridentul lui sunet.

— Aha. ești geloasă?. Tu ești geloasă

Niculina? Tu poți să fii geloasă. pentru mine.

Ea clipește ochii ca năpădiți în întunerec de o lumină vie, neașteptată. Îi ține închiși o seamă, apoi îi deschide larg și mă privește cu o nerăbdătoare curiozitate.

Nu înțeleg ce poate să-mi spună privirea aceea; și nu nimeresc nici cuvântul cu care aș putea să umplu acest subit și neplăcut hiat într'o suită atât de armonioasă de evenimente. În așteptare, râd deci cu intermitențe și cat parcă în ochii ei, capătul firului rupt, pentru a împlini la loc până la ultimul amănunt, țesătura de aur, cu care s'a învăluit în astă seară, mai sigur și mai fericit ca niciodată, sufletul meu.

Ochii Niculinei sunt umezi și stăruitori. Desigur ea însăși așteaptă acelaș lucru. Și ea însăși e cea dintâi care dă semne că a găsit trăsătura de unire mântuitoare.

— E adevărat? încercă glasul de argint să se dumirească de ceia ce i se pare că a găsit în ochii mei.

— Ai spus-o asta ca să mă mântui? Ca să-l faci să plece mai repede, liniștit?

Și velința fu dată cu aceiași smucitură înlături, iar ea-și îndreptă bustul strângându-și sub dânsa picioarele.

— Spune? Da?

Și-mi apucă mâna.

Dar eu râd nehotărât și e atâta încredințare deplină în privirile ei pentru această idee mântuitoare, că încă nu găsesc curajul să i-o turbur.

— Rău ai făcut, mă mustră ea, cuprinsă de gânduri. Ai stricat totul, cu povestea ta. Dar tot e bine că ai întârzâiat până s'o ticlui.

Vorbea rar și parcă mai mult cu gândurile ei.

— Ți-am spus: nu va îndrăzni! Și dacă nu ți-ai fi pierdut cumpătul, ai fi văzut că n'ar fi avut curaj nici până la urmă.

Și după o tăcere mai lungă de zâmbet vag, în sine:

— El mă iubește cu adevărat.

Mi se pare că aci e capătul firului și trebue să-l apuc neîntârzâiat:

— Într'adevăr te iubește. Răzbunarea lui, de s'ar fi putut s'ar fi întors numai asupră-mi. pe mine mă aștepta el, în dreptul ferestruicei.

— Ah. pentru aceia ai ticluit povestea! râse ca asigurată.

O, puteai să nu te ostenești. Eu l-am vestit: dacă-ți atinge un singur fir de păr, pe mine nu mă va mai vedea în toată viața lui, ori ce-ar fi să

se întâmple.

— Niculina! gemui închizând ochii, dibuind orbește cu mâinile spre dânsa.

— El a tăcut, când i-am spus aceasta, continuă Niculina pe care o adusesem pe genunchii mei.

— I-am făgăduit că te voi îndatora în schimb, să nu-l prinzi și să nu-l superi în drumurile lui. Dar pentru că asta nu ți-o puteam cere, până nu vedeam că el se supune, mi-a trebuit deocamdată să te păcălesc cu această trecere a lui peste Nistru. Era deajuns că el ne lasă împreună. de bună voe...După ce pleca, aveam să joc cu adevărat în jurul tău și să strig: - El a fost și ne-a lăsat împreună. Așa e că ți l-am dat prins?

Iată joc în jurul lui. nu te teme, nu-ți va face nimic nici la întoarcere, căci altfel el știe, că mă va pierde și pe mine. Dar tu ai bănuit că e alături și ai pretins să mă desbrac. Era atât de neașteptat și pentru el și pentru mine: dar eu am înțeles atunci pe loc că aci stă încercarea cea mare. Și încercarea a fost într'adevăr: el n'a îndrăznit să tragă.

Și iar se opri mâhnită.

— Dar tu ai stricat totul.

Pe urmă începu să mă mângâe înduioșată pe obraz:

— Dar tu, pentru mine ai făcut-o. Nu pentru tine. căci el tot avea să vadă, dincolo, că l-ai amăgit. Ți-o fost teamă că el tot va trage la urmă, așa cum căzusem pe crivat.

O strângeam la piept și căldura corpului ei îmi trecea prin haine toropitoare; mă cutropea cu mersu-i rapid, amorțindu-mi curiozitatea mușcătoare de a trage perdeaua mincinoasă cu care ea singură îmi învăluise gândul; tremuram, nu cumva să-i descopere tot ea, țesătura falșă și fragilă.

Am nevoe de strângerea ei; simt în sânge biruitoare, toată amintirea plăcerilor ucigătoare, ascunse în corpul său. Ea însăși simte nevoia mea, degetele ei îmi desfac înfrigurate centura, îmi deschee nasturii dolmanului, pe care mi-l răsfrânge pe umeri. O sărut lacom pe buze, pe ochi, pe obraji, pe păr și ea continuă să mă deschee înainte - doar asta e una din propriile ei bucurii, foarte arar mă lasă s'o ajut.

Dar se oprește deodată și cască ochii largi spre mine, în mine:

— Dar tu știai pe unde avea să iese el?.

Însă dorința care acum a devenit potopitoare

îmi da glasul minciunei continue și al negației. Lungile explicații întârzâie, încurcă, perspectiva adevărului mă sufocă în aceste clipe.

— Pe unde să iese? dau neștiutor din umeri.

— Pe ușă.

Ea râde bucuroasă că s'a găsit așa repede un răspuns pâlpâirii de neliniște care pare că încearcă să se zămislească în sine-i. O strâng până la zugrumare, ca să alung orice zbor strein, s'ar mai abate pieziș și viclean în minte-i. Dar mi-e cu neputință să-i prind ochii, cari scapă necontenit alături, de sub puterea ochilor mei.

— Dar n'ai auzit ușa. și-ai ascultat la ferestruică.

Singur ai spus că trebue să mai fie o ieșire.

— Am spus-o într'o doară. Doream să plece mai repede ca să scapi tu.

— Atunci, cum ai știut c'a plecat?. Doar ai fost dincolo și-ai văzut că nu mai e nicio ușă.

Dau din umeri, încercând sa mă înfig într'ânsa, voesc s'o abat sub greutatea bustului meu. dar ea parează și scapă.

— Nu înțeleg unde vrei să ajungi.

— Tu ai știut de cealaltă ușă, spune, spune.

— Și dacă aș fi știut. ce-ar putea.

Și-mi întind cu repeziri de uliu mâinile spre a-i apuca mijlocul, dar ea mi le prinde cu promptitudine și mi le strânge cu tărie.

— Atunci, dacă ai știut. dacă știi. trebue să fi luat măsuri, ca să fie prins. Spune, spune. au să-l aresteze.

— Nu, nu va fi arestat. mă ridic străduindu-mă să-mi smulg mâinile din strânsoare.

— Pentru ca să-ți aducă pe Valea! șueră ea, zguduindu-mă cu putere și fulgerându-mă cu toată ura ochilor.

— Pentru că vrem să-i descoperim vadul. Ei, acuma ai aflat?

O undă de lumină pare că lucește acum în ochii ei. Dar tot numi dă drumul. Mă strânge cu toată puterea această vrăjitoare goală și frumoasă, pe care o zgudui la rându-mi cu toate sforțările mele și ai cărei sâni palpită ca niște po-rumbițe gata de zbor, la fiecare tremur. Mă prăvălesc spre dânsa, cădem învălmășiți în pat, ne rostogolim unul peste altul, dar mâinile tot încătușate îmi sunt.

— Atunci îl vor aresta la vad? continuă ea neînduplecată, când răsufletul agitat îi permite.

— Da, acolo. dacă vrei s'o știi și pe-asta.

— Bine, vom aștepta până te vor vesti.

— Poate nu vor izbuti.

— Vom aștepta să te vestească și de asta.

— E o nebunie, ce te-a găsit acum. Poate nu-l arestează în noaptea asta. îl lasă să treacă liniștit ca să nu bage de seamă. pentru că vrem să vedem, ce ne va aduce de dincolo întâi și întâi.

— Va aduce pe Valea, șueră ea, izbindu-mă în piept cu proprii mei pumni.

— Ei da, va aduce pe Valea.

Și cu acest strigăt de triumf, am putut însfârșit să scap.

Mă dau câțiva pași în urmă ca să mă pot avânta: ea înțelege și așteaptă palidă și tremurătoare. Și corpul ei e minunat în această încordare supremă. Degetele i se încovoae și încet, pe înderete, fără să mă slăbească din ochi se ridică pe pat, în picioare. necontenit aplecată, cu mâini încovoiate, cu degetele jucând de pofta aprigă a zugrumărei. La cea dintâi mișcare ce voi face, ea se va prăvăli spre gâtul meu. Râd răutăcios și dur:

— Valia e o șpioană. pe care vrem să punem mâna de mult. A mai fost prinsă odată, dar nu s'a găsit nimic la ea și a fost trecută înapoi. Acuma a fost zărită luând fotografii pe malul

celălalt. Nu puteam să-i spun astea lui Serghe: i-am pomenit doar de vioară. Ea e o bună artistă și e fată frumoasă, știe să intre ușor în inima ofițerilor. Dar acum nici nu va apuca bine să pună piciorul pe malul nostru, căci va fi îndată arestată cu Serghe cu tot. și trimiși îndată la comandament.

Niculina mă privește neclintit: și-a îndoit un genunchi, apoi pe celălalt, își încovoae spinarea goală în care șira îșI înfige ușor șiragul ca de mătănii al vertebrelor. Stă aplecată, cu capul pe-un genunchi; mă apropii ușor și-i sărut fiecare boabă din șirag. Ea s'a încolăcit ca un melc în jurul genunchiului și plânge încet.

O mângâi ca pe-un copil și-i ridic fața ca să i-o sărut.

Lacrămile îi curg molcom ca șire de străvezii mărgăritare.

Nu se ferește de atingerea mea; ba chiar se strânge de mine, ca un copil de mama care l-a pedepsit. O răstorn întreagă pe perne, dar ea încă resistă rugându-mă:

— Nu, el nu trebue arestat. nu vreau să-l arestezi. e soțul meu de atâta vreme. nu pot, nu pot să știu că tu i-ai făcut vreun rău, când el ne dă deslegare. mi-e milă de dânsul și nu vreau să

te urască iarăși, de moarte. mi-este așa de credincios. ne va fi așa de credincios, îl vom trimete oriunde și el îți va da pe mână, pe toți spionii, pe toți contrabandiștiii, pe toții răii de pe lume. Mai mult folos îți va aduce astfel. el se va învăța să te iubească. văzând cum te iubesc de mult. vei vedea, vei vedea.

Și înlănțuindu-mă în sălbateca-i strânsoare, mi se dădu.

Dar când o simții complect imobilizată, răspunsei gemetelor ei de plăcere, inconștient și biruitor, în fundul urechei:

— Ba da, îl voi aresta, pentrucă așa am poruncă și eu nu sunt învățat să calc poruncile. Iar pe Valia n'o voi aresta pentrucă nu e spioană, pentrucă e frumoasă, pentrucă e artistă, pentrucă vine dedeparte. asculți, foarte dedeparte.

Din necunoscut.

Iar Niculina, care se zbătea acum ca un șarpe lovit de moarte, nu putu să scape, de cât înfrântă de spasmul inevitabil, când consimții însfârșit să-i dau drumul.

Atunci, cu mintea turbure de stupida și inutila cruzime a acestui infinit de divin delir, mă simții scuturat ca dintr'un straniu vis.

Patru ori cinci tunete porniră deodată cu nenumărate ecouri și prelungi vuete ale văii imense. Pe urmă, împușcături răslețe, cu alte vuete și ecouri.

Am răsărit galben, cu ochii rătăciți, din maldărul răvășit de perne și macaturi.

Ea a scăpat un țipăt ușor ca un copil în fața unei surprize.

Bâlbâiam în neștire, în vreme ce-mi potriveam centura peste dolmanul încă neîncheiat: - Cine a îndrăznit?. Nu se poate. nu se poate.

Ea țâșni atunci în sus și se năpusti asupra ușei, se izbi de ea cu putere și reveni să-și tragă cămașa și fustele, repetând după mine ca un copil sau un idiot:

— Nu se poate, nu se poate.

Oamenii mă așteptau afară în pâlcuri neregulate și'n fierberea grabei.

— Cine-a tras. cine-a îndrăznit?. După mine.

Ne aruncarăm în zăngănit de baionete prin grădinița, din colțul căruia nucul imens arunca spre noi, într'o nervoasă frământare sutele-i de brațe lungi și negre, ca de moaște.

Împușcăturile veneau acum foarte de aproape și vuetul lor se legăna repetat dintr'un părete

într'altul al văiei.

Găsirăm un băețaș zvârcolindu-se și încolăcindu-se în jurul pântecului îngăurit: glonțul îi traversase mațele și eșise prin față rupându-i burta. Mai încolo două fetițe, două copilandre, tremurau de frig și spaimă sub paltoane bărbătești bine vătuite.

— Dar Serghe? Serghe a scăpat? fu prima mea întrebare.

Îl căutau tocmai, Gherăscu și Cebuc. Gârneață țipa furios - și cu apropierea mea această furie crescuse - la cinci ostași necunoscuți și blegi, cu nasurile în pământ.

Din când în când ocările ce le turna potop erau întrerupte de câte-un plescăit sonor de palmă, pe obraz. Când urechia-mi putu distinge primele cuvinte: - Mama voastră de nătărăi, cum ați îndrăznit să intrați în sectorul nostru?

— Înțelesei.

— Sunteți din plutonul lui Iliad?

— Da, să trăiți.

— Ce-ați căutat pe-ici?

— Ne-a dat ordin să batem valea mai în lăsat de râu.

Ca să nu ne amestecăm cu ai dumneavoastră.

— Ce să găsiți?.

Tăcere. Cu oarecare întârziere, unul mic de-un metru, găsi:

— Ce-o scăpa dela ai dumneavoastră. Că aveți sectorul ăl mai greu.

— V'a spus să împușcați sau să prindeți?

— Păi dacă n'au stat pe loc.

Idiotul de Iliad. Așa dar, dacă ei i se năzărea cumva să fugă.

Am risipit oamenii în cerc; dacă nu-l găsesc pe-aproape, înseamnă c'a scăpat. Felinare se aprind și lumini rătăcitoare încep să alunece pe câmp. Cebuc și Gherăscu se întorc; n'au dat peste nimic. Niculina a sosit și ea. Gârneață repetă scena cu soldații streini, pentru dânsa: femeia ne aruncă o privire înghețată și neagră, și se îndepărtează ca o umbră în negură. Cele două fete îmi dau lămuriri: erau patru fugari, ele două, rănitul și altul care a fugit deasemeni, Bălan pe deasupra.

— Doamne, dacă nu l-ar fi atins!

Mă trezesc murmurând.

Gârneață repetă semnalele pentru sanitar și brancardă.

De undeva ajung până 'n urechile noastre voci întărâtate.

Acolo trebue să fie? Dar cine? Fugarul ori

contrabandistul?

Întrebările și răspunsurile pleacă și sosesc din om în om; din lumină în lumină. Nimic altceva decât o băltoacă de sânge și urme de om care-a căzut; pe urmă pași spre apus, pe care-i înghite mușchiul și zăpada. Luminile se-abat spre apus dar luciul omătului nu mai destăinuește nimic. Mai încolo o arie de zăpadă fărâmițată și răscolită, în toate părțile. Și într'un târziu din nou un vuet: încă o picătură de sânge, apoi alta și alta. S'a găsit dâra: luminile se țin după ea. Las totul în seama lui Cebuc și eu alerg cu Gârneață. Și felinarele îmi luminează picătură cu picătură, drumul însemnat cu roșu. Din direcția pe care am apucat-o răsbate întru târziu țipatul sfâșietor al Niculinei; un chirăit ascuțit și încă depărtat, care se împlântă de mai multe ori în mine ca un cuțit. E acolo.

Acolo, chiar unde răzbate în vale pe sub mărăcinișuri șarpele potecei adânci ca un tranșeu, Serghe se prăbușise.

Nu mai putuse urca, după o distanță considerabilă străbătută în goană disperată și ametită, de muribund; tovarășul lui bun, suișul cel ascuns îl respinsese. Zăcea răsturnat pe spate, arătându-și dinții pe sub mustățile

galbene și pleoștite.

Cușma i se dăduse într'o parte, pieptul i-era încordat, o mână se înfigea în pământ, pe cealaltă o proptise voinicește în șoldul drept puțin ridicat. Și mort ne înfrunta.

Niculina să răsturnase pe el în cruce mută și crispată, într'o strâmbătură stranie, care aducea mai mult a râs.

— Barim să fi căzut în dreptul vadului lui! îmi șoptește

Gârneață, în ureche.

Fugarul celălalt nu mai putu fi găsit. Rănitul trăgea să moară, veghiat în magazia prizonierilor de cele două fete, de brancardier și de sentinelă. Raportai la telefon; o voce somnoroasă îmi repeta vorbele la celălalt capăt al firului, tărăgănându-le pentru a câștiga timp să le scrie. Adormii cu capul pe masă, încercând să întocmesc raportul scris.

În somnul iepuresc, tăiat de crâmpee de visuri fără sens, albul hârtiei și obsesia introducerii înfiorător de banale, cu care începusem să mâzgălesc foaia, mă neliniștiră tot timpul. Tresării și strigai:

— A murit, mai băete?

— Cine?

— Moașe-ta. Băețașul acela.

— A-a. Mă duc să văd, dom' locotenent.

N'am nicio putere să scriu. Mi-e silă de hârtie, de masă și de odăița asta și mi-e somn. O greutate năpraznică îmi apasă capul pe masă. Trimisul revine într'un răsuflet.

— Nu mai are mult, să trăiți dom' locotenent.

— Idiotule. eși.

Aș putea să mai dorm nițel. E imposibil de scris acuma.

Nici nu știu ce să scriu. trebue să dau relații exacte. și el încă. da. în definitiv aș putea să-l las pe el la urmă.

Trebue relatate celelalte. Dar patul mă îmbie, mâinile mi-s amorțite. o ațipeală ca lumea, în pat mi-ar da toată energia de care am nevoe, să pot ține condeiul în mână. Morții trebue puși toți înainte; n'am să scriu tocmai către sfârșit: rănitul de care v'am raportat la punctul trei a sucombat tocmai acum. Dar ce dracu' e cu somnul ăsta, parcă mia încărcat toată greutatea pământului în spinare. Barim o jumătate de ceas să mă pot întinde. Drace, tocmai acum s'au pus să mă găsească toate nopțile pierdute.

— Hei băete. ah, măgarul n'aude. băete, he. bă. I-a uite idiotul cum îmi mănâncă din

jumătatea mea de ceas.

Idiotule, idi-o-tu-l-e-e-e. Ah, a șters-o iară. a șters-o să se culce. în fiecare noapte dorm ca bușteniii și nu se mai satură.

— Ordonați dom' locotenent.

— Să nu te culci că te-a luat mama dracului. Du-te înapoi și să vii să mă scoli. când s'o întâmpla.

— S'a întâmplat, dom' locotenent.

— Ce să se întâmple, idiotule?. să mă trezești când. o muri. auzi, asta am vrut să-ți spun. ah, cum îmi mănâncă viața.

— Păi a murit, domnule locotenent.

— Executarea, când ți-am spus. l-ai și omorât, ca să scapi. nu mai poate omu' să se odihnească de lenea bestiilor ăstora.

— Păi d'acolo viu domnule locotenent. D'aia am mai așteptat nițel, când m'ați strigat. Eu v'am auzit tocmai deacolo, când m'ați strigat, da am așteptat să belească ochii de tot, că știam eu ce doriți dumneavoastră.

Ori cum, e imposibil de scris acuma. Sunt excedat.

Mâine, mâine. trebue să anchetez din nou. Deocamdată doar. la telefon, să anunț decesul.

— Allo. allo. da, da, da. tocmai asta. știi ca să

anunț și decesul ăsta. raportul scris sosește mâine. abia mai mă țin pe picioare. și știi. trebue să mai fac un supliment de anchetă. dar știi, decesul trebuia să-l anunț la telefon.

— Puteați și asta tot mâine, domn' locotenent. nu-i niciun zor.

De dimineață aduc cele două fete la mine și le poftesc pe scaune. Nu are niciuna mai mult de șaptesprezece ani.

Toată bunăvoința mea nu ajunge ca să descleștеze gura celei mai înăltuțe, care mă privește cruntă cu ochii galbeni, mici și jucăuși, de veveriță. O chiamă Roza Mendel. Țintește necontenit spre mine bărbia-i ascuțită, ușor despicată și năsucu-i coroiat: ochii galbeni i se confundă cu mulțimea pistruilor. În schimb, figura celeilalte, a Evei Stern, e o floare rară în plină îmbobocire. Hainele de pe dânsa trădează pe fată cu stare, privirea limpede și francă, vocea caldă și argintie, figura roză și dulce, contrastează până la țipăt cu împrejurările din noaptea asta și cu stilul de proces verbal.

— Ce cauți dumneata la bolșevici?

E tocmai cum am bănuit. Ea merge la bolșevici pentru că se simte frumoasă și binecuvântată de noroc. E aleasa viitorului și

protejata lui oriunde. Oriunde va călca piciorul ei, va însenina locul și va pune zâmbete pe fețe încruntate. Ea se simte sigură de aceasta și e sigură că mai târziu, râsul ei va însemna și mai mult în viața sa și-a altora. De aceea la imboldul impresarei cu ochi galbeni și nas ascuțit, a bunei colege de bancă, s'a mulțumit din marele avut al tatălui ei, un comerciant bogat din Bălți, doar cu șaizeci de mii de lei, sustrași din casa de bani chiar cu o noapte înainte, după toate regulele artei: chei șterpelite din buzunar în toiul somnului, scrisoare de adio, de renunțare și de lepădare, la orice legături și îndatoriri familiare, la orice avere, bogăție mult mai mare stând în însăși făptura ei. Chiar cele șaizeci de mii nu erau sortite decât unui rost pasager: douăzeci de mii acont lui Bălan, alți douăzeci urmând a-i fi plătiți pe malul celălalt, în total, câte zece mii de cap de tovarăș, iar douăzeci, cheltueli ocazionale. Îmi predă într'adevăr 37000 de lei; fondul deși provine exclusiv din casa de bani a părintelui ei, e spre folosul tuturor; asta zic și eu că e adevărat comunism! Ca impresii, e înfricoșată de moartea tovarășului de drum și dorește celuilalt, celui scăpat, să aibe o altă soartă. Nu pare deloc nefericită că

piciorul nu i-a apucat în țara mult dorită și e sigură că tatăl ei îi va face cadou cei 37000 de lei, de bucurie că s'a întors.

Mititica aventurieră!

Îi răspund că dacă ar fi după mine, aș lăsa trecere liberă tuturor celor cari vor să treacă dincolo, ba chiar, unora, ca domnișoara Roza Mendel, le-aș pune îndată la dispoziție chiar mijloace de transport.

— Dar pe una ca dumneata te-aș face pachet și te-aș trimete înapoi tatălui dumitale... chiar dacă aș ști că astfel calc ordinile superiorilor mei. Însă așa trebue să vă trimet pe amândouă pachet.

— Calcă-l pentru mine. văd pentru prima oară dinții mărunți, ca de șoarece, ai celeilalte.

— După tămbălăul ăsta, zău că nu se mai poate. Eram gata să adaog: „Dar altfel. oricând.". Însă mă opresc la vreme: un biet copil rătăcit și acesta - și împroșcat de-un Dumnezeu prea crud cu atâți pistrui. ce dracu. Iată cu adevărat o revoltătoare nedreptate. Eu unul i-aș ierta orice ambiție socială, fie cât nu s'o putea mai absurdă. Dar nu țiu s'o jignesc, împărtășindu-i această sinceră părere.

— Nu domnișoară, nici pe dumneata nu te-aș

lăsa, nici atuncea. te-aș trimite înapoi la părinții dumitale. ești prea tânără.

Dar drept răspuns pentru mărinimia mea, atâta ură se îngrămădește în cele trei ascuțișuri ale acestei fețe, că-mi vâr nasul în hârtie și dau drumul însfârșit unei introduceri onorabile raportului meu, pe care ca'ntotdeauna mă năcăjesc să-l nimeresc mai deosebit puțin de clișeele știute: inofensivă marotă de cărturar ratat.

Am înaintat până la jumătatea fluviului. Tufișurile de pe malul dimpotrivă mă îmbie cu ușoare legănări primitoare.

Țărmul se ridică într'acolo, atât de lin că nici n'ai simți când urci. și deodată, la nu mai mult de doi chilometri și jumătate, pe stânga, o depresiune mai repede și mai puțin adâncă, pare că se lasă^. Acolo, în această ușoară pâlnie a pământului, e Duboșani. În pas săltat, în mai puțin de-un sfert de ceas aș fi acolo; cu Pafnute în cinci minute.

Dar mă oprește această linie invizibilă trasă drept pe la mijlocul gheței; e o linie închipuită, dar parcă e o barieră de fier, de ghimpi, de foc, de trăsnete. Iliad a trecut-o, eu nu fac un pas mai departe de dânsa; căci ea împrumută

mister, romantism și farmec acestei întâmplări de dragoste. Fără ea, Valia ar fi o simplă trecătoare, care nu ți-ar întoarce decât întâmplător privirile; ar fi o simplă pasageră în expresul Odesa

— Chișinău, dar poate nici n'ar fi avut ce să caute pe-acolo, după cum eu însumi n'aș avea ce să caut pe-aici. Un loc nici mai mult, nici mai puțin atrăgător decât altul. Nu, nu trebue să fiu supărat pe această linie închipuită, pe această linie de neant, de care se izbesc totuși și se sfarmă atâtea doruri de libertate, atâtea năzuințI, atâtea vieți. Fără dura ei traectorie viața nu mi-ar fi adus aceste clipe de mare tensiune, pe care le trăesc acum, această curgere de potopitoare șuvoaie primăvăratece, această clocotitoare și imensă speranță, care dă nou și aprig sens, unor zile gestul de comune.

Mă întorc și nu știu cum, dar ghiața parcă se leagănă, ca un pod plutitor. E o părere, bună de făcut să sară inima unui îndrăgostit romanțios și fără noroc. Ia uite ce răspuns masiv și dur dă această crustă solidă și groasă, ciocănitului iscoditor de baston.

Rusoaica!. În fapt de seară, cu lumina searbădă a unui corn mare și roșu de lună, gata

să apună, ea se desprinde din nehotărârea malului dimpotrivă. Rusoaica, rusoaica!

Valia! Valentina Andreewna Grușina! Sunt mai mulți oameni pe dâmbul nesimțit, care desparte bătătura pichetului de apă: e și Gârneață. Privesc în lături la dânșii să mă convig dacă n'am o părere: dar toți sunt cu ochii pe fantoma înaltă care se apropie.

0 bundră groasă, cu guler enorm de blană i se strânge pe corpul înalt și svelt, în picioare cisme de cauciuc, în cap o căciulă brumărie tăiată căzăcește. În mână o cutie. de vioară?. mai de grabă de balalaică. Dar e încă departe și nu se distinge bine, după cum nu i se distinge nici figura, pe care, însfârșit, peste trei minute, Doamne, o voi putea însfârșit cunoaște.

Apariția s'a oprit ceva mai încolo de linia închipuită. Ezită.

O, ho, sunt gata să mă reped și s'o iau de mână, pe care însfârșit o voi simți într'a mea, a cărei atingere rece, de drumeață la vreme de iarnă, o voi simți însfârșit - o voi încălzi într'a mea.

Îi fac semne de prietenie, de curaj. Și toți îi facem semne de prietenie și curaj. Apariția ne privește lung, dar în liniștea asta roșie, de corn

de lună sfâșiat de ascuțișurile negre ale plopilor, fața încă e un mister pentru mine. O, în două minute. misterul ăsta se va topi.

Căzăcioaica privește acum în jos și parcă încearcă soliditatea gheței cu vârful piciorului, ridică fața iarăși spre chemările noastre, și înaintează pieziș, într'un fel de curbă.

Dar rar și ușor, cu pași de dans, aplecându-se ca într'un joc vechi și potolit, punând o grație nesfârșită în aceste mișcări. Rusoaica. vine ca o mângâere din marea ei depărtare, ca o poveste, necontenit fragedă din adâncul trecut.

A trecut linia închipuită, dar hotărât lucru, cutia din mână, nu mai e o cutie de vioară. În jumătatea ceastălaltă a gheței, corpul

1 se îndreaptă și pășește acum mai cu siguranță. Fața începe să i se desemneze și privirile-i cresc, cuprinzându-ne pe toți în lumina lor stăruitoare, plină de speranță, de bucurie și de recunoștință.

S'a apropiat, se oprește, înaintează iar câțiva pași, atinge malul. Răsuflă lung și adânc: n'am mai auzit niciodată un răsuflet atât de șuerător, de ușurare, ca după o sete cruntă de deșert. O figură de băiat, iar cutia din mână, un mic geamantanaș pătrat și îngust. Scoate căciula și

salută.

— Dobri vecer! un glas de băiat.

Și ne mai spune ceva pe rusește, ceva plin de asigurare și recunoștință.

Nu, nu se poate. Ordinul e ordin. Înapoi. Semnalele noastre au fost de îndepărtare. Înapoi. Nazat. Ukaz. Strașnăi.

Tălmaciul vine și pune întrebările obișnuite: Rude? Niet?

Gavariti pa rumanschi? Niet. Se vede. Nazat.

Băiatul își scoate căciula, își șterge fruntea de sudoare, își ridică geamantănașul.

— Dobri vecer.

— Drum bun.

Dar deodată își aduce aminte de ceva și alarmat se întoarce. Tălmaciul însă a plecat. S'a mistuit. Nu-l mai putem descoperi. Băiatul înghite în sec, ne mai spune ceva pe rusește și dă cu piciorul în ghiață.

— Cam alunecă! glumește cineva.

Ceilalți râd. Rusul își alungă privirea pe fețele sarcastice, care par să spună: „De geaba o mai lungești". Și-o oprește în ochii mei; dar îi întorc cu indiferență, înclină atunci din cap și pornește. Pe la mijlocul gheței, iar începe figura de dans, apoi deodată un chirăit lung, o săritură

sălbatecă, de pisică în aer; și'n aceiași clipită dispariția subită, verticală a corpului lung și suplu, aspirat de curentul lacom, prin gaura neagră care se deschisese și pe care o vedeam de aci. O căciulă brumărie și niște brațe, apoi degete care se încleștează de ruptura groasă a sticlei, dar gura râului se lărgește sarcastic și apoi nimic.

Mă clatin. Înaintez amețit ca un bețiv. Ghiața mă primește cu mârâituri surde.

— Domnule locotenent, domnule locotenent, ce faceți!

Mă opresc. La câțiva pași un ochi negru, dar mic mă fixează pieziș din sticlișul șubred; mă retrag de-anderetelea.

În noaptea asta și'n nopțile următoare, suflul domol al primăverei încă depărtate, muncește cu spor la năruirea totală a visului meu. Aud pârâiturile gheței prin somn, unele tari ca bubuiturile de grenade. Mă trezesc asudat și îmi înfund capul în perină; dar aud în mijlocul creerilor chirăitul cel sălbatec și imaginea celor două mâini fără stăpân, bâjbâind prin aer, n'o mai pot șterge.

Nopțile mele nu mai sunt nopți. Trebue să fug, dar unde?

La Niculina n'am mai îndrăznit să mă duc în cuprinsul celor trei zile care au urmat uciderei lui Serghe: pentru formalități am trimes pe Gârneață.

Nu l'am întrebat de dânsa și nici el nu mi-a spus nimic: totul trebue să fie acolo, așa dar, posomorât și cernit. Dar acum pârâitura asta încontinuă, în care îmi pare că plesnește tot cugetul meu, mă alungă iarăși pe drumul obișnuinței.

Nu, fără îndoială, nu voi bate la ușă, nu voi pătrunde în casă. încă nu. încă nu. Și alung orice gânduri, care se arată destoinice să-mi ofere bune începuturi de scuză.

Nu vreau, nu pot să mă gândesc.

Mă voi mulțumi să privesc de-afară, la fereastra pe care, de bună seamă, o voi găsi întunecată la o oră așa de adâncă în noapte. apoi voi întoarce domol pe Pafnute, a cărui spinare mă duce fără avânt și ale cărui copite plesnesc prietenos în mustul zăpezei lichefiate.

Și două nopți fac drumul ăsta al penitenței, neștiut de ea, -dar abia într'a doua, bag de seamă, că între poartă și stâlp e petrecut de trei ori lanț greu cu lacăt. Descalec și sar. Amândouă ușile sunt ferecate pe dinafară cu

lacăte la fel de grele. Ameţit, de-o trecătoare slăbiciune fizică, îmi reazim umărul de uşa, care s'a deschis de-atâtea ori pentru mine, apoi lipesc tâmpla. Lemnul îmi trimete înapoi răsuflul cald cu care-l împroşc: scormonesc cu unghia în el, apoi bat uşor, tăinuit şi şoptesc: Niculina, Niculina!.

Şi'n noaptea asta, pentru toate zilele şi pentru toate nopţile ce vor veni, las în urmă-mi casa neagră şi pustie.

Iar în fiecare dimineaţă, sticla, podul de sticlă al atâtor nădejdi fără preţ, e toată conruptă de păienjenişul crăpăturilor: în a treia zi pare un mozaic mărunt şi măcinat, de străvechi castel în ruină. Dar apa dospeşte dedesubt umflând podişca prăbuşită şi limbi agere şi vinete plesnesc furibunde dintr'o parte carapacea zdrenţuită de zale, care încă rezistă. Un soare laş şi imprecis, asistă din dosul învelişului aproape transparent, sub care-şi ascunde zâmbetul, sălbatecă îndârjire a lichidului insurect. Pe urmă sloiurile începură să curgă, târâte de curenţii răzvrătiţi, mute şi resemnate, în tumultul spumos al acelora. Şi într'una din zilele acestea, când pohodul sloilor, începu să se mai limpezească, strigătele soldaţilor; mă

scoaseră afară:

— Ține-l bă.

— A plecat mortu' la vale.

— O prăjină, o prăjină.

— Barcagii, barcagii.

— Ăla e coșciug de copil.

— Nu vezi bă, că e o cutie de diblă. răspunse calm

Gherăscu, pătrunzând domol în apă cu o prăjină lungă în mână.

Este într'adevăr o cutie de vioară, prinsă între doi sloi, cărora un cot al râului le domolise mersul. Țiganul înotă până la un smoc de sălcii și întinse prăjina. Cu mare grijă, vârful cu două crăcane dibuia pe lângă sloi, încercând să-i abată cu totul din fir spre apa moartă.

Dar cei doi copilandri basarabeni cari îmi slujeau de barcagii, ridicară caicul cel mai ușor și fugiră cu el pe mal, mai sus de tufele unde opera Gherăscu. Caicul se strecură sprinten ca o lișiță printre tufișuri și eși drept în deschizătura sloiurilor: copiii traseră ușor cutia neagră în blestemele furioase ale țiganului.

O deschisei în bordei: chiar pe catifeaua capacului, o monogramă de argint cu înfloriturі, pe care încă nu îndrăsnii s'o descifrez. Scosei

vioara muiată bine și golii apa de pe fundul cutiei. Pe urmă privii și monograma, întocmai cum mă așteptam: nicio nădejde mai mult. Semnele alfabetului rusesc: B. A. F.

Mă lăsai ușor pe scaun. Abia acum băgai de seamă că

Gherăscu e lângă mine și încă ud, așa cum ești din fluviu.

— Dumneavoastră tot nu cântați cu ea, dom'le locotenent. Și la a mea i-au plesnit toate coardele de ger. zău să trăiți.

Și acuma primăvara a irumpt din toate părțile, soarele nu-și mai ascunde veselia luminei sub solzi reci sau sub perdele de neguri, vrăbiile nuntesc printre nuielele tufișurilor și mugurii, cât bobul de neghină, buburoșează ramurile copacilor. Bocancii soldaților mătură c'o lovitură foșnitoare frunze uscate, prin zăvoaie, și descoperă în putreziciunile de desupt cuiburi de ghiocei și viorele pe care mi le aduc și pe care eu le depun lângă cutia neagră, acoperind-o cu ele ca pe un sicriu.

Ghiața s'a dus, dar refugiații ne sosesc și acuma; patrulele descopăr zilnic șuvoaie de oameni, îngrozitor de numeroase.

Chiar și astăzi o familie întreagă așteaptă în

bătătură percheziția, - ce vorbesc, un trib întreg: străbunic, bunici, părinți, copii, nepoți, porniți toți la drum, ca'n vremurile patriarhale. Sunt echipați ca de cale lungă, femeile cu copiii în brațe, bărbații cu saci, cu perne, cu plăpumi, legate cu sfori pe piept, pe coaste și la spate ca ranițele sau ca echipamentul soldățesc. Cântecul e sfâșietor și monoton, căci e același cântec pe care-l aud necontenit de când sunt aici: foame, persecuții cumplite, dărâmări de sinagoge ori de biserici, execuții în masă, violuri, deposedări, cnut și revolver, țăcănit de motoare ca să acopere țipetele, toate durerile cărnei și sufletului. Un cântec sinistru pe care-l ascult înfiorat, de mii de ori, singurul necontenit același, la auzul căruia nu poți striga: destuil! Dar eu strig: destul!

Nu mai am urechi pentru el, nu mai am suflet pentru el, auzul și sufletul meu sunt departe, foarte departe. Numai sicriașul negru îmi mai sângerează inima.

Atâta revărsare de refugiați, când ghiața s'a ridicat. și totuși ea niciodată nu va mai veni. niciodată nu va mai deschide capacul sicriașului negru.

Și în pleava de lume pe care vânturile

adâncului dela răsărit o suflă încoace, numai figuri întunecate, ochi lăsați, căutături piezișe, rânjete respectoase, miorlăituri miloage de femei pocite.

Nimeni nu mai poate auzi dela mine o vorbă de compătimire. La urma urmei ce folos, când tot trebuiau să se întoarcă. Acum mi se par caraghioase și barbare acele vorbe de mângâere și îmbărbătare, cu care-i petreceam înainte pe pragul tuturor suferințelor, îmi par ipocrite și mai chinuitoare, decât însăși această sentință teribilă, pe care nenorociții o așteaptă tremurând, din gura mea și care se rezumă la un singur cuvânt, mai groaznic de cât ori ce tortură: înapoi!

O, e cu mult mai potrivit așa, mai bine, mai omenesc, cu mult mai nobilă această atitudine nouă, demnă, sumară, această mutenie severă și glacială, care se sparge, numai ca să facă loc unui singur cuvânt, negru și înfiorător, ca un ochi de apă neagră în râul înghețat: înapoi!, pe care tălmaciul îl transmite automat ca un ecou: nazat! Atât.

Amurgul s'a lăsat bine și cei doi barcagii, reveniți de acum două săptămâni au sfârșit de revizuit luntrea cea mare.

Ciocăniturile lor în lemnul uscat și în fier trebue să fi răsunat în urechile tribului numeros din magazie, aidoma ciocanelor cu care odinioară meșterii călăi îmbiau din vreme auzul condamnaților la crucificare. Sunt doar doi băețandri cei doi basarabeni angajați ca barcagii. niciunul n'a trecut de șaptesprezece ani, - dar sunt desvoltați ca niște flăcăi adevărați, mai robuști ca unii din grănicerii mei, buni vâslași și buni înotători, strașnic de îndrăgostiți de viața militară, pe care, cu siguranță ar urî-o, dacă ar trebui s'o trăiască la fel, constrânși ca și ceilalți. Mănâncă la cazan, cu soldații, fac din îndemn propriu, unele din treburile lor, întrecându-se și mâhnindu-se, când unul e preferat celuilalt la vre-o corvoadă, care nu-i privește; grăesc acum ca oltenii, scuipă printre dinții strânși, ca și ei, sug țigarea lipită în colțul buzei până la ultima expresie și-și potrivesc vorbirea astfel încât din două cuvinte unul trebue să fie o înjurătură. O înjurătură oltenească, nu o sudalmă basarabeană.

Streinii au eșit afară și se pregătesc în tăcere; o lună enormă, roșie, cu liniile și umbrele de pe față dilatate în chip demăsurat și ridicol ne privește printre plopii de pe malul dimpotrivă și

ne dă zor. Mai târziu totul va fi scăldat în lumină de lună plină și transportul va fi mai expus, temere pe care tălmaciul le-o împărtășește celor cari vor fi trecuți înapoi, iar ei se grăbesc într'o forfotă resemnată și surdă. Își trag curelele și baerile desagilor cruciș peste piept, își înoadă sforile complicat și strâns; se încarcă peste măsură cu boarfe multiple de lână și fulgi, și cu toții, în afară de străbunic și vre-o trei femei bătrâne, par o turmă de vite de povară, cu spinările încărcate de samare.

Luntrea trasă la mal așteaptă și încărcatul e gata să înceapă, când de pe malul celălalt vin glasuri omenești. O patrulă bolșevică. Siluetele soldaților roșii cu corn ascuțit se văd negre în noapte, trase cu cărbune pe fondul arămiu al răsăritului, ca niște umbre chinezești. Stau mai mult timp de vorbă acolo, parcă s'ar certa. Apoi dispar. Dar eu ordon ca trecerea să se facă peste câteva ceasuri; e posibil ca să fi simțit ceva și să pândească.

Refugiații s'au vârât unul într'altul la vederea patrulei și mi-au aprobat prin murmure dispoziția transmisă de tălmaci. S'au așezat la pământ, grămadă, feriți de orice vedere dinspre malul opus și se odihnesc răsfrânți de poverile

din spinare sau într'o rână pe boarfele moi, ca saltelele. Își comunică gândurile în șoaptă, și le petrec din om în om, privindu-mă uneori pe furiș, pe mine și pe soldați. Sunt gata să mă întorc în bordei, dar grupul ăsta doborât la pământ de sărăcăciosu-i avut, mă reține și mă umple de jalea nenorocului etern. Îmi vin atavic în amintiri, sângeroase izgoniri din caverne, popasuri de exod forțat, marșuri fără sfârșit pe căi de pustie, spre zări tot mai depărtate, spre țeluri împărățite de hazard, spre veșnicul și nestatornicul pământ al făgăduinței. Unde-or mai putea să se întoarcă oamenii ăștia, pe unde își vor mai încerca norocul? Altădată i-aș fi cercetat cu compătimitor interes, chiar cu riscul de a primi în schimb răspunsul unei disprețuitoare tăceri, dar acum hotărât, sunt mai închis decât o stâncă.

Dar cum a simțit sub picioare clătinările luntrei, tribul cel liniștit și supus a devenit deodată gureș și nedisciplinat, neastâmpărat. Sâsâiturile noastre nu ajung să-i potolească.

Se strigă mânios, se trag de mânecă pentru a fi cât mai aproape unul de altul, cei mai aproape cu sufletul. Femeile țipă ușor, copiii se pun pe plâns, bărbații devin zgomotoși, pornesc

sâsâiturile chiar din mijlocul lor. E o hărmălaie pe care nimic nu o mai poate potoli; înclinările luntrei foarte sensibilă acum, cu orice nouă încărcare, smulg țipete de spaimă femeilor și sudălmi bărbaților. Dar pe malul celălalt nimic nu se vede, nimic nu se simte.

Cei doi luntrași par a se certa pe mal pe înfundate; unul a pornit să se desbrace, și furios ocărăște pe celălalt cu vorbe grele.

— Dar ce e? ce-aveți? de ce te desbraci?.

— Să trăiți dom' locotenent, nu vedeți cât s'a lăsat luntrea.

Dacă ne mai punem și noi ajunge la buză. Apoi dacă s'a răsturna eu trebue să înot, da' dacă, am strae, m'apucă de ele și mă trag și pe mine la fund. Așa s'o mai petrecut pe vremea domnului locotenent dinainte, da sergentul dumnealui ne-o spus: mă v'oți duce dracu' și ei și voi. da luntrea să mi-o aduci, care-o scăpa. să nu vă prind la mal fără luntre. D'apoi cum o să îndrept eu luntrea, dacă ei m'or trage de strae ca să scape.

— Unde e tălmaciul?.

Tălmaciul e alături, dar e cu neputință să convingem pe cei din luntre să se împartă în două transporturi. Îi sfătuim, îi amenințăm, le

poruncim. Nimic de făcut. Soldații pătrund în apă să dea jos pe cei din margine, dar aceștia se cramponează cu desnădejde de ce le stă la îndemână, de pereții de lemn, de stinghii, de vecini; țipetele răsună din toate părțile, blestemele și urletele se amestecă; s'a făcut un tărăboi, de să-mi strângă toate patrulele din Rusia întreagă.

Oblig pe tălmaciul, care abia izbutește să se facă ascultat, să repete, să le explice, să-i îngrozească. Dar cu neputință, nimeni nu coboară.

Afanase, luntrașul care s'a desbrăcat și acum așteaptă cu mantaua pe umeri, jucând cu tălpile goale pe malul rece, râde spre mine:

— V'am spus eu domnule locotenent, așa au făcut și atuncia. Unul n'a vrut să rămâe. toți s'au ținut de-a valma. și de-a valma s'au răsturnat.

Tălmaciul trebui să povestească întâmplarea, la care fusese martor ca și Afanasie. Dar nici astfel nu ajunserăm la niciun rezultat. Pentru că dimpotrivă, siguranța oamenilor ăstora, pe care nimic nu putea să-i determine și să-i îngrozească stătea tocmai în faptul că se simțeau împreună și că erau cu toții la un loc. Dela strămoș, la strănepot; erau un singur suflet, orice s'ar

întâmpla să fie.

Afanasie își mai sfătui tovarășul, care fusese angajat mai recent, ca să-l imite, dar și acesta se arătă încăpățânat.

Ajunseră amândoi luntrea prin apă, unul dintr'o parte, altul dintr'alta, astfel ca să se ridice într'ânsa în acelaș timp. Stratagema se arătă bună într'adevăr: luntrea nu se clătină decât ușor, dar se scufundă, doar un deget să mai fi rămas deasupra apei.

O urmărirăm cu suflarea reținută. Grija mea era ca tocmai acum să nu se ivească de dincolo vre-o patrulă; vederea ei, în puterea lunei ar produce desigur spaimă și agitație, care ar putea fi fatale. Sau cine știe ce poznă sângeroasă. Dar într'acolo nu domni tot timpul decât liniștea și golul.

Spaima veni numai din susul fluviului, pe firul apei, sub forma poate a unui pește enorm plutind la suprafață sau, cine știe, a unui cadavru umflat de gaze și dus de curent.

Toți văzurăm ceva negru și întins cât un stat de om, ridicând apa și scoțând în afară ceva ca o spinare sau un pântec cât un balon. Fu de-ajuns un țipăt ca învălmășeala să fie generală. Cei mai mulți încă nici nu și-or fi dat seama ce

s'a întâmplat, dar ca la comandă au zvâcnit cu toții înspre dreapta, mutând centrul de greutate la margine: instantaneu luntrea se dădu peste cap.

De lângă mine, Gherăscu dădu drumul unui hohot de râs sălbatec și scurt, care îngheță deodată, sub murmurul de stupoare al tuturor.

Trei naufragiați scăpară înot, la malul celălalt de care erau mai aproape; ceilalți toți, prinși de curent sau covârșiți de boarfele îngreunate de apă, pieriră cu o repeziciune de vis. Afanase avu dreptate: tovarășul lui, cu toate că într'o poziție mai favorabilă, se dusese deasemeni, fără ca nimeni de pe mal să fi văzut cum. În schimb luntrea liberată, plutea zglobie pe crestele curgătoare, împinsă de Afanase spre mal; porunca domnului sergent dinainte era executată.

Dar abia după ce se topi printre noi, cu maldărul de haine în brațe, spre focul din magazie, auzirăm acel grohăit curios și obosit venind din largul apei. Era greu și șuerător ca un răsuflet de foală și prin învolburarea undelor văzu-răm rotunzimea unui cap omenesc zbătându-se spre aer.

— Afanase! strigai.

Dar Gherăscu, a cărui isbucnire isterică o răsplătisem cu o grea privire, nu mai aşteptă.

— Mă duc eu, să trăiţi!

Îşi aruncă doar mantaua şi capelul şi se năpusti în apa plescăitoare fără să-mi mai aştepte încuviinţarea. Reveni după puţin în înot voinicesc, spărgând apa şi gonind valurile doar cu unul din braţele lui enorme, cu celălalt ţinând de păr şi împingând înainte un cap umflat şi straniu; cu figura lui acum înspăimântătoare, pământie şi roasă de vărsat, părea cu adevărat un gâde, purtând deasupra talazurilor de mulţimi ţeasta unui decapitat.

Dar Gherăscu nu izbuti să aducă la mal decât un cadavru.

Un biet bătrân umflat şi vânăt, pe care toate străduinţele noastre şi toată ştiinţa sanitarului, nu fură în stare să-l readucă la vieaţă.

Grozăvia aceasta mă alungă în noaptea inundată de lumină, pe potecile patrulelor, printre scheletele de sălcii şi de tufe. Când răsbii în câmpul unde fusese împuşcat Serghe, îmi simţii sufletul picurând înăuntru ca ceara lumânărei. Era o căldură dulce şi tristă, care mă făcea uşor, blând şi ertător şi totuşi trist; covârşitor de trist.

Ridicai ochii spre muchia movilei scânteietoare, abia umflată în noaptea albă, a cătunului fără nume; și dela sine, pe fondul luminat o clipă al minței se zugrăvi cu cărbune gros casa întunecată și pustie. Gârneață trecuse și eri pe-acolo și găsise lacătele cele grele, neclintite, la locul lor.

Când pornii să mă întorc trebue să fi fost enorm de târziu; prinsei totuși scârțâit de scripcă în magazia gradaților. Ah, aveau sindrofie și Gherăscu îi distra. Dar cine să-și fi permis. dacă, spunea că strunele diblei lui s'au spart.

Intrai repede în bordei și pe întunerec dădui florile de-o parte de pe capacul sicriașului. Vioara era acolo și coardele îmi răspunseră pe vocile lor felurite, scurt, nemulțumite de turburarea regretului adânc, că sunt de față toate. O ridicai și-o mângâiai cu obrazul pe dosul ei lucios și moale.

Când am aprins, hârtia mă aștepta albă și întinsă pe masă, gata pentru procesul verbal.

Am ieșit din nou afară și m'am apropiat de Nistru par'că aș fi avut nevoe de mărturia lui ca să-mi întocmesc raportul.

Ce putuse oare înspăimânta pe cei din luntre?

Să fi fost cu adevărat un cadavru? Afanase n'a văzut nimic.

Undele alunecau cu gâlgâit ușor, cu învolburări de spumă, iscând alb de dinți râzători sub lună, cu un huet încontinuu, în care bucuria copilărească a vălurelelor se întregea, se îmbina, căpăta un sens și un tact: mi se părea limpede că aud acum în murmurul greu al fluviului acompanimentul romanței lui Tschaicowsky, în zumzetul căreia undele duceau cu alai, rămășițele Valiei.

Căci ea călătorea acum cuminte și dornică spre mare, unde o aștepta tatăl ei. își ducea toată arta baletului legat cu sfoară în dumbrava tăinuită de alge și mărgean.

Dar scripca lui Gherăscu bâzâi iarăși deodată exagerat și displăcut, în mijlocul armoniei solemne a cortegiului de ape. Intervenția ei complectă, imaginea cu sumbru și lugubru: statura minunată a fetei, umflată acum de gaze îmbrăca necontenit contururi din ce în ce mai diforme și mai caraghioase, pe care zadarnic încercam să le astup în minte cu fășii compacte de doliu. Figura pe care n'o văzusem niciodată, căpăta expresia de lepros a lui Ilia și fixitatea stranie a ochilor lui de arici. Doamne, era oare

cu putință ca această mândră închipuire să se îmborțoșeze ca o arătare a morței și a ceasului rău, semănând în cale-i doar spaimă și naufragiu?.

Din scârțâiala stridentă și nehotărâtă a începutului,

Gherăscu alese însfârșit cântecul și glasul lui țigănesc sfâșie noaptea luminoasă, ca o ghiară:

Luna și-i-ie...

Dar nu spo... o-o-ne...

Mo-olte... taine...

Undele se alungau zglobii de-asupra tragediei de-abia săvârșite ca un zbeg de copii printre florile unui cimitir.

...de... a... ha... amooor Pătrăcute și ui-ta-a-a-te

Abia acum bag de seamă, că drept la zenit luna e cu mult mai mică decât te înșeală ochii. cu adevărat că nu poate să întreacă un gologan de argint.

În ta-ce... e... e... e... rea no... o... o... o... pților.

Eram, de multă vreme, cetățenii târgului basarabean, din apropierea granței. Pe Nistru ne înlocuise de astă dată un batalion tot din regimentul nostru. Dar acum, acolo, lucrurile se

schimbaseră mult: triajul refugiaților și diferendele de frontieră, începuse să le hotărască o comisie proaspăt înființată cu delegați români și sovietici. Până la adunarea ei, care trebuia să aibe loc la anume date, fugarii erau trimeși la centrele de comandă, unde aveau să aștepte sub pază ce le glăsuia destinul.

La drept vorbind, ofițerii erau mulțumiți că li se luase de pe umeri această grea povară, care era marea putere de a hotărî pe loc soarta nenorociților căutând azil și viață nouă.

Întrucât mă privește însă, nu încercam câtuși de puțin să-mi dau seama, în ce măsură mi se reduceau sau poate îmi creșteau perspectivele visului meu, care rămăsese totuși, cu toate tragicele evenimente din urmă, căci îl simțeam strâns acolo, în adânc și în întunerec, ca'n fundul unei vizuini pe-un animal pălit de amorțeala hibernării. Eram bucuros să-i acord deci toate câte se cuvin unui convalescent și ca atare, tocmai pentru a nu-l turbura din somnolența-i întremătoare, încercam să mă dau cu totul vieței celei noui, petrecerilor și aventurilor.

Vara aceasta descinsese încărcată de-o stridentă lumină arzătoare, cu care ne împroșca

la tot pasul. Vedeai suliți de foc aruncate de lăncerii maeștri și nevăzuți, venindu-ți până'n ochi și până'n suflet, tocmai hăt din fundul stepelor nesfârșite. Trebuia să plecăm cu noaptea în cap la instrucție, dar ne întorceam cu mădularele muiate, par'că am fi fost de ceară. Domnul colonel ne ieșea înainte, călare, cu pieptul sus și privirile lui agere se înfigeau ca ulii printre rândurile încovoiate, destrămate, terciuite. Cum îl vedeam de departe, ordinele începeau să răsune surde și scrâșnite, unitățile se strângeau învioșate subit, pentruca dogoarea violentă a amiezilor să le dilate iarăși, numaidecât.

După amiezile, totul înota în torpoare, somnolență, semiinconștiență. Dar cum se furișa prin geamurile larg deschise primul suflu al clarului și grăbitului amurg, o însuflețire generală cuprindea pe cei de sub scundele acoperișuri. Eșiau cu toții, în cernerea insensibilă și binefăcătoare a pulberei ușoare de întunerec, familii numeroase își aduceau scaunele afară etalându-și cămășile multicolore și ciorapii dubioși dinaintea dughenelor pustii or lângă imensele gârliciuri, presărate dealungul străzilor, pe linia ce s'ar fi cuvenit trotoarelor,

ca niște pântecoase cavouri, cu grele obloane de fier.

Uneori, când veniau vânturile din răsărit, bura fină, a colbului, depunea straturi nesimțite pe fețe și haine; uliție nepavate, presărate ici, colo, cu mari blocuri de piatră, dispuse lateral între gârliciuri or vărgând transversal strada din loc în loc ca niște punți, - păreau în timp de ploaie adevărate lagune de adânc noroi. Hleiul negru și lucios ca păcura îți făcea impresia că se scurge în șuvoaie, sub jocul nedomolit al picăturilor.

Atunci galoșii noștri, din vechiul regat nu mai produceau nicio utilitate: numai cisma înaltă putea rezista puterei aspiratorii a acestui clei negricios. Trebuia să recurgi fatal la cal or la isvoscik. Trăsurelele mici cu un cal, în fundul cărora abia pot încăpea doi oameni subțiri și bine înghemuiți, înoată, atunci, ca luntrile în acest mohorât decor.

Dar intimitatea lor e plăcută tocmai din pricina acestei restrângeri și adeseaori noaptea, bine cuvântezi coșul ridicat, care-ți amintește, când îl vezi întâi cărucioarele mai mari pentru copii. Postavul jerpelit al pernelor, harnașamentul sărăcăcios, dar extrem de bogat

în amănunte inutile, arcul lungăreț cu clopoțel, indispensabilă podoabă deasupra căpățânei animalului trăgător și toată claviatura coastelor acestuia, lunecând sub plușul ros al pielei, îți devin atunci simpatice, se îmbibează în amintire și din depărtare te chiamă cu nebănuite puteri nostalgice.

Eu nu le simțisem desigur, pentrucă în timpul rămânerei noastre din urmă pe Nistru, evenimentele de-acolo și zadar-nica, dar intensa mea așteptare, întrecuseră orice altă putere a gândului și-a amintirei. Dar acum revăzându-le, mai ales după împrejurările tragice din urmă, îmi produseră înduioșare și chiar consolare; e deajuns uneori să schimbi doar peisagiul, ca speranțe noi, să te copleșească și să te îmbărbăteze.

De aceeea nu-mi fu câtuși de puțin de mirare, ba chiar simții la rându-mi curaj și înviorare, când întâlnii pe Iliad în plină și neașteptat de aleasă companie, în grădina publică. Dar mai întâi, ce credeți că este o grădină publică în Basarabia? Este, evident, un loc cu verdeață și alei, cu bănci și copaci, dar astfel poate fi oricare grădină publică din lume. În Basarabia grădina publică e o extindere a locuinței

particulare în mijlocul comunității. Vara, tineretul e dispus să întârzie acolo chiar până la trei pătrimi din douăzeci și patru de ore, astfel că grădinile basarabene sunt foarte populate, mai ales seara, în serile senine și întunecate. Tocmai astfel îmi explic, cum semința de floarea soarelui a atins gradul de adevărat cult în societatea basarabeană și rusească; grație ei, un om zdravăn cu multă poftă de mâncare, ca rusul, se poate dispensa vreme îndelungată de masă. De asta, caracteristica grădinilor publice basarabene e acea culoare piestriță, pe care le-o împrumută cuantitatea enormă a cojilor acestei semințe, scuipate din sute de buze omenești în plină activitate, între două cuvinte și între două săruturi, după ce bobul a fost spart între dinții experți și sâmburele ales, întreg, cu vârful limbei (dibăcie pe care eu niciodată n'am fost în stare să mi-o apropii) rontăit cu deliciu și avalat pe îndelete.

Cojile atât de familiarei oleaginoase, fac un fel de pavaj mișcător pe aleile fățișe ori tăinuite, față de care măturoaiele municipalității, se comportă cu o discreție, împinsă până la indiferență totală: vântul le poartă prin ierburi și tufișuri și totul pare nins de această culoare,

în mult umblatele grădini, învăluite ca de enorme aripi de bibilică.

Perechile se plimbă pe alei, dar mai bucuros se înghemuesc câte cinci, șase pe aceiași bancă. Când la mijloc e aleea fără ieșire, ele se refugiază în tufișurile încăpătoare ca în niște guri de ascensor; pe acolo sufletele dornice de absolut, transmigrează din grădina rusească deadreptul în Paradis și nu e de mirare, dacă perechea următoare, refugiată aci, din motive mai puțin transcedentale, nu mai găsește din cea anterioară decât rămășițele trupești, de care aceasta s'a folosit în nevrednica viață, cu un revolveraș alături, sau o fiolă golită (când eroina era studentă în farmacie, ori medicină), iar în partea cealaltă nelipsita pungă de semințe. Pe aceste alei, într'un grup numeros, întâlnii deci într'o seară pe Iliad: minune a minunilor, era chiar grupul Marusiei! Barișna era flancată de logodnicul ei și de camaradul meu; în urma lor veniau prietene de-ale ei, ofițeri și localnici. Iliad se dovedea de-o exuberanță fără pereche, fata îl asculta amuzată, dar logodnicul ei, profesorul Antimov, făcea haz nemaipomenit de năzdrăvăniile-i verbale.

M'au înconjurat cu toții, Marusea m'a luat de

braț și m'a somat să-i urmez.

Dela întoarcerea noastră, cu Iliad schimbasem puține vorbe reci și indiferente, la popotă și pe câmpul de instrucție.

Pentrucă acum mă întâmpină, mai deschis la suflet, îl poftii, pentru a doua zi după masă, la mine. El însuși îmi mărturisi că de mult ținea să mă „calce", pentru a-mi destăinui „lucruri" desigur „extraordinare".

Îl așteptai deci cu oarecare curiositate, nu fără a așeza din timp și într'adins cutia Valiei, pe-un scrin înalt, astfel ca să-i atragă ușor luarea aminte, fără totuși a-l edifica dela cea dintâi privire, ce anume vioară ascunde. Iliad sosi și la început nu observă nimic. Îmi declară din nou că și dacă nu-l invitam, el tot venea într'una sau alta din zile, vrând a-mi face o mărturisire delicată și a-mi cere un sfat.

Dar ochii mei îl siliră să privească spre scrin. Întâi cutia neagră nu-i spuse nimic, cu toate că nu mă știa vre-un mânuitor al arcușului. Surâsei și mă așezai lângă scrin. Obrazul tocmai bine ajungea la înălțimea cutiei, de care-l lipii. Abia atunci Iliad tresări. O neliniște vie se putu vedea îndată în toată ființa lui și mâinile i se întinseră tremurătoare.

— Dar, decând cânți la vioară? mă întrebă zugrumat.

Îmi dai voe.

Și înaintă cu pași șovăitori, încordându-se ca de atac, în caz că l'aș opri.

Mă dădui în lături, lăsându-l s'o ridice și s'o așeze pe masă. Cu mâini nestăpânite, de om care a regăsit un lucru scump de mult pierdut, el o pipăi, înclină convins din cap și o deschise. Înduioșarea mă birui; mă simțeam atât de mișcat, că-mi venia să-l cuprind la pieptu-mi și să-l strâng frățește, înfrățit cu dânsul pentru totdeauna.

Mă privi întunecat și mă întrebă numai atât:

— Unde-i acum?

Nu răspunsei îndată. Îmi făcea bine să-i contemplu culoarea tot mai vânătă a feței, scânteerea ochilor și strângerea maxilarelor. Biata moartă!

— În Nistru. Sau poate, dacă apa a dus-o până la mare, lângă tatăl ei, în pădurea de înecați.

Rânjii, cu nemăsurată dușmănie:

— Ai vrut pe urmă să te descotorosești de ea?

— Nu Iliad, am vrut altceva. Dar n'am văzut niciodată pe fata asta. Vioara au pescuit-o

oamenii mei, printre sloiuri când a început să curgă ghiața.

Iliad mă privi drept în crucea ochilor. Adăugai, făcându-mă că nu-l bag în seamă:

— Săraca de ea! Și-a luat iară curajul în dinți, abia când ghiața începuse să crape. I-a fost poate teamă, că n'o să mai aibe cum să treacă.

— Pe cuvântul tău, că s'a întâmplat așa cum spui?

— Ești caraghios! Presupun. Altfel n'ar fi numai vioara la mine. ori amândouă, ori niciuna.

Dar Iliad a rămas încă în cumpănă.

— Poți să-ți dai cuvântul că n'ai avut-o niciodată? pune el brutal întrebarea decisivă.

— Îți jur că nici măcar n'am văzut-o.

Acum s'a convins. Bate toba cu degetele în masă, se învârtește de două, trei ori încoa și încolo, apoi se înfundă într'un chaise-longue de pânză vărgată. Ochii-i sunt lumi-noși. Nici prin gând nu-i trece să-și ascundă satisfacția, chiar sâsâe puțin un început de arie, dar repede se oprește; se întinde în chaise-longue, întreptând spre sicriașul negru priviri încărcate de recunoștință și de mulțumire.

— M'a iubit biata fată, îmi împărtășește el.

S'a încăpățânat ea să mă pedepsească, nu-i vorba cu întârzâierea asta, care i-a fost fatală; dar vezi, în cele din urmă tot și-a călcat pe inimă. Numai că n'a avut noroc, mi-a prelungit prea mult pedeapsa. Săraca de ea. Ce fată era, măi băiatule.

A, nu! N'am nevoe cât de puțin de regretele acestui jouisseur banal, servit copios și nemeritat de întâmplare.

Trebue să i-o curm repede: aerul ăsta de importanță, din partea unui flecar așa de gol, mă înspăimântă.

— Așa i-a fost valsul vieței, intervenii grăbit.

Îmi răspunse cu râs sonor și scurt:

— Ah, și tu! Vorba asta a mea, a făcut ravagii, îmi declară el. Până și colonelul a adoptat-o.

Iar eu simt cum trezit de acest ecou târziu, îmi învie în minte, izbucnirea acea bruscă a enormului Gherăscu, când luntrea supra-încărcată, s'a ridicat ca o falcă monstruoasă, lăsându-se apoi ca într'un vis de spaimă, asupra atâtor zeci de vieți.

Pentrucă îi parez vitejește orice deviere spre povestea de demult, Iliad se scoală să plece. Amână pentru altădată destăinuirea ce vrea să-

mi facă.

— Să vezi, e ceva senzațional. dar tocmai de aceea, știi, astăzi nu face. Vioara asta. Însfârșit.

Se oprește în dreptul ei, o vârâ în cutie și închide capacul.

Apoi o așează, ca la început, pe scrin.

— Ți-o las să fie a ta! mă consideră el concesiv. Ce să-i faci? Unul cu fata, altul cu vioara.

Și râde, de astădată ușurel, dând să-mi arate că nu vrea decât să mă necăjească puțin cu aceste cuvinte.

— Cu siguranță că mă crezi un monstru, se scuză în cele din urmă, dându-mi mâna. Ce să-i faci, dragă, viața nu-i așa tristă cum o iau unii. Dar zut, deocamdată! O să afli noutăți fantastice. Mâine, mâine. azi e zi de doliu.

Și ridică din umeri cu cinism afectat și satisfacție. Eși zornăind sabia și trimețându-mi, cu un sărut întrebarea:

— Nu zici: așa e valsul vieței?.

Pieri, - și asta a fost toată pomenirea Valiei.

Veni chiar a doua zi, pregătit să-mi facă o teorie întreagă a ipocriziei omenești și să-mi dovedească îndată că ursitoarele lui l-au scutit de acest defect. Asta nu-i nici cruzime, nici lipsă

de respect pentru memoria celei dispărute, dar viața își cere drepturile ei. Pe urmă întâmplarea poate să aibe și surprize: e foarte posibil, ca numai vioara Valiei să fi nimerit în bulboană, pe când stăpâna s'a putut salva.

N'ar fi deci exclus, ca dând o raită la viitorul concediu pe Alexandrowskaia, pe Lăpușneanu, ori pe calea Victoriei să se întâlnească nas în nas, cu dânsa. (Uneori mă gândisem și eu la această putință dar pentru mine o astfel de întâlnire, echivala desigur cu neantul; ori în valurile mulțimilor, ori pe sub undele opace ale Nistrului, drumul ei nu avea să mai încrucișeze cu al meu niciodată). Dar chiar dacă ar avea certitudinea sfârșitului ei tragic, Iliad, - care, precum se vede ține cu orice preț să-și desfășoare desbaterile acestui proces de conștiință în fața mea, ca dinaintea unui judecător, ce nu mai poate fi decât strict obiectiv - se socotea chit cu această, pentru el cea mai fermecătoare aventură, rezervându-i colțul cel mai înflorit al amintirei lui. Poate că alte amintiri viitoare, vor însemna morminte și mai monumentale în acest cimitir al vieței din care ne întoarcem în fiecare seară, - îmi demonstra el prin cuvinte apropiate, pe care eu

mi le însușiam îndată, netezindu-le și îmbrăcându-le, ca pentru aviditatea de pace și mulțumire, pe care, la rându-mi o simțeam crescând în sufletul meu

— Dar aceasta își va păstra pentru totdeauna poezia și farmecul ei netăgăduit. Însă ce poți face împotriva dimineților pline de soare și noui speranțe; ce poți face împotriva celui dintâi zâmbet, care te întâmpină promițător?.

L'am întrerupt, asigurându-l că eu eram edificat de aseară și poate și mai demult de noua lui schimbare sufletească, a cărei soliditate, nu prin vane și banale demonstrații va putea s'o sporească, - după cum nici alte opinii contrarii, ori cât de îndreptățite și de firești n'ar putea s'o diminueze ori măcar s'o clintească.

— Revin-o la fapte precise Iliad. Haide, să auzim: cine e?

— Rusoaica.

— Rus. o. încă o rusoaică.?

— Nici cu gândul nu gândești.

Nici nu-mi dam osteneală.

— Marusea.

Iată-mă deci plecând împețit la Marusea, cu mandat solemn din partea lui Iliad. Un moment

mă gândisem să-l întreb, dacă el cunoaște din auzite, limita până la care ajunsese relațiile mele cu aceea pe care acum o vrea nici mai mult nici mai puțin decât chiar soție. Dar așteptai zadarnic ca el singur să-mi dea prilejul, de a ridica un colț, destul de străveziu, din vălul care acoperea un trecut cât se poate de apropiat; mă simții deci îndreptățit să nu întreprind niciun fel de destăinuire, nici măcar aluzie, din inițiativa mea personală. Mă mulțumii numai să ridic din umeri în ceiace privește propria mea conștiință: fuseseră doar notorii până la scandal, neplăcerile suferite de biata fată în urma iubirei mele nestatornice, cu toate că dusese până la chirurg și până la vizite de somități medicale din București; ba chiar în câteva momente planase asupra întregei întâmplări umbra parchetului militar, într'atât zvonul public nu greșea, arătându-mă ca autor moral al suferințelor atroce cărora căzu pradă pântecul prihănit al fetei, nevoite să recurgă la periculoase operații clandestine pentru a-și purifica trupul de urmele nedemne ale unui cinic necredincios. Până mai deunăzi, bunul doctor Trofim Baldajarski continua să fie chemat la anumite intervale de procurorul

tribunalului civil și doar săracul n'avusese altă vină, decât că, după mari ezitări, cedase rugăminților fetei nenorocite, care, la urmă, văzând că grație intervenției lui discrete, totul merge spre alinare și reparare, într'un acces de bizară și sălbatecă furie, stricase cu înspăimântătoare tărie și crâncenă cruzime, toată opera acestui medic bătrân și reputat.

Nu s'a împlinit bine al doilea an dela aceste cumplite evenimente, pe care, sentimentul cel nou al lui Iliad, mi le aduce cu atât de proaspete amănunte în minte: le revăd atât de vii și atât de aproape că mă văd silit să-i ies pe alte căi înainte, pentru a-i domoli până la răgazul judecății această subită și zănatecă grabă de a se lega pe vecie de o femee, în trecutul căreia ocup un loc atât de întunecat și greu de șters. Astfel îi aț̦âț̦ în închipuire, putința întrezărită chiar de el, a unei neașteptate întâlniri cu Valia sau chiar venirea senzațională a acestei fete, - ce poate dinadins și-a aruncat vioara în Nistru - în târg, pentru dânsul anume.

— Cu rusoaicele astea, Iliad, spune, la ce nu te poți aștepta?

Dar spre cumplita mea stupoare, el primește cu vădită lipsă de interes această perspectivă,

Dumnezeule, nu pentru că i se pare puerilă - dimpotrivă o consideră ca foarte firească, - dar pentrucă găsește întrunite în Marusea într'un total și mai complect, însușirile specifice ale idealului său feminin, care nu mai poate fi decât rusesc.

— Înțelegi tu, Ragaiac, e vechia rusoaică, pe care vicisitudinile și mizeriile revoluției nu au schimbat-o. A rămas intactă din vremea țarilor. Aceasta e adevărata eroină a romanelor de care-mi spuneai.

— Încă n'ai cetit niciunul?.

— Am început. ah, tu, mă îndoesc dacă le-ai pătruns cum trebue. de aceea eu vreau să le citesc în rusește.

Dar, înțelegi, nu-i tot așa de ușor, ca de vorbit. întâlnești foarte multe cuvinte neobișnuite, populare, vechi, dialectale.

O altă întrebare însă îmi juca acum pe buze, pe care aș fi vrut s'o rostesc cu cea mai deosebită luare aminte, pentru a nu stârni cu ea niciun echivoc. În cele din urmă crezui că forma cea mai acceptabilă era aceasta:

— Dar viața rusoaicei de dincoace de Nistru, în contact cu a noastră, nu crezi, că s'a schimbat oarecum, și-a mai atenuat din caracteristica

principală.

— Încă nu, îmi răspunse, el repede, dovedind că-și pusese și singur această întrebare. Încă nu. N'a avut timp. Suntem doar de cinci ani aici.

— Revoluția e tot de cinci ani și - a rămas la ea acasă.

Atunci Iliad îmi declară cu oarecare superioritate că el vorbește în cunoscător. El a cunoscut pe Valia, iar acum poate urmări mai deaproape pe Marusea.

— Înțelegi, e rusoaica fără păduchi, care n'a întrerupt uzajul apei de Colonia, n'a fost pălită de nicio mizerie care să-i înăsprească sufletul și gândul, n'a văzut nicio oroare.

E aidoma acea pe care o așteptai tu de dincolo, după ce-o respinseși pe cea de-aici, ne dându-ți seama că tocmai pe această o visai. Iacă îți atrag atenția, închee el cu o subită dar strâmtorată bunăvoință, poți să te reîntorci până nu va fi prea târziu.

Dădui din umeri:

— Te asigur, nu vei avea nicio supărare din parte-mi.

— E bine că te-ai resemnat. poate ai risca să găsești porți închise.

Mă întorsei să-mi ascund zâmbetul.

— Așa de bine le-ai ferecat? întrebai continuând să rămân cu spatele.

— Le-am găsit ferecate. pentru tine. Pentru mine, zău dacă mai știu cum sunt. Când cred că le găsesc larg deschise, când strânse ermetic, de nici măcar o rază de lumină nu poate pătrunde pe nicăeri. Într'un cuvânt: rusoaica. De aceea m'am hotărât să recurg la ajutorul tău, care acum ești. imun. Trebue să mă fac cunoscut și prin opinia unui al treilea, despre mine. Și din toate punctele de vedere, am socotit că tu trebue să fii acest al treilea. Am toate nădejdile, că numai tu poți întoarce interesul ei total spre mine. Risc poate, dar eu nu mă dau înapoi în fața riscurilor.

Și pe urmă repet, am o încredere nemărginită în încăpățânarea ta. de vreme ce îmi lași cale liberă, sunt sigur că îți iei implicit, cavalerește, angajamentul că nu te vei mai amesteca.

Dacă numai atât aștepta el dela mine, atunci era cât se poate de ușor. Începui deci să râd cu toată pofta, pentru a-i spulbera orice putință de îndoială. El îmi primi explozia de veselie cu vădit accent de prietenească mulțumire.

— Rusoaica mea trebue să vină dedeparte, Iliad. în niciun caz dintr'un orășel basarabean.

— Ei și, dacă vine dedeparte. nu e tot femee. nu e tot înaltă, n'are tot ochi oblici. Dar nu sunt oblici ochii Marusei, care se trage din neam căzăcesc, asiatic. n'are același suflet, cu izbucniri sălbatece?.

— Tu știi doar bine! se încruntă el, făcând o pauză, care lăsă să curgă între noi o undă de răceală.

— Nu e tot aceiași?. încercă să se însenineze iarăși.

— Nu e.

El mă privi uimit și râse deastădată cu adevărat voios, considerându-mă iarăși prietenește.

— Dar cum mai poate fi, măi. ai înebunit?

— Altfel. cu totul altfel.

El dădu din umeri privindu-mă cu aer posnaș.

— Cum altfel? Ce vrei să spui.

Ridicai la rându-mi din umeri, apoi îmi întinsei alene brațele și trupul:

— Altfel. de unde vrei să știu?

— Poate cu un singur ochi în mijlocul frunței?.

— Nu e vorba numai de ochi, Iliad, de picior sau de ce te mai gândești tu.

Bine înțeles, că în urma acestui dialog,

încrederea lui

Iliad în misiunea mea de pețitor crescu până dincolo de orice margini. Pe mine însumi mă interesa partida. Iliad îmi destăinuise doar că Marusea m'ar primi foarte rece, dacă aș încerca să accelerez din nou, pe cont propriu, inima rănită a fetei: cu siguranță el primise această încredințare chiar deadreptul dela dânsa. Perspectiva celei dintâi convorbiri, cu subiect sentimental, dintre ea și mine, începu deci să mă intrige. Nunta ei cu profesorul Antimov, care de doi ani întregi - chiar din timpul legăturilor noastre - era agitată deasupra târgului ca o sabie a lui Damocles - (o biată sabie de lemn!) deși acum era foarte apropiată, (ca'ntotdeauna dealtminteri) nu mă îngrija câtuși de puțin; despre partea asta putui liniști cu perfectă convingere pe Iliad.

Întru cât mă privește savurai cu anticipată cruzime, tresăririle sigure ale barișnei, când voi începe să mă interesez cu de-amănuntul de sufletul ei; apoi judecai cu perversă plăcere, mărimea ochilor ei, într'adevăr oblici și profunzi, străjuiți de gene lungi și încovoiate, când voi face să cadă pe coarda întinsă până la plesnire a atentei ei pânde, numele lui Iliad.

De bună seamă, după toate meschinăriile și suferințele pe care i le făcusem acestei fete, noua și cinica mea bucurie mi se păru monstruoasă: Îmi turnai fără milă pe cap toate mustrările cu putință, pe care le meritam într'adevăr, dar îmi fu cu neputință să renunț la prelungul preambul, care avea să proceadă creștinești mele misiuni.

Mă postai deci, la orele pe care mi le indică Iliad, în grădina publică. Acasă la dânsa nu mai puteam să mă duc de sigur, cu toate că tatăl ei. îmi răspundea regulat, cu afectată afabilitate și cu mândrie nepăsătoare la salut. N'aș putea spune dacă era într'adevăr o tactică, sau o manifestare foarte firească, pe care, spre uluirea mea, o surprinsem și la fată, chiar la cea dintâi revedere după însănătoșirea ei.

Ba încă, Marusea, îmi răspunsese atunci cu un zâmbet atât de trist, atât de sfâșietor și totuși atât de dulce la înclinarea mea galbenă și incertă, că trebue să mărturisesc, avusesem nevoe de multă putere de stăpânire ca să nu pornesc îndată acasă la dânsa, să-mi cer iertare și să ofer reparații. (Mai târziu a revenit ea singură la mine).

Acum însă, după reîntoarcerea noastră, era

însoțită necontenit de profesorul Antimov, rus sadea, curtezanul ei statornic, cu drept de anterioritate, într'una corect și grav și deasemenea extrem de prevenitor și de afabil cu nevrednica mea persoană. De dânsul trebuia acum s'o separ cu orice preț, să-i cer o întâlnire numai între patru ochi, bunăoară dimineața, când profesorul era ocupat la școală. Profitai deci de faptul că Iliad, potrivit unei prealabile înțelegeri, îl opri de braț, demonstrându-i impetuos un punct de vedere pus anume la cale

și care știam că-l interesează pe profesor, pentru a strecura Marusiei dorința mea. Ea avu o tresărire bruscă, pe care încercă apoi s'o acopere cu un aer de calm și lipsă de curiositate; totuși îmi acordă întâlnirea, fără a-și putea stăpâni intesa privire, cu care-mi străbătu înfricoșată ochii și figura. Vioiciunea i se duse după aceia, cu toate sforțările ei desperate de a o reține și a o arăta, chiar fără nevoe. În cele din urmă trebui să-și grăbească mult înaintea timpului obișnuit plecarea, rugând pe Antimov s-o însoțească acasă.

Iliad păru neliniștit de această schimbare neașteptată, drept care îmi dădui cu părerea că ea s'a temut să nu fi înțeles cumva Antimov,

manevra noastră. Pentru a nu-i lăsa nicio bănuială, ea simulase dibaci indispoziția, arătându-i profesorului că atunci când are nevoe de liniște și reculegere, anturajul lui singur îi devine prețios și indispensabil.

— Ce vrei, fata încă nu știe ce vreau să-i propun și ține în mod firesc să-și rezerve prietenia rusului.

Iliad se opri la câțiva pași de mine și mă fixă categoric.

— Rusoaica! afirmă el, înclinându-și de mai multe ori capul, cu mare convingere,

— Rusoaica! repetai aprobator, ridicând imperceptibil din umeri.

Marusea veni în grădină cu socotitul sfert de oră mai târziu. O primii ceremonios și o condusei pe alei retrase: ea se lăsa dusă fără nicio împotrivire, grăbită, cu pieptul pradă de zbucium nestăpânit, cu buzele despicate de zâmbet înfricoșat, cu nările fremătând de adulmecarea necunoscutului, cu ochii iluminați de apropierea revelației.

La fiecare cotitură îi apucam mâna și aveam o plăcere rea și puternică să-i simt febra crescândă. Nu mă întreba nimic, dar eu abia așteptam să-i aud glasul care trebuia să fie stins

și zugrumat.

— Marusea, știi de ce te-am chemat?

Ea nu putu să răspundă, ci numai aplecă ploapele și se ridică ușor pe vârful picioarelor. Dar eu trebuia să-i aud neapărat vocea.

— Ai putea măcar ghici?.

— Nu. ghicesc, îngăimă ea, abia trăgându-și sufletul așa cum bănuisem.

Nu mai avusei răbdarea să fac niciun ocol:

— Te-am chemat în numele lui Iliad. Sunt, închipue-ți pețitorul lui. El te cere de soție. Nu trebuc să-l refuzi Marusea. Gândește-te bine, el este un foarte bun băiat. și e ofițer, apăsai pe acest amănunt, cunoscând bine slăbiciunea sufletului femeesc din Rusia pentru uniforme.

— E un eminent ofițer.

Legam cuvintele unul de altul, urmărind cu atenție încordată efectul lor pe această figură pe care-o sărutasem de atâtea ori. Dar în afară de strângerea dela început a buzelor, nu mai flutura pe ea decât același zâmbet bucuros, aproape glumeț, doar puțin strivit în colțul gurei.

Reluai discursul și încălzii cu toată stăruința pledoaria pentru Iliad.

— Dumneata nu știi, mă întrerupse ea în cele

din urmă, că peste o săptămână trebue să mă cunun cu logodnicul meu profesorul Antimov.

Peste o săptămână? Nici nu fusese vorba.

— Mă impresionează mult sentimentele ce zici că-mi poartă camaradul d-tale. Dar chiar dacă mi-ai fi vorbit în numele altuia, care cunoaște bine drumul spre inima mea, răspunsul mi-ar fi fost acelaș: am mai multă încredere în sentimentele și sinceritatea unui rus.

Îmi apucă amândouă mâinile și-și înfipse degetele, care acum îi deveniseră reci, între ale mele:

— La revedere. vei primi săptămâna asta invitația la nunta mea cu profesorul Antimov. O să fie Duminecă.

Profesorul Antimov ar trebui să ne fie recunoscător mie și lui Iliad: o nuntă care nu mai ajungea să se isprăvească de doi ani și jumătate, avu loc fulgerător chiar în Dumineca următoare, întocmai cum mă amenințase Marusea. Tot târgul fu în fierbere în această săptămână, având în vedere însemnătatea evenimentului, în raport direct desigur cu importanța economică a tatălui ei, pe care Dumnezeu, în afară de Marusea nu-l mai hărăzise cu niciun alt copil.

Petrecerea avea să aibe loc în odăile largi și încăpătoare ale casei părintești: un antreu enorm cât o șură, întrecea în dimensiuni toate sălile de dans din întregul târg. Orășenii, cari știau ce însemnează o petrecere în casele socrului consi-derau ca o marcă de onoare, invitația, pe care o așteptau unii din ei, cu oarecare îngrijorare. În privința asta, atât eu cât și Iliad nu puteam să ne plângem că n'am fost tratați din partea miresei și a familiei sale cu toată considerația cuvenită: am primit amândoi invitații. Iliad a jurat că nu se duce; eu dimpotrivă mi-am dat cuvântul că voi fi cel mai aprig dansator.

Și am fost într'adevăr. Dumnezeule, cu cine n'am dansat!

Ah, nu m'am sfiit să poftesc la joc nici chiar pe barișna Ghenea Weiss, în jurul căreia dela moartea năpraznică a căpitanului Bădescu, se țesuse din partea ofițerilor și funcționarilor români, o tacită dar necălcată conspirație de rezervă și răceală. Era o durere să vezi pe această până ieri, atât de înconjurată și zglobie ștrengăroaică, ocolită de toți, - ai ei din răzbunare, ceștelalți din motive nu tocmai așa de bine definite, deși extrem de felurite, la

temelia cărora eu puneam însă o temere vagă și superstițioasă - plimbându-se prin grădină cu totul stingheră, ocolită, câte odată, până și de coreligionarele ei, dornice de anturaj, cântec și joc în cele din urmă ea însăși își rărise drumurile prin oraș și adoptase o atitudine de retrasă și mândră resemnare, așa că era o mirare generală cum se hotărâse acum să calce în mijlocul unui atât de formidabil tămbălău.

Dar din atenția deosebită, ce-i da mireasa, care se așeză de mai multe ori lângă dânsa, înțelesei că Marusea pusese un preț deosebit pe venirea Ghenei; amândouă alături formau desigur simbolul îndurerării mute și al resemnării. Îmi veni să râd cu mare poftă și pentrucă până aci nu dansasem cu mireasa, mă îndreptai cu pași hotărâți spre grup. Momentul fu puțin dramatic, căci multe perechi de ochi mă urmăriră.

Dar numai când mă găsii în fața lor, ideea cea năstrușnică mă năpădi: mă plecai adânc înaintea Evgheniei Kersanova ai cărei zigomați se contractară de supriză pe tragica figură, astfel că chipul ei deveni complect galben și fatal, ca al unei tinere mirese iudaice, în care a intrat subit duhul fatalului dybuc.

Culorile i-au revenit însă pe încetul, ca și râsul imprimat pe față, când ocolind sala de mai multe ori în strânsă învârtire am acoperit-o de cele mai exagerate complimente și am poftit-o la întâlnire pentru a doua zi, seara, în grădina publică. Am mai rugat-o apoi călduros, ca înainte de a pleca de acasă, să avertizeze pe tatăl ei unde e chemată și cu cine se întâlnește, pentru a-mi aduce câteva mostre din blestemele lui cabalistice, a căror influența trebue să aibe o deosebită savoare.

— Aș vrea să mă bat și eu cu lupii, pentru dumneata barișna Ghenea.

După un dans care se prelungise cam mult și se dovedise cam excentric, cerui barișnei Ghenea favoarea de a o însoți pe verandă, pentru a lua puțin aer. Ea consimți și găsirăm destul timp și singurătate, ca să gust în voe moliciunea buzelor ei, care aveau într'adevăr un farmec apreciabil, dar care-mi dădu siguranța că măcar pentru atât cât visam eu, nu mă vor face să fiu sfâșiat de nicio fiară.

Reîntoarcerea noastră produse desigur rumoare; dar eu înfruntai cu bărbăție toți ochii, care se puseseră înaintea noastră și cari căzură zdrobiți la primul contact. Și numai într'un loc,

într'un colț depărtat privirile mele semețe se frânseră și căzură la rându-le: dădusem de stânca dură și întunecată a unei perechi de ochi dârzi și scânteietori: ochii domnului colonel. Umilit, mă îndepărtai cât putui mai mult de dânșii și 'n tot timpul cât dădui drumul și celorlalte nebunii, căutai pe furiș să observ dacă n'au început cumva să se deplaseze încoace.

Însă atunci descoperii un lucru cu adevărat uimitor.

Centrul sălei, ocupat masiv de zeci de capete, se despică deodată în două; perechile se retraseră pe la locurile lor și în mijlocul marelui antreu, spațiul rămase complect liber.

Atunci doi dansatori începură să se urmărească unul pe altul, cu mișcări grațioase și molcome: erau ginerele și mireasa și era un dans străvechi, pe care amândoi îl execu-tau cu multă vioiciune și eleganță, în cinstea invitaților.

Jocul cel nou nu avea agitațiile sălbatice ale cazaciocului și nici mișcările dansurilor cunoscute: eu nu-l mai văzusem, și poate, cu atât mai mult simțeam, urmărindu-l, o negrăită surpriză, o imensă bucurie amestecată cu tristețe, fiorii unor îndepărtate evocări. Marusea

se legăna între vălurile de mireasă ca între aripi de fluturi și cununa voevodală de pe capul ei, îi da o înfățișare de domniță sau de rusalcă.

Abia acum observai adâncimea ochilor înclinați, cari îmi făcură impresia că mă caută prin mormanele de lume. Îmi făcui loc și le eșii în față și ea-i acoperi atunci cu marile pleoape roze, lăsându-și ca în extaz capul pe spate. Îmi amintii deodată, cu toată puterea, de minunea rară a atâtor rotunjimi pe care vestmintele în mișcare le indicau discret și sensual, de linia dreaptă și elegantă a piciorului, ale cărui pulpe, tivul alb al poalelor, le descoperea și le acoperea în cadență: îmi amintii culoarea de-un alb mai, neliniștitor de indefinit a pielei ei privită de aproape și de tonul sufocant al aceleiași nuanțe, îmbrăcând încheeturile pline. Îmi amintesc asurzitor, patima nouă și năvalnică a lui Iliad, care trebue să-și bea acum într'o cârciumă cât mai meschină, mai murdară și mai rusească nenorocul, bâiguelile lui de iluminat mistic, dovedindu-mi de ce ar prefera pe Marusea, chiar Valiei, revenite și orășenizate. Învolburarea mătăsurilor și a satinurilor albe îmi așterne negură în cuget și râsul minunat arcuit al dinților albi mi se proectează în

noaptea amețelei ca un colan de mărgăritare.

— Rusoaica! bâlbâesc și poate vecinii m'au auzit și poate toată lumea asta ce admiră stupefiată această armonie de linii, de forme și culori, pe care eu am avut-o în mâini, am strâns-o la piept, am degustat-o orb și inconștient, în toată splendoarea ei.

— Rusoaica. ea.

Când ceața mi se ridică de pe minte, aplauze puternice răsplătesc pe dansatori. Tremurând, scuturat de puternici fiori m'am apropiat de Marusea, cu ochii umiliți, ca un cerșetor. Am început să-i bâlbâi scuze pentru purtarea mea de adineaori: am venit s'o poftesc la dans pe dânsa, dar, cum toată suflarea omenească țintise ochii asupră-mi mi-am pierdut cumpătul, am șovăit, m'am înclinat în fața Ghenei pentru a mă salva.

— Ei toți știu Marusea, trecul nostru, pentrucă tu l'ai făcut zgomotos. scandalos, iartă-mă că-ți spun toate astea tocmai acum, dar vreau să afli că eu nu-mi asum nicio vinovăție, pentru tot ce s'a petrecut. înțelegi, nicio vinovăție.

Ea mă privește uimită și eu o cer la joc pentru a o putea convinge de ceiace vreau să-i

dovedesc, mai mult decât cu vorba, cu strânsoarea degetelor, cu atingerea piepturilor, a șoldurilor, a coapselor. Și ea șoptește aiurită:

— Înțeleg, înțeleg, Gheorghe Ivanovici... ai dreptate.

— Ei știu tot, Marusea. și acum ne privesc scandalizați. Simți tu cum toată sala asta și-a pironit ochii asupra noastră.

— Simt, simt totul, Gheorghe Ivanovici.

— Ei știu totul Marusea, dar ei nu vor ști niciodată, niciodată nu vor înțelege, nici chiar profesorul Antimov înălțimile cerești până la care m'ai ridicat tu Marusea, fericirea nemărginită pe care am gustat-o în brațele tale.

Capul Marusiei s'a lăsat pe spate și tot sângele i-a fugit din obraz.

— Dar și tu vei recunoaște mai curând ori mai târziu,

Marusea, și tu vei recunoaște că niciun bărbat nu va ști să te mângâe ca mine, niciunul nu va ști să se bucure în deplinătatea simțurilor lui, de armonia sufletului și-a corpului tău, de frumusețea inimei și a sărutului tău magnific, de dulceața pasiunei tale, și-a șoldurilor tale, și-a coapselor tale, și-a pântecului tău Marusea, pe care eu le-am gustat înaintea tuturora, tuturora,

tuturora.

Trebue se depun toată puterea brațelor mele, ca să conduc acum pe Marusea, care-și mută picioarele în neștire.

— Îți mai aduci aminte tu Marusea, de îmbrățișerile noastre fără saț în odăița mea, în odăița noastră, care trebue să însemneze în viața ta, evenimentul cel mai de seamă Marusea, evenimentul cel mai de seamă al vieței tale.

Acolo ai gustat cea dintâi și vei vedea, cea mai puternică fericire. asta n'o vei putea uita ori cât vei vrea, ori cât te vei sili. Odăița aceea mică, pe care, am părăsit-o acum câteva ceasuri, tu acum un an și mai bine. și pe care o văd cufundată în întunerec, parcă ne-ar aștepta, parcă ar fi gata să se aprindă de lumină și să ne spună: ah, bine ați venit însfârșit. Nu ți-ai adus tu aminte niciodată de odăița asta Marusea, ai putut-o tu s'o urăști, sau și mai grav să nu te mai gândești la ea? Eu n'am s'o cred asta niciodată, ori cât mi-ai spune-o.

Aci am strâns-o cu putere, parcă gata s'o ridic pe jumătate leșinată cum era și s'o duc departe, s'o duc eu, nemernicul, în camera nupțială.

— Marusea, am continuat să-i șoptesc cu

buzele atingându-i continuu urechea, - Marusea, odăița aceea e adevărata ta odăiță nupțială, Marusea, și nu iatacul mare și elegant îmbrăcat în alb, care te așteaptă, solemn și grav ca și profesorul Antimov. Dacă odăița cea mică te-ar vedea în costumul ăsta, care i se cuvine ei, i se cuvine ei, înțelegi Marusea, ar tresări, ar înebuni de fericire, odăița cea mică. Trebue să mergi și s'o privești în costumul ăsta Marusea, în noaptea asta Marusea, cât poți purta costumul ăsta. înțelegi tu, dacă nu vei veni, ea va păli de durere și veșnic va fi apăsată de-o atmosferă de doliu.

Eu cred că eram nebun. Sau altcineva îmi dicta aceste cuvinte. Ea însăși se desprinse de mine, chiar în mijlocul balului și-mi ceru s'o duc la loc. Iar eu abia acum auzii din nou huetul mulțimei și simții tăișul atâtor ochi care se înfigeau în mine ca bricele. Dar toate astea n'aveau nicio importanță, doar de acea pereche de priviri dură ca o stâncă, pe care o simțeam prin tâmple și prin ceafă mă feream și ochii înșiși se fereau de ea, instinctiv ca o pereche de turtu-rele, evitând în zglobii volute două săgeți negre, două căderi grele de ulii.

La locul ei, am sărutat mâna Marusei și-am

bâlbâit fără niciun rost și fără nicio nădejde, ca tot ce bâlbâisem până acum.

— În costumul ăsta Marusea, de țarină a trecutului și a poesiei poporului tău.

Iar ea abia putu să-mi strângă vârful degetelor și abia găsi suflet să îngăimeze:

— Așteaptă-mă la portiță. Peste o jumătate de oră.

Am ieșit împleticindu-mă și ochii cei grei nu m'au ajuns.

Este de necrezut și cu toate astea, așa a fost întocmai, înfățișarea albă a apărut în cadrul îngust al portiței din grădină și eu m'am precipitat nebun din trăsurica îngustă în care o așteptam.

— Gonește isvoscik.

Odăița ne-a primit e drept ceva cam neorânduită și nepregătită cum era, pentru un astfel de eveniment, dar s'a aprins într'adevăr de fericire și nebunie, văzând-o pe Marusea.

I-am despuiat nerăbdător trupul din vestmintele albe, necontenit împiedecat de tremurat grozav și nestăpânit al mâinilor mele. Și patul ei nupțial fu iarăși patul meu strengăresc și holtei. Iar când, părăsiți însfârșit de intensele, de repetatele, de lacomele, de

zugrumatele înfiorări și avânturi, așteptai să-mi dea cuvântul de deslegare, o tristețe fără pereche mă năpădi.

— De-acum mă duc Gheorghe

Ivanovici! avea să-mi spue cu accentul acela în fața căruia nu pot rezista niciodată al regretului adevărat, și-al călcărei hotărâte, pe suflet.

— Nu vei pleca Marusea! avea să-mi geamă atunci răspunsul, vei rămâne aici, cu mine, pentru totdeauna. Hotărând acum să pleci, tu mi-ai dat dovada celui mai trist bun rămas, celei mai desinteresate, mai pure iubiri. Sau dacă îmi va râde în față cu acea cruzime inexplicabilă a rasei: - De-acum Gheorghe Ivanovici plec la mirele meu, plec, să-i duc castitatea mea! îi voi îneca râsul sinistru cu sărutări fără sfârșit și voi depune orice sforțări să opresc pe această fiară, această sălbatecă frumusețe, care pune iubirea către mine deasupra tuturor contingențelor și celor mai sacre îndatoriri. Ah, dacă ea ar ști atunci să se încăpățâneze, în hotărârea ei de a pleca, să se lupte cu mine, în glumă poate, sau, Dumnezeule! cu adevărată îndărătnicie, ea mă va preface fără îndoială în sclavul ei pe viață. Perspectiva asta îmi fu atât de ispititoare, că-mi

simții sufletul, dându-mi ghes, să întrerup însfârșit zâmbetul acela infinit al beatitudinei ei desăvârșite.

Era și timpul doar. Dar tocmai când mă pregăteam să-i șoptesc în ureche: „Marusea, niciun ceas n'a trecut, dacă ne-am întoarce, nici nu s'ar băga de seamă, dispariția noastră!", ea îmi luă înainte:

— Eu cred că până acum trebue să fi dat de scrisori.

Doamne, ce-o fi acolo.

— De scrisori?!.

— Desigur. Nu puteam să merg cu răutatea și cruzimea până acolo, încât să nu-i vestesc, pe tata că tot la tine mă duc, pe profesorul Antimov, că-l rog să mă ierte și să mă deslege de jurământ.

— Cum fetițo, ai făcut tu asta?.

— Da, îmi răspunse ea ingenuă și puțin uimită de uimirea mea.

— Bine dar. cum. cum o să te deslege. Căsătoria s'a făcut. Acum trebue divorț și. tămbălău.

— Am făcut rău ce-am făcut? mă întrebă ea privindu-mă naiv și intens.

— ... cred că. în orice. în orice caz n'ai făcut

bine. era așa de simplu doar. gândește-te, te duceam iarăși până la porțile grădinei. intrai. te asigur că nimic, nimic nu se observa.

Pentru c'o vedeam cu coada ochiului, cum sta rezemată în brațu-i gol, înfipt adânc în perini, cu privirile în nelămuritul unui ungher și cu zâmbet nedecis pe buze, continuai, cu mai mult curaj, mângâindu-i umărul rotund:

— ... cel mult ai casei dacă simțeau. și ginerele, dacă se neliniștea. unde ai fost?. ce vă privește. în grădină, poftim. am vrut să am momentele mele de reculegere.

— Era atât de simplu, nu? râse ea voios.

— Desigur, nu se poate mai simplu, râsei și eu. Și chiar acum: pariez că nici n'au găsit scrisorile.

Sări deodată din pat în cămeșuica străvezie și-mi aruncă din mijlocul odăii, cu un dispreț nemărginit:

— Român.

Apoi începu să se îmbrace înfrigurată și grăbită. Încercai s'o ajut, dar ea mă respinse cu desgust, vibrând întreagă de ură. Pentru că trebuia s'o conduc, începui să mă îmbrac la rându-mi. Dar pentru că ea se necăjea acum cu niște copci, pe care nu ajungeau să și le prindă,

la spate, trebui să-mi primească ajutorul. Trebui apoi să recurgă la pieptănul meu ca să-și refacă buclele răvășite; îi pusei pantofii de atlas, în care singură nu-și mai putea vârî piciorul, îi prinsei ciorapi albi de cataramele jartierelor, îi așezai cununa de mireasă, făcând câte-un pas înapoi, pentru a-mi aprecia singur îndemânarea și a surprinde scăpările de vedere.

Ea mă urmărea sfidătoare și încruntată, îmi puncta hărnicia cu câte-un „spasiba" rece și disprețuitor. Mă prefăceam că nu observ nimic și-mi continuam lucrul cu aplicație și seriozitate. Dar când o văzui întreagă albă și mireasă, gătită parcă în travesti de țarină, medievală, sângele mi se răscoli brusc în vine, de parcă și-ar fi luat deodată drumul înapoi. O cuprinsei doar dintr'o mișcare promptă și dibace, și o împinsei spre pat, cu o repeziciune atât de sigură, că nici n'avu timp să-și dea seama ce se petrece cu dânsa. Dar când se văzu răsturnată, încercă să se ridice îndârjită, gata de luptă. Mă prăbușii cu toată greutatea corpului asupră-i și-i șoptii în ureche:

— Liniștește-te, se sfâșie voalurile!.

Și se liniști ca prin farmec, lăsându-mă să mă amuz îndelung, de acest candid și maestos

costum lilial din care se înălțau impudic două coapse goale și agitate. Rămase multă vreme ametită de spasmul nedorit: o făcu să se ridice, bătăi energice în ușă.

— Cine-i acolo? întrebai încurcat.

Dumnezeule, era profesorul Antimov!

— Un moment, domnule profesor! strigai. Apoi șoptii

Marusei: - Lasă-l puțin, ca să-ți îndrept cununa. Și pe când i-o

îndreptam: - Marusea, iubita mea. amanta mea.

În orice moment mă voi gândi la tine și te voi aștepta tremurând cu toată pasiunea și tot dorul.

Își întoarse capul scârbită peste fire și se răsuci pe loc, pentru a se controla în oglinda mare a dulapului. Numai la spate mai era o capsă sărită. I-o prinsei la moment.

Ea deschise larg ușa și fulgeră pe profesor cu o privire și mai energică și mai întunecată decât cele ce credeam că îmi sunt doar mie rezervate. Îl întrebă rusește cu glas șuerat și răgușit:

— De ce ai venit? Pentru ce mă cauți?

— Marusea trebue să te întorci. trebue. nimeni n'a băgat de seamă. Marusea. Iată și

tatăl tău te roagă.

— Marusea, auzii răzbătând de pe treptele scării un glas înăbușit de suspine. Și urmară câteva cuvinte sufocate, al căror sens depășea însă cunoștințele mele de limbă rusă.

— Mă primești așa? se adresă ea iarăși profesorului și această întrebare, pe care eu o găsii imprudentă, mi se păru de-o rezonanță atât de aspră, atât de stranie, că mă cutremurai fără voe. Drept orice răspuns Antimov înaintă și o înlănțui acoperindu-i fața de sărutări. O ridică ca pe un fulg și o duse pe brațe, aruncând o scurtă și severă înclinare a capului în semn de salut pentru mine, subliniată ușor de destinderea vagă a unui surâs biruitor.

Crezui de datoria mea, în urma unui atât de insolit salut să mă îndrept iarăși spre casa nunței. Ezitai, nu-i vorbă, la poartă, dar mă gândii că reapărând printre invitați, prezența mea va avea de efect; să împrăștie definitiv orice bănuială și orice răutate s'ar fi putut țese. Nu puteam să las pe Marusea sub grava învinuire că în chiar noaptea nunței ei s'a refugiat în odaia unui ofițer. Pătrunsei deci înăuntru și, fără să mai înfrunt nicio privire, pășii modest spre locul domnișoarei Ghenea:

aveam intenția să privesc liniștit și serios desfășurarea restului petrecerei, împărtășind pe vecina de scaun cu glume și complimente, ba chiar cu declarații și desmințând nevinovat orice fantastice supoziții!

Dar, dela primii pași, cu toate că nu priveam; nici în dreapta nici în stânga, ci foarte degajat și blând, numai spre ținta pe care mi-o propusesem, simții arzându-mă în ceafă și apoi în tâmplă, cei doi ochi sfredelitori ca tăciunii. Îi simții din ce în ce mai aproape de mine și din instinct militar, când își opriră arzătoarea înaintare, făcui front în fața lor.

— Am onoarea domnule colonel.

— Ieși!

Atât. Un singur cuvânt care parcă nici n'a fost pronunțat de domnul colonel Tătăranu, căci nici măcar buzele și dinții nu i s'au mișcat, și nici cele mai apropiate urechi, n'ar fi putut să se îngâmfe că l'au perceput, dar de-un imperativ atât de militar, atât de irezistibil că executarea lui deveni automată ca porunca unui hipnotizor.

Am ieșit deci afară în aerul muced al unei dimineți de vară, căptușit de nouri indecișI și cutreerat în sensuri fără regulă de adieri zglobii și înviorătoare. Am pornit la întâmplare pe

ulițele străjuite de mogâldețele beciurilor, care încă nu începuseră să-și ia formele zilnice și reale. Până departe, pe ferestrele deschise venia muzica dela nuntă și abia acum îmi amintii, clipa când Marusea îmi întrerupsese unul din primele mele năvalnice avânturi, cu un deget pe albul râsului minunat: „O auzi?. cântă, într'una."

Din urmă m'a ajuns ropot de călcături grele în cadență.

E un convoi de arestați, încadrați de oșteni cu baioneta la armă; pășesc grăbit, îmi prezintă onorul, și mă întrec. Sunt și câteva femei printre cei păziți, dar e hazos de tot că și prizonieri și femei, pășesc fără nicio greșală, în acelaș pas gimnastic și cadențat ca al soldaților de pe-alături. Îmi iuțesc mersul, ca să-mi dau seama și mai bine de această constatare ce m'amuză în chip deosebit: da, absolut nicio greșală, ba chiar eu însumi mă trezesc, călcând în acelaș tact, care-mi pune sângele în mișcare și mă; face să văd tot ce întâlnesc în cale cu un optimism nemărginit. Pășim astfel dealung de ulițe pustii și strâmbe, cu case pitite și șui, șoseaua e umedă și praful n'are nicio putere; iar soldați și arestați bat talpa înainte cu putere răsunătoare, în această înaintare accelerată și sfidătoare, cu

care despică negura trăsvită. Nistrul îmi apare deodată înainte cu meandrele lui încâlcite, acoperite de misterioasele fluturări ale noapței.

Una din femei are pantofi cu toc ridicat și ciorapi deschiși

îmbrăcându-i pulpele lungueţe și cărnoase. E înaltă și dârză; când convoiul mă depășea îi văzusem o figură vulturească și semeață, cu trăsături sigure, aspre, bărbătești. Dar acum, din urmă, cu tot pasul ei soldățesc și neverosimil era totuși femee. De pe mijlocu-i svelt, ochii mi se opriră în sclipirile de oțel ale baionetelor, ca bulboanele râului în noapte și se ridicară pe tăișuri, prin vârfurile ascuțite, în aerul încă negru și misterios. Șoptii: Rusoaica. va veni, va veni.

În apropierea închisorii, descoperii lumină la crâșma lui Naftule. A, cu toate că la marginea orașului, la crâșma lui Naftule, nu vin decât ofițeri și lume bună. Vinul lui e vestit pe întindere de verste în jur ca și pastrama-i usturoiată, căruia numai el, se vede, că-i mai păstrează adevăratul secret.

— Aci e Iliad! mi-am spus, și-l găsii într'adevăr, cu un ghitarist bărbos și alb într'o „șambră speţialnăi", mobilată încărcat, ca o

adevărată cameră de locuit, una din multele odăi pentru numeroasa familie a lui Naftule, care le cedează bucuros în cinstea clienților, retrăgându-se clae peste grămadă cine știe unde. Bătrânul cânta șuerat, un cântec necunoscut, arătându-și dantura galbenă, despicată sus de lipsa dinților din mijloc, pe unde aerul bușnea ca într'o cutie spartă de rezonanță.

— Ai dansat cu dânsa? mă iscodi Iliad.

— Da.

— Ai vorbit?.

— Da.

— A adus cumva vorba de mine.

— Nu. nu. pe cât îmi-amintesc. nu!

— Hm.

Tăcu și șuerul cântărețului se auzi iarăși, întrerupt de punctele de argint ale apăsărilor pe strune.

— Ascultă aici, reluă Iliad; alaltăeri, a fost invitat la dânșii Crăciunescu cu nevastă-sa nu știu la ce. mi se pare la beteală, sau cum o fi la ei, la ruși. Știi, l'a întrebat de mai mulți dintre noi. înțelegi dumneata. nu știu dacă și de tine. Dar îmi spune Crăciunescu, că pe mine m'a lăsat la urmă. Știi. și-a apăsat nițel.

Iliad imită un glas femeesc: „. da domnul

Iliad. sper că va veni la nuntă."

Apoi își reluă glasul lui. Înțelegi. când a pomenit de ceilalți, n'a pus întrebarea asta. Ei, ce zici. Hm. mi se pare că a cam băgat de seamă. nu zic că regretă. dar că s'a cam grăbit. Râse amar și cu convingere: Hm, adio acum. să știu că strică și nunta din cauza mea. Vorba ta. nu e, nu e. n'are. însfârșit înțelegi. Valia, vorba ta.

Era. cum să spun. altceva. se vedea că e. vorba ta.

Altfel. altceva. nou. Tu ești băiat deștept măi Ragaiac...

Strunele se agitară într'o învolburare speriată ca într'un vârtej de zăpadă. Vinul gâlgâi în paharul, pe care Iliad mi-l umplea dela jumătate.

Așeză sticla cu violență și bătu cu pumnul în masă.

— Rusoaica! strigă el în extaz. ea trebue să fie altfel.

Și decât Marusea. și chiar decât Valia, punctă el iarăși cu pumnul, făcând să pornească paharele goale în clinchet voios. Pe urma plescăi buzele, imitând iarăși glasul femeesc:

„. da domnul Iliad. sper că va veni la nuntă."

Se lăsă pe spate în râs mare, apoi revenind brusc, își înfipse capul între palmele apăsate și privi crunt fața de masă albastră, pătată, în largi cercuri, de udătură.

— Ragaiac, ia uită-te încoace, mi se adresă el după un timp.

Îl privii. Tăcea încă. Mestecă de câteva ori în gol, apoi mă fixă deodată.

— Spune-mi prietene, începu, bătându-mă ușor pe mână. Da tu. cum. cum o vezi. cam cum o năzărești.

Știi așa. și în ansamblu. și în. ce zici că-i mai lipsește?.

— Ce să văd. mă?.

— ... pe rusoaică. Rusoaica. adevărată.